

170-171
ตัวอักษรขอม

174-175
ตัวอักษรขอม

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔

มีนาคม ๒๕๑๒

ราคา ๑๐ บาท

นิสิตนักศึกษาอาจขอ ปริญญา ได้ในอัตราฉบับละครั้งราคา จาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	แผนกจัดหานบเรียน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	มหามกุฏราชวิทยาลัย	แผนกจำหน่ายหนังสือและห้องสมุด
คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อาจารย์ กระจ่าง พันธมนวิน
คณะเศรษฐศาสตร์		อาจารย์ วันเพ็ญ สุรภักดิ์
		อาจารย์ สมจิต บัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์		อาจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์
คณะอักษรศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	อาจารย์ กวี จุฑิกุล
คณะพาณิชยศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อาจารย์ นิพนธ์ กัณธเสวี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์	
คณะรัฐศาสตร์	คณะสาธารณสุขศาสตร์	อาจารย์ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์
คณะพาณิชยศาสตร์	คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	อาจารย์ วิฑูเรศ เคนเนดี
คณะสังคมสงเคราะห์	มหาวิทยาลัยศิลปากร	
คณะศิลปศาสตร์	คณะจิตรกรรม	อาจารย์ มาโนช กงกะนันท
	คณะอักษรศาสตร์ (ทับแก้ว)	อาจารย์ วิภา เสนาบุญ
คณะเศรษฐศาสตร์	วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพฯ ฯ	อาจารย์ สันติ พัสกร
ห้องสมุดกลาง	วิทยาลัยเทคนิค ชนมวี	อาจารย์ หวิศ สุตะบุตร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร	อาจารย์ วิชญ์ ทับเที่ยง
คณะรัฐประศาสนศาสตร์		อาจารย์ ประชา พานิช
		อาจารย์ กระแสร์ มาลาภากรณ์
คณะสถิติประยุกต์		อาจารย์ สกภาพ พันธุ์มณี
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ		อาจารย์ ประจักษ์ สายแสง
วิทยาลัยวิชาการศึกษาสร้างบางพลัด		อาจารย์ ประกายศรี ไขสูงเนิน
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา	วิทยาลัยเทคนิคตะวันออกเฉียงเหนือ	อาจารย์ สะอาด อินทรศักดิ์
วิทยาลัยครูจันทระเกษม	โรงเรียนนายร้อย จปร.	อาจารย์ ดารว ธารนภัย
วิทยาลัยครูเชียงใหม่	โรงเรียนเตรียมทหาร	อาจารย์ เสงี่ยม พวงคำ
วิทยาลัยครูอุตรธานี	ร.ร. สุรวิทยาคาร สุรินทร์	อาจารย์ ชุมพร เขียวชาญณรงค์
วิทยาลัยครูยะลา	เกริกวิทยาลัย	อาจารย์ บรรเจิด อินทจันทร์ทอง
วิทยาลัยครูสงขลา	โรงเรียนพาณิชย์การ คังคังจิตร	อาจารย์ พงศา ศรีธาดา
โรงเรียนฝึกหัดครู อุดรศักดิ์	โรงเรียนนักบริหารธุรกิจ	

สมาชิกในต่างประเทศชำระค่าบำรุงได้กับตัวแทนของเรา ราคานมตั้งต่อไปนี้ โดยใช้เงินตราในประเทศนั้น ๆ ฉบับนักศึกษาที่ไม่สั่งให้ สมาชิกนอกประเทศขอได้ในอัตราเล่มละ ๑๕ บาท ฉบับรวบรวมคาขายปลีก ๒๐ บาท

Our Correspondent
LONDON

Sanoh Tanbunyuen, B.B.C. Bush House, Aldwych, London W.C. 2.

Our Agents

AUSTRALIA (๕ 2)	Srisakti Vallibhotama, Currie Hall, Mounts Bay Rd., Crawley, W.A.
FRANCE (18 NF)	Dhongchai Yosapol, Maison Internationale, 21 Blvd. Jourdan, Paris 14
LOAS (1800 KIPB)	Leo S Sudham, Suchinda, 64, Sihom Rd, Vientiane
MALAYSIA (M 5 9)	Thai Lecturer, Faculty of Arts, University of Malaya, Kuala Lumpur.
NEW ZEALAND (๕ 1)	Chai-Siri Samudavanit, 9 Fitzherbert Ter., Wellington.
PHILIPPINES	Prasert Chivavibul, Thai Student's Department 1786 Taff Ane. Pasay City.
U.K. (๕ 1.5 ๕)	The Treasurer Wat Thai, 99 Christ Church Road, East Sheen, S.W. 14. Kamol Somvichian, 69 Bolingbroke Grove, London, S.W. 11 Robin Martin, Worcester College, Oxford. P.M. Sathienpogse, Trinity College, Cambridge.
U.S.A. (๕ ๓)	Charnvit Kaset-Siri, 301 Eddy St. Ithaca N.Y. Charles Keyes, Dept. of Anthropology, Washington University, Seattle. Likhit Dhiravegin, Fletcher School, Tufts University, Medford 55, Mass. Xaleoy Bunnag, 638 Independence Av. S.E. Washington D.C. 20003. Boonchoo Kulvarayudha, 308 E 18th St. N.Y.C. (Apt 4 A). Pienvit Tantibhaedyangkula, 1347 Eastern Park Way, Brooklyn N.Y. Koson Srisang, Divinity School, University of Chicago, Chicago Ill. 60302 Herbert Philipps, Dept. of Anthropology, University of California, Berkley. Wayin Wonghanchao, 117 Cornell Quarters, Ithaca, N.Y. 14850 C. Maksrivoravan, 717 N. Harvard Blvd. Hollywood, Calif. 90029 Charnchai Wichayanuparp, 57 South 8th St., San Jose Calif. 95112 Aran Patanothai, Agronomy Dept. College of Agricultures Iowa State University, Ames Iowa 50010 Apichai Pantasen, Box 122 Station BW. Mash, Tenn. 37025

บทนำ - ศิลปวัฒนธรรมกับนโยบายแห่งรัฐ	๒	
การรักษารูปแบบของสถาบันพุทธศาสนา	๑๑	พระมหาประยุทธ์ ป
ศิลปกับสังคม	๒๓	พิทยา สายหู
กรุงเทพ ฯ	๔๔	ศิวิชัย นฤมิตรเวชกา
คำสารภาพของพ่อแค้น	๕๒	ส. ศิวรักษ์
ข้อคิดเรื่องศิลปะ	๕๖	มาโนช กงกะนันท์
นิตินการพระนครเมื่อร้อยปี	๖๐	เทพศิริ สุขโสภา
อนาคตศิลปกรรมไทย	๗๕	ชาวลิต บัญญาลักษณ์
ช่วยกันรักษาลักษณะไทย	๘๑	วิญจวน อินทรกำแหง
สิ่งซึ่งอยู่เหนืออุปสรรค	๘๗	เบียร์ เอมมานูเอล
จิตรกรรมในหอไตรวัดระฆัง	๙๓	เพื่อ หริพิทักษ์
สัมภาษณ์นายเชื้อ สาริมา	๑๐๕	ไพฑูริย์ สันตวัฒน์
คนกับดนตรี - หลวงไพเราะเสียงซอ	๑๒๖	เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูล
กวีนิพนธ์กับกวี - อังคาร กัลยาณพงศ์	๑๓๗	เฉลิม อยู่เวียงชัย
ปฏิกริยาจากผู้อ่าน	๑๔๓	ประจักษ์ สายแสง
ตั้งข้อโดยตรงได้		ผู้อ่าน
จดหมายถึงบรรณาธิการ	๑๖๑	
วิจารณ์หนังสือ	๑๖๖	นักวิจารณ์
รวมสาสน		ผู้เขียน
864 หลังแกรนด์เธียเตอร์ ไพร. ๒๕๔๘๓		บรรณาธิการ

ผู้วิจารณ์หนังสือ "กมลสาร" เดช บุญนาค ไพจิตร เอื้อทวีกุล ม.จ. สุภัททิศ ศิ
ขจร สุขพานิช ปราณิ เจียรณัฐธาดากรณ์ Andrew Turton V. Zuehle

จดหมายมีถึงบรรณาธิการจาก วรวิตร วงศ์หาญเขาวี วาสิษฐ์ จรัมขานนท์ ปรีชา ช
ขจร สุขพานิช ค.ศ. ภิญโญ ทองเจือ พระมหาวิญญู วิชาโน ชวราช์ แอน
สตีลา นิลสิปวีระระกุด น. ณ ปากน้ำ สุริยนต์ ชมภูววัง สุธิดา วีระคิน

ปลด : กำแหงหลุมาน ผู้มือพระอาจารย์นาค
ภาพเขียนบนฝากระดานที่เอากลาง หอพระไตรปิฎกวัดระฆังโฆสิตาราม
เพื่อ หริพิทักษ์ ถ่ายภาพ

เจ้าของ : พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพันธ์
 แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
สวราชย์กร สมาคมสังคมศาสตร์ ฯ : นายสมศักดิ์ ชูโต
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

สำนักงาน : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ถนนพญาไท ปากจุฬา ฯ ซอย ๒ พระนคร โทร. ๕๗๖
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ศิวพร นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕
๑๔ ซอบริษัฏภัณฑ์ วงเวียนมักกะสัน พระนคร โทร. ๑๐๑

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมกับนโยบายแห่งรัฐ

ความสำเร็จอันสำคัญของรัฐบาลคณะปฏิวัติ เห็นจะได้แก่การตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ขึ้นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ แม้การร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะกินเวลานานเท่าไร จะมันขยันแปลไปได้ว่าห่วงอำนาจไว้ในหมู่พวกตนอย่างไรก็ตาม อย่างน้อย บ้านเมืองก็กลับมีกฎหมายสูงสุดของประเทศขึ้นอีกวาระหนึ่ง หลังจากการปฏิวัติรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา การประกาศใช้กฎหมายของคณะปฏิวัติที่ดี ขบวนการปกครอง (ชั่วคราว) (๒๘ มกราคม ๒๕๐๒) ก็ดี ถ้วนส่อให้เห็นว่ารัฐได้ถือเอาอำนาจเป็นความยุติธรรม ยิ่งกว่าถือธรรมเป็นอำนาจ จริงอยู่ เมื่อผู้ปกครองประเทศมีเสถียรภาพพอเพียงแล้ว ก็ได้เปิดช่องทางให้มีการแสดงเสรีภาพในทางความคิดความอ่านปรากฏออกมาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ แต่การที่มีกฎหมายสูงสุดของประเทศเป็นหลักประกันสิทธิของราษฎรสามัญเกิดขึ้นอีก ข้อมเป็นเครื่องแสดงเจตนาของผู้ปกครองประเทศ ว่าหวังดีต่อมวลชนอย่างจริงจังมากขึ้น แม้จะไม่ไว้อใจหรือไม่เปิดทางให้คนอื่นคณะอื่นเข้ามาผลัดเปลี่ยนถือนั่งเก้าอี้ของรัฐบาลแทนตนและพวกตน ก็ตามที่ ผลการเลือกตั้งครั้งที่แล้วก็ดี องค์กรประกอบของวุฒิสมาชิกที่ดีได้รวมกันเป็นปัจจัยให้เหล่าเก่ากลับเข้ามาสู่แวดวงอันใหม่ได้สมประสงค์แล้ว ขอแต่ให้เราหวังกันว่ารัฐบาลใหม่นั้นจะคงเสถียรภาพไว้ได้ในสถานการณ์อันต่างไปจากเดิมอยู่บ้าง กลไกใหม่ ๆ ที่มีส่วนในทางปกครองประเทศ ทั้งในทางฝ่ายบริหาร และฝ่ายก้าน คงจะช่วยกันถางทางให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้ประชาชนมีเสรีภาพส่วนบุคคลมากขึ้น แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เอง ตรานิดที่ยังคงอยู่ ก็ขอให้ปรับปรุงไปในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ปวงชนยิ่งกว่าที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ที่ปกครองบ้านเมืองในนามของปวงชน อย่างน้อยก็ขอให้เป็นการถางทางเข้าสู่ความยุติธรรมทางสังคมอย่างจริงจังเสียที

ในที่นี้ เราจะไม่ขอพูดถึงมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ และจะไม่พูดถึงกิจการบ้านเมืองหรือนโยบายของรัฐบาล หากจะขอเอ่ยถึงบางมาตราในหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ แม้บทบัญญัติในหมวดนี้ จะมีไว้เพียงเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการโดยไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ เราก็เห็นชอบด้วย โดยเฉพาะกับมาตรา ๖๑-๖๓ ที่ว่า “รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์ รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำชาติ... รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม”

หากรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีความศักดิ์สิทธิ์สมนาม รัฐพึงรีบหาทางให้ข้อความในฉบับที่
ต่าง ๆ ที่ยกมาลงไว้ มีประสิทธิภาพจริง ๆ หากปล่อยให้ผ่านไปคงที่แล้ว ๆ มา ศิลปวิทยา
การต่าง ๆ จักเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก วัฒนธรรมประจำชาติก็จะรักษาไว้ ได้ยากอย่างยิ่ง
สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในทางอุดมกรรมก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้ในสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะที่
แล้ว ๆ มา รัฐไม่มีแนวนโยบายในทางศิลปวัฒนธรรมเสียทีว่าได้ แม้กระทรวงศึกษาธิการเอง
ก็ห้ามปรัชญาทางด้านการศึกษาไม่ มีนโยบายที่จะเอื้อให้ได้คิดคำนึงถึงศิลปวัฒนธรรมมากนัก
เพียงวัด สภาการศึกษาที่ดี สภาวิชาชีพที่ดี ถ้วนแต่มีชื่ออันโอฬาริกเท่านั้น แต่จะมีผลงานอันจะ
ก่อให้เกิดความนิยมยินดีในหมู่ประชาราษฎร์หาไม่ ท่านที่เป็นกรรมการนั้น ๆ ก็ล้วนแต่เป็น
ข้าราชการ ถ้าไม่ประจำการอยู่ ก็ปลดคนานาญไปแล้ว นอกไปจากนี้แล้ว รัฐยังรับอาสาเข้า
ดำเนินการทุกด้าน ทางด้านการศึกษาก็ควบคุมดูแลโดยตลอด แต่ชั้นประถมจนถึงชั้นอุดม
ด้านศิลปวัฒนธรรมและวิชาความรู้ต่าง ๆ ก็ล้วนมีกรมกองที่เกี่ยวข้องอยู่ทั้งสิ้น แม้จนการ
พระศาสนา รัฐก็เข้ามาแต่งตั้งพระสงฆ์องค์เจ้าให้เข้ารับราชการด้วยโดยปริยาย ตราบโศที่รัฐ
ยังมีทัศนคติไปในรูปนี้ ดำเนินงานไปในรูปนี้ ย่อมไม่มีทางที่จะทำนุบำรุงรักษาและส่งเสริม
ศิลปวัฒนธรรมของชาติได้ แม้การเผยแพร่ของดีที่มีอยู่แล้ว ก็ทำได้อย่างไรผล เหตุก็เพราะ
ระบบบริหารราชการของรัฐเองล้มสมัย สับสน อลเวง มากไปด้วยระเบียบราชการที่ลึกล้ำซับซ้อน ก้าว
ก้าวกัน จนไม่สามารถจะดำเนินกิจการใด ๆ ให้มีประสิทธิภาพได้ทันที่ทั้งนี้ และยังไม่
มีนโยบายหลักวางไว้อย่างชัดเจน ชำ้ผู้ที่บริหารประเทศในระดับสูงก็ปราศจากคุณสมบัติแห่ง
ความเป็นผู้นำ และมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันอย่างเปิดเผยในทุก ๆ ระดับด้วยแล้ว การงาน
ของหน่วยราชการต่าง ๆ ก็เป็นอันว่าสั่นแต่ดำเนินไปอย่างซังกะตาย ในวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น คนที่
มีความคิดริเริ่มปรารถนาเปลี่ยนแปลง หากทนอยู่ในระบบราชการได้นาน ก็ย่อมเป็นคนตายค้ำ
ไปโดยพฤตินัย หากไม่ก็เป็นคนแก่ใหญ่ไผ่สูง ที่ใช้ระบบการที่เป็นอยู่นั้นเอง เป็นเครื่องมือให้
คนได้แต่ไปได้ไกลที่สุดที่พึงจะเอื้อมถึง โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลกระทบกระเทือน อันจะโยงไป
ยังส่วนรวม

รัฐจะดำเนินตามแนวนโยบายดังที่กล่าวไว้ในมาตรา ๖๑-๖๓ ได้สำเร็จ ก็ต่อเมื่อเลิกคิด
ถึงการแก้ปัญหาคือ ๆ อย่างโดยใช้วิถีทางของราชการ ระบบราชการของเราเอง ก็ถึงเวลาแล้ว
ที่จะต้องนำมาสังคายนาเป็นการใหญ่ เพื่อจะปรับปรุงให้ใช้ได้ผลอย่างจริง ๆ จัง ๆ

แนวนโยบายแห่งรัฐในทางศิลปวัฒนธรรมนั้น หากจะนำมาใช้ปฏิบัติให้ได้ผล ข้อมติต้อง
จำแนกเป็นสามนัย นัยหนึ่งคืออนุรักษ์มรดกประเพณีสังขรณ์ นัยหนึ่งคือส่งเสริมการสร้างสรรค์
นฤมิต และอีกนัยหนึ่งคือเผยแพร่ของดีของงามนั้นให้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางออกไป ทั้งในหมู่
คนไทยและชาวต่างประเทศ ที่แล้ว ๆ มา รัฐก็ดำเนินการต่างๆ อยู่ทั้งสามนัย เป็นแต่สักว่า
ทำไปตามวิถีทางของราชการ อย่างปราศจากหลักการหรือนโยบาย เช่นการเผยแพร่วัฒนธรรม
ไทยในต่างประเทศ ก็กระทำกันเป็นครั้งคราว เมื่อชาวประเทศนั้นๆ ขอให้มาเอาของไทยๆ
ไปทอด และสิ่งซึ่งนำไปทอด ก็ล้วนเป็นของเก่า อันเรารับมรดกตกทอดมาแต่บรรพบุรุษทั้งสิ้น
ทั้งนี้ก็เพราะในรอบ ๓๐ ปีเศษมานี้ เราหาได้มีนฤมิตกรรมอันใดใหม่และแปลกที่พอจะเชิดชู
หน้าตาของความเป็นไทยได้อย่างจริงๆ จังๆ ไม่ ยิงภายในประเทศเราเองด้วยแล้ว การเผยแพร่
ศิลปวัฒนธรรม เกือบจะเรียกได้ว่าไม่ได้ทำกันเลย ถ้าสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
มิได้ทรงตั้งหอพระสมุดและหอพิพิธภัณฑสถานไว้ สงสัยว่าเราจะมีสถาบันดังกล่าวกันละหรือ
จริงอยู่ บัดนี้มีอาคารหอสมุดแห่งชาติหลังใหม่เกิดขึ้น มีพิพิธภัณฑสถานตามจังหวัดต่างๆ
มากขึ้น แม้โรงละครแห่งชาติก็มีขึ้นแล้ว แต่ขอให้ดูหลักการดำเนินงานของสถาบันนั้นๆ ก็
จะเห็นได้ว่าใช้มาตรการดั่งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้นทรงพระดำริไว้เริ่มขึ้นนั่นเอง
การขอเงินงบประมาณ การบรรจุเจ้าพนักงาน ตลอดจนระเบียบการเปิดปิดสถานที่ต่างๆ
เหล่านั้น ล้วนอยู่ภายใต้อาชญาสิทธิ์ของกฎราชการอันเลวร้ายยิ่งกว่าทุรราช ถึงผู้บังคับบัญชา
สถาบันนั้นๆ จะสามารถเพียงใด ก็หาบรรจบกับกฎเกณฑ์ปลีกย่อยต่างๆ ได้ไม่ หากไม่
โอนสถาบันทางศิลปวัฒนธรรมและวิทยาการต่างๆ ออกมาเป็นหน่วยอิสระอย่างเอกเทศ

เหตุเพราะสมเด็จฯ พระองค์นั้นมิได้ทรงเวม้งานด้านหอจดหมายเหตุสำหรับพระนครไว้
มิได้เริ่มตั้งศิลปสถานไว้ จนบัดนี้ จึงยังไม่มีสถาบันดังกล่าว มีโยที่จะต้องเอ่ยถึงพิพิธภัณฑ
สถานทางวิทยาศาสตร์ ทางชาติพันธุ์วิทยา ฯลฯ จะมีก็แต่ที่ฝากไว้ตามกรมกองต่างๆ เท่านั้น
เอง ทั่วชั้นเล็ก ๆ น้อยๆ ก็เพราะมีคนสนใจขึ้นเป็นเอกเทศ โดยปราศจากแนวนโยบายแห่ง
รัฐโดยสิ้นเชิง เหตุเพราะสมัชชานั้นไม่สามารถจะจัดนิทรรศการทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือส่ง
นาฏศิลป์ไปแสดงตามจังหวัดต่างๆ บัดนี้ราชการก็เลยยังไม่ได้เริ่มจัด แม้การชักชวนประชา
ราษฎรให้มาดูชมพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่แล้วนั้นเอง ก็ยังหาได้ทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันไม่
สถานที่นั้นๆ จึงเป็นแต่ตัวอาคารเสียเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งโรงละครระดับชาติด้วยแล้ว เรามีผู้

อำนาจที่สามารถ มีรายการแสดงที่น่าสนใจหรือ หรือนานๆ จะนำของเก่ามาเล่นใหม่
กันที หาไม่มีคัวอาคารไว้อวดความน่าเกลียดในทางสถาปัตยกรรมเท่านั้นเอง สมมติว่าใคร
เผอิญอยากเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์สถานในวันเสาร์ เขาก็ยังคงหาเข้าชมได้ไม่ นี่ยังไม่โปรดให้
เปิดรับประชาชนในวันอาทิตย์มาแต่ครั้งกระโน้น บ้านฉะนั้นก็คงเข้าสู่สถานทีนั้นๆ ไม่ได้ในวัน
ดังกล่าวด้วย วันอื่นๆ นอกจากนี้ ก็ยังคงต้องเสียค่าผ่านประตูจนทุกวันนี้ เพราะระเบียบมี
อยู่ ยังไม่ได้แก้ และถ้าประชาชนหรือโรงเรียนเขาจะขอเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานกันเป็นวันๆ ก็
สงสัยว่าเรามีเจ้าหน้าที่ไว้พอที่จะอธิบายให้เขาอย่างได้ผลละหรือ มิใช่จะต้องเอ่ยว่าเรามีมาตร
การใด ๆ หรือไม่ ในอันที่จะทำให้คนในท้องถิ่นต่างๆ ตั้งแต่พระภิกษุสงฆ์ ครูอาจารย์ เป็นต้น
ไป โดยมีข้อต้องเอ่ยถึงเขาวงกตคนรุ่นใหม่ ได้รู้จักศิลปสถาน โบราณสถาน ของคู่บ้าน
คูเมืองของตน เพราะเหตุที่เวลาเล่นนัยะทั้งสามกันมาไม่ไหวหรือ เราจึงเน้นกันแต่พัฒนาประเทศ
ในด้านวัสดุ เรามัวแต่ค้นกับเขื่อนใหญ่ๆ กับตึกสูงๆ ถนนกว้างๆ โดยไม่คิดคำนึงถึงผลได้
ผลเสียจากสิ่งก่อสร้างนั้นๆ กันเลย เพราะคำนิยมเน้นหนักไปแต่ในทางวัตถุ ซึ่งเราเองก็ผลิต
ไม่ได้ ทำไม่ได้เอง ชาติต้องไปเป็นหนี้เป็นสินเขามาสร้างกันเสียอีก ก็เลยเห็นกันทั่วไปว่า
ของเก่าเอาไว้ทำไม ธรรมชาติเอาไว้ทำไม จากความคิดเริ่มต้นเพียงแค่นี้ ก็เป็นเหตุให้คน
จิตใจเหี้ยมเกรียมขึ้นได้มาก เพราะห่างธรรมชาติอันละเอียดอ่อน โดยเข้าหาวัสดุสมัยใหม่ ที่
เป็นของปลอมมาแทนที่ เพราะเริ่มดูถูกของเก่าคู่บ้านคูเมือง เลยเป็นเหตุให้ความภูมิใจใน
บรรพบุรุษ ในความเป็นตัวของตัวเอง ลดหายไปด้วย คนไทยสมัยนี้จึงดูถูกพ่อคุณแม่ คุณ
สถาบันต่าง ๆ อันเป็นมรดกตกทอดมาแต่ค้ำบรรพชนก้องร้องโหวก ๆ ในความศรีวิไล
อันฉาบฉวยจอมปลอมต่างๆ หลงคนรวย คนมีอำนาจ ยิ่งกว่าคนดี เหตุก็เพราะไม่รู้จักของดี
ไม่รู้จักของงาม จะรู้จักความงาม ความดี ได้อย่างไร ต่างก็พากันทำตนเสมือนหนึ่งเป็นฝรั่งดำ
ทั้งๆ ที่วัฒนธรรมของตะวันตกเขา ก็เข้ากันได้เพียงผิวเผินเป็นส่วนมาก แม้เพียงมาตรการ
อนุรักษณ์ สร้างสรรค์ และเผยแพร่ศิลปวิทยาการ ที่กระทำกันอยู่ในต่างประเทศ เราก็หาได้นำ
แก่นของเขามาประยุกต์ใช้ไม่ มิใช่จะต้องเอ่ยถึงการเข้าใจถึงคุณค่าในทางนามธรรมที่ล้าลึไป
กว่านั้น เช่นหลักแห่งความยุติธรรม ที่ถือคุณหมายเป็นใหญ่ มิใช่ถืออำนาจวาสนาเป็นใหญ่
ถือความสามารถของบุคคลเป็นใหญ่ มิใช่ถือบริษัทวีวารของตนเป็นใหญ่ ดังนี้เป็นต้น

การที่จะให้คนไทยสมัยนี้เป็นคนดี มีศีลธรรม ถือความสัตย์ ต้องให้เขารู้จักของดี ของงาม ให้เขารู้จักคนดี คนงาม แล้วให้เขาเกิดศรัทธาในสิ่งนั้น ๆ ในบุคคลนั้น ๆ เสียก่อน คือเขาเลื่อมใสตามไปด้วย เขาพร้อมช่วยกันประพฤติปฏิบัติหวงแหนของดี นิยมยกย่อง เผยแผ่ เกียรติคุณของคนดีและของดีตามที่ชนะของเขา ให้กว้างขวางต่อไป

สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เราคิดว่าพระองค์เป็นคนดี ครู ต้องเป็นคนดี ขุนนางข้าราชการก็เป็นคนดี การตัดสินคนดีดังกล่าว ก็โดยอาศัยหลักที่ท่านมีความดี มีธรรมวินัยคุ้มครอง ตามสถานะของท่าน ถ้าท่านไม่สั่งไว้ในพระปฏิโมกษ์ถึงขนาด ก็ขาดจากความเป็นสมณะ ถ้าครูไม่เป็นที่รัก ไม่มีมารยาท ไม่อดทนต่อการสอน ไม่พูดสิ่งซึ่งและชักนำไปในทางต่ำเสียหลาย ผู้นั้นก็ไม่ใช่ครูที่ควรยกย่อง ขุนนางข้าราชการที่ฉ้อ ราษฎร์บังหลวง ก็ไม่ใช่คนดี แม้จนพระราชามหากษัตริย์ ถ้าไม่ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม ที่หาใช้พระเจ้าแผ่นดินที่ดีไม่ ท่านที่มีดีเหล่านั้นนี้ โดยปกติก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง กว่าสามัญชนทั่วไปอีกแล้ว ท่านว่าอะไรคืออะไรงาม จึงเห็นตามท่านกันไปเกือบทั้งหมด

“ของสิ่งใดเจ้าว่างามต้องตามเจ้า

ใครเลยเล่าจะไม่งามตามเสด็จ”

ถ้าเจ้าว่างาม พระที่ว่างาม ครูที่ว่างาม ชาวพระนครก็เห็นงามตาม ๆ กันไป ด้วยเหตุฉะนี้ เจ้า นายแต่ก่อนท่านจึงระวังพระองค์กันมาก ทั้งในทางความประพฤติปฏิบัติ และในทางระสนิยม แม้ชั้นหลังนี้แล้ว ถึงท่านจะเสด็จไปทรงศึกษากันในต่างประเทศ จนรู้จักซึ่งถึงภูมิธรรม ของอันสูงศักดิ์ ก็ได้ทรงทอดทิ้งของดีของงามของไทย พระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสนับสนุน วรรณคดี พระปกเกล้าฯ ทรงสนับสนุนดนตรี และทั้งสองพระองค์ทรงฝั่มวงอยู่เสมอ ถ้า ไม่ทรงเครื่องแบบราชการ แม้ตามวังเจ้านาย เช่น วังบางขุนพรหม ก็เป็นแหล่งแห่งศิลปวิทยา การ จนเรียกต่อกันว่า “ยูนิเวอร์ซิตี” ก็มี

ครั้นคนที่ไม่ดีซึ่งถึงสภาพที่แท้จริงมาแย้งซึ่งพระวาทอันอาจไปจากเจ้านายท่าน และ คนพวกนั้นปราศจากคุณธรรมความดีกันเป็นส่วนใหญ่ ปราศจากระสนิยมในความงามความ ไพเราะกันด้วยแล้ว ประชาชนทั่ว ๆ ไปจะหาหลักอะไรไปตัดสินในทางสุนทรียะกันอีกเล่า ทั้ง ระบบการศึกษาที่แล้ว ๆ มากก็ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนี้กันเลยก็ว่าได้ ราชบัณฑิตยสภาซึ่งตั้งขึ้นก่อน หน้าเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อจะวางหลักเกณฑ์ในทางศิลปวัฒนธรรม โดยไม่ต้องอาศัย สถาบันด้านตัวบุคคลเป็นหลัก ก็ยังหาได้ตั้งมั่นลงได้ไม่ ชำร่วยยังมาถูกยุบแยกให้แตกทำลาย ลงด้วย ถึงจะแปลงเป็นราชบัณฑิตยสถาน เป็นสภาวิจัย ฯลฯ ก็เป็นสถาบันใหม่ ๆ แต่ใน

นาม หาได้มุ่งวางแนวนโยบายให้รัฐในทางศิลปวัฒนธรรมไม่ ของอะไรที่เป็นไทยก็เลยไม่ได้
วิวัฒนาการต่อมา เพลงไทยก็กลายเป็นไทยเดิม นาฏศิลป์ก็มีไว้เพียงรำอวยพรหรืออวดแขก
เมือง คนตรีสากลคือเพลงฝรั่งอย่างเฉว การแต่งกายสากลก็ต่อแต่งอย่างฝรั่งชนิดที่ไม่เหมาะ
แก่ภูมิประเทศ จะเหลืออยู่คู่ชาติ ก็แต่ภาษาเท่านั้นดอกกระมัง แม้กระนั้นการใช้ภาษา ถ้า
จะให้ถูกต้องต้องแท้ ก็ต้องกลับไปหาครูอาจารย์รุ่นก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองอีก โปสดี
วิหารการเปรียญ ก็มีไว้สำหรับประดับทิวทัศน์เพื่อพิสูจน์ความเป็นไทยเท่านั้นเอง ยิ่งภายหลัง
ถูกรื้อทำลายไป ถูกสิ่งใหม่ ๆ คุมบัง ทิวทัศน์แห่งความเป็นไทยก็จางหายไปทุกที ยิ่งเรียน
รู้อย่างใหม่มากขึ้นเพียงไร ก็ช่วยให้คิดตัวออกห่างจากวัด จากพระศาสนามากขึ้นเพียงนั้น พระ
ก็เห็นว่าโง่กว่าคน ครูก็เลอล้ำล้ำสมัย ขุนนางก็เป็นคนอันเป็นทรงเก็จ แล้วจะไปให้ใครมา
แนะนำในเรื่องความงาม ความดี กันเล่า ก็สั่งซึ่งเคยมีคุณค่ามาแต่เก่าก่อนหมดความหมายไป
จากชีวิตประจำวันของคนไทยเพียงไร คนรุ่นใหม่ก็จะเป็นคนที่น่าสงสาร ที่อ้างอ้าง ไว้จุดหมาย
ปลายทาง เพียงนั้น จึงไม่เป็นการแปลกประหลาดเลย ที่คนทุกวันนี้มัดแค้นแย่งแข่งดีกัน
แต่ในทางวัตถุ ในทางลาภยศและสรรเสริญ ยิ่งกว่าพระในทางความงาม ความดี ยิ่งกว่าที่จะ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สังคมกว้าง ทั้ง ๆ ที่คุณธรรมนั้น ๆ เป็นสมบัติดั้งเดิมของเราเอง ก็หาพา
กันเข้าใจได้ไม่

การที่จะแก้ไขสภาพปัจจุบัน ให้ผู้คนพากันหันเข้าหาความงาม ความดี ให้มีศิลปวัฒน
ธรรมประจำตน ให้กลับไปหาคุณธรรมดั้งเดิมของเรา และให้รู้จักปรับเข้ากับโลกภายนอก
ด้วยนั้น นับว่ายากอย่างยิ่ง มองในแง่หนึ่งก็เพราะเราปล่อยปะละเลยกันมานาน จนการดูถูก
ตัวเองออกจะเป็นธรรมดาสามัญ จนลงอยู่ในจิตใต้สำนึกเสียแล้ว หลายต่อหลายคนรับว่าศิลป
วัฒนธรรมของเรานั้น แท้ที่จริงเปรียบเทียบกับของฝรั่ง ของจีนเขา หาได้ไม่ ที่น่าสงสารก็คือ
เอาอะไรมาเป็นเครื่องวัด ฝรั่งเองเดิมก็เคยรังเกียจวัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมจีน แต่บัดนี้
ทัศนคติดังกล่าวก็แปรเปลี่ยนไปแล้ว และถ้าใครรู้จักตัวของเราเองให้ถูกต้องต้องแท้ จะเห็น
ได้ว่าศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนคุณธรรม อันละเอียดอ่อนต่าง ๆ ของเรา มีได้น้อยหน้ากว่าใคร
ในโลกเลย จริงอยู่ เรามีได้พิเศษเหนือคนอื่นไปเสียหมด แต่เราก็มีแต่ดั้งเดิมอยู่มิใช่
น้อย ส่วนข้อเสีย ไร้จะไม่มีมาแต่เดิมทีเดียวก็หาไม่ วิสัยบัณฑิตควรเลือกหาแต่ของดีของ
งามมาใช้ และควรปรับปรุงสั่งทั้งยังบกพร่องให้ดีขึ้นด้วย หากควรละของเราเอง โดยรับไป
รับของจากที่อื่น ระบบคุณค่าของคนอื่น แม้เขาจะมาหยิบยื่นให้ มาช่วยให้ด้วยกลโยบายต่าง ๆ
กัน ถ้าเราเชื่อมั่นในของดีของเราเอง เราย่อมจะยอมรับสั่งของจากคนอื่นด้วยมโนสการอย่างยิ่ง

มองอีกแง่หนึ่ง การแก้สภาวะปัจจุบัน ก็อาจจะไม่ยากเย็นเชิงใจดังที่ใคร ๆ คิด เพราะการปล่อยปละละเลยในเรื่องศิลปวัฒนธรรมมาเกือบชั่วอายุคนนั่นเอง ที่ทำให้บังเกิดมีกลิ่นรุ่นใหม่ที่ได้ใจใครจะแสวงหาคุณค่าในทางนามธรรมกันจนแล้ว โดยเฉพาะตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในอันธพาลประเทศเอง ก็มีที่ท่าแห่งการเบียดเบียนต่อวัฒนธรรมอันฉาบฉวยจอมปลอมมากขึ้น ที่ฟิลิปปินส์อันเป็นยอดแห่งตัวอย่างของฝรั่งดำ ก็มีผู้เริ่มค้นคว้าหาความเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้นทุกทีแล้ว แม้ภาษา ก็ต้องการค้นหาภาษาระดับชาติ

สำหรับเราเอง ถึงจะสายมาเพียงไรก็ตาม แต่ก็ยังไม่สายเกินแก้ ที่จะให้สมาชิกในชาติหันกลับไปหาความดีและความงาม แต่วิธีแก้ก็ต้องไม่ใช่ใช้วิธีเขียนคำขวัญให้ทำติดกัน ต้องพยายามใช้มาตรการส่งเสริมให้คนในชาติเห็นอันสืบส่งของการทำดี ต้องมีกระบวนการในอันที่จะอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแผ่ ของดีของงาม ให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไป รัฐบาลต้องเป็นผู้นำ แต่ต้องไม่รับงานมาทำเสียเองแต่ผู้เดียว เพราะจะเท่ากับเป็นการใช้ระบบราชการนั้นเองนำความปรารถนาดีให้สิ้นซากลงในเร็ววัน จงอยู่ สภาต่าง ๆ มีอยู่อย่างมากมายก่ายกองแล้ว ยังสมาคมต่าง ๆ ก็มีมากเป็นดอกเห็ด แต่นั่นเป็นเรื่องของปริมาณ ถึงเวลาแล้วที่รัฐจะต้องคำนึงถึงคุณภาพ ต้องตั้งองค์การขึ้นให้ใหญ่และดี มีทั้งเงินและอำนาจ รัฐบาลก่อนตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้นมาได้ แต่ก็คงติดอยู่ในระบบราชการ รัฐบาลใหม่น่าจะต้องตั้งสภาหรือองค์การซึ่งมีอำนาจปาน ๆ นั้น และต้องเป็นอิสระอยู่นอกและเหนือระบบราชการด้วย เพื่อที่จะรวมหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและวิชาความรู้ มาดำเนินงานร่วมกับเอกชน สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ ให้มีประสิทธิภาพทั้งในทางอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแผ่ ของดีของงามนั้น หาไม่ห่อสมุดแห่งชาติและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติก็มีสภาพเป็นกอง มหาวิทยาลัยมีสภาพเป็นกรม เท่านั้น จะเอาเงินงบประมาณที่ไหน จะเอาอำนาจมาจากไหน จะเอานโยบายมาจากไหน ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์และอาจารย์ ก็มีค่าเท่ากับพระยา พระ หลวง ขุน ตามแบบเดิมนั่นเอง เป็นอันว่าเรานุกรณ์แบบอันล้าสมัยไว้ ทั้งของที่ดีทั้งงามอย่างดั้งเดิมไป รับของใหม่ๆ มาแต่แบบที่เป็นเปลือกภายนอก เอามาปรับเข้ากับระดับความคิดเก่า ๆ ของเราเท่านั้นเอง ระดับอุดมศึกษามีเจ้ากระทรวงเป็นนายกรัฐมนตรี ระดับมัธยมขึ้นกระทรวงศึกษาธิการ ประถมขึ้นกระทรวงมหาดไทย กฎหมายที่ให้อำนาจทางกรมศิลปากรกับที่ให้อำนาจทางกรมการศาสนา ก็ขัดกันเอง สำนักผังเมืองก็ตั้งขึ้นลอย ๆ อย่างไม่มีอำนาจอะไรจริง ๆ จัง ๆ เจ้านันผ่านเมืองเขาจะสร้างอะไร

อะไร ผิดหรือถูกหลักวิชาอย่างไร ก็ไปขัดไปรั้งเขาหาได้ไม่ ที่ทางของราชการ กรมกองต่าง ๆ ก็หวงเป็นของตัว จะทำให้เป็นวนอุทยาน เป็นสวนสาธารณะ ก็ไม่ได้ จะขาดรายได้ไปเปล่า ๆ ปลูกห้องแถวให้เช่าดีกว่า ถ้าแพงก็ดี คูเมืองก็ดี มีไว้ทำไมกัน รือเสีย ถมเสียดีกว่า ใครเล่าจะดูแลรักษาของพวกนี้ ในขณะที่ต้องมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวฯ ประกาศกีดกันความน่าดูน่าชมของเมืองไทย แล้วต่อไปจะเอาอะไรไปอวดเขา เพราะองค์การนั้นเองก็มีอำนาจหน้าที่แค่ในทางโฆษณา ห้ามการะอำนาจในทางอนุรักษ์ไม่

ถึงเวลาแล้วที่รัฐต้องตรากฎหมายขึ้นตามมาตรา ๖๑-๖๓ แห่งรัฐธรรมนูญ จัดตั้งราชศิลป์วิทยสถานเพื่ออนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแผ่ศิลปวัฒนธรรมและวิทยาการ อย่างมีวิหะวง แต่เรื่องปากเรื่องท้อง เรื่องอำนาจ เรื่องเศรษฐกิจ อยู่เป็นอันดับแรก สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์คือจิตใจ และจิตใจคนไทยในเวลานี้ต่ำลงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จำเดิมแต่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์มา อีก ๑๓ ปีข้างหน้า กรุงนี้ก็จะม้อายุครบ ๒๐๐ ปี เราจะไม่มีব্যกสภาพสังคมสถานะทางจิตใจและวิชาความรู้ไว้รับโอกาสอันสำคัญนั้นดอกหรือ หรือจะปล่อยให้มันเป็นควิใครควิใคร พวกใครพวกมัน อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

สถาบันดังกล่าว หากได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจัง ได้คนดีจริง ๆ มาทำการ ค่อย ๆ ขยายจากเล็กออกไปใหญ่ ก็จะได้ผล ยกระดับสังคมไทยในทางนามธรรมได้ทันที โดยที่ในขั้นต้น กรมกองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็ยังคงสภาพเดิมอยู่ก่อน เป็นแต่มาชำระสะสางการงาน แก่การที่ก้าวถ่างกัน จัดในชั้นนโยบายเท่าที่กำลังทรัพย์กำลังคนจะอำนวย เพื่อรู้ว่าการต้องการที่แท้ของประเทศชาติ ในด้านศิลปวัฒนธรรม อยู่ที่ไหน อะไรควรรักษาไว้ได้ อะไรควรส่งเสริมให้มีขึ้นได้ใหม่ อะไรควรเผยแผ่ให้กว้างขวาง ภายในขอบเขตใด ดังนั้นเป็นต้น และการมีสถาบันดังกล่าวนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ ก็ยังพะวงในเรื่องอำนาจ เรื่องทรัพย์สินอุดหนุนบริษัทบริวารไปได้เรื่อย ๆ เพราะผู้ที่จะมีบทบาทในสถาบันดังกล่าว ย่อมจะต้องเป็นผู้ปราศจากความต้องการในด้านที่ใฝ่ตัวเอง หากไม่ ก็จะดำเนินการไปไม่ได้ ไหน ๆ ก็เขียนรัฐธรรมนูญกันคนอื่นมาแย่งอำนาจไปจากตนและพวกของตนแล้ว ยอมให้คนอื่นมาช่วยปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมของบ้านเมือง เพื่อคนในชาติ และเพื่อตนกับพวกของตนด้วย จะไม่ดีหรือ

ธนาคารทหารไทย จำกัด

92-96 อาคาร 2 ราชดำเนิน พระนคร

โทร. 24675-79

สาขาราชประสงค์

74 ถนนราชดำริ พระนคร

โทร. 55980-81

สาขาท่าอากาศยาน

ในท่าอากาศยานกรุงเทพฯ

โทร. 70060 คัด 258-259

สาขาชลบุรี

775/11-13 ถนนเจตจำนงค์ ชลบุรี

โทร. 2984

สาขาสัตหีบ

0651 ถนนบ้านนา อ. สัตหีบ ชลบุรี

โทร. 8128

สาขาสุมทรวราการ

772/40 ถนนศรีสมุทร ปากน้ำ สุมทรวราการ

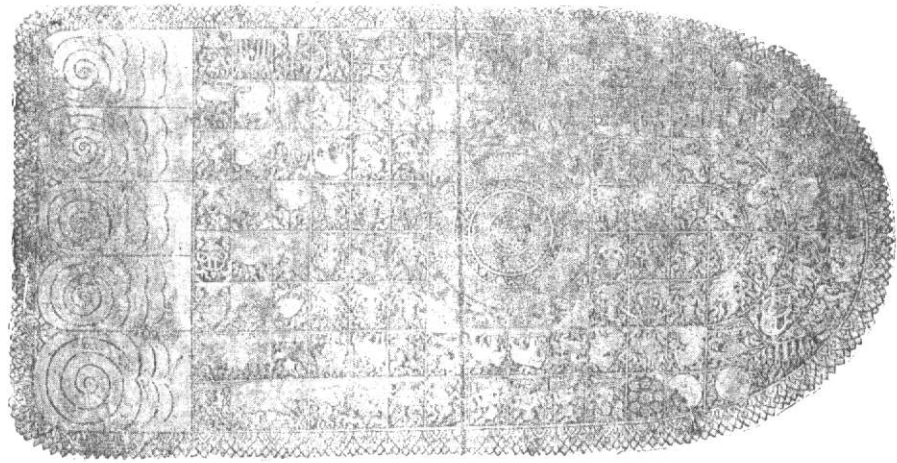
โทร. 800

ทุนจดทะเบียนและชำระแล้ว	10,000,000 บาท
ทุนสำรอง	44,250,000 บาท
สินทรัพย์ทั้งหมด	788,000,000 บาท

ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ทุกประเภท

สุขุม นวพันธ์

กรรมการผู้จัดการ

การรักษาฐานะของสถาบันพุทธศาสนา พระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต

ศาสนาอย่างที่เราเข้าใจกันโดยสามัญ เป็นผลอย่างหนึ่งแห่งความพยายามของมนุษย์ ที่จะแก้ไขปัญหาชีวิตบางอย่างของตน ซึ่งมีทั้งปัญหาเฉพาะบุคคล และปัญหาเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ที่เรียกว่าปัญหาทางสังคม ในเมื่อศาสนาเกิดจากความพยายามของมนุษย์ ศาสนาจึงเป็นเรื่องของมนุษย์ จะเกิดขึ้น เสื่อม หรือสูญสิ้นไป สุดแต่มนุษยบัณฑิต โดยเฉพาะในทางสังคม ในฐานะที่ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง ศาสนาจะมีความสำคัญ ได้รับความยอมรับนับถือจากหมู่มนุษย์เพียงไรก็อยู่ที่ว่า ศาสนายังมีประโยชน์ช่วยสนองความต้องการของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหของพวกเขาได้เพียงใด และมนุษย์ยังมองเห็นความจำเป็นของศาสนาอยู่เพียงใด ข้อนี้หมายความว่า การดำรงอยู่ เจริญขึ้น เสื่อมลง หรือสิ้นไปของศาสนา ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่มีต่อสังคม เป็นสำคัญ

สายทาสามัญของมนุษย์มองเห็นศาสนา ในรูปของสิ่งที่เป็นตัวแทน หรือเครื่องหมายที่ชัดที่สุด คือนักบวชหรือพระสงฆ์ และศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์ ที่ห้อมล้อมนักบวชหรือพระสงฆ์อยู่ ดังนั้น ความเป็นไปของศาสนาใดศาสนาหนึ่งในสายทาสามัญของมนุษย์ ก็คือความเป็นไปของนักบวชหรือพระสงฆ์ และวัตถุสถานที่เกี่ยวข้องในศาสนานั้นนั่นเอง

ในสมัยโบราณ เมื่อมนุษย์มีสติปัญญา ยังไม่เจริญรู้ความจริงเกี่ยวกับความเป็นไป และความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลาย ภายในธรรมชาตินี้ นักบวชซึ่งเป็นมนุษย์ประเภทที่มีความรู้และสติปัญญาสูงสุดในบรรดากันเหล่านั้น ก็ได้พยายามค้นคิด และช่วยให้มนุษย์ในยุคสมัยนั้น ได้รู้จักความจริงที่ซ่อนเร้นในธรรมชาติและเหนือธรรมชาติทั้งหลาย ตามกำลังสติปัญญาของตน ทำให้มนุษย์รู้จักกับสิ่งที่ตนมองไม่เห็น ซึ่งมีอำนาจเหนือตน และรู้วิธีปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น แล้วนักบวชเหล่านั้นก็รับเป็นผู้ทำการต่าง ๆ ที่เรียกว่าพิธีกรรม เป็นสื่อติดต่อกับสิ่งที่มองไม่เห็นทั้งหลาย เพื่อช่วยสนองความต้องการของมนุษย์สมัยนั้น พิธีกรรมเหล่านี้มีความ

สำคัญต่อชีวิตจิตใจมนุษย์เหล่านั้น นักบวช ซึ่งเป็นคนพวกเดียวที่ทำพิธีกรรมเหล่านั้นได้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเขา เป็นที่เคารพบูชาของเขา ศาสนาจึงกลายเป็นส่วนสำคัญแห่งชีวิต ของมนุษย์เหล่านั้น ในสมัยเช่นนี้ ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมก็นับว่ามีประโยชน์มากเพียงพอแล้ว เพราะมนุษย์มีสติปัญญาที่ต้องการและทำได้เพียงเท่านั้น

เมื่อมนุษย์มีสติปัญญาเจริญมากขึ้น ความหมายของบุคคลและสิ่งทั้งหลายที่เป็นส่วนประกอบของศาสนาจึงเจริญก้าวหน้าไปด้วย บางอย่างก็มีความหมายกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น บางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น สุกแต่จะสนองความต้องการของมนุษย์ ชักจูงมนุษย์ให้พ้นจากปัญหาได้มากขึ้นเพียงไร และเท่าที่ผู้ค้นคิดทางศาสนานั้นจะมีสติปัญญาได้ จนถึงขั้นที่เป็นพุทธศาสนา ซึ่งความหมายของทุกสิ่งทุกอย่างในศาสนาเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด นักบวชคือพระสงฆ์ มิใช่เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อติดต่อกับสิ่งที่มองไม่เห็น เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์โดยการ ทำพิธีกรรม แต่หมายถึงผู้เดินทางลัดในการปฏิบัติธรรม คำสอนทางศาสนามีได้

เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออำนาจเบืองบน
เหนือธรรมชาติ แต่กลายเป็นการแสดง
กฎธรรมชาติและความจริงแห่งชีวิตอย่าง
อย่างธรรมดาเท่านั้น ศาสคามีใช้ตัวแทน
ของอำนาจเบืองบน หรือผู้บันดาลความ
รอกพันแก่มนุษย์ผู้เชื่อฟัง แต่หมายถึงผู้ค้น
พบความจริงแห่งธรรมชาติ และทำหน้าที่
เป็นครู ช่วยชี้ทางเดินแก่ผู้อื่นเท่านั้น
พิธีกรรม มิได้หมายถึงเครื่องมือสื่อสาร
ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มองไม่เห็น แต่กลายเป็น
วิธีดำเนินการเพื่อรักษาระเบียบแบบ
แผนของสังคม และเป็นอุบายสร้างความ
ประณีตงดงาม ทางความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์ในสังคม ในขณะที่เดียวกัน มนุษย์
ผู้มีความเจริญทางสติปัญญา อยู่ในระดับ
ต่ำๆ ก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนา และ
กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา โดย
แทรกความรู้สึกรู้สึกและความเข้าใจของตนเข้าไป
ไปในสิ่งเหล่านั้น ตามภูมิความรู้และสติ
ปัญญาของตน ๆ และต่างได้ใช้ศาสนา
เป็นเครื่องสนองความต้องการของตน
ได้รับประโยชน์จากศาสนาไปตามระดับจิต
ใจแลสติปัญญาของตน บางครั้งพระสงฆ์
ซึ่งเป็นผู้นำทางพุทธศาสนาเอง ก็ได้ชัก
นำองค์ประกอบทางศาสนา กลับลงมาสู่
ความหมายเก่า ๆ และกระทำการต่าง ๆ
ตามใจมนุษย์เหล่านั้น เพื่อประโยชน์ของ

ตนบ้าง ของคนอื่น ๆ บ้างตามเหตุการณ์
อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ความหมายแห่งองค์
ประกอบต่างๆ ของศาสนาจะเปลี่ยนแปลง
ไป แต่พระพุทธศาสนาก็ยังมีหน้าที่หลัก
เหมือนอย่างศาสนาทั้งหลาย คือ แก้ไข
ปัญหาชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมีทั้งในด้านส่วน
เฉพาะบุคคล และหน้าที่ต่อสังคม

ความเป็นมาในอดีตได้แสดงให้เห็นว่า
สมัยโคพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวแทนและเป็น
เครื่องปรากฏของพระพุทธศาสนา ดำรง
มั่นในสมณปฏิบัติทั้งในส่วนอรรถกถาปฏิบัติ
และในส่วนสมณกิจอนุเคราะห์ชนหมู่
สามารถบำเพ็ญประโยชน์สนองความต้องการ
การโดยธรรมแก่สังคม ด้วยเมตตาหน้าที่
สมัยนั้น สังคมก็มองเห็นความจำเป็นของ
พระศาสนา พระสงฆ์ก็ได้รับความเคารพ
เทอญบูชา พระศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง
เป็นส่วนประกอบ อันขาดไม่ได้ของสังคม
แต่สมัยโค พระสงฆ์ปฏิบัติเคลื่อนกลด
ไม่สามารถชักนำสังคมไปสู่ความสงบสุขและ
ความเจริญโดยธรรมได้ สมัยนั้น ฐานะ
ของพระสงฆ์ก็เสื่อมโทรมลง ศรัทธาใน
พระศาสนาก็เสื่อมถอย สังคมก็ไม่เห็น
ความสำคัญของพระศาสนา และเป็นโอกาส
แก่ชนมิจฉาติฐิผู้มุ่งร้ายทำลายพระศาสนา
ลงได้ ในบางถิ่นถึงหมดสิ้นไปจากแผ่นดิน
ก็มี

เฉพาะในประเทศไทยแต่อดีต พระสงฆ์ได้บำเพ็ญสมณกิจ เพื่อประโยชน์แก่สังคมอย่างมากมาย จนทำให้วัดวาอาราม ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันศาสนานี้ กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจ และศูนย์กลางทางสังคมเป็นส่วนประกอบ ที่ขาดไม่ได้ของชุมชนทุกขนาด เช่น แม้สร้างหมู่บ้านเล็ก ๆ ขึ้นใหม่ ก็ต้องสร้างวัดขึ้นด้วยเป็นต้น กล่าวได้ว่าวัดทำหน้าที่เป็นสถาบันสังคม ครอบคลุมแบบ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สภา สโมสร ที่พักแรมคนเดินทาง สถานบันเทิง พืชพันธุ์ที่เป็นต้น เรียกได้ว่าเป็นทุกอย่างของชุมชน พระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจและทางสังคม ได้รับความเคารพนับถือและบูชา เป็นที่เชื่อถือสูงสุด ความจริงในเรื่องนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและมีหลักฐานที่ยังให้เห็นผลสืบมาแม้ถึงปัจจุบัน

อนึ่ง ในขณะที่พระศาสนามีความหมายต่อสังคมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์เป็นที่เคารพบูชาและเป็นเหมือนผู้ถือประทีปส่องทางชีวิตของประชาชน วัดเป็นศูนย์รวมชีวิตจิตใจของชุมชนเช่นนี้ ประชาชนมองเห็นวัดวาอารามเป็นสมบัติร่วมกันของเขาทุกคน และมีความสำนึกในคุณของพระศาสนา จึงแสดงออกซึ่งศรัทธาและ

ความจงรักภักดีเหล่านี้ด้วยการสร้างสรรค์สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ไว้ที่วัด และพยายามสร้างให้สวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้พยายามประดิษฐ์ตกแต่งจนเกิดเป็นศิลปวัตถุขึ้นเป็นจำนวนมากมาย เหลือเป็นประจักษ์พยานมาจนบัดนี้ก็ไม่น้อย ศิลปวัตถุทั้งหลายเหล่านี้เกิดจากจิตใจอันบริสุทธิ์ เปี่ยมด้วยศรัทธาปสาทะ มิใช่เป็นการค้ามิได้มุ่งผลอามิสตอบแทน เป็นผลงานแห่งความพากเพียรของบรรพบุรุษชาวไทย ถือได้ว่าเป็นสมบัติส่วนกลางของชาติ เป็นสมบัติของพระศาสนา ศิลปวัตถุทั้งหลายเหล่านี้ครบถ้วนตกทอดมาถึงปัจจุบัน ก็ได้เป็นส่วนสำคัญแห่งวัฒนธรรมของชาติ เป็นเครื่องแสดงถึงระดับความเจริญของชาติและพระศาสนา แสดงถึงความเป็นชาติอิสระความมีสิ่งสร้างสรรค์ อันเป็นของตนเองเป็นสิ่งที่สามารถให้เกิดภาคภูมิใจ และเป็นพยานที่สามารถนำไปแสดงแก่ผู้อื่น ได้โดยชอบธรรม ว่าชาติไทยและพระพุทธศาสนาของไทยได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วเพียงใด และทั้งเป็นหลักฐาน สำหรับสืบ ถึงประวัติความเป็นมาของชาติ ของพระศาสนาและประวัติของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วยปราศจากศิลปวัตถุเหล่านั้นแล้ว แม้มีศิลาธรรมวัตถุและ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างปัจจุบันมากมาย ก็ไม่สามารถนำไปอวดแก่ใครได้ ด้วยเป็นของทำตามเขา และยังตามหลังเขาอยู่ด้วยซ้ำ มองในแง่เศรษฐกิจ อาจคิดว่าสิ่งเหล่านี้ใช้ประโยชน์อะไรมิได้ ทั้งอยู่เกาะกะ และต้องสิ้นเปลืองเงินทองบูรณะรักษา แต่ความจริง สิ่งเหล่านี้ นอกจากมีคุณค่าทางวัฒนธรรมทางจิตใจแล้ว มองในแง่เศรษฐกิจผืน ๆ ก็เห็นได้ว่า สิ่งเหล่านี้เองเป็นที่มาสำคัญของรายได้ของชาติ ทำให้ประเทศได้เงินทองจากชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอันมาก โดยไม่ต้องออกแรงอะไร เพียงมีไว้ให้เขาดู ปราศจากสิ่งเหล่านี้ จะมีอะไรให้เขาชม เพราะคึกคักบ้านช่อง ความเจริญอย่างสมัยใหม่ บ้านเมืองเขาก็มีอยู่แล้ว และมีดีกว่าที่มาก

ปัจจุบัน เรายังมีความรู้สึกกันทั่วไปว่า พระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอันมากยิ่งกว่าในดินแดนใด ได้เป็นถึงศาสนาประจำชาติไทย เป็นดินแดนแห่งผ้ากาสาหวัดสตรี เต็มไปด้วยวัดวาอาราม มีประชาชนเป็นพุทธศาสนิกเกินกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ แต่การที่จะถือเอาภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นเครื่องตัดสินแน่นอน ว่าใครจะเจริญกว่าใคร

นั้น ย่อมไม่ถูกต้อง เพราะผู้ที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในปัจจุบัน ก็ด้วยอาศัยตระเตรียมตัวมานานในอดีต ผู้ที่เจริญรุ่งเรืองแล้วนี้ แม้ว่ากำลังเสื่อมอยู่ในปัจจุบัน ก็อาจมองเห็นว่ายังรุ่งเรืองกว่าผู้อื่น ที่กำลังเฟื่องเจริญขึ้นต่อในอนาคตก็อาจเห็นผลจึงจะปรากฏให้เห็นชัดว่าใครเจริญกว่าใคร เพราะปัจจุบันเป็นผลของอดีต และเป็นเครื่องส่องถึงอนาคต ความเจริญที่มีอยู่ในปัจจุบันต้องนับว่าเป็นผลแห่งการกระทำในอดีต ส่วนปัจจุบันเอง จะส่งผลให้เห็นในอนาคต เราพอจะคาดหมายถึงอนาคตได้ ด้วยการพิจารณาสภาพการ และการกระทำในปัจจุบันนี้ว่า เป็นอยู่อย่างไร เราจะต้องยอมรับว่าความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยปัจจุบัน เป็นผลแห่งความพากเพียรของบรรพบุรุษในอดีต มาเป็นเวลายาวนาน และเป็นพยานแสดงว่าพระพุทธศาสนาได้เคยเจริญรุ่งเรืองแล้วในอดีต แต่ในอนาคต พุทธศาสนาจะเป็นอย่างไรนั้นก็พึงพิจารณา สภาพการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเช่นว่า พระสงฆ์มีความสำคัญ มีความหมายต่อสังคมในขณะนี้เพียงใด พระสงฆ์ที่ว่ามีมากนั้นมีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจและทางสังคม ได้รับความเคารพเชื่อถือเทอด

คุณหรือไม่ ประชาชนที่เคารพบูชาพระสงฆ์และพระศาสนา เป็นคนรุ่นเก่าที่กำลังจะหมดสิ้นไป หรือเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะมาเป็นอนาคตของชาติและศาสนาในกาลข้างหน้า ว่าควาอารามยังเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลาง แห่ง กิจกรรม ของ ชุมชนอยู่แค่ไหน พุทธศาสนิกที่มีเกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์นั้นตัวเศษของ ๕๐ กำลังลดลงหรือเพิ่มขึ้นเป็นต้น

ความจริงหากใช้ความคิดเล็กน้อยก็จะมองเห็นว่า ความที่พูดกันว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในเมืองไทยนั้น เป็นคำที่กล่าวกันขึ้นอย่างผิวเผิน โดยกำหนดเอาจากภาพว่าควาอารามสวยงาม จำนวนพระสงฆ์มากมาย และการแสดงออกซึ่งศรัทธาปสาทะของคนรุ่นเก่าๆ และประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งพูดได้ว่าเป็นผลของความพากเพียรของบรรพบุรุษในอดีตทั้งสิ้น เป็นคำพูดที่ขาดพื้นฐานอันหนักแน่น หากจะดูสภาพที่แท้จริงแล้ว น่าจะต้องพิจารณาว่า ขณะนี้ พระสงฆ์และควาอารามมีฐานะและบทบาทอย่างไร ในการทำหน้าที่สนองความต้องการของสังคม

ปัจจุบัน พุทธศาสนิกฝ่ายคฤหัสถ์ประเภทที่เรียกกันว่าปัญญาชน กำลังปรากฏและแสดงความเป็นห่วงสภาวะการณ์ของ

พระพุทธศาสนา ทั้งทางคำพูดและข้อเขียน กว้างขวางมากขึ้น จนหมดความจำเป็นที่จะต้องเก็บเรื่องนี้ ไว้ปรึกษากันจำเพาะข้อปรารภนั้นก็คือว่า พระศาสนา ซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ และวัดกำลังสูญสิ้นบทบาท ฐานะ และความหมายออกไปจากสังคมมากขึ้นทุกขณะ บางอย่างก็หมดไปแล้ว บางอย่างก็กำลังจะหมดไป โดยเฉพาะในสังคมนคร วัดมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกต่อไป ไม่เป็นสถานศึกษาสำหรับกุลบุตรอีกต่อไป นอกจากการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างกระท่อนกระแท่นเท่านั้น ไม่จำเป็นจะต้องมาพิจารณาว่า คำพูดของปัญญาชนเหล่านั้นน่าเชื่อหรือไม่ เพราะเป็นข้อเท็จจริง ที่ทุกคนพอจะมองเห็นได้ด้วยตนเอง คำของปัญญาชนเหล่านั้นเป็นเพียงข้อสะกิด และเตือนไม่ให้ชาวพุทธมัวหลงงมึใจอย่างว่างเปล่า ในภาพว่าควาอารามอันสวยงาม และจำนวนอันมากมายของพระสงฆ์ แท้จริงอย่าว่าแต่ภารกิจอันกว้างขวางอย่างอื่นเลย แม้แต่หน้าที่หลักเบื้องต้น คือการเผยแผ่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชนก็มองเห็นแล้วว่า พระสงฆ์ได้หมดความหมายไปจากหน้าที่นี้แล้ว เป็นอันมาก คงมีคนเฒ่าคนแก่จำนวนหนึ่งเท่า

นี้ ที่คอยฟังพระสงฆ์เทศนา การเทศน์
แทบจะกลายเป็นเพียง ส่วนของพิธีกรรม
ช่วยให้พิธีกรรมสมบูรณ์เท่านั้น ทว่าประเทศ
มีพระสงฆ์เพียง ๒-๓ รูป หรือพอนับองค์ได้
เท่านั้นที่ปัญญาชนรับฟังคำสอน แม้พระ
ธรรมหรือคำสอนในศาสนาจะเป็นสัจธรรม
เป็นความจริงที่ทุกคนต้องยอมรับ แต่พระ
สงฆ์ทั่วไปก็ไม่มีความรู้วิชาการทั่วไปที่ปัญญา
ชนเขารู้กัน พอเป็นสื่อถ่ายทอดแสดง
พระธรรมให้เขาเข้าใจได้ เราจึงเห็นภาพ
ในสมัยนี้ว่า นักศึกษาสมัยใหม่ฟังธรรมและ
เชื่อถือคำสอนทางศาสนาที่ปัญญาชนฝ่าย
คฤหัสถ์บางท่านแสดง ยิ่งกว่าที่จะฟังจาก
พระสงฆ์ กล่าวได้ว่า คฤหัสถ์หรืออุบาสก
เหล่านั้น กำลังช่วยรับภาระในการเผยแผ่
ธรรมไปจากพระสงฆ์มากขึ้น ปัจจุบันนี้
หากจะมีคนรุ่นใหม่เช่นนักศึกษา มีความ
เข้าใจถูกต้องในเรื่องพุทธศาสนา และมีความ
เชื่อความเลื่อมใสเกิดขึ้นบ้าง ก็ต้อง
ยอมรับว่า นั่นเป็นผลงานของปัญญาชน
ฝ่ายคฤหัสถ์เหล่านั้น นับเป็นส่วนสำคัญที่
ช่วยรักษาความมั่นคงของพุทธศาสนาไว้

ในขณะที่สภาวการณ์ต่างๆ กำลังอยู่ใน
สภาพน่าเป็นห่วง แต่ในขณะเดียวกันก็ต้อง

ยอมรับด้วยว่า ปัญญาชนเหล่านั้นมากท่าน
มีความบกพร่องในด้านความรู้พื้นฐานบาง
อย่างทางพระพุทธศาสนาแต่ที่สามารถเข้าใจ
และแสดงพระพุทธศาสนาออกให้เป็นที่
เชื่อถือได้ ก็เพราะอาศัยความรู้ในวิชาการ
สมัยใหม่มาเป็นสื่อ นำความเข้าใจ และมัก
เข้าใจมุ่งหนักไปด้านใดด้านหนึ่ง ไม่สม
บูรณ์เท่าที่ควร เช่นเดียวกับที่พระสงฆ์
ส่วนมากไม่สามารถเข้าใจและมองเห็นค่า
แห่งคำสอนของพระพุทธศาสนาบางประ
การ เพราะขาดความรู้วิชาการสมัยใหม่
มาเป็นสื่อเปรียบเทียบให้เด่นชัด นอก
จากนี้ ปัญญาชนคฤหัสถ์เหล่านั้น ก็ขาด
คุณลักษณะโดยภาวะที่จะทำหน้าที่เผยแผ่
สั่งสอน และไม่สามารถอุทิศเวลาให้แก่
งานนี้ได้โดยตรงตามความสมควร จึงน่าจะ
ต้องช่วยกันปรับปรุง ส่งเสริมพระสงฆ์รุ่น
ใหม่ให้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติ
หน้าที่โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ ไม่เฉพาะหน้าที่
ในการเผยแผ่สั่งสอนธรรมเท่านั้น แต่รวม
ทั้งการฟื้นฟูฐานะทางสังคมอย่างอื่นๆ ด้วย
ขณะนี้ ปรากฏว่า พุทธบริษัทบางส่วน
ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ตระหนักใน
เรื่องนี้ กำลังเร่งรัดปรับปรุงตัวก็มีอยู่

อย่างไรก็ดี ในขณะที่ฐานะบางอย่างกำลังเสื่อมสูญไป และขณะที่พุทธบริษัทกำลังพยายามฟื้นฟูฐานะบางอย่างของวัดและพระสงฆ์อยู่นั้น ยังมีฐานะอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์จะพึงรักษาไว้ได้โดยง่าย ฐานะนี้คือการที่วัดควาราม เป็นศูนย์กลางสำคัญของวัฒนธรรมของชาติ เพราะเป็นแหล่งที่เกิดของศิลปกรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นสมบัติส่วนกลาง ของชาติและศาสนา ฐานะนี้เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้ ซึ่งพระสงฆ์ปัจจุบันจะได้มาเอง โดยไม่ต้องลงทุนอะไร นอกจากการบำรุงและรักษา หรือเมื่อไม่สามารถบำรุง จะเพียงรักษาไว้อย่างเดียวยังเป็นการดี เวลานั้นมีท่านที่รู้ค่าแห่งศิลปวัตถุ เป็นจำนวนมากพากันหัวนเกรงว่าศิลปกรรมต่างๆ ได้ถูกทำลายและกำลังถูกทำลายไปเรื่อยๆ โดยผู้หวังประโยชน์ส่วนตัวบ้าง โดยผู้หวังดีแต่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ลงมือซ่อมแซมผิดหลักวิชาบ้าง หรือรีอของเก่าสร้างใหม่บ้าง เป็นเหตุให้สมบัติของชาติและพระศาสนา ซึ่งเกิดขึ้นมาได้ยาก ใช้เวลาสร้างยาวนาน ต้องถูกทำลายลงไปในช่วงเวลาอันสั้นเป็นจำนวนมาก จริงอยู่ การซ่อมแซมและการก่อสร้างของใหม่ ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นและ

ควรทำอย่างยิ่ง แต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมและวัตถุโบราณอย่างไรอย่างหนึ่งแล้ว น่าจะต้องพิจารณาพิจารณาก่อนโดยรอบคอบ หากตนเองไม่มีความรู้ก็น่าจะได้ปรึกษาหารือท่านผู้รู้ก่อน เพื่อว่าการกระทำนั้นจักไม่เป็นเหตุให้เกิดวิบัติสสารคือความเดือดร้อนใจในภายหลัง ว่าตนได้กลายเป็นผู้ย้ายจิตใจและศรัทธาของบรรพบุรุษ นำเอาของใหม่ๆ ที่ทำขึ้น เพื่อการค้าปราศจากคุณค่าในทางจิตใจมาดลบันดาลลบลู่เกียรติของบรรพบุรุษเหล่านั้น เป็นผู้ทำลายสมบัติส่วนกลางและวัฒนธรรมของชาติและทำลายประวัติของพระศาสนา ซึ่งไม่มีเอกชน ผู้ใดมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะทำลายได้เลย

โดยปกติ พระสงฆ์ในฐานะตัวแทนของสถาบันศาสนา ย่อมมีความรู้สึกผิดชอบต่อสมบัติ ของพระศาสนาอยู่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้น ถ้าหากพระสงฆ์จะได้ทำการ อันใดที่เป็นการทำลายศิลปกรรมอันเป็นสมบัติของชาติ และพระศาสนาไปแล้ว การกระทำนั้นก็น่าจะเป็นด้วยความไม่รู้ ไม่เข้าใจเป็นเหตุ เพราะในปัจจุบัน พระสงฆ์ไม่มีโอกาสเรียนรู้วิชาการต่างๆ ทั่วๆ ไป เช่นอย่าง การช่าง และ

ศิลปะเป็นต้น เหมือนในสมัยโบราณ เพราะ การศึกษาสำหรับพระสงฆ์ในปัจจุบัน แม้ว่าจะได้จัดเป็นหลักเป็นฐานขึ้นมา ก็เป็น การเรียนวิชาในวงแคบอย่างยิ่ง ความจริง วิชาการอย่างอื่น ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ และการดำรงพระศาสนา ยังมีอีก มาก มาย ในสมัยพุทธกาล พระสงฆ์ต้องเรียนรู้แม้ แต่การตัดเย็บซ่อมจีวร บางท่านก็ชำนาญ การก่อสร้าง มีตัวอย่างประจักษ์อยู่ เช่น พระมหาโมคคัลลานะ เคยได้รับมอบหมาย จากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้ควบคุมนวรรรม ก่อการก่อสร้างเป็นต้น ในสมัยปัจจุบัน มีวิชาหลายอย่าง ที่จำเป็น สำหรับพระสงฆ์ แต่ทั้งที่รู้ว่าจะจำเป็นและต้องใช้ อยู่ ก็มัก ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น และทำเสมือนว่าเป็น เรื่องนอกกริตนอกกรอย ไม่ยอมให้พระสงฆ์ เรียน ปลดปล่อยให้ไต่หากันเอาเอง แต่ครั้น มีผู้เรียนรู้มาแล้ว ก็จับมาใช้งาน พระเถระ ผู้ใหญ่บางรูปที่มีความรู้ชำนาญในวิชา ก่อ สร้างเป็นต้น ได้นำความรู้เหล่านั้นมาใช้ ประโยชน์แก่พระศาสนาอยู่เสมอ และก็ ได้รับความเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งอาศัย ของหมู่คณะเป็นอันมาก โดยเหตุนี้ แทนที่จะทำไม่รู้ไม่เห็น ปลดปล่อยไปตามเรื่องตาม ราว ซึ่งก็ควบคุมไม่ได้ด้วย และแทนที่

จะคอยจับพระมาใช้งาน โดยไม่รับรู้ว่า ได้ เรียนมาอย่างไร ควรจะยอมรับความจริง ว่า วิชาการอย่างใดจำเป็น มีประโยชน์แก่ พระศาสนาในแง่ใด แล้วกำหนดให้พระ สงฆ์ได้เล่าเรียนกันจริงจัง จะได้ผลดีกว่า เพราะทราบใตที่ยังเป็นการเรียนรู้เพื่อ ประโยชน์แก่กิจการศาสนา มิใช่เพื่อเป็นอาชีพ หรือเพื่อยึดติดอยู่และไม่ผิควินัยแล้ว ก็ ย่อมเป็นการเล่าเรียนที่สมควรแก่พระสงฆ์ ตัวอย่างในด้านศิลปะนี้ อย่างน้อยก็ควร ให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้คุณค่าของศิลปะและรู้ หลักการคุ้มครองรักษาศิลปวัตถุ เป็นต้น เพื่อจะได้สามารถรักษาไว้ และสมบัติพระ ศาสนาไว้ได้บ้าง แม้ในขณะที่ยังมีได้จัดให้ มีการศึกษาอย่างจริงจังหากท่านผู้รู้ซึ่งหวัง ประโยชน์แก่พระศาสนาจะแนะนำเผยแพร่ ความรู้แก่พระสงฆ์บ้างตามโอกาส เช่นทาง สื่อมวลชนต่างๆ เป็นการให้การศึกษาโดย ทางอ้อม ก็คงจะเป็นประโยชน์อยู่บ้าง

อนึ่ง การรักษารูฐานะของวัดวาอาราม ให้เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้นมิใช่แ่ เพียงเก็บรักษาศิลปกรรม ศิลปวัตถุเหล่านั้นไว้ได้เท่านั้น แต่ยังต้องจัดสภาพแวดล้อมในวัดทั้งหมดให้สมกันด้วย เช่น การ ปฏิบัติต่อศิลปวัตถุและศิลปกรรมต่างๆให้

เหมาะสม การจัดตั้งไว้ในที่อันควร การไม่ทำให้กรุงร่วงด้วยวัตถุแปลกปลอม เช่น ภาพการค้า การโฆษณา ซึ่งเป็นเสมือนเป็นการดูหมิ่นศาสนสถาน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศของวัดให้ร่มรื่นสงบ สมชื่อเป็นอารามจริงๆ สามารถทำให้ประชาชนที่เข้ามาสามารถอุทานเหมือนในสมัยพุทธกาลได้ว่า “ที่นี่ไม่รุ่มรวยหนอ ที่นี่ไม่ซัดซ้องหนอ” เมื่อทำได้แบบนี้ ถึงจะไม่สามารถช่วยทำประโยชน์ อย่างอื่นแก่เขา วัดก็ยังเกิดมีคุณค่าพิเศษ มีความหมายต่อสังคม

ฐานะของวัดที่เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมประจำชาติ และฐานะของพระสงฆ์ที่ เป็นผู้บำรุงรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ได้ นั้นย่อมเป็นฐานะที่มีค่าสูง ควรแก่การเคารพนับถืออย่างหนึ่ง นับว่ามีความสำคัญสำหรับประเทศชาติ และพระศาสนาอย่าง

มาก เพราะเป็นการช่วยให้สมบัติของชาติดำรงอยู่ และมีเครื่องแสดงความเป็นชาติ แต่ที่น่าเป็นห่วงว่า ถ้าพระสงฆ์ปล่อยให้ฐานะนี้หมดไปอีก และไม่สามารถฟื้นฟูฐานะอย่างอื่นที่กำลังจะหมดไป ให้กลับคืนมาได้แล้วไซ้ร้ ถึงเวลานั้น พระธรรมก็คงกลับคืนไปสู่ธรรมชาติตามเดิม ส่วนพระสงฆ์ก็คงเหลือฐานะอยู่อย่างเดียว คือความเป็นเจ้าหน้าที่ประกอบพิธีกรรม เหมือนอย่างศาสนาสมัยโบราณ ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่ควรให้เกิดขึ้นเลย เพราะในสมัยที่มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าทางสติปัญญา มาถึงเพียงนี้แล้วพิธีกรรมหาได้มีความหมายคุณค่าและความสำคัญต่อสังคม เสมอเหมือนอย่างในสมัยโบราณไม่ จึงเป็นเรื่องที่พุทธบริษัท ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ไม่ควรประมาท ควรช่วยกันแก้ไขปรับปรุง ก่อนที่จะสายเกินแก้

ใครจะกุมชะตาเอเซีย

พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์

ปกแข็ง 45 บาท ปกอ่อน 30 บาท

DISASTER TO THE TRIPITAKA IN ENGLAND

Miss I.B. Horner, President of the Pali Text Society, has sent news that the majority of the Society's stock of books have been destroyed by flood-water. She writes: "... the PTS was founded in 1881 (2424 B.E.) for the purpose of editing Pali works in roman characters and making translations of these. ... The ever-growing number of people interested in Buddhism is now on the upsurge ... it is a tragedy for the PTS and our clients that several of these books are now in very short supply. These are some of the reasons why any financial assistance would be most welcome."

As an example of the type of loss and help required we quote: *Compendium of Philosophy* (Abhidhammattha-sangaha trans.), 608 copies lost, only seven remaining. Cost of reprinting 1000 copies, £480 (24,000 baht).

Any Siamese wishing to help, or for further information, please contact Mahamakut Foundation, opposite Wat Bovoranives, Phra Sumeru Road, Banglampoo; Mahachula longkorn Rajavidyalaya, Wat Mahadhatu; or The Buddhist Association of Thailand, 41 Aditya Road, Bangkok. Those who are outside Siam, please contact the PTS directly at 30 Dawson Place, London, W. 2., England.

A GROWING AND LOW-PRICED LIBRARY ON BUDDHIST TEACHINGS

THE WHEEL

A Series of Buddhist Publications

Covering in 100 issues a wide range of subjects in authentic exposition and reliable translations from the Pali Canon. New titles are added bi-monthly.

SINGLE NUMBERS: CEY. RS. 0.50 9D, 15 USA CTS.

(DOUBLE NUMBERS ACCORDINGLY)

BUDDHIST PUBLICATION SOCIETY

P.O. BOX 61, KANDY, CEYLON.

and SUKSIT SIAM 1715 Rama IV Road Bangkok

East-West Center Editions

*LESS EXPENSIVE PAPERBACK EDITIONS OF
IMPORTANT AMERICAN SCHOLARLY BOOKS*

East-West Center Editions, reprinted in Asia as paperbacks, are designed to increase the availability of American scholarly books abroad—books by scholars and statesmen written for researchers, advanced students, and interested laymen. Prices are generally about one-fourth those of the original editions.

LOCATION AND LAND USE :

Toward a General Theory of Land Rent

by William Alonso

EW-101 US\$1.50

*NATURAL RESOURCES AND
INTERNATIONAL DEVELOPMENT*

Edited by Marion Clawson

EW-201 US\$2.00

PROSPECTS FOR THE WEST

by J. William Fulbright

EW-102 US\$1.25

*EQUALITY IN POLITICAL
PHILOSOPHY*

by Sanford A. Lakoff

EW-103 US\$1.75

*THE SOCIAL RESPONSIBILITY OF
THE PRESS*

by J. Edward Gerald

EW-202 US\$1.50

*THE THEORY OF TRADE AND
PROTECTION*

by William Penfield Travis

EW-104 US\$1.75

*NATIONAL LABOR MOVEMENTS
IN THE POSTWAR WORLD*

Edited by Everett M. Kassalow

EW-203 US\$1.75

*THE POLITICAL ROLE OF LABOR
IN DEVELOPING COUNTRIES*

by Bruce H. Millen

EW-204 US\$1.50

CIVILIAN NUCLEAR POWER :

Economic Issues and Policy Formation

by Philip Mullenbach

EW-205 US\$2.00

STRATEGY FOR MOBILITY :

Transportation for the Developing Countries

by Wilfred Owen

EW-206 US\$1.75

ORDER THROUGH YOUR LOCAL BOOKSELLER

East-West Center Press Honolulu, Hawaii 96822

Cultural and Technical Interchange through Books

ศิลปะกับสังคม

พัทยา สายหู

เมื่อไม่นานนัก มีฝรั่งที่อยู่เมืองไทยเขียนจดหมายไปลงหนังสือพิมพ์ภาษาฝรั่ง ที่พิมพ์ในกรุงเทพฉบับหนึ่ง บ่นว่าศิลปะและวัฒนธรรม (ซึ่งในความหมายของชาวบ้านชั้นสูงทั่ว ๆ ไปถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน) ในเมืองไทยนี้ ก่อนข้างจะอับเฉา เพราะว่า หอศิลป์ (แบบสากล) ไม่มี วงศุริยางค์ (แบบสากล) ก็ไม่ค่อยมีการละครคอน (แบบสากล) ไม่มีเอาเลย และการประพันธ์ (แบบสากล) ก็อย่างนั้น ๆ แหะละ สรุปแล้วว่า น่าสมเพชคนไทยที่รู้ภาษาฝรั่งบางคน ได้อ่านแล้ว เห็นเจ้าฝรั่งว่างามก็พลอยงามไปตามเจ้า มีคนไทยอื่นที่อ่านฝรั่งออกเหมือนกันไม่เห็นด้วย แต่ไม่ทักท้วงไว้ให้ปรากฏ เพราะไม่คล่องเขียนหรือคร้านจะเขียนก็สุดแท้ มีเพียงรายสองรายที่ได้ตอบไปด้วยสาระสั้น ๆ ที่แสนจะจริงว่า ที่นี้เมืองไทย จะมองหาอะไร ๆ ให้มันเป็นแบบฝรั่งไปเสียหมด ก็เห็นจะเรียกร้องกันมากไปหน่อย หากจะรู้จักใช้ไม้วัดแบบไทย ๆ เอามาวัดของไทย ๆ ให้ถูกกาลเทศะเสียบ้าง ก็คงไม่ต้องแสดงอวิชาที่โก้เก๋อย่างนี้ ออกมาเสียแต่แรก

เหมือนกับคนไทยไปเมืองนอกบอกว่า
ฝรั่งไม่มีศิลปวัฒนธรรม เพราะสลักหยวก
ทำอุบะมาลัยก็ไม่มี โขนหลวง ละคอน
รำก็ไม่มี ฯลฯ พูดยังนั่นถ้าไม่ปัญญา
อ่อน ก็ปัญญาทึบไปเลย ชายหน้าคนไทย
ทั้งชาติ แต่เรื่องมันเริ่มสับสน ตรงที่คน
ไทยหน้าตาๆ นี้แหละบางคนก็ไม่รู้เหมือน
กัน ว่าเรื่องสลักหยวก โขนละคอน ฯลฯ
นั้นเป็นอย่างไร เห็นฝรั่งแข่งชุดใหญ่ไป
ฟังก์คอนเสิร์ต คุบ์บลีตส์ แล้วเลื่อมใสเป็น
บ้าเป็นหลัง แต่ไม่เคยเห็นคนบ้านนอก
ทางอีสาน เดินข้ามทุ่งมาเป็นชั่วโมงๆ เพื่อ
ดูหมอลำ หรือคนบู้กษไต่แท้กันมาคหนึ่ง
ทะเลงโน้ห้ร่ากันเต็มลานวัด ตั้งแต่หัวค่ำ
ตลอดคืนจนฟ้าแจ้ง

ถึงจะเห็นเข้า ก็คงอาจไม่ทั้งเหมือน
ทั้งฝรั่ง ก็ไม่ก็จะพาลหาว่าเซยตามประสา
บ้านนอกไปด้วยซ้ำ หมอลำหรือจะมา
เทียบเปรียบ บัลเลต์ ศิลปวัฒนธรรม ต้อง
อารยะ ต้องสากล พวกคนไม่อ้อมก้อมก็ว่า
ต้องฝรั่ง

ศิลปคืออะไร

ศิลปคือการแสดงออกของอารมณ์ ที่
ให้เกิดความพอใจ ความพอใจในที่นี้คือ
ความพอใจที่รับรู้สึกรู้สีกได้ด้วยประสาทสำนึก
ทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส การรับรู้
ของประสาทสำนึก เพียงเพื่อรู้ ไม่ใช่เรื่อง

ของศิลป แต่การรับรู้ส่วนสัจความสัมพันธ
ของรูปลักษณะที่ปรากฏในสรรพสิ่ง ที่ประ
สาทสำนึกรับได้ว่า มีความพอเหมาะพอดี
เป็นความพอใจในรรมย์นั้น เป็นความรู้สึก
ทางสุนทรีย์ะ ที่มีมนุษย์มี และสัตว์ชั้นสูง
ใกล้เคียงกับมนุษย์ทำทำเหมือนว่ามี การ
ที่สามารถบรรยายถ่ายทอดความรู้สึกทาง
สุนทรีย์ะนี้ออกมา ในสื่อให้ตัวเองและผู้
อื่นรับรู้ ด้วยประสาทสำนึกได้ ก็คือ
สร้างศิลป

เพราะฉะนั้น ในความหมายนี้ การพูด
จาด้วยถ้อยคำ สำเนียง และสำนวนที่ผู้ฟัง
รู้สึกได้ว่ามีลักษณะบางอย่าง ที่ให้ความ
พอใจในรรมย์ นอกเหนือไปจากการบอก
เล่าใจความข้อเท็จจริง เท่านั้น เป็นการ
สร้างศิลป แม้แต่การเปล่งเสียงเฉยๆ ที่
ไม่ใช่ถ้อยคำภาษา แต่เป็นเสียงที่มีระดับ
มีสำเนียงแปรเปลี่ยนเป็นจังหวะ มีการ
ผสมผสานเสียงสูงต่ำ ฯลฯ ซึ่งฟังแล้วเกิด
อารมณ์พอใจ หรือหวนไหวตามไป ก็คือ
ว่าเป็นการสร้างศิลป การแสดงออกด้วย
สื่อให้ประสาทอื่นได้รับรู้ เช่น การตกแต่ง
ขีดเขียนเป็นเส้นสาย การระบายด้วยสีสรร
ซึ่งประสาทตารับรู้แล้วเกิดอารมณ์พอใจก็
คือ การกระทำอย่างอื่นเพื่อประสาทอื่น ๆ
ที่เหลือได้พอใจ ก็คือ จักอยู่ในเรื่องของการ
สร้างศิลปทั้งสิ้น

ศิลปะคือสิ่งเกินจำเป็น

ถ้าตีความว่า สิ่งจำเป็น คือ สิ่งที่ต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ก็คือการกระทำเพื่อสนองความต้องการทางชีววิทยาของชีวิตขั้นพื้นฐาน ที่หลีกเลี่ยงมิได้ เช่น ค้องหายใจ ค้องหาอาหารกินอาหาร ค้องป้องกันความร้อนหนาว ค้องมีที่พักผ่อนหลับนอนอย่างปลอดภัย เพื่อเก็บแรงสร้างกำลังไว้ใช้ยามตื่น ค้องขับถ่าย ค้องสัมผัสสัมพันธ์ ฯลฯ เพียงเท่านั้น ก็ไม่ต้องสร้างศิลปะ แต่ถ้าหลังจากกระทำการต่างๆ เพื่อสนองความจำเป็นเหล่านั้น ของชีวิตแล้ว ก็ยังมีเวลาเหลือ เวลาที่เหลือนี้มนุษย์อาจเลือกใช้ให้หมดไป โดยการอยู่เฉยๆ ไม่ต้องทำอะไรเลยก็ได้ แต่มนุษย์ที่ไม่ต้องการให้เวลาผ่านไปเปล่าๆ อยากทำอะไรให้เกิดความพอใจ รื่นรมย์ขึ้นมาที่ประสาทสัมผัสรู้สึกได้ การกระทำที่เกินจำเป็นนี้ คือการกระทำทางสุนทรียะ การกระทำทางศิลปะ

สาวชาวบ้านั่งนางงาม เก็บดอกไม้มาหักหู เอาดินสีมาทาหน้า ก็เป็นการสร้างศิลปะ หนุ่มมนุษย์ดำสมัยศึกคำบรพชีกเขียนลวดลายลงบนเขาสัตว์ ซึ่งใช้เป็นอาวุธ โดยที่ลวดลายนั้นไม่ได้ทำให้อาวุธแหลมหรือคมขึ้น ก็ได้ชื่อว่าสร้างศิลปะ กระบอกไม้ขางของพวกซาไกหรือเงาะป่า

ทางใต้ของเมืองไทย มีลวดลายเป็นเส้นตรงเส้นหยัก สดกไว้คู่สวยงาม ทั้งๆ ที่ไม่จำเป็นก็คืองานศิลปะ ช่างปั้นหม้อ ทำถ้วยชาม หากไม่ทำพอให้เป็นภาชนะเพื่อบรรจุได้เท่านั้น แต่พิถีพิถัน เลือกเนื้อดินที่มีผิวหน้าพอใจเมื่อสัมผัส มีสีสรรทำรูปทรงให้สบายตา ไล่ส่วนสัด ก็เป็นการสร้างศิลปะ แม้แต่พ่อครัวที่มีได้ทำอาหารให้พอบริโภคกันตาย แต่ปรุงแต่งให้เกิดรสชาดกลมกล่อม ถ้วยเครื่องเทศถ้วยแรงไฟ ถ้วยวิธีการทางต้ม แล้วประดับประดาให้ดูน่ากิน บรรจุในภาชนะที่เลือกสรร ฯลฯ เช่นนี้ก็เป็นศิลปะ

ซึ่งทั้งหมดนี้ หากจะถือว่าเป็นการทำสิ่งเกินจำเป็นทั้งสิ้น ก็ต้องยอมรับ เพราะศิลปะ เป็นสิ่งเกินจำเป็นจริงๆ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่สร้างความพอใจให้มนุษย์ ที่มีเวลาเหลือพอจะหาความพอใจเช่นนั้น

ศิลปะเป็นความพอใจที่จำเป็น

ไม่เคยปรากฏมีมนุษย์ที่ไหน สมัยใดที่มีงานเลี้ยงชีพ่วนตลอดเวลาเสียจนไม่มีเวลาว่างสำหรับศิลปะ หากจะมีก็เห็นจะมีแต่คนสมัยนี้ ในอารยธรรมเมืองยุคอุตสาหกรรม ที่ทำมาหากินกันถ้วนเป็นเกลียวจนแทบจะไม่มีเวลาพักผ่อนหลับนอน แต่คนในชนบทอย่างของไทย ก็ยังมีเวลานอกฤดูงาน ว่างถึงขนาดชาวกรุงก่อน

ขอว่าทำงานเป็นประโยชน์ปีละไม่ถึงหกเดือน แม้แต่มนุษย์สมัยศึกษาบรรพชิตกินเก่าที่เพาะปลูกไม่เป็น ไม่มีอาหารเหลือกิน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เที่ยวล่าสัตว์เก็บหาอาหาร ชั่วนาตาปี กระนั้นก็ยังต้องมีเวลาตอนกลางคืน นั่งข้างกองไฟพักผ่อนก่อนหลับนอน เวลาที่ว่างจากการงานเช่นนี้ย่อมใช้ในการสร้างศิลป์ได้ หากเจ้าตัวสนใจใคร่ทำ คงเป็นไปได้เหมือนกันว่าบางราย อาจเห็นคเห็น้อยจนไม่คิดจะทำอะไรขอพักผ่อนรอวันใหม่ที่จะต้องออกไปเสาะหาอาหารอีก หรือบางคนมีความพอใจเพียงแค่ว่าจะพักผ่อนเฉย ๆ โดยไม่สนใจเรื่องสุนทรียะเสียเลย แต่ธรรมชาติของคนส่วนใหญ่ที่มีเวลาว่างนั้น เราพบว่า มีความต้องการความพอใจทางสุนทรียะอยู่เสมอ และถึงจะไม่สามารถแสดงออกมาด้วยการสร้างสรรค์ ก็แสดงด้วยการรับจากผู้อื่นที่สร้างให้ มิฉะนั้นแล้วไหนในปัจจุบันโทรทัศน์จึงเป็นกล่องแก้วกายสิทธิ์มีอิทธิพลเหนือคนทุกเพศทุกวัยได้ถึงเพียงนี้ทั้ง ๆ ที่ผู้ชมมิได้สร้างสรรค์อะไรเลยแม้แต่น้อย โดยนัยเดียวกัน มนุษย์ยุคหินเก่าคงไม่เป็นนักเล่นกีตาร์ข้างกองไฟกันไปเสียทุกคน แต่คน ๑๐-๒๐ คนที่นั่งล้อมวงฟังนิทาน ก็มีความต้องการ และรับความพอใจจากนิทาน ซึ่งเป็นเรื่องสุนทรียะ

เหมือนกัน ถึงแม้ว่าผู้เล่านิทานเท่านั้นที่ได้ชื่อว่า เป็นศิลปิน ผู้สร้างงานศิลป์

เพราะฉะนั้น ถึงศิลป์จะเป็นสิ่งเกินจำเป็น แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ให้ความพอใจ ซึ่งมนุษย์ส่วนใหญ่ยินดีที่จะได้รับ ถึงแม้ว่าคนจะไม่สามารถเป็นผู้สร้างศิลป์ก็ตาม ความพอใจเช่นนั้น เป็นสิ่งจำเป็นในความหมายที่ว่า มนุษย์อยากใช้เวลาว่างยามเย็นให้คุ้มค่า และสิ่งที่มนุษย์ศึกษาค้นคว้าขึ้นมาเพื่อทำให้เวลาว่างนั้นผ่านไปคุ้มค่า เป็นความพอใจแก่ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ โดยตรงคือศิลป์

สารพัดศิลป์

ถ้าศิลป์คือการสร้างสรรค์ สิ่งที่มีความเหมาะสมพอดีในความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้น ซึ่งเมื่อประสาทสัมผัสรับรู้แล้ว เกิดอารมณ์ยินดีพอใจสิ่งที่เป็นศิลป์ นั้นก็ย่อมมีได้ในของหลายอย่าง เช่น เสียงที่มนุษย์เปล่งขึ้นได้เองหรืออาศัยอุปกรณ์ช่วย เป็นศิลป์ในภาษาการขับร้อง ดนตรี ฯลฯ ภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยอุปกรณ์ หรือไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์ก็ตาม ที่เห็นได้ก็ด้วยตาแล้วเกิดความรู้สึกทางสุนทรียะ ฯลฯ และควรจะรวมสิ่งอื่น ๆ ที่ใช้ประสาทสัมผัสอื่น และสัมผัสสำนึกเราได้ด้วย (ถึงแม้ว่าโดยทั่วไป

เรามักเห็นประสาธน์และตา มากกว่าประสาธน์อื่น ๆ ก็ตาม)

ลองสมมุติเอาตามที่ว่านี้ ว่าศิลปะคือสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ในยามว่าง ที่เกินความจำเป็นโดยตรงของประโยชน์ใช้สอย แต่ให้ความพอใจ ทางอารมณ์สุนทรียะคืออารมณ์ที่พอใจ เมื่อได้สังเกตส่วนสัดที่สัมพันธ์กันของสิ่งของ เช่น เสียง สี สรรพคุณ รส กลิ่น รส และสัมผัสเราจะพบว่าสิ่งต่อไปนี้ เป็นศิลปะที่มนุษย์ทุกชาติทุกภาษามีอยู่ คือ

การประดิษฐ์ด้อยคำในภาษา เป็นการเล่า นิทาน นิยาย ที่เป็นสาระ ของวรรณคดี ภาษาเขียนในสมัยที่คิดประดิษฐ์อักษรได้ แต่ถึงไม่มีอักษร มนุษย์ทุกชาติก็มี “วรรณคดีภาษาพูด” กันทั้งนั้น นอกจากนิทาน นิยายก็มี โคลงกลอน ซึ่งไพเราะเมื่อเป็นเสียงที่ได้ยิน มากกว่าเวลาเป็นตัวหนังสือให้อ่าน เพลง เกิดจากการจัดเสียงสูงต่ำ ที่มนุษย์เปล่งออกมาได้ ถึงแม้จะไม่มีด้อยคำ แต่เมื่อเอาด้อยคำในภาษา เข้ามาประกอบเพลง นอกจากจะมีความไพเราะเพราะเสียงจังหวะ และทำนองแล้วยังได้ความไพเราะ ที่เกิดจากความหมายของด้อยคำอีก และด้อยคำที่เอามาเป็นเนื้อเพลง ก็มักจะมีลักษณะเป็นโคลงกลอนอยู่ด้วย เท่า

กับเป็นการประดิษฐ์ หลายชั้นหลายเชิงดนตรี คือการสร้างเสียงด้วยอุปกรณ์ วัตถุ นอกเหนือจากเสียงมนุษย์ เครื่องดนตรีต่างชนิดทำให้เสียงต่างเสียง เมื่อเอามาบรรเลงประสานกัน ก็คือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างเสียงต่าง ๆ ให้พอเหมาะพอดีเพื่อสร้างอารมณ์ความพอใจทางสุนทรียะนั่นเอง ศิลปะแขนงนี้ ถึงขั้นสูงสุด เมื่อมีการรวมเสียงเพลง (เสียงมนุษย์) กับเสียงดนตรี (เสียงวัตถุ) เข้าด้วยกันแล้วเล่าให้เป็นเรื่องเป็นราวด้วย

อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์เคลื่อนไหวได้ การเคลื่อนไหวที่มีได้มีงประโยชน์ให้เป็นการงานโดยตรง แต่เพื่อความเพลิดเพลินรื่นเริงใจ ก่อให้เกิด การพ้อรำ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวของแขนและมือ และการวิ่งระบำ ที่เป็นการเคลื่อนไหวของขาและเท้า อวัยวะส่วนอื่นๆ ของร่างกายอาจนำมาใช้ประกอบการเคลื่อนไหวของแขนขา ซึ่งเมื่อรวมกันทั้งหมดแล้วเป็น นาฏศิลป์ การวิ่งระบำรำพ้อ เมื่อทำคนเดียว เป็นภาพการเคลื่อนไหวที่มีลีลาน่าอินคืออย่างหนึ่ง เมื่อทำพร้อมๆ กันหลายคนทำให้เกิดลวดลายลีลาของกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้จัดผสมผสานท่าที่เหมือนและท่าที่ต่างกันได้ ให้อารมณ์พอใจไปอีก

อย่างหนึ่ง และเมื่อจัดให้คนสองเพศ เพศ
ละคน หรือเพศละหลายคนมาร่วมเรีงร้อย
กัน ผลที่ได้ก็สลับซับซ้อนขึ้น เป็นศิลปะ
แขนงหนึ่งที่ต่างไปจากศิลปะของเสียงที่
กล่าวไว้ข้างต้นนั้นแล้ว แต่ศิลปะการพ้อง
ร่ามก็จะมีศิลปะของเพลง และดนตรีมาร่วม
เพื่อช่วยจังหวะและลีลาด้วย

ถึงแม้เราจะลองสมมุติว่ามนุษย์ไม่ต้อง
นุ่งผ้าผ่อนมีอาภรณ์เครื่องประดับมนุษย์
ก็ยังคงมีศิลปะประเภทภาษา เพลงดนตรี
และการร่ายรำได้ แต่เท่าที่ปรากฏจากการ
ศึกษาค้นคว้าของนักมานุษยวิทยานั้น ถึง
จะมีมนุษย์บางชาติภาษาที่นุ่งห่มน้อยเหลือ
กำลัง ก็ยังไม่วายสนใจที่จะตกแต่งประดับ
ร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ เริ่มจากการ
ตกแต่งที่อาศัยอุปกรณ์น้อยที่สุด เช่น การ
ไว้ผมยาวหรือสั้น มุ่นมวยหรือปล่อยสยาย
การมัดหน้าทาแป้ง ระบายสี การประดับ
ด้วยดอกไม้ หรือ หมุด คุ่ม ที่โบหู หน้า
ผาก ปาก จมูก การสวมสร้อยกำไลที่ คอ
แขน และขา การกรีก สักให้เป็นลวดลาย
และแผลเป็นที่โบหน้าหรือลำตัว การรัด
ศีรษะหรือ รัดเท้า ฯลฯ เหล่านี้เป็นการ
ประดิษฐ์ สร้างสรรค์สุนทรีย์ทั้งสิ้น การ
ประดิษฐ์ประคอยเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และ
เครื่องประดับต่าง ๆ ล้วนเป็นเรื่องทำนอง
เดียวกัน

แต่แปลกที่การตกแต่งร่างกาย และ
เครื่องนุ่งห่มโดยตรงนั้นไม่ค่อยมี การรับ
กันว่าเป็นเรื่องของศิลปะ ทั้ง ๆ การกระทำ
ต่าง ๆ มีพื้นฐานของจิตรกรรม และประติ
มากรรมอยู่แล้วทั้งสิ้น สมมุติว่าเราจะยังไม่
คาดกันให้เป็นถึงศิลปะ ชั้นนั้นให้ได้เสียใน
ตอนนี้ ก็ไม่เป็นการเสียหายอะไร เพราะ
เอาเพียงการตกแต่งร่างกายและการนุ่งห่ม
ที่ประดิษฐ์ประคอย เท่าที่กล่าวนี้ไปเสริม
ศิลปะ แขนงที่กล่าวไปแล้ว เราก็ได้นาฏ
ศิลป์ที่มีเครื่องทรงประกอบนำต้นต้นขึ้น
และได้ การละคอน ซึ่งเป็นการแสดงนิทาน
ด้วยตัวประกอบ ซึ่งมักมีการแต่งเนื้อแต่ง
ตัวที่แตกต่างไปจากคนธรรมดา เพื่อสมมุติ
บทบาทให้ดูจริงจังเข้าใจง่ายขึ้น

จากการตกแต่งร่างกายมาสู่การตกแต่ง
เครื่องมือเครื่องใช้ ก็อาศัยหลักเดียวกัน
คือ การใช้ลวดลายและสีสรรประดับ
บนพื้นผิวของวัตถุสิ่งของนั้น อันเป็น
เรื่องทาง จิตรกรรม การให้ทรวดทรงใน
มิติที่ ๓ ที่เหมาะสมนอกเหนือจากที่จะเป็น
ประสิทธิภาพในการใช้สอยอย่างเดียวกันแต่
ให้เกิดความพอใจทางอารมณ์สุนทรีย์ด้วย
เป็นเรื่องทาง ประติมากรรม ถึงแม้ว่าผลงาน
ที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นวัตถุสิ่งของที่มุ่งประ
โยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญก่อน ไม่ใช่ทำขึ้น
เพื่อไว้เชยชมทางสุนทรีย์โดยตรง แต่

อย่างเดียว เหมือนอย่างที่ยึดถือกันเป็นงานศิลปะในสมัยปัจจุบันก็ตาม ก็คงถือว่าในวัตถุที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยนั้นมีส่วนของศิลปะร่วมอยู่ เพราะการตกแต่งประดับทั้งในค้ำนทรวดทรง และลวดลายสีสรรนั้น เป็นสิ่งที่เกินจำเป็นในค้ำนประโยชน์ใช้สอยโดยตรง แต่มุ่งสร้างอารมณ์ความพอใจทางสุนทรีย์

ฉะนั้น การสมมุติที่มาของศิลปะ ว่าเริ่มจากการประดิษฐ์สร้างสรรครูปลักษณะที่ให้ความพอใจทางสุนทรีย์ แก่ประสาทสำนึกในยามที่ว่างจากงาน หรือ เพิ่มเติมส่วนสักที่เกินความจำเป็นของงานโดยตรงแล้วนี้ช่วยอธิบายความหมายของศิลปะแขนงต่าง ๆ ที่ถือกันว่าสำคัญได้พอสมควร ศิลปะที่ว่าด้วย รัส กลิ่น และ สัมผัส นั้นที่แล้ววมักไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ก็มีสิทธิที่จะเป็นแขนงสำคัญ ๆ ของศิลปะได้ หากจะมีผู้สนใจทำงานเนรมิตสร้างสรรค์ ในค้ำนเหล่านี้ ให้มากขึ้นในอนาคต

ศิลปะในสิ่งที่มีประโยชน์

และที่ไร้ประโยชน์

ในสมัยปัจจุบัน สิ่งถือกันว่าเป็นงานศิลปะนั้นมักเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ใช้สอยโดยสิ้นเชิง เช่นจิตรกรรม การเขียน ภาพ

วาด และประติมากรรม รูปปั้นรูปสลัก เพราะมุ่งความหมาย ในค้ำนการเร้าอารมณ์สุนทรีย์ะ เพียงค้ำนเดียว ยิ่งหากคุณสมบัติในค้ำนประโยชน์ใช้สอยสมบูรณ์เท่าใดก็ยิ่งถือเป็นศิลปะบริสุทธิ์ ขึ้นเท่านั้น และยิ่งหากลักษณะเลียนแบบอย่างธรรมชาติที่เป็นรูปธรรม ยิ่งแหวกวงจำกัดของธรรมเนียม ประเพณี ให้เป็นศิลปะนามธรรมที่ศิลปินผู้สร้างแสดงออกได้อย่างเสรีที่สุดได้เพียงใด ยิ่งนิยมกันว่าเป็นศิลปะบริสุทธิ์สมบูรณ์เต็มทีเพียงนั้น ทักษะเช่นนี้คงถือว่า เป็นทักษะใหม่สมัยหลังในประวัติของมนุษยชาติที่เกี่ยวกับศิลปะ

ลองดูศิลปะแขนงต่าง ๆ ของไทยที่ยกย่องกัน ก่อนถึงสมัยปัจจุบัน โดยขอตัวอย่างจากรายการศิลปะวัตถุไทยที่จัดไปแสดงในสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๕ รวมทั้งสิ้น ๒๕๕ รายการ ในจำนวนนั้นประมาณ ๑๖๐ รายการ เป็นสิ่งของเครื่องใช้ ทำด้วยโลหะ ทอง เงิน สำริด และเคลือบดินเผา นานาชนิด อาทิ ขันน้ำ หม้อน้ำ เตียง กา ถ้วยชาม ไห กระปุก จาน ชาม โถ แจกัน ฝอบ หีบ แม้กระทั่งที่ประดับคัมภีร์ และที่ใส่ดินปืน กับอาวุธเครื่องประดับ ตั้งแต่มงกุฎ สร้อย หีบทรวง เข็มกลัด พานหุ้ด ทองกร กำไล แหวน ที่เหลือส่วนใหญ่ เป็น

ประติมากรรมที่เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เช่น พระพุทธรูป เทวรูป และรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่ใช้ประดับศาสนาสถาน บรรจุสารวิริกธาตุ หรืออัฐิบ้าง หรือลวดลายชั้นส่วนประดับสถาปัตยกรรมของโบสถ์วิหาร เช่นนั้น เป็นต้น แม้แต่งงานจิตรกรรม ที่เป็นลวดลายภาพประดับ ก็จะมีพบปรากฏเป็นลายคู่พระธรรมหรือบานประตู หรือภาพประดับสมุดข่อยที่เป็นตำราหมอนวด หรือตำราว่าด้วยแมวและนกเขา จากศิลปะวัตถุชุดนี้ จะปรากฏว่าศิลปะนั้นรวมอยู่ในสิ่งของที่มีประโยชน์ใช้สอยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แม้แต่ศาสนาวัตถุ ก็ต้องถือว่ามุ่งประโยชน์ใช้สอยในเรื่องความศรัทธาเชื่อถือทางจิตใจในศาสนาซึ่งมนุษย์ถือเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของชีวิต

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า สิ่งที่ปรากฏในรายการเช่นนั้นเท่านั้นที่เป็นศิลปะ สิ่งอื่นที่ไม่อยู่ในชุดนี้ไม่ใช่ศิลปะ เนื่องจากศิลปะแขนงอื่น ๆ ไม่แสดงออกเป็นวัตถุสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น คุรียงศิลปะ นาฏศิลป์ ซึ่งต้องแสดงด้วยกิจกรรมการกระทำ และเมื่อหยุดการแสดง ก็ไม่เหลือร่องรอยเป็นหลักฐานอยู่ ศิลปะเช่นนั้นจึงแสดงได้ลำบากกว่า ศิลปะจิตรกรรม ประติมากรรม แต่ก็ต้องนับว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง โดยชอบธรรมเหมือนกัน ข้อที่ควรสังเกตก็

คือว่า แม้แต่ศิลปะ เช่นดนตรี และการพ่อนรำ ก็แสดงกันในโอกาสที่มุ่งประโยชน์กันอื่นด้วย เช่นในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือ พิธีกรรมสำคัญ ๆ ของชีวิต เช่นโอกาสฉลองวันเกิด บวช แต่งงาน ตาย ฯลฯ มิได้แสดงกันเป็นเอกเทศเพื่อศิลปะแท้ๆ ในตัวเอง

ตรงนี้ อาจมีข้อแย้งได้ว่าศิลปะต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นศิลปะระดับสูง ประเภทวิจิตรศิลป์หรือประณีตศิลป์ ที่ต้องใช้ฝีมือช่าง และวัสดุมีค่าหายากทั้งสิ้น แต่ถึงแม้จะเป็นความจริงว่า ประณีตศิลป์ที่ต้องใช้ฝีมือและวัสดุที่ค่าละบากนั้น จะพบเฉพาะในสังคมที่มีผลผลิตส่วนเกินทางเศรษฐกิจพอให้มีการแบ่งงานและหาความชำนาญพิเศษในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ต่างๆ จนเกิดช่างฝีมือทำผลิตภัณฑ์ที่จัดเป็นประเภทสิ่งฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นของปากท้อง เพื่อสนองความต้องการของเจ้าของผลผลิตส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ที่นำมาแลกเปลี่ยนเป็นงานศิลปะต่างๆ นั้นได้ กระนั้นเราก็ยังพบว่างานศิลปะเหล่านั้นยังอิงแฝงอยู่ในวัตถุสิ่งของที่มีประโยชน์ใช้สอยต่างๆ ของชีวิตอยู่ดี มิได้แยกอยู่ตามลำพังโดดเดี่ยว พิจารณาในแง่นี้ในสมัยโบราณศิลปะชั้นสูง กับศิลปะชาวบ้าน มีส่วนคล้ายกันตรงที่รวมอยู่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้สอย

ทางอื่นด้วย เพียงแต่ว่าศิลปินชาวบ้านมัก
รวมอยู่ใกล้ชิดกับสิ่งของเครื่องใช้ประจำ
วันที่ดูไม่มีราคาค่างวก และมีไต่ลงทุนลง
แรงทำให้ประเด็นจนเกิดความเสียหายที่จะ
ใช้สอยลำบากสำบน

ศิลปินชาวบ้านกับศิลปินวัง

ศิลปินวัตถุที่ถือกันว่ามีค่าเป็น ศิลปิน
ในประวัติศาสตร์ มักเป็นประเภทศิลปินชาว
วัง คือศิลปินที่บุคคลระดับในราชสำนักหรือ
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักเท่านั้น ให้ช่าง
สร้างทำขึ้นได้ ศิลปินของชาวบ้านมักไม่ได้
รับการยกย่องกันว่าเป็นศิลปินที่ควรค่าแก่
การพิจารณา และในสมัยหนึ่งถึงกับถือ
กันว่าชนอนารยะไม่สามารถสร้างศิลปะได้
หรือถ้าสร้างได้ ก็อยู่ในระดับต่ำ หากคุณ
ค่าแท้จริงทางศิลปะ เพราะขาดสัดส่วนรูป
ทรงอันประณีต หากฝีมือความสามารถลึก
ซึ้ง หากเทคนิควิธีการที่สลับซับซ้อนทาง
อารยธรรมชั้นสูง นี่เป็นความเข้าใจในหมู่
ชนทั่วไปซึ่งผู้ใฝ่ใจศึกษาศิลปะ ทางวิชาการ
สมัยนี้มีได้ยอมรับร่วมด้วยอีกต่อไป

ชาววังในที่นี้ หมายถึงชนชั้นปกครอง
ชนชั้นปกครองหมายถึงผู้ที่กุมอำนาจทาง
การปกครองและเศรษฐกิจ การกุมอำนาจ
ทางเศรษฐกิจ หมายถึงการสามารถจับจ่าย
ใช้สอยผลิตผลส่วนเกิน ได้ตามสะดวกใจ
ผลิตผลส่วนเกินที่มีมาหลายระดับสนอง

ความต้องการทางชีววิทยาขั้นพื้นฐานของ
ชีวิตแล้วมักเอามาแปลงเป็นผลงานที่วิจิตร
พิสดารเพื่อความเพลิดเพลินเจริญใจ ใน
ยามว่างของผู้มีอันจะกิน ที่มีต้องหมกมุ่น
ทำงานเลี้ยงปากท้องนั้นประการหนึ่ง และ
เพื่อเป็นเครื่องหมายส่งเสริมฐานะศักดิ์ศรี
ทางสังคม ที่อยู่เหนือกว่าชนธรรมาสามัญ
ทั่วไปอีกประการหนึ่ง ดังที่เห็นได้จากของ
กินของใช้ที่ประณีตสวยงาม ใช้วัสดุสิ่ง
ของที่หายากและมีค่า ซึ่งชาวบ้านธรรมดา
ไม่มีและใช้ช่างฝีมือที่มี น้อยคนและค่าตัว
สูงเกินกว่าที่คนธรรมดาจะว่าจ้างใช้สอย
ได้ เพราะเหตุนี้ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจจึง
เท่ากับเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการสร้างงานศิลปะ
ชั้นสูงให้เกิดขึ้นได้ และถึงแม้คนนอกราช
สำนักบางคนอาจมีผลิตผลส่วนเกินพอจับ
จ่ายใช้สอยส่งเสริมศิลปะได้ เช่นพวกพ่อค้า
วานิชย์แต่อำนาจทางเศรษฐกิจอย่างเดียว
ที่ไม่มีอำนาจการปกครอง ประกอบด้วย
ย่อมไม่เป็นที่สูงได้ถึงที่สุดทางสังคม
และศิลปะชั้นที่สูงจริงจึงต้องเข้าวัง เพื่อรับ
ใช้ผู้มีอำนาจทางการปกครอง

ชาวบ้านธรรมดา มีผลิตผลพอเลี้ยง
ปากเลี้ยงท้อง อารมณ์ทางสุนทรีย์ที่มีอยู่
ย่อมแสดงออกได้จำกัด ภายในกรอบของ
ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่เหลือเวลาว่าง
จากงานอาชีพ มาทุ่มเทศะสร้างฝีมือทางช่างที่

ผลิตของเกินความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิตได้มากมายนัก ทั้งอุปกรณ์เครื่องมือและวัสดุที่จะ มาแต่งแปลงเป็นงานศิลป์ก็ต้องเป็นประเภทพอซื้อพอลาได้ง่าย ภายในกำลังทุนทรัพย์ที่มีอยู่ ศิลปินชาวบ้านไม่สามารถทำแต่งงานศิลปะอย่างเดียว เต็มเวลาได้ และถ้าสภาพเศรษฐกิจของสังคมไม่มีผลผลิตเหลือเฟือพอให้ผู้ผลิตผลงานประเภทฟุ่มเฟือยเกินจำเป็นเพื่อจะเอาผลงานนั้นไปแลกกับผลผลิตประเภทอาหารและสิ่งจำเป็นในการยังชีพจากผู้อื่นได้ ในสังคมนั้น ก็จะหาศิลปินเต็มเวลาและงานศิลปะที่ต้องใช้เวลาและวัสดุที่สิ้นเปลืองต้นทุนสูงไม่ได้อยู่เองเป็นธรรมดา

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าชาวบ้านจะไม่สามารถสร้างงานศิลปะ เพียงแต่ว่าศิลปินชาวบ้านนั้นขาดฝีมือและวัสดุที่วิจิตรบรรจงอย่างศิลปินชั้นสูงของชาววังเท่านั้นเอง และโดยทั่วไปศิลปินชาวบ้านจะพบอยู่ในสิ่งของเครื่องใช้และกิจกรรมของชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ แทนที่จะเป็นอาภรณ์เครื่องประดับที่ทำด้วยโลหะและแร่ธาตุอันมีค่าหายาก ก็จะเป็นเครื่องมือใช้ประกอบอาชีพประจำวันที่ใช้ของเลือกรูปทรงลวดลายในวัสดุ และประดับประดาจนมีลักษณะพิเศษ เกินประสิทธิภาพในศาสนประโยชน์ใช้สอยโดยตรง แทนที่จะเป็น

วงดนตรีปี่พาทย์ มโหรี มีผู้ร้องผู้รำ แต่งกายสวยงาม บรรเลงบำเรอเจ้านายในยามว่าง ก็จะเป็นเพียงเพลงร้องเพลงรำในเวลาเก็บเกี่ยว เช่นนี้เป็นต้น

ศรัทธาสร้างศิลป์

ศิลปะ เป็นการแสดงออก ของอารมณ์ทางสุนทรีย์ เพื่อความพอใจที่รับรู้ด้วยประสาทสำนึกของแต่ละบุคคล แต่ในบางโอกาสมนุษย์ต้องการสร้างความพอใจ เช่นเดียวกันนั้นให้เกิดแก่ผู้อื่นด้วย และถ้าผู้อื่นนั้นเป็นอำนาจที่เหนือกว่า ที่คนเลื่อมใสศรัทธา จงรักภักดีเป็นพิเศษ ความเต็มใจ และความพยายามจะสร้างความพอใจยินดีให้ก็อาจมีมากกว่าที่จะทำให้แก่ตนเองเสียด้วยซ้ำ ยิ่งถ้าผู้นั้นสามารถยังประโยชน์ตอบแทนให้ได้ หลังจากที่ได้รับความพอใจแล้ว ก็ยิ่งเป็นการคุ้มค่าที่จะกระทำบำเรอให้อย่างสุดฝีมือ ด้วยเหตุผลทำนองนี้ เราจึงพบว่าในประวัติศาสตร์ของศิลปะตั้งแต่อดีตมาจนถึงเกือบปัจจุบันนี้ ศิลปะเพื่อศาสนา มักจะเป็นศิลปะที่ฟุ่มเฟือยมโหฬารที่สุด ไม่ว่าจะชนชาติใดภาษาใดถึงหากบ้านช่องที่อยู่อาศัยจะอึดอัดขัดสน แต่วัดวาอารามโบสถ์วิหารจะต้องวิจิตรพิสดารเป็นพิเศษ ถึงเครื่องตกแต่งภายในบ้านจะแทบไม่มีอะไร แต่แท่นบูชาและเครื่องประ-

กับโบสถ์วิหารจะต้องใช้วัสดุที่มีราคาและสร้างทำขึ้นด้วยฝีมือช่างที่คึกที่สุด ที่สังคมนั้นมีอยู่ แม้แต่ปราสาทราชวังของพระราชาก็ไม่จำเป็นจะต้องวิเศษกว่าที่สิ่งสถิตของเทพเจ้า เพราะแม้แต่อำนาจสูงสุดของพระราชานในหมู่มนุษย์ ก็ยังเป็นรองอำนาจเบื้องบนที่ยิ่งใหญ่กว่า ดังนั้น ราชาก็นึกบำเรอเทพและพรหมหรืออำนาจชื่อใดก็สุดแท้แต่ความเชื่อ

ฉะนั้น จึงมีผู้สันนิษฐานว่า ภาพเขียนบนผนังถ้ำของมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ที่ถือกันว่าเป็นจิตรกรรมชิ้นแรกของมนุษยชาติที่อัลตามีรา ในสเปน หรือ ลาสโกในฝรั่งเศส ก็มีได้เป็นผลงานเพื่อคุณเล่นสวยงาม แต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา หรือมาจากการหวังผลสำเร็จในการล่าสัตว์อันเป็นอาหารยังชีพ และรูปสลักหินเป็นสตรี ก็เข้าใจว่า เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ และใช้ในพิธีกรรมมากกว่าจะทำขึ้นเพื่อศิลปะอย่างที่ศิลปินปัจจุบันสร้างทำประติมากรรมกัน

การสร้างศิลปะเพื่อศาสนา ไม่จำเป็นต้องรอให้มีศาสนาสำคัญๆ ของโลกให้ยึดถือกันเสียก่อน การที่ศิลปินไทยในอดีตทั้งจิตรกรรมและประติมากรรม ที่จัดว่าเป็นศิลปะชั้นสูง มีอยู่ในวัดวาอารามทางพุทธศาสนา ไม่ได้แปลว่า ถูกตาเสียกระบาล

แก่นแบบศิลปะชาวบ้านจะไม่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเหมือนกัน ถึงจะไม่ใช้พุทธศาสนาก็ตาม เทวรูปต่างๆ ในศาสนาพราหมณ์ รูปเทพเจ้าในศาสนาของกรีก หน้ากากตัวแทนวิญญาณและเจตภูติต่างๆ ของพวกเผ่าอาฟริกกัน ฯลฯ เป็นเรื่องของศิลปะกับความเชื่อทางศาสนาทั้งสิ้น และเนื่องจากว่า ความเชื่อทางศาสนาทุกศาสนาเป็นความเชื่อในอำนาจเบื้องบนที่ทรงมหิทธานุภาพเหนือมนุษย์ และอำนาจมนุษย์เข้าใจได้ง่ายที่สุดจากการเปรียบเทียบกับคุณลักษณะต่างๆ ของมนุษย์เองแล้ว ขยายขึ้นไปเป็นหลายเท่าพันทวี เมื่อศิลปะให้ความพอใจแก่มนุษย์ได้ฉันทิ ก็เชื่อกันว่า สิ่งทำนองเดียวกัน ย่อมให้ความพอใจแก่เทพเจ้าได้ฉันทิ นั้น ด้วยเหตุนี้ละคอนชาตรีแก่นที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองกัศิข้างม้าละคอนตุ๊กตาที่ศาลพระภูมิกัศิ พุ่มอุบะมาลัยถวายเป็นพุทธบูชา กัศิ การร้องเพลงที่สวดสรรเสริญ และการบรรเลงดนตรีออร์แกนใหญ่ในวัดฝรั่ง นางพื่อนว่าประจำเทวสถานในอินเดีย หรืออียิปต์โบราณกัศิ ล้วนแต่เป็นเรื่องการสร้างศิลปะเป็นศาสนพลังทั้งสิ้น

แต่ถึงจะไม่ยอมตีความว่างานศิลปะทุกชนิดที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา จะต้องเป็นการสร้างอารมณ์พอใจ ให้แก่

เข้ายุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๘ และ ๑๙ และนับแต่นั้นต่อมา ศิลป
ก็เห็นห่างศาสนาทางโลกมากขึ้น ๆ
ถึงแม้ศิลปโบราณของรัสเซียที่ขึ้นชื่อ คือ
รูปบูชาพระเยซูและแม่พระ แต่ศิลป
รัสเซียสมัยหลังปฏิวัติโซเวียต ก็ลอยแพ
ศาสนาไปอย่างเด็ดขาด หันมาทอกลมอ
เกาะรัฐและพรรคการเมืองแทน

ความจริงศิลปไร้ศรัทธา ที่ไม่ยึดศาสนา
เป็นหลักในทางตะวันออกก็มีอยู่เช่นศิลป
ของจีน และญี่ปุ่น คงเป็นเพราะคนจีนและ
ญี่ปุ่นชอบปรัชญามากกว่าศาสนา บุชาคน
มากกว่าเทพเจ้า เพราะถือว่าไม่สำคัญเท่า
บรรพบุรุษ ศิลปจึงหาแรงบันดาลใจจาก
ธรรมชาติ และวรรณคดีที่แฝงปรัชญาชีวิต
มากกว่าที่จะยึดศาสนา อย่างของอินเดีย
และไทยซึ่งได้ธรรมนิยมพุทธศาสนาจาก
อินเดีย แต่สาเหตุที่ศิลปะมีความหมายทาง
สังคมมากกว่า คงจะอยู่ที่ว่าในสังคมที่เจ้า
หน้าที่ทางศาสนา ไม่มีอำนาจมากทาง
เศรษฐกิจและการปกครอง ศิลปก็ไม่ไป
แสดงออกในทางนั้น ในอินเดีย วรรณะ
พรหมณ์อยู่ เหนือวรรณะ กษัตริย์ในยุโรป
ยุคกลาง อำนาจของคริสตจักรมีมหาศาล
เพราะฉะนั้น ศิลปจึงบริการศาสนา แต่
พอศูนย์อำนาจเศรษฐกิจและการปกครอง
เคลื่อนไปจากองค์การศาสนา ศิลปก็ต้อง

รับใช้นายจ้างคนใหม่ ถ้านายจ้างเป็นพวก
มีอันจะกินเพราะการค้า แต่ไม่มีความ
สนใจในศาสนา งานศิลปก็บริการทางโลก
มากกว่าทางธรรม หากศูนย์อำนาจอยู่ที่
ฝ่ายแรงงานที่เป็นเจ้าของรัฐ ศิลปก็ต้อง
ยึดอุดมการณ์ใหม่ ตามแต่ที่รัฐบาลจะกำ
หนด ในเยอรมันนี้สมัยฮิตเลอร์ อำนาจ
รวมอยู่ที่ผู้นำคนเดียว ซึ่งมีอำนาจในเชื้อ
ชาติอารยัน มากกว่าศรัทธาในพระเจ้าเป็น
เจ้าและเสรีภาพของบุคคล ศิลปที่ปรากฏ
ได้คือศิลปที่ถูกใจฮิตเลอร์

การกระจายกำลัง การผลิต และการ
เพิ่มอำนาจการผลิต ด้วยกระบวนการ
อุตสาหกรรมทำให้เกิดโภคทรัพย์เพิ่มขึ้นใน
กลุ่มคนส่วนใหญ่ การแบ่งปันผลผลิตให้
เกิดความยุติธรรมในสังคม การเปลี่ยนแปลง
ปรัชญาการปกครองที่ไม่ส่งเสริมการ
รวมอำนาจอยู่ในมือคนกลุ่มน้อยเวลา เหล่า
นี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการ
ผลิต และการบริโภคนิยมด้วย โภคทรัพย์
ที่เพิ่มขึ้นเพราะอุตสาหกรรม หมายถึง
การกินอยู่ที่ในหมู่คนจำนวนมากขึ้น หมายถึง
ถึงการแสวงหาความสุขจากวัตถุได้มากขึ้น
มีเวลาว่างที่จะหมกมุ่นกับวัตถุนิยม ซึ่ง
หมายถึงการเห็นห่างจากศาสนาความพอใจ
ทางสุนทรีย์ อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์
ย่อมตั้งกฎเกณฑ์เรียกร้องในรูปลักษณะ

ใหม่ และศิลปินส่วนหนึ่งจะเป็นผู้สนองความต้องการสร้างความพอใจให้ตามที่ลูกค้าหรือนายจ้างต้องการ หากศิลปินยังต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนผลผลิตของตนเองกับผลผลิตของผู้อื่นเพื่อการยังชีพอยู่ในโลกอุตสาหกรรม ศรัทธาในศาสนา อาจไม่เหลือแรงพอที่จะควบคุมศิลปินได้ แม้แต่ในเมืองไทยปัจจุบัน ซึ่งเพิ่งจะไถ่ถอนอายุอุตสาหกรรมกระแสนี้ออก

เดี๋ยวนี้วัดก็ไม่ค่อยจะสร้างกันแล้ว ที่เริ่มสร้างไว้ก็ไม่ค่อยเสร็จ และที่เสร็จก็ไม่ค่อยสวย คงจะเป็นเพราะ สมัยนี้เป็นสมัยของศิลปินไร้ศรัทธามากกว่าอะไรอื่น

ศิลปินกับทรัพย์สิน

ทรัพย์สินสมัยนี้ เกิดจากอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมก้าวหน้ามาได้มากมายเพราะวิวัฒนาการของเครื่องมือ เครื่องใช้ ในการผลิต (หรือที่เรียกเป็นศัพท์ว่า เทคโนโลยี) ศิลปินกับเครื่องมือเครื่องใช้ ในการผลิตมีส่วนสัมพันธ์กัน ศิลปินที่ทำจากสำริดย่อมมีไม่ได้ ถ้ามนุษย์ในสังคมนั้นยังไม่รู้จักวิธีการถลุง หลอม และผสมโลหะเป็นสำริด ภาพเขียนสีน้ำมันก็เกิดมีไม่ได้ หากคนไม่รู้จักรวิธีทำผ้าใบและทำสีน้ำมัน นี่เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะตรงไปตรงมา เห็นได้ง่าย แต่ถ้าพูดว่าการประดิษฐ์กันใดที่ใช้

สัตว์ช่วยลาก ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตอาหารได้มากกว่าสมัยที่ชุดหลุมหยอกเมล็ดพืชกันตรง ๆ อาหารส่วนเกินช่วยให้ศิลปินเปลี่ยนแปลงพัฒนาไป หรือว่าเครื่องจักรไอน้ำทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรม มีผลผลิตเป็นโภคทรัพย์ได้มากกว่าการผลิตทางเกษตร เฉยๆ โภคทรัพย์ที่เพิ่มพูนในสังคมทำให้ศิลปินเปลี่ยนรูปโฉมไป อย่างนี้ฟังเผิน ๆ ไม่เห็นว่าจะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แต่ลองพิจารณาดังนี้

ความก้าวหน้าทางเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต หมายถึงเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพผลิตโภคทรัพย์ได้มากขึ้น นั้นประการหนึ่ง แต่ยังหมายถึงการทำให้เกิดมีวัสดุใหม่ๆ ที่ใช้เป็นประโยชน์จากการดัดแปลงธรรมชาติได้อีกประการหนึ่ง โภคทรัพย์ที่มากขึ้นทำให้มีการแบ่งงานหาความชำนาญในการผลิตของต่างๆ ประเภทได้มากขึ้นรวมทั้งของฟุ่มเฟือย ที่เป็นศิลปินด้วย ศิลปิน สามารถอุทิศเวลาทำงานได้เต็มที่ เพราะมีผู้ซื้อผลงานของตนรออยู่ และเมื่อผู้บริโภคศิลปินมีทรัพย์สิน คือผลผลิตส่วนเกินมากขึ้นเท่าไร ก็อยู่ในฐานะที่จะส่งเสริมการสร้างงานศิลป์ ด้วยการแลกเปลี่ยนผลผลิตส่วนเกินนั้นกับผลงานของศิลปินมากขึ้นเท่านั้น ส่วนวัสดุแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เกิดมีขึ้นตามความก้าวหน้าของวิทยาการเครื่องมือ

เครื่องใช้ในการผลิตนั้น ก็เป็นโอกาสให้ศิลปินได้พลิกแพลงทดลองใช้วัสดุใหม่ๆ นั้นได้มากขึ้นทำให้เกิดศิลปะรูปแบบแปลกๆ ใหม่ๆ ไปได้ ไม่มีที่สิ้นสุด ได้สัดส่วนกับความสามารถในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพราะฉะนั้น ประติมากรรมที่สมัยก่อนสลักจากหิน หรือหล่อจากสำริด มาสมัยนี้อาจทำจากชิ้นโลหะหรือพลาสติกเชื่อมกันด้วยความร้อนจากเตาฟู่ก็ได้ ไม่อยู่นอกวิสัยของศิลปะ ยิ่งกว่านั้น เมื่อลองนึกความก้าวหน้าของวิธีการบันทึกเสียง เป็นแผ่นเสียงหรือแถบเสียง การบันทึกภาพเป็นภาพยนตร์และโทรทัศน์ ฯลฯ แล้ว คนสมัยนี้สามารถฟังดูริยวงกว้างใหญ่ได้ในห้องนั่งเล่นที่บ้าน โดยไม่ต้องเป็นขุนนางเจ้านายดังในสมัยก่อน จึงจะมีโอกาสได้ยินได้ฟังจากวงจริง ๆ ขอแค่เพียงให้มีเงินซื้อเครื่องเล่นแผ่นเสียง หรือวิทยุ หรือโทรทัศน์เท่านั้น และในสมัยอุตสาหกรรมเช่นนี้ รายได้ของคนส่วนใหญ่ มีพอที่จะซื้อหาเครื่องบำรุงความสุขเหล่านี้ได้ไม่ลำบาก การถ่ายทำภาพยนตร์ได้ทำให้ศิลปะการละครต้องเปลี่ยนรูปโฉมไปอย่างมาก ถึงแม้ละครอนุกรมจะคงอยู่ได้ แต่การแสดงแบบใหม่สำหรับภาพยนตร์ ก็เกิดขึ้นแล้ว เป็นศิลปะอีกแบบหนึ่ง ซึ่งจะพูดว่าเหมือนละครโดยตรงไม่ได้

ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับทรัพย์ที่เกิดจากผลผลิตในระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ยังมีรายละเอียดปลีกซึ่งควรแก่การเผ่าพิจารณาต่อไปอีกมาก หากเราไม่รีบด่วนประณามกันเสียทันทีว่าสิ่งเหล่านี้เป็น ศิลปะไหล หรือ ศิลปะจกรกลแล้วหมดความสนใจเสีย

ศิลปะกับชุมชน

ศิลปะเกิดขึ้นได้เพราะผู้สร้างหรือศิลปินศิลปินเป็นศิลปินได้เพราะสังคมรู้จักและยกย่องให้เป็นเช่นนั้น บุคคลแต่ละคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งอารมณ์ทางสุนทรียะเพื่อความพอใจของตนเองได้ แต่สิ่งที่แสดงออกนั้นจะเป็นศิลปะก็ต่อเมื่อผู้อื่นสามารถพอใจกับอารมณ์นั้นด้วยได้ การจะพอใจร่วมด้วยได้ จำเป็นกับผู้รับกับผู้ให้มีความเข้าใจตรงกันได้ ศิลปะที่สร้างขึ้นนั้น ความเข้าใจตรงกันนี้ ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการรับรู้ตรงกันทุกอย่าง เพียงแต่พอให้เกิดอารมณ์สุนทรียะด้วยกันเท่านั้นก็พอ เหมือนคนสองคนที่ได้กลิ่นหอมของดอกไม้ แล้วรู้สึกว่ามีกลิ่นหอมด้วยกัน โดยไม่จำเป็นต้องเอาเครื่อง มาวัด ความรู้สึกว่าได้ สำ นึก กลิ่นเดียวกันแท้ ๆ หรือเปล่า ความรู้สึกของต่างคนในงานศิลปะชิ้นเดียวกัน จะให้เท่ากันสนิทกันไม่ได้ ขอเพียงแต่ให้ผู้รับรู้เห็นนั้นอยู่ปากคลองเดียวกันของอารมณ์ก็พอ

คังนี้ ผู้ที่จะมีอารมณ์พอใจร่วมกันในงานนั้นมากที่สุดคือเป็นศิลปิน และผู้นิยมชมชอบหรือผู้อุปการะโดยตรง คนอื่น ๆ อาจมีอารมณ์ลดหลั่นกันลงไป ทราบใดที่ศิลปินไม่ใช่ ส่วนวน หรือ รูปแบบ ที่ฝืนความเข้าใจความรู้สึกของผู้ชมจนเกินไป ในขณะนั้น ผู้ชมก็สามารถมีอารมณ์ร่วมกับศิลปินได้และให้การยอมรับนับถือว่า ผู้สร้างงานนั้นเป็นศิลปิน แต่ถ้าผู้สร้างลำหน้าผู้รับจนเกินไป หรือไม่สามารสร้างส่วนวนหรือรูปแบบที่ผู้รับสามารถเข้าใจได้ บุคคลผู้นั้นก็เป็นศิลปินในขณะนั้นไม่ได้ ในสมัยต่อมาเขาอาจจะกลับเป็นได้ หากผู้ชมเกิดความเข้าใจในงานของเขา และเกิดอารมณ์สุนทรียะร่วมกับผู้สร้างงานนั้นได้ แต่โอกาสเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้สร้างงานตายไปแล้ว ทำให้ศิลปินกลายเป็นสิ่งไร้ประโยชน์สำหรับผู้สร้างเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เพราะอาศัยยังชีพไม่ได้

ศิลปินประสบปัญหาหนักใจตรงนี้ ที่ว่าทำอะไรผู้รับจึงจะตามความคิด ความรู้สึกของผู้สร้างได้ทัน ศิลปินไม่ใช่การเลียนแบบธรรมชาติ แต่ต้องเป็นการสร้างสรรค์สิ่งที่ธรรมชาติไม่มีอยู่ หมายถึงการเนรมิต ประดิษฐ์สิ่งที่มีได้มีอยู่เดิม ตามปกติวิสัยของมนุษย์ธรรมดา สิ่งเข้าใจได้ง่ายคือสิ่ง

ที่เคยเห็นเคยชินมาก่อน แต่ศิลปินจะลอกเลียนสิ่งที่เคยชินมาแล้ว ตลอดจนไปไม่ได้ เพราะเท่ากับเป็นการสร้างศิลปะตายไร้ชีวิต จำเป็นต้องเนรมิตสิ่งใหม่ แต่ว่าสิ่งใหม่เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยากสำหรับคนธรรมดาทั่วไป เพราะเหตุนี้เราจึงพบปัญหาศิลปินลำหน้าผู้ชมทำให้ ไม่มีใครยกย่องให้เป็นศิลปิน ศิลปินจำนวนหนึ่งจึงต้องสร้างงานศิลปะภายในวงกรอบที่ผู้ชมรับรู้ มีอารมณ์ร่วมได้ จึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ศิลปินที่ไม่แยแสวงกรอบนั้น อาจเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ได้จริง หากไม่หวังว่าในระยะที่คนยังไม่เข้าใจงานนั้น คนจะกินอยู่เลี้ยงชีวิตได้อย่างไร ที่จริงกรณีอย่างนี้เป็นโอกาสให้ผู้อุปการะได้แสดงบทบาท เพราะหากมีผู้อุปถัมภ์ที่เข้าใจผลงานของศิลปินผู้สร้างอยู่บ้าง พอช่วยค้ำจุนไว้ ถึงแม้มหาชนส่วนใหญ่จะยังไม่เข้าใจ ศิลปินผู้นั้นก็พอจะรอดชีวิตอยู่เพื่อบุกเบิกงานศิลปะต่อไปได้

ปัญหาเช่นนี้ ศิลปินสมัยก่อนไม่ประสบความลำบากเช่นในสมัยนี้ ศิลปินที่จำลองธรรมชาติเป็นที่เข้าใจและพอใจได้ง่าย ศิลปินที่ประดิษฐ์พลิกแพลงไปให้เพี้ยนธรรมชาติแต่มีเค้า เช่นลายไทยที่ประดิษฐ์แปลงจากกิ่งก้านเครือเถาของต้นไม้ หรือ เปลวไฟ) ก็พอเป็นที่เข้าใจ ติดตามได้ รูปทรงสันฐานลวดลายที่คุ้นเคย ทำสืบต่อกัน

จนลงตัวเป็นธรรมเนียม แบบอย่างประจำ
นี้คนส่วนใหญ่เข้าใจและยอมรับได้ไม่ยาก
นัก เข้าทำนองศิลปตามแบบประเพณีแต่
ศิลปแบบเสรีที่ไม่เลียนจำตองธรรมชาติไม่
ประคิษฐ์พลิกแพลงโดยรักษาเค้าที่มา และ
ไม่ยื่นตีแสดงออกตามแบบประเพณี แต่
เป็นศิลปะที่แสดงอารมณ์โดยตรงของศิลปิน
ในรูปแบบสำนวนที่เทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยไม่
ได้เลย และมักเป็นรูปลักษณะนามธรรม
อย่างนี้ ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมได้ยาก
เพราะไม่เข้าใจความหมาย สิ่งปรากฏใน
งานของศิลปินนั้น และถึงแม้ศิลปินอาจ
ยืนยันว่า ศิลปเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก
ไม่ใช่เรื่องของความหมายสัญลักษณ์
ศิลปต้องการเพียงประสาทสำนึก ไม่เรียก
ร้องบัญชา ฉะนั้นขอเพียงให้ผู้ชมเกิด
ความรู้สึกตามใจก็พอแล้ว ไม่มีความ
หมายอะไรที่จะต้องรู้ต้องเข้าใจ แต่กระ
นั้น การทำตามคำของร้องของศิลปินเช่น
นี้ มิใช่ทำได้ง่าย เพราะตราบโคที่ศิลปิน
ยังต้องการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกของ
ตนในงานที่สร้างขึ้นให้ผู้อื่นได้รับรู้และเกิด
อารมณ์ร่วม ตราบนั้น สื่อที่ปรากฏจะต้อง
มีความหมายกำหนดที่เข้าใจตรงกันได้ การ
สื่อสารความรู้สึกนั้นจึงจะเกิดขึ้นได้เป็นผล
สำเร็จ เหมือนการที่คนสื่อสาร ความ คิด

ต้องอาศัยภาษาที่ผู้ใช้รู้จักความหมายของ
คำต่าง ๆ ตรงกัน

ภาษาศิลปะ

ถ่ายทอดความคิด ต้องมีภาษาฉันใด
ถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์สุนทรีย์ะ ก็
ต้องมีภาษาฉันนั้น เพียงแต่ว่าภาษาของ
ศิลปินไม่กำหนดกันด้วยเสียงที่เป็นคำ แต่
กำหนดด้วยรูปแบบ ทรวดทรง สีสรร หรือ
ระดับเสียง จังหวะ และความสัมพันธ์ของ
ส่วนต่างๆ นั้น เช่น สีแดง ให้ความรู้สึก
วุ่นวาย ตื่นเต้น สีเทา ให้ความรู้สึกเฉื่อย
เฉยสงบ เส้นตั้ง ทำให้รู้สึกมั่นคงแข็ง
แรง เส้นนอนทำให้รู้สึกพักผ่อน เสียง
แหลม คัง เป็นเสียงอันตราย หรือ การรบ
กวน เสียงทุ้มแผ่ว เป็นเสียงปลอบโยน
หรือให้อารมณ์ ฯลฯ เหล่านี้ ต้องเป็นที่
รู้สึกตรงกันหรือคล้ายกัน จึงจะสื่อความ
หมายกันได้ แต่เนื่องจากความหมายเหล่านี้
จะสอดคล้องกับจิตวิทยาของประสาท
สำนึกอยู่พอสมควร ทำให้เข้าใจตรงกันได้
ไม่ยาก จะเริ่มยากก็ต่อเมื่อเข้ามาถึงระดับ
ของความหมายที่กำหนดเพิ่มเติมขึ้นอีกว่า
ลวดลายและรูปร่างอย่างใดในงาน ศิลปมี
ความหมายอย่างไร และผู้ใช้ผู้ชมทั่วไปถือ
กันว่าเหมาะสมน่านิยมอย่างไร ถึงตอนนี้
ภาษาของศิลปินก็ต้องกำหนดสัญลักษณ์ของ
ตนขึ้นมาสำหรับแต่ละกลุ่มสังคม ซึ่งถ้า

ไม่เคยศึกษาทำความเข้าใจกันไว้ก่อน ก็ไม่สามารถร่วมอารมณ์กับศิลปินได้เต็มที่ ยกตัวอย่างเช่นในศิลปศาสนานี้ รูปลักษณะดวงพักตร์ของพระเยซู ยามถูกตรึงไม้กางเขน ย่อมแสดงความทรมานอย่างอกทน และเต็มใจได้ แต่ลักษณะพระพักตร์ของพระพุทธรูป ไม่ควรแสดงอาการอย่างนั้นเลย หากควรแสดงความสงบ สันติ ล่วงรู้ และเมตตา ส่วนรูปลักษณะเทวรูปของอาฟริกันควรจะเป็นอย่างไรนั้น หากผู้ชมไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนานั้นเลย ก็ไม่มีทางที่จะร่วมอารมณ์กับศิลปินผู้สร้างได้เต็มที่ เพราะฉะนั้นศิลปะแบบประเพณีของแต่ละวัฒนธรรมที่ต่างกัน จึงมีความหมายเพิ่มเติม ที่นอกเหนือไปจากรูปแบบทรวดทรง เส้นสาย ลวดลาย ฯลฯ ที่ประสาทสำนึกได้เท่านั้น มีภาษาและสัญลักษณ์เฉพาะของแต่ละเจ้าของผู้อื่น ต้องเรียนรู้ จึงจะรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของศิลปินได้มากขึ้น ถึงแม้อาจไม่มีทางสมบูรณ์ ฝรั่งสะสมพระพุทธรูป เพราะสนใจในรูปทรง สัตว์ส่วน แต่อาจไม่สามารถรู้ภาษาศิลปะที่มีอยู่ในพระพุทธรูปได้หมด เหมือนเช่นคนไทย ภูเขาเขียนต้นไผ่ของจีน อาจพอซาบซึ้งกับความอ่อนไหวของใบและก้าน แต่ถ้าอ่านโคลงที่กำกับไม่ออก

ก็ไม่เข้าใจความหมายของปรัชญา และอารมณ์อันเป็นที่มาของไม้กอนั้น เก็บความไปได้ครึ่งเดียว เพราะฟังภาษาศิลปะออกไม่หมด

ศิลปินปัจจุบัน ที่สร้างงาน แบบเสรี พยายามหลีกเลี่ยงกำแพงกัน ของภาษาศิลปะแบบประเพณี เพราะถือว่าเป็นการเพิ่มส่วนผสม ทำให้ศิลปะขาดความบริสุทธิ์ จึงทิ้ง กรอบเกณฑ์ สัญลักษณ์ที่ประเพณีกำหนดหมด พยายามหาภาษากลางที่เป็นสากลของสุนทรียะแท้ ๆ ด้วยรูปแบบ สี สรร หรือ เสียง ฯลฯ ให้เป็นนามธรรม แต่การทิ้งภาษาเดิมมาหาภาษาใหม่ ก็ยังเป็นการอาศัยภาษาอยู่ที่ ซึ่งผู้ร่วมใช้จะต้องเรียนรู้ความหมายให้ตรงกัน จึงจะเข้าใจกันได้ การเรียนภาษาศิลปะใหม่ ก็เหมือนการเรียนภาษาพูดใหม่ ต้องอาศัยเวลาและความพยายามพอสมควร กว่าจะใช้ได้คล่อง และถ้าเป็นคนไม่สันถัดทางภาษาก็อาจไม่สามารถ หรือ สนใจจะเรียนภาษาใหม่เลย ยึดแต่ภาษาเก่าไว้ก็พอใจแล้ว

ด้วยเหตุนี้ ศิลปินที่ประดิษฐ์ภาษาใหม่ และต้องการเอามาใช้สื่อสารความรู้สึกกับผู้อื่น จึงต้องอกทนและให้เวลาสั่งคมเรียนรู้สักหน่อย และถ้าภาษาใหม่นั้น ไม่มีคำ

และสำนวนซึ่งพิศดารจนเกินไปกว่าภาษา
เดิมที่คนเคยเข้าใจและอาศัยใช้อยู่ นัก ไม่
ซ้ำประชาชนก็คงตามศิลปะนั้น

ในการสมัยที่สภาพแวดล้อม ของชีวิต
เปลี่ยนแปลงไป ศิลปะก็จำเป็นต้องเปลี่ยน
แปลงไปด้วย ถ้ามีความคิดใหม่ที่จะสื่อสาร
กันมากขึ้นก็ต้องหาคำหาภาษาเพิ่มขึ้นหาก
มีความรู้สึกและอารมณ์ สุนทรียะ ที่ต่างไป
ก็จำเป็น ต้องหาคำและภาษาใหม่ของศิลปะ
เพื่อบรรยายอารมณ์นั้น

ศิลปะเก่าและศิลปะใหม่

ศิลปะเก่ามีค่าเพราะเก่า ศิลปะใหม่มีค่า
เพราะใหม่ ในยุคใหม่ ถ้าทำศิลปะใหม่ให้
เหมือนเก่า ก็เหมือนให้สาวสรorkำหนดใน
ของราชสำนัก พระนารายณ์ นุ่ง มินิสเกิร์ต
ประชันกายกอลอนกัน เหมือนเอาคอน
กรีตเสริมเหล็กไปทำ ซ้อฟ้า หน้าบันโบสถ์
วัดพระแก้ว ศิลปะต้องแสดงออกซึ่งอารมณ์
ของยุคของสมัย ด้วยวัสดุด้วยอุปกรณ์และ
วิธีการที่ยุคสมัยนั้นมีให้ เพราะฉะนั้นการ
ไขว่เขว ทำของเก่าให้เป็นใหม่ หรือใหม่
ให้เป็นเก่า จึงไม่ใช่การกระทำที่ถูก
ต้องสำหรับศิลปะ ศิลปะเก่า คือ สิ่งที่ควร
เก็บรักษา หากความรู้และความเข้าใจ ศิลปะ

ใหม่ คือ สิ่งที่ต้องสร้างสรรค์ เนรมิตให้
มีขึ้นสอดคล้องกับกาลเทศะ แต่ถ้าปัจจุบัน
ต้องสืบเนื่องมาจากอดีต ศิลปะใหม่ก็ควร
วิวัฒนามาจากศิลปะเก่าด้วย

การที่บางครั้งศิลปะใหม่ขาดลักษณะสืบ
เนื่องจากศิลปะเก่าเอาเสียทีเดียวนั้น เป็น
เพราะโอกาสการขอยืมขอยืมรูปแบบและ
ความคิดจากสังคมวัฒนธรรมอื่น ทำได้ง่าย
ภายในสมัยนี้ เหมือนคนไทยนั่งกบพื้น
กินข้าวน้ำพริกปลาทุตุโทรทัศน์ เห็นฝรั่ง
นั่งโต๊ะกินสเตค ก็ทำตามได้ไม่ยาก ฟังบท
เรียนภาษาอังกฤษทางวิทยุได้สองสามบท
ก็เลิกพูดภาษาไทย หันไปใช้ภาษาฝรั่ง
สุดท้ายก็เลยไม่เป็นตัวของตัวเอง และก็
ไม่เป็นฝรั่งได้จริงๆ ด้วย ศิลปินที่ไม่รู้จัก
ตัวเอง ก็สามารถสร้างศิลปะใหม่ที่ไม่มี
อะไรสืบเนื่อง กับศิลปะเก่า ของ สังคม และ
วัฒนธรรมของตนเลยได้ โดยนัยเดียวกัน
นั้น หากยิ่งไป โคนกรณีที่ภาษาศิลปะเดิม
ของตัวเองก็ฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง แล้วภาษา
ใหม่ก็พูดได้ไม่ชัดด้วยละก็ คงต้องยอมทน
ให้คนอื่นเขาว่าบ้าจนกว่า จะหาย หรือตาย
กันไปข้างใดข้างหนึ่ง

สังคมกับศิลปะ

สังคมที่ท้องแห่ง และขาดศรัทธาย่อมไม่มีเวลาและความสนใจ ที่จะส่งเสริมศิลปะเป็นธรรมดา แต่สังคมก็มีความต้องการและอารมณ์สุนทรีย์ซึ่งศิลปินผู้สร้าง ศิลปะจะเป็นผู้สนองให้ เท่าที่สังคมจะให้โอกาส สังคมที่กักขลดย่อมส่งเสริมแต่ศิลปะกักขลย สังคมที่ประณีตจึงจะมีศิลปะที่ประณีต ถึงความรู้สึทางศิลปะจะเป็นสากล แต่การแสวงออกย่อมเป็นไปตาม ภาษา ของแต่ละ

สังคมวัฒนธรรม ภาษาพูดเป็นเครื่องหมายยี่ห้อของกลุ่มชนใด ภาษาศิลปะก็เป็นเครื่องหมายของกลุ่มชนนั้น ถ้าสังคมต้องการรักษายี่ห้อของตัว ก็ต้องรักษาศิลปะของตัวด้วย แต่การรักษาของเก่า ไม่ได้หมายความว่าต้องหยุดสร้างของใหม่ ปัญหาที่ควรพิจารณาอยู่ที่ว่า สังคมได้เก็บรักษาของเก่าที่เป็นศิลปะหรือไม่ และสังคมได้ส่งเสริมให้สร้างสรรค์ของใหม่ที่เป็นศิลปะหรือไม่

BOOK, RECORDS, PRINTS, CARDS
AND ORIGINAL PAINTINGS

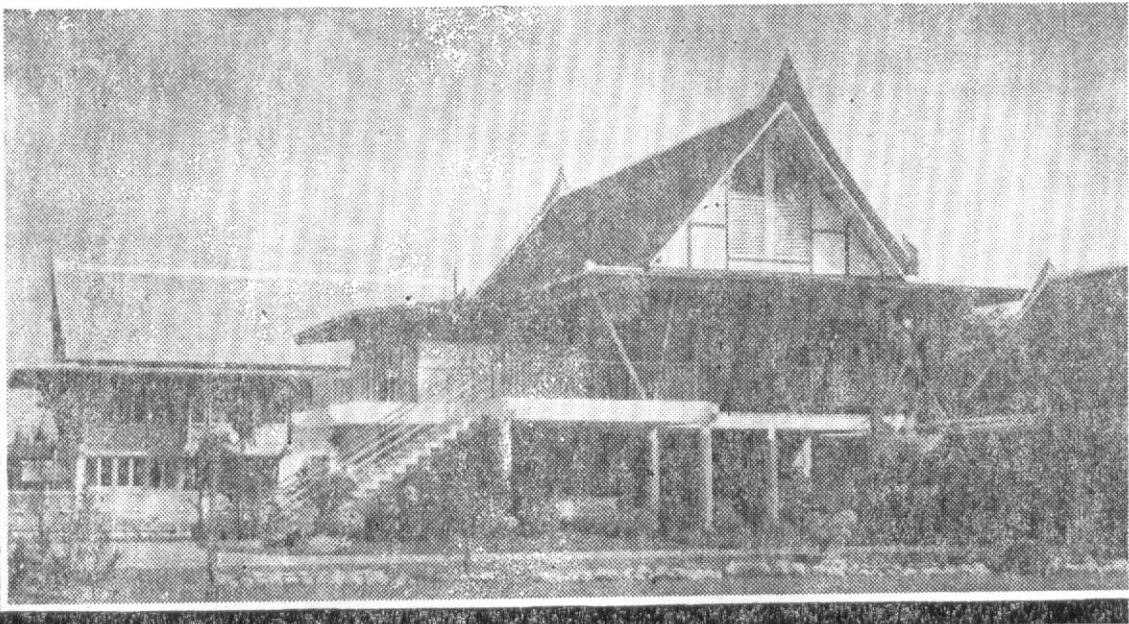
○ ARE ALWAYS APPRECIATED

DONALD MOORE GALLERIES
221 Sukhumvit Road, Bangkok. Tel. 57477

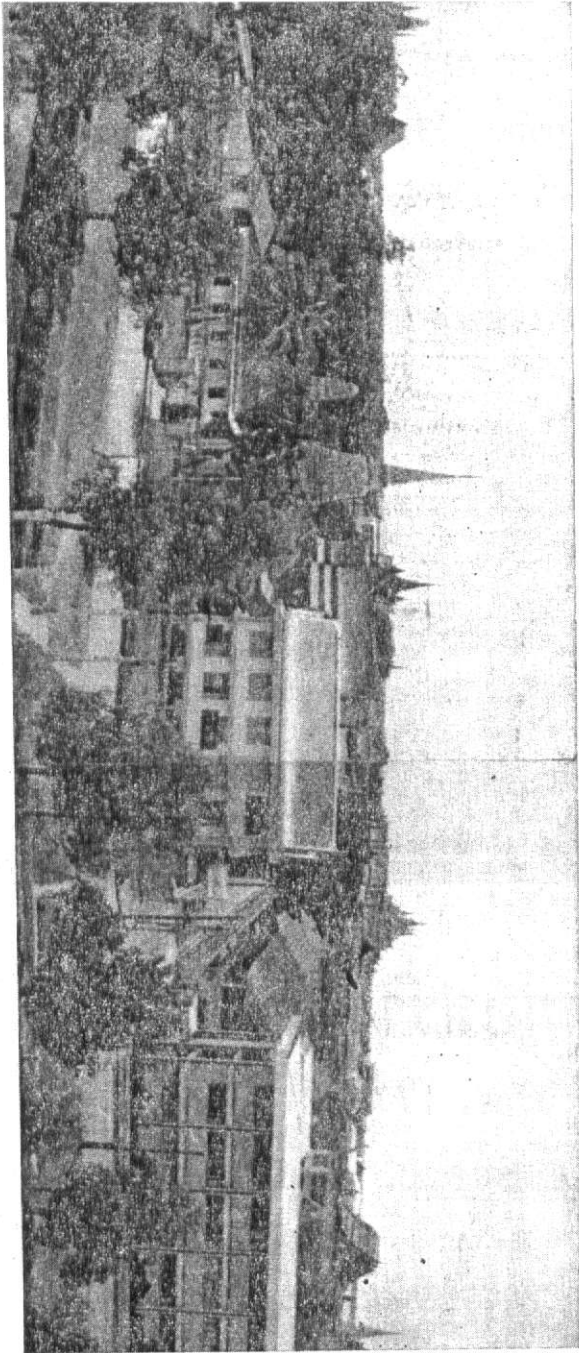
กระเบื้องลอนเล็ก

เหมาะสำหรับหลังคาอาคารทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ของบริษัทกระเบื้องกระดาศไทยจำกัด บางซื่อ พระนคร

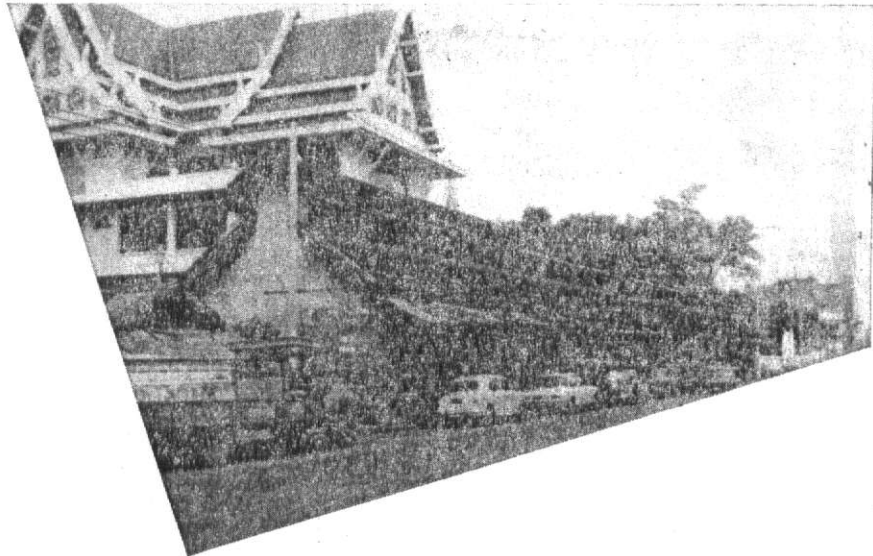
บริษัทค้าวัตถุก่อสร้าง จำกัด
967 ถนนเจริญกรุง ตู๊ ป.ณ. 1770 พระนคร
โทรศัพท์ 35937-38-39, 38820. ผู้จัดจำหน่าย

กรุงเทพฯ
ศิริชัย นฤมิตรราชการ

บริเวณที่มีค่าที่สุดของกรุงเทพฯ และดำรง
สภาพเดิมมาได้ร่วมสองร้อยปี แต่กำลังเริ่ม
จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับส่วนอื่นของ
กรุงเทพฯ

ดูสาวที่ขยักความถี่สูงที่ไหลขึ้นมาแข่ง
กับยอดปราสาท อีกไม่ช้าทางด้านขวามือ
ตึกที่มีลักษณะคล้ายโรงแรมชั้น ๓ ก็
จะปลูกตามขึ้นมา หลังจากนั้น ใครจะสร้าง
อะไรสำนึกรู้ในบริเวณนี้ก็ยอมทำได้ เพราะ
มีตัวอย่างอยู่แล้ว

ตึกแถวหน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งอาจถือเป็นตึกแถวที่เก่าที่สุดของกรุงเทพฯ ฯ ที่ยังเหลืออยู่

กรุงเทพฯ ฯ เริ่มก่อกำเนิดด้วยความจำเป็นทางทหาร พระนครหลวงที่สร้างขึ้นเพียงไม่กี่ปี หลังจากกรุงศรีอยุธยาถูกกองทัพพม่าทำลายลง จำต้องมีคูเมือง กำแพงเมืองและป้อมปราการแวดล้อม ในตำแหน่งที่ไม่มีแม่น้ำ เป็นสิ่งป้องกันทางธรรมชาติ ขอบเขตของเมืองจำกัด อยู่ในขนาดที่อาจป้องกันได้ง่าย เวียงวังและวัดวาอารามที่สร้างขึ้นในระยะร้อยปีแรก ล้วนอยู่ในเขตคูเมืองชั้นนอก คือคลองผดุงกรุงเกษม ปัจจุบัน เป็นส่วนใหญ่

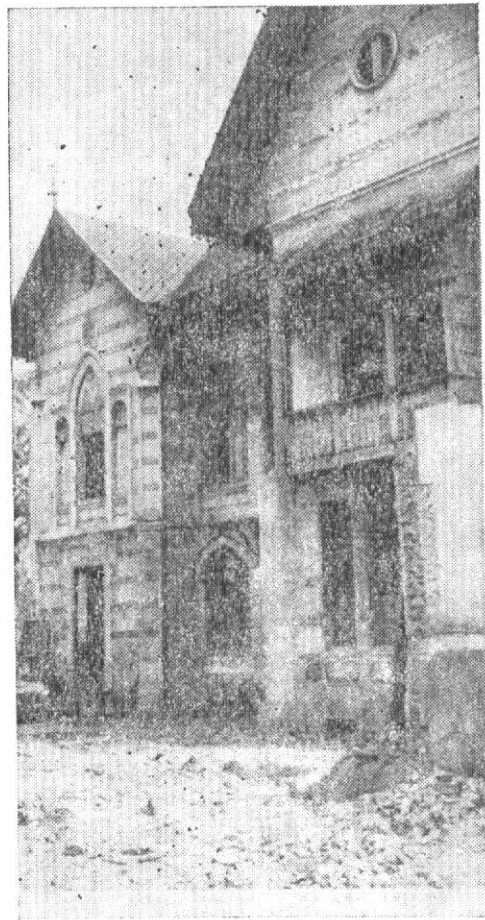
ในชั้นแรก กรุงเทพฯ ฯ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพประชากรไม่ผิดจากกรุงศรีอยุธยา ผู้คนพลเมืองจำนวนมากอยู่

นอกกำแพงเมืองและตามริมแม่น้ำ เมื่อเกิดศึกสงครามจึงอพยพเข้าไปในเขตกำแพงเมือง หากแต่ในสมัยกรุงเทพฯ ฯ มิได้มีศึกมาประชิดล้อมเมือง เช่นกรุงศรีอยุธยา ต่อมาคูเมืองและกำแพงเมืองป้อมปราการจึงหมดความสำคัญลง เมื่อประชากรเพิ่มจำนวนขึ้นเขตของเมืองก็ขยายออกไปสู่ทิศตะวันออก และเมื่อพื้นที่บริเวณค้ำใหญ่ของแม่น้ำออกไปแล้ว เมืองก็แผ่ขยายออกไปรอบทิศ

อาคารขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นในสมัยร้อยปีแรกของกรุงเทพฯ ฯ นี้ นอกจากพระบรมราชวัง ก็มีวังเจ้านายในรัชกาลต่าง ๆ รวมประมาณ ๑๕๐ วัง ซึ่งเป็นที่น่าเสียใจที่

ปรากฏว่าวังที่ยังคงสภาพอาคารที่ใช้สอยได้
อยู่จนถึงปัจจุบัน มีเพียง ๒๐ แห่งเท่านั้น
วังที่สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ รวม ๒๖ วัง
ไม่มีเหลือให้เราได้ศึกษาในปัจจุบันเลยแม้
แต่แห่งเดียว* วังที่สร้างในรัชกาลที่ ๒ รวม
๒๗ วัง ก็เข้าใจว่าจะเหลืออยู่เพียงวังบ้าน
หม้อ ซึ่งเคยเป็นวังกรมพระพิทักษ์เทเวศร์
แห่งเดียว แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงสภาพไปเสีย
มากมายแล้ว มาถึงในรัชกาลที่ ๓ ได้มีวัง
เกิดขึ้นอีก ๑๗ วัง แต่ก็ไม่ปรากฏเหลือ
อยู่ให้เราได้เห็นสภาพอีกเลย น่าเสียดาย
เป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้สนใจในประวัติ
ศาสตร์สถาปัตยกรรมของประเทศไทย ทั้ง
นี้ เพราะบรรดาวังที่ได้สร้างขึ้น ในสาม
รัชกาลนี้ ได้สร้างขึ้นตามแบบอย่างที่เคย
สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยายังไม่ถูก
ทำลาย และอิทธิพลของสถาปัตยกรรม
แบบตะวันตกยังไม่เข้ามาปรากฏเด่นชัด
ดังที่เริ่มขึ้นในปลายรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา
อีกประการหนึ่ง แม้วังและอาคารที่สร้าง
ขึ้นในรัชกาลต่อ ๆ มาจะถูกทำลายสูญหาย
ไปอีกเป็นจำนวนมาก แต่วิชาการถ่ายรูป
ที่เริ่มเข้ามาสู่เมืองไทยแล้ว และยังพอให้
หลักฐานพยานบางส่วนเกี่ยวกับอดีตทาง
สถาปัตยกรรมของเราได้บ้าง^๒

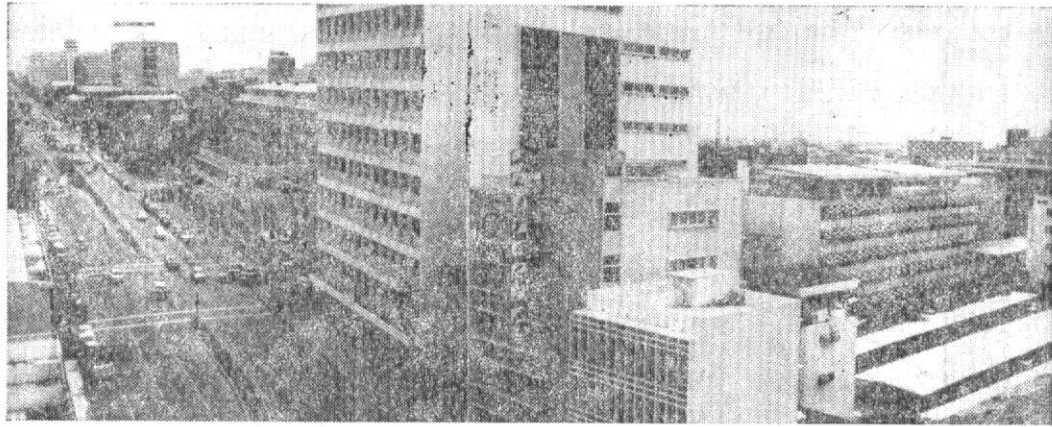
กรุงเทพ ฯ ในระยะร้อยห้าสิบปีแรกยัง
เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่ไม่แออัด ถนนหนทาง

วังเดิมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชภาพ เซิง
สะพานทิพย์เสถียร ขณะกำลังถูกรื้อทำลาย เมื่อเดือน
สิงหาคม ๒๕๑๐

๑ ท้องพระโรงวังท่าพระนั้นมีโครงร่างมาแต่รัช
กาลที่ ๑ แต่มาปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมดในรัชกาลที่ ๕

๒ สถาปัตยกรรมซึ่งได้แก่วัดเป็นส่วนมาก แต่
ครั้งสมัยกรุงธนบุรีและสามรัชกาลแรกแห่งกรุงเทพ ฯ
ยังพอลากได้บ้างทางฝั่งธนบุรี ซึ่งอัตราการทำลาย
อาคารเก่ายังต่ำกว่ากรุงเทพ ฯ อยู่บ้าง ผู้ที่สนใจอาจ
จะโชคก็เป็นพิเศษ หากได้ผู้นำทาง เช่น นายอังกะ
กัลยานพงศ์

ฝั่งคูเมืองอันงามตระการจระจกษวณนี้ แต่เบื้องหลังตึกอันงามเหล่านี้ คือกองปฏิภูม
ที่หน้า และวัดที่ไม่น่าเลื่อมใส

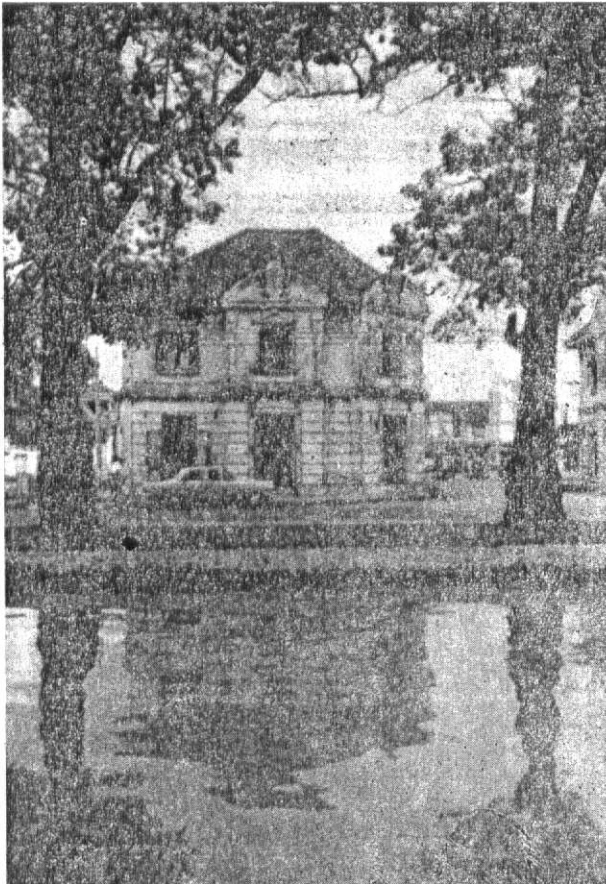
มีวดยานวิ่งผ่านแต่เบาบาง และผู้ใช้ถนน
ส่วนใหญ่คือผู้เดินเท้า ริมถนนและริม
คลอง ซึ่งมีอยู่มากมาย มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่ม
เรียงรายทั่วไป ทำให้การสัญจรไปมา
สะดวกสบาย แม้นถนนจะมีฝุ่นบ้าง เพราะ
ไม่ได้ลาดผิวหน้า แต่ก็ไม่มียานพาหนะ
หนักที่จะก่อฝุ่นหรือพ่นไอเสีย บรรยากาศ
ของเมืองจึงเป็นแบบเมืองสวน หรือ
Garden City ซึ่งนักผังเมืองสมัยใหม่แสวง
หากันนักหนา สภาพของกรุงเทพฯ อัน
เกิดโดยธรรมชาตินี้ ดำรงอยู่ได้ประมาณ
๑๕๐ ปี ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป และโดยที่
มิได้มีการเตรียมการวางแผนผังเพื่อรับการ
ขยายตัวของเมืองมาก่อน (และแม้ใน
ปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีการวางแผน) กรุงเทพฯ

จึงตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกันกับกัลกัตตา
มนิลา และโตเกียว

รถยนต์เมื่อแรกเริ่มเข้ามาสู่กรุงเทพฯ
เป็นของเล่นใหม่ของเจ้านายและผู้มีอันจะ
กินเพียงไม่กี่ท่าน ใครเล่าที่มองดูรถยนต์
ลึบกว่าคัน ที่เล่นฉีกฉักเป็นขบวนเสด็จ
ประพาสทุ่งสระปทุมของพระพุทธเจ้าหลวง
เมื่อ ๕๐ ปีมานี้เอง จะนึกว่า เพียงอีกชั่ว
อายุคนเดียว เจ้าสิ่งนี้จะกลายเป็นสัตว์
ร้ายที่วิ่งค้ำรามไม่ขาดสาย อยู่ในท้องถนน
กรุงเทพฯ ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนยามตก
และใครเล่าจะนึกว่าภาพลวงหน้าได้ถึง
“แม่น้ำไฟกรด” ชื่อเพชรบุรี พระราม ๔
หรือ สุขุมวิท อันยากที่จะข้ามได้ไม่แพ้
โอฆสงสาร

รถยนต์เริ่มทำให้ระยะทางจากบางลำพู ถึงประตูน้ำสั้นเข้า บางกะปิมีใช้ทะเลตม ที่อยู่ขอบฟ้าอีกต่อไป ถนนเหี้ยมคอก เหี้ยมคอกไปเหมือนโยแมลงมุมที่ไม่ซ้ำก็ จะมีแมลงตึกแถวมาติดตัง อยู่เต็มสองข้าง จากถนนเหล่านี้ ตรอกซอยก็เกิดขึ้น โดย ปราศจากกำหนดกฎเกณฑ์ และไม่นาน บ้านเล็กเรือนน้อยก็ผุดขึ้น ตามยถากรรม เหมือนผดในฤดูร้อน

ก่อนที่ใครจะทันรู้ตัว นักมอหนึ่งวอล์ก และการขี่จักรยาน “กินอากาศ” ก็ถูกกลืน หายไปนอกถนน ต้นไม้ริมถนนกลายเป็น ท่อนฟืน เพื่อหลีกทางให้แถบอัลฟัลต์และ คอนกรีต กลองถูกกักกันให้สลักด้วยสิ่ง ปฏิภูมก่อนแล้วจึงถมสำเร็จโทษเสีย พระ อินทร์บนคอช้างเอราวัณโบกตรีศูลไปทาง ไต ห้องแถวกำมะลอบและอาคารอัปลักษณ์ ก็ผุดพลุ่งขึ้นด้วยแรงอามิส อาคารประวัติ

บรรยากาศเก่าของกรุงเทพฯ
ที่กำลังถูกทำลายหมดไปทุกวัน

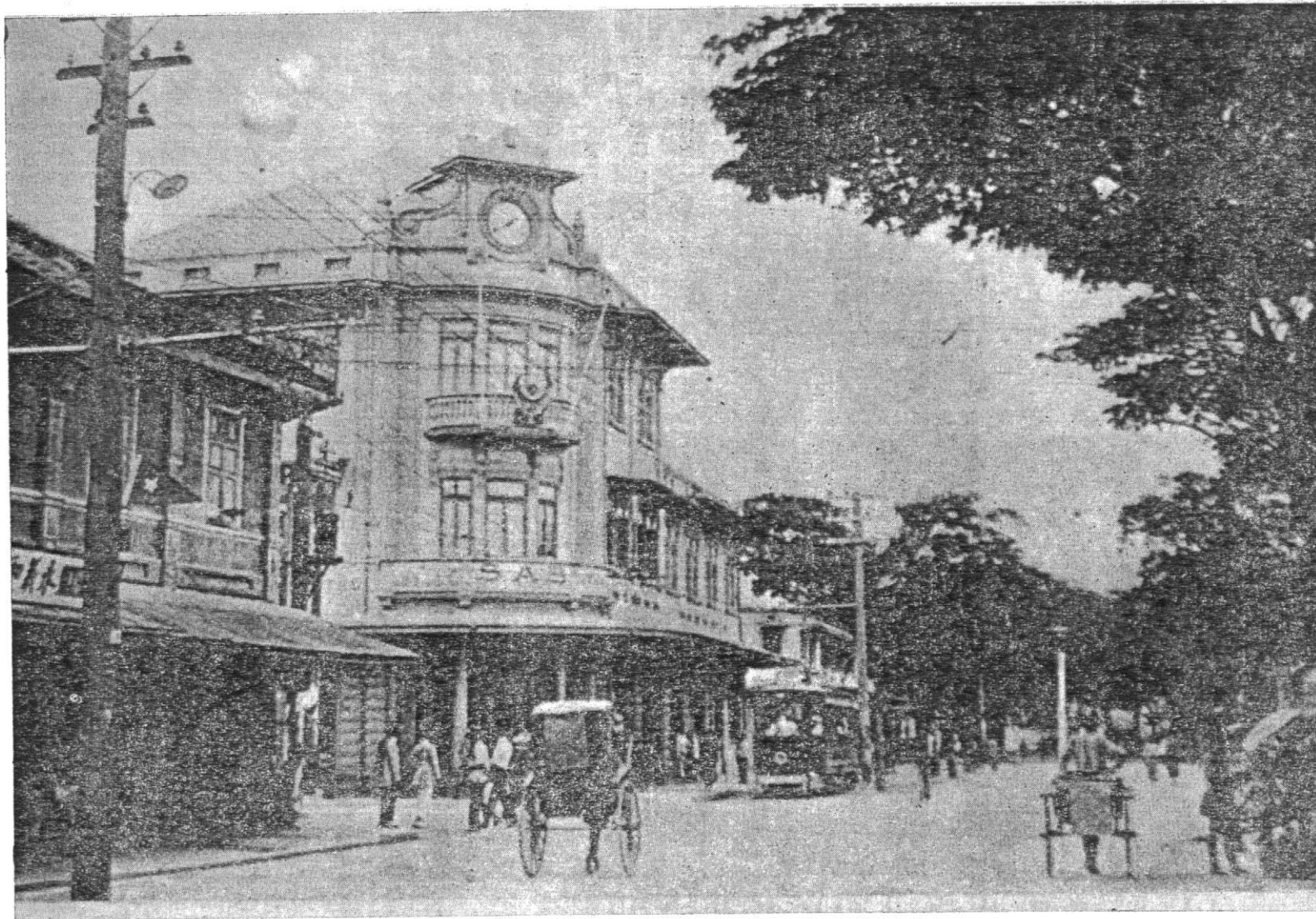
อาคารพาณิชย์ถนนบ้านหม้อ เคยเป็นที่ทำการธนาคารแห่งแรกของเมืองไทย
เมื่อแรกตั้งเรียกว่า “บุคคัลลีย์” หรือ BOOK CLUB จะถูกรื้อลงวันใดวันหนึ่งก็ไม่รู้ได้

ศาสตร์ถูกทุบทิ้งลงเป็นกากปูน แม้วังของ
สมเด็จพระเจ้าตากสิน แห่งประวัติศาสตร์ไทย
หรือพระราชฐานเดิม ของมกุฎราชกุมาร
ของพระพุทธเจ้าหลวง หน้าพระบรมมหา
ราชวัง ก็มีได้ถูกยกเว้น

ก่อนที่ใครจะทันรู้ตัว กรุงเทพฯ ก็เป็น
ใช้หนัก อุณหภูมิของเมืองเวลานี้สูงกว่า
เมื่อสมัยพระพุทธเจ้าหลวง ไม่น้อยกว่าห้า
องศาฟาเรนไฮต์ บริเวณกลางเมืองกรุง
เทพฯ ไม่มีน้ำค้างตกอีกแล้ว เพราะความ
ร้อนที่ระอุอยู่ในตัวตึกและพื้นถนนที่ตาก
แดดปราศจากร่มเงามาตลอดวัน เมื่อเมือง
ร้อนขึ้น ใจและกิเลสของคนเมืองก็ร้อนขึ้น
เป็นเงาตามตัว สถิติอาชญากรรมใน

เมืองหลวง สถิติอุบัติเหตุบนท้องถนน จำ
นวนคนไข้ในโรงพยาบาลประสาท และ
คนเคว้งในโรงบำรุงกามทั้งหลาย เปรียบ
เสมือนรถยนต์คันแรกในสมัยพระพุทธเจ้า
หลวง ใครจะอาจนึกล่วงหน้าไปในอนาคต
อีกชั่วอายุคนข้างหน้า ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

คนสร้างเมือง และในเวลาเดียวกัน
เมืองก็สร้างคน กรุงเทพฯ สมัยร้อยห้าสิบ
ปีแรกสร้างพระอัครมหาราช ในพระราช
วงศ์จักรี สร้างเจ้านายอย่างสมเด็จเจ้าฟ้า
กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ อย่างสมเด็จเจ้า
กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ อย่างกรม
สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส สร้างขุนนาง
อย่างสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

ถนนสายทองแดงสายหนึ่งในกรุงเทพฯ เมื่อหกสิบปีที่แล้ว ขอให้สังเกตต้นไม้ การแต่งกายแบบสุภาพบุรุษ และบรรยากาศอันเอื้อยสบาย

อย่างเจ้าพระยามรธา สร้างคนธรรมดา
สามัญอย่างคนรุ่นปู่รุ่นพ่อของเรา ซึ่งรัก
บุญ ละอายต่อบาป

ถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงแนวโน้ม
ไปจากทางเสื่อมของกรุงเทพฯ ดังที่ปรากฏ
อยู่ทุกวันนี้อย่างทันกาลแล้ว คนที่กรุง
เทพฯ จะสร้างขึ้นมากในอีกชั่วอายุคนข้าง
หน้าจะเป็นอย่างไร

ความจริงกรุงเทพฯ ยังไม่หมดหวัง
กลไกของรัฐที่จะแก้ไขเยียวยาความไร้ของ
เมือง ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาเมื่อเร็ว ๆ นี้
คือสำนักผังเมือง ในสังกัดกระทรวงมหาด
ไทย ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงเสือที่ยังไม่มี
เขี้ยว เพราะกฎหมายผังเมืองยังไม่ผ่าน
สภา และเป็นลูกเสืออายุเยาว์มาก (กรร
มาธิการวางผังเมืองของสต็อกโฮล์มอายุได้
๓๓๐ ปีแล้ว) ก็ยังเป็นความหวังสำคัญอัน
เดียวของกรุงเทพฯ องค์การอิสระที่มีบทบาท
จริงจังขึ้นมา ในการพยายามที่จะอนุ
รักษาสัมบัติเดิมของกรุงเทพฯ และส่งเสริม
สิ่งแวดล้อมอันดี คือกรรมาธิการอนุรักษ์
ศิลปกรรม แห่งสมาคมสถาปนิกสยาม ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ ก็เป็นชนไม้ขนาก

ยอมที่ลอยมาในกระแสน้ำแห่งการพัฒนา
ที่พอจะอาศัยพยุงตัวได้บ้าง และสุดท้าย
แต่ไม่ค้อยในความสำคัญเลย คือ บรรดา
โทสะมานพ หรือ คนรุ่นหนุ่มที่ยังไม่ยอม
แพ้และคนอื่น ๆ อีกหลายคนที่ยังไม่ยอม
“นอน หงายท้อง” รับสภาพของกรุงเทพฯ
ปัจจุบันอย่างสำนวนฝรั่ง แม้ว่าวงการ
สังคมและธุรกิจของกรุงเทพฯ จะกลาคล้ำ
ไปค้ำย โมหะมานพ และ โลภะมานพ ที่
มองดูกรุงเทพฯ แต่เพียงผ่านกระจกย้อม
สีของรถ และสำนักงานที่ติดเครื่องปรับอากาศ
เท่านั้นก็ตาม

ความหวังของเราอยู่ที่ว่ากลไกต่าง ๆ
ในการเยียวยารักษาความไร้ของกรุงเทพฯ
จะได้เริ่มมีโอกาสทำงานอย่างจริงจัง ก่อน
ที่จะสายเกินไป และคนกรุงเทพฯ ทั้ง
หลายควรจะได้สำนึกว่ากรุงเทพฯ มิใช่
เป็นเพียงที่ทำกินและที่รองรับสิ่งปฏิกูลที่
เขาขับถ่ายออกมาทุกวัน ไม่ว่ากากอาหาร
หรือกากความคิด แต่กรุงเทพฯ คือ แม่
ของเขาเอง

ภาพถ่ายของผู้เขียน และ ฉายานวสิงห์

สมาชิกรายที่อยู่ที่

โปรดแจ้งสำนักพิมพ์

แต่ตีหมอก

คำสารภาพของพ่อเฒ่า

ส. ศิวรักษ์

อันตัวกู้นี้ไซ้ไรไร้เท่านั้น
จะซนก็ไม่มีครกเป็นสาก

ปากถือศีลตันถือไม้ตีพริก
จะกดใครหรือใคร จะเซ็ดหู

จะผิดเพศผิดพรตปดเขียงสัตว์
จะเซ็ดหนังออกโชนโชนทำยักษ์

ชีวิตจริงชีวิตปลอมย่อมไม่แฉก
จะชายหญิงยังอ้ายพวกกระเทย

จะหารสชาติใดในพิภพ
นิกยศศักดิ์อัครฐานจักหวานมัน

นักการเมืองเฟื่องนอกข้างในกลวง
ทั้งบัลขบโง่เขลาเบาปัญญา

หันฟังน้าอมฤตชนิตยอด
จนฝันฟุ้งรุ่งเรืองเรืองเมามัว

เบื้อทางโลกเหล็กไกลไปทางธรรม
จนรู้แจ้งแทงเห็นอวิชา

จะสลัดบัดไปให้พ้นโลก
จึงแลเห็นนิพพานดูจมารร้าย

บรรดาอ้ายพวกร่วมอาชีพด้วย
มันพากันยกย่องและนอบนบ

ปัญญาตงซอตั้งทั้งทรัพย์มาก
ข้อมไม่ยากคนเห็นเช่นคำกู

เอาเล็บหยิบกลองตีไม่อดสู
ก็ข้อมอยู่ในอำนาจสามารถนัก

สารพัดจะทำได้ใจสมัคร
ไม่ต้องซกซอมเห็นเล่นได้เลย

มันจะแปลกตรงไหนเล่าเจ้าข้าเอ๋ย
ลองชมเซซแล้วก็เพื่อนเหมือน ๆ กัน

เที่ยวจนจบแล้วไซ้ไรไม่กระสันต์
กูเคยหันเข้าลองแล้วต้องลา

มันหลอกลวงทั้งนั้นแหละเพื่อนข้า
ต่างวางทำข้อมตำแหน่งแย่งกันนิ้ว

ถึงเคยกอดขวดรินกินเป็นหัว
หาเหตุหัวเราะเล่นทุกเย็นมา

เจริญกรรมฐานเพียรเรียนศึกษา
ที่ครอบครัวคลุมตัวข้อมอยู่มากมาย

ก็ยังหวังรักโสภักอีกมากหลาย
แต่จะหาสหายก็ไม่พบ

แต่ละคนล้วนห่วยเหมือนซากศพ
ล้วนประจบประแจงกุดอยู่ทุกวัน

จะคบมันเป็นเพื่อนไว้เตือนสติ
พูดอะไรทำอะไรทุกสิ่งอัน

ดีแล้วครับถูกแล้วครับน่านับถือ
ท่านเป็นนายผมเป็นบ่าวต้องเข้าใจ

อ้อจะดำหรือครับเชิญสับโขลก
ช่วยทำนี่ขอที่พักเชิญจำเรา

พูดที่ไหนคนแน่นแฟนมาฟัง
เล่นอะไรคนดูไม่ขาดแคลน

หันมองพวกผู้ใหญ่ในสยาม
จะขอให้เบิกทางไว้อย่างกราย

คนรุ่นเดียวกับข้าที่นำคบ
ต่างคิดแค้นทำกรรมไม่พร้อมพรัก

คนรุ่นใหม่หัวใจกล้าก้นหน้าเขี้ยว
เอออย่างไรหรือไทยจะอัปจน

กูใช้คนลึกลับเพศเหตุดุตรี
แต่หากคนเข้าใจที่ใกล้ชิด

อันบ้านเรือนของกูน่าอยู่แน่
ทั้งบ่าวไพร่พร้อมสรรพที่หลับนอน

ให้เปล่าเปลี่ยวเดี้ยวกายในชีวิต
มองหาผู้รู้ศาสน์ศิลป์ร่วมวิญญาณ.

เจอแต่พวกปลอมแปลงแสวงเป็นศาสตร์
กูทอดตัวไปใกล้ให้เป็นเกลอ

ครั้นรังเกียจคนใดกันไว้ห่าง
กู่ทำตัวอย่างไว้ในฝูงชน

อ้ายฉิบฉิวความคิดต้องเป็นหมัน
ต่างพากันเห็นงามตามกูไป

ใครจะคร่ำหรือใครจะเปรียบเทียบท่านได้
อ้อจะให้หรือครับผมรับเอา

เป็นโฉลกโศกดีสำหรับเขา
คุณแต่เค้าเหมือนเหยี่ยวเฟื่องอยู่เมืองแมน

เข็มนอะไรคนสั่งซอเป็นแสน
ที่ขัดแก่นก็อยู่เด็วตาย

ล้วนงุ่มง่ามเช้อเชอะเสี่ยเหลื่อหลาย
พวกนี้ร้ายหดหวักลัวกันนัก

หาไม่พบมองไปไม่ประจักษ์
ต่างจมปลักตามตำแหน่งแห่งของตน

ถ้าฉลาดขาดเฉลียวทั่วทุกหน
หรือว่าพันปัญญาถูกหามิตร

หรืออัจฉริยะตั้งว่าปกาศิต
ช่างมีคมีดหาไม่ได้ในนคร

ยังที่พิภบนดอยยอดสิงขร
หากได้แต่ร่วมหมอนกับจันฑาล

ยังคิดที่ยังเศร้าน่าสงสาร
เพียรมานานหาเท่าไรก็ไม่เจอ

ล้วนขยาตตัวข้าไม่กล้าเสมอ
แต่ก็เลอเลิศมันกันทุกคน

มันก็อ้างเหตุกตัญทุกหน
ก็ต้องป็นเพราะมันกันเรื่อยไป

ต่อได้เพื่อนมาอยู่คู่กับเหยา
อันคนอันหมั่นแสนแดนไกลไกล
คนสองขาไม่กล้ามาเป็นมิตร
อ้ายมนุษย์ทุกถ้อยร้อยอัยร้อย
จะด่ามันเท่าไรไม่สาจิต
ขึ้นกบมันคงแต่ขาดทุรอน
เพื่อนไม่ขัดอักษณาสัยน้ำใจ
แต่เพื่อนก็ไม่ขอละขมเชย
เพื่อนเป็นห่วงตัวอยู่เป็นนิตย์
เมื่อประสบพบกับความกดดัน
ไปทำงานวัน ๆ นั้นแสนเศร้า
ได้ลูบหัวลูบหางทั่วทั้งกาย
เคยกอดคนมาแล้วทั้งสองเพศ
แต่กอดจับตัวเจ้าแทนเจรจา
เวลาข้านอนข้าวให้เจ้ากิน
พากันไปเที่ยว ณ ที่ใด ๆ
ข้าเพิ่งจะประสบพบรักแท้
ชีวิตหมดความหมายมานานครั้น
ข้าไม่ปองต้องการนิพพานโพ้น
แม้หนังสือหนังสือหาและข้าไท
แต่จะไปจะอยู่กับเจ้า
ระแวดระวังเจ้าไว้ไม่ให้คน
ของสิ่งใดในพิภพจบโลกนี้
เพื่อความสุขของ ๒ และคน

ความโศกเศร้าวันหดจึงลดได้
จะล่วงรู้หทัยกูไม่มี
คิด ๆ ดูแล้วก็น่าบัดสี
ควรที่จะลงรู้อยู่ตงดอน
สุดคิดได้แต่ทอดหทัยถอน
จะหาใครเช่นอ่อนไม่มีเลย
ดังศัตรูที่ไม่ยอมอยู่เฉย ๆ
ให้กูเคยตัวหลงตามคำมัน
สุจริตภักดีเกินกล่าวขวัญ
มาแลดูตากันก็เสื่อมคลาย
กลับถึงเหยาเห็นเพื่อนยอดสหาย
ให้สบายอารมณ์สมเจตนา
ล้วนเพราะเหตุแห่งฤทธิ์คำฤษณา
ตามภาษาแห่งมิตรผู้ร่วมใจ
บัดขงเงินให้เจ้านอนที่ไหน ๆ
เพราะรักใคร่บริสุทธิ์จตุจวงจันทร์
เมื่อเริ่มเข้าวัยแก่ไม่เป็นหมั่น
จะเริ่มหันเห็นสุขแต่กันไป
ข้าเลิกโจนหายศศักดิ์มาสวมใส่
ก็อาจทงมันไว้ที่ไกลตน
จะอยู่เหยาเฝ้าดูอยู่ทุกหน
สัปคนพาเจ้าพรากจากตัวกู
จะมีค่าสิ่งใดเล่าเท่าตัวกู
จะขออยู่เพื่อเจ้าเท่านั้นเอย

ออกกีฬามาแล้ว!

แม้ในยามสนุกสนาน เล่นผมก็จะดูเรียบ
และงามสลวยด้วย - ยาร์ดเลย์ ปอมเมด

สูตรใหม่พิเศษสุดปราศจากไขมันได้ผมยาร์ด
เลย์ ปอมเมด จะช่วยรักษาทรงผมของท่านให้คงปร
อยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร ไม่ว่าจะทำที่ไหน!
สูตรพิเศษปราศจากไขมันผสมจากน้ำมันพืชบริสุทธิ์
ไม่เปรอะเปื้อนหมอนหรือเสื้อผ้า เวลาสระก็ง่าย

ใช้น้ำเปล่าหมักสะอาด ยาร์ดเลย์ ปอมเมด
หอมระรื่นด้วยกลิ่นลาเวนเดอร์ ช่วยบำรุงเส้นผม
อย่างแท้จริง และเสริมสร้างน้ำหนักตามธรรมชาติ
ที่แห้งเหือดไป เมื่อถูกน้ำและแสงแดดโกลบกิน
สีเส้นผมของท่าน

ยาร์ดเลย์

ยาร์ดเลย์ จำกัด ผลิตภัณฑ์ อันมีชื่อเสียงทั่วโลก ซิวเหรียญรางวัล

กรุงเทพฯ ในปัจจุบันนี้มีสภาพเช่นเดียวกับนครหลวงของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง ด้วยกระแสแห่งวัฒนธรรมตะวันตกได้แผ่เข้ามา ยังผลให้วิถีชีวิตและสภาพสิ่งแวดล้อมของชาวตะวันออกเราได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้เขียนจะไม่ขอกล่าวว่าเป็นไปในทางที่ดีหรือเลวอย่างไร แต่จะถือโอกาสเสนอข้อสังเกต และความกึกกั้นบางประการเกี่ยวกับศิลปะและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามสมควร

ท่านผู้อ่านคงจะเคยพบเห็นข่าวเกี่ยวกับการเปิดแสดงผลงานศิลปะของจิตรกรและประติมากรอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไปแล้ว ก็มักจะเชิญบุคคลสำคัญในวงการทูตมาเป็นประธานในพิธีเปิดการแสดง ผู้เขียนมีความสนใจ ที่จะค้นหาข้อเกิดของความไม่มาตั่งกล่าว ซึ่งในที่สุดก็พอที่จะทราบความจริงบ้างว่า ในการเปิดแสดงแต่ละครั้งนั้น ถ้าหากผู้เป็นประธานในพิธี

ข้อคิดเรื่องศิลป์

มาโนช กงกะนันทน์

เปิดเป็นบุคคลสำคัญชาวต่างประเทศแล้ว จะมีบรรดาแขกที่ ได้รับเชิญเป็นชาวต่างประเทศมาก ซึ่งหมายถึงว่าจะมีโอกาส จำหน่ายผลงานได้มากเช่นเดียวกัน จากสิ่ง ที่เป็นอยู่นี้ ผู้เขียนได้คำนึงถึงว่า ถ้าหาก ไม่มีบรรดาชาวต่างประเทศเหล่านั้นเสีย แล้ว ศิลปินของเราจะทำอย่างไรกัน ได้ นำเอาปัญหาที่ถกเถียงกับเพื่อน ๆ ทั่ว กี่ลงความเห็น ว่า ควรจะหาทางปรับระดับ รสนิยมของประชาชนไทยเรา และเมื่อได้ พิจารณาแล้ว เห็นว่าพอมีสู่ทางอยู่ โดย วิธีการปลูกฝังนิสัยของเยาวชน ในเรื่อง ศิลป์ ซึ่งมีอยู่ประการเดียว คือการศึกษา ทางศิลป์ (Art Education) ท่านผู้อ่าน ที่อยู่ในวงการศึกษาคงจะทราบถึงสภาพ การได้ดีว่าเป็นอย่างไร ควรที่จะปรับปรุง แก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวหรือไม่ จาก ประสบการณ์ของผู้เขียนเอง เห็นว่าหลักสูตรและวิธีการส่งเสริมวิชาศิลป์ ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ยังบก

พร่องอยู่ ก็มีแต่การสั่งงานให้ปฏิบัติ โดย ขาดการบรรยายถึงลักษณะความเป็นมา ตลอดจนประวัติศาสตร์ของศิลปกรรมไทย ทั้งยังปราศจากโอกาส ที่นักเรียนและนักศึกษาจะได้แสดงออกทางศิลป์โดยเสรี ซึ่ง นับว่ามีส่วนสำคัญมาก สำหรับการฝึกฝน ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

เมื่อกล่าวถึงสภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว เป็นที่ ทราบกันดี ว่าประเทศเราไม่มีพิพิธภัณฑ์ ศิลปะปัจจุบัน (Museum of Contemporary Art) จริงอยู่ การรักษาไว้ซึ่งสมบัติและ ผลงานของบรรพบุรุษเพื่อการศึกษาและ ค้นคว้านั้นสำคัญยิ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ ไม่ควรจะละทิ้งผลงานของศิลปินในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาส ศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของ ศิลปะ วันหนึ่ง มีเพื่อนชาวต่างประเทศมา เยี่ยม และขอร้องให้นำชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ปัจจุบัน และสถานที่แสดงผลงานของ ศูนย์กลางการออกแบบ (Design Center)

ผู้เขียนได้พาไป ตามสถานที่แสดงภาพ
ต่าง ๆ และแห่งสุดท้ายคือ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร และได้บอกกับเพื่อนผู้หนึ่งด้วย
ความละเอียดใจว่า ทั้งหมดนี้แหละคือพิพิธ
ภัณฑ์ศิลป์ เพื่อนหัวเราะด้วยความชอบใจ
พร้อมกับกล่าวว่า ประเทศไทยเจริญขึ้น
มากในหลาย ๆ ด้าน แต่ทางศิลป์แล้ว ทำ
ไม่จริงเป็นเช่นนี้ รู้สึกว่าไม่ได้รับการเหลียว
แลเท่าที่ควรเลย

ในต่างประเทศ อนุชนได้ให้ความสนใจ
เป็นพิเศษ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลป์ จะ
เห็นว่าในวันสุกสัปดาห์และวันหยุด ต่างก็
พากันหลังไหล เข้าชมภาพในพิพิธภัณฑ
ศิลป์ปัจจุบัน เป็นที่น่าปลื้มปิติมาก โดย
ลักษณะทั่วไปแล้ว ต่างก็สนใจที่จะศึกษา
ถึงเรื่องราวและความเป็นมาต่าง ๆ ของ
ศิลปกรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิด
สมรรถภาพของกำลังปัญญา

เป็นที่ยอมรับกันว่ากิจกรรมการแสดงผล
และการประกวด เป็นสิ่งซึ่งสามารถกระตุ้น
เตือนให้ประชาชนได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ
และเป็นวิธีการปรับปรุงรสนิยมโดยอัตโนมัติ
อีกประการหนึ่ง ก็เป็นการช่วยให้
ศิลปินได้มีโอกาสแสดงผลงานในลักษณะ
สร้างสรรค์ด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดาย ที่กิจ
กรรมดังกล่าวนี้ ยังจัดทำกันเป็นจำนวน
น้อยมาก

มีผู้อ่านหลายท่านเคยตั้งคำถามว่า ศิลปิน
ของเรามีบทบาทอย่างไร ในการสร้างชื่อเสียง
และเกียรติคุณในต่างประเทศ เมื่อ
พูดถึงเรื่องนี้แล้ว ก็อยากจะเรียนให้ทราบ
โดยสังเขปว่า ศิลปินของเรามีโอกาสได้ส่ง
ผลงานไปแสดง เป็นการระหว่างชาติและ
นานาชาติมาแล้วจนนับครั้งไม่ถ้วน ยิ่งไป
กว่านั้น ยังชนะรางวัลสำคัญ ๆ อีกด้วย
ผู้เขียนเชื่อเหลือเกินว่ายังมีผู้ทราบความนี้
เป็นส่วนน้อย เมื่อคิดถึงอีกทีหนึ่งก็อด
ตำหนิส่วนราชการ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
และเกี่ยวข้องกับศิลป์ของชาติเสียมิได้ ที่
ละเลยและไม่ประกาศให้ประชาชนได้ทราบ
บ้าง ถือว่าไม่ได้ให้เกียรติแก่ศิลปิน ซึ่ง
เป็นการไม่ให้เกียรติแก่ชาติอีกด้วย

ถึงเวลาแล้ว ที่เราทั้งหลายควรที่จะตระ
หนัก ในความสำคัญอันเร้นลับของศิลป์
โปรกได้ใช้เวลาค้นหาความจริง ด้วยตัว
ของท่านเอง แล้วจะเข้าใจว่าศิลป์มีความ
สำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างไร พร้อมกัน
นั้น ก็เป็นหน้าที่ของสถาบันที่รับผิดชอบ
ในทางสอนศิลป์ ในทางอนุรักษ์ศิลป์ และ
ในทางกระตุ้น ให้เกิดการสร้างสรรค์ศิลป์
ให้มีบทบาทในทางศิลป์มากยิ่งขึ้นกว่าที่
เป็นอยู่ขณะนี้

สินทรัพย์เพื่ออนาคตอันสดใส

การมีบุตรธิดาเป็นช่วงชีวิตที่น่าชื่นชม และในขณะที่เด็กกำลังพัฒนาตัวจะต้องพิถีพิถันเพื่อชีวิตครอบครัวที่แข็งแรงทุกแง่มุม เพื่อ
อัดแน่นให้ด้วยของทานหรือที่จำเป็นการกิจของครอบครัวเป็นผู้ให้กำเนิด

ความมั่นคงทางการเงิน เป็นสิ่งหนึ่งในหลายสิ่งที่คุณจะต้องสรรหาให้กับครอบครัวเพื่อเผชิญกับการใช้จ่ายนานาประการ
การใช้จ่ายเพื่อให้การศึกษาแก่บุตรธิดาจะเป็นภาระที่หนัก ไม่น้อย แต่ก็เป็นภาระที่มีคุณค่าอันมีค่าของทานมากที่สุด

สร้างหลักประกันสำหรับบุตรธิดา ด้วยการเก็บออมเสถียรนั้น โดยเป็นบัญชีประเภท สินทรัพย์ กับธนาคารกรุงเทพ
จำกัด เป็นวิธีการที่รอบคอบและเป็นหลักประกันชีวิตบุตรธิดาของท่านที่ดีที่สุด

ฝาก.....สินทรัพย์ เพื่ออนาคตของบุตรธิดา

สอบถามรายละเอียดได้ที่

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

สำนักงานใหญ่ 3-9 ถนนเสือบัว

และที่สาขาทุกแห่ง

นิทัศน์การพระนครเมื่อร้อยปี

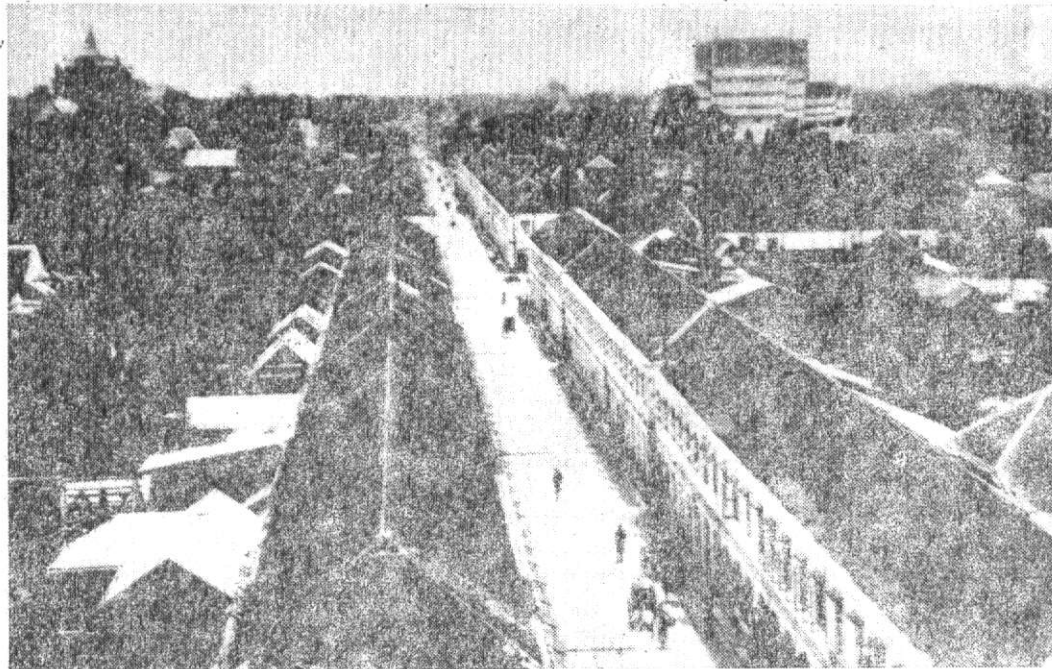
เทพศิริ สุขโสภา

สมัยนี้ ความเป็นมาของบ้านเมืองเรา มักไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันเท่าไรนัก การที่เราไม่รู้เรื่องอดีต หรือไม่รู้จักตัวเอง ความภูมิใจในตนก็มีไม่ได้ พร้อมกันนั้นก็ย่อมไม่มีบทเรียน ด้วยไม่รู้ข้อผิดพลาดตั้งแต่หนหลังของตน ความเคลื่อนไหวใด ๆ ในสังคม ในลักษณะการเดินตามหมู่ชนอื่น ๆ จะนับเป็นความก้าวหน้าไม่ได้ เราจะก้าวหน้าไปด้วยความมั่นใจต้องอาศัยแต่สิ่งที่เราผ่านมากับตัวเราเท่านั้น

ในเรื่องนี้ ผู้ที่รับผิดชอบในวิชาสาขาที่ตนเจตจำนง ย่อมต้องพยายามยกระดับความสำคัญ อันเกี่ยวด้วยความเปลี่ยนแปลง ในวิชาของตนออกเสนอต่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเยาวชน เป็นการกระตุ้นให้รักความคิดและกระตือรือร้นเพื่อความเจริญของบ้านเมือง ดังนิทัศน์การภาพพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปีที่คณะ

กรรมธิการอนุรักษศิลปกรรมแห่งสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดขึ้น เพราะมีนโยบายดังกล่าว ด้วยตระหนักว่าสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมากและเปลี่ยนไปอย่างปรากฏการณ์อันดี จึงได้พยายามที่จะย้ำเน้นให้เห็นความสำคัญ ที่พึงตระหนักเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม อันเกี่ยวข้องโดยตรงต่อชีวิตจิตใจของผู้คน โดยพยายามสนับสนุนเพื่ออนุรักษสิ่งแวดล้อมที่ดีงามของบ้านเมือง ด้วยการเสนอความคิดและทุนทรัพย์เพื่อยับยั้ง และส่งเสริมหลักฐานทางประวัติศาสตร์และสมบัติทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

นิทัศน์การพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปีนี้เป็นผลงานของคณะกรรมการอนุรักษศิลปกรรมอีกชั้นหนึ่ง ด้วยการตั้งอนุกรรมการขึ้นดำเนินงานโดยเฉพาะซึ่งได้พยายาม

ถนนบำรุงเมือง สมัยก่อน มองจากสะพานช้างโรงสี

เสนอต่อประชาชนในภาคต่าง ๆ เท่าที่จะมีกำลังทำได้ ผลงานชิ้นนี้ ประกอบด้วยภาพถ่ายขนาดใหญ่ที่แสดงสภาพแวดล้อมทั่วไปของพระนครสมัยเมื่อ ๑๐๐ ปี อันเป็นสมัย

ของรัชกาลที่ ๔ ต่อรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นระยะที่บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามานั่นเอง

จากภาพเหล่านี้ จะเห็นว่าสิ่งแวดล้อม
ของบ้านเมืองในสมัยนั้นเป็นป่าดง ชีวิต
ดำเนินไปอย่างช้า ๆ ถนนมีน้อยสายและ
ไม่เคยมีรถยนต์มาก่อนเลย การคมนาคม
ส่วนใหญ่ใช้ลำคลอง ค้างอาศัยเรือแจว
เรือพาย หากมีเรือหางยาว เรือยนต์ เรือ
กลไฟวิ่งสับสนส่งเสียงสนั่นทั้งปัจจุบันไม่
ตามชายฝั่งมีเรือนแพและกระท่อมหลังคา
จากปรากฏประปราย เรือนเล็กกระท่อม
น้อยเหล่านี้มีบันลุ่มที่คักแปลงตัวมาจาก
หน้าบันเป็นรูปร่างอย่างง่าย ๆ ที่เป็น
เรือนใหญ่นิยมประดับด้วยลวดลายจำหลัก
ฝาต้องเป็นฝาปกดหรือฝาลูกฟัก ส่อให้
เห็นความรักสวยรักงามของชาวสยามใน
สมัยนั้น กระทั่งสิ่งเล็กสิ่งน้อย พวกเครื่อง
มือเครื่องใช้ ก็ต้องประคิษฐ์เป็นลวดลาย
ถ้าเป็นสิ่งใหญ่ ๆ เช่น วัตวาทารามแล้ว
ชาวสยามถือเป็นชีวิตจิตใจที่จะต้องสร้าง
ให้ประณีตยิ่ง เพื่อให้เป็นศาสนสถาน ที่
พักพิงทางใจ ยิ่งความเบิกบานสบายใจ
คลายจากเรื่องเศร้าหมองให้แก่ผู้ที่ได้พบ
เห็น

ในสมัยนั้น จะมองไปทางทิศใด ก็
เห็นยอดปราสาท หลังคาอุโบสถ สูงเด่น
เป็นเครื่องเตือนสติ ไม่ว่าจะอยู่ไกลสัก
เพียงไหน ถ้ายังเข้าใกล้แล้ว จะเห็นช่อฟ้า

อังกาม หน้าบันที่สลักเสลาเป็นเรื่อง
สวรรค์ชั้น ดุกลมกลืนสัมพันธ์กันกับ
ลวดลายประตู ที่จำหลักเป็นเทวดา
นางฟ้า หากไม่ก็ฤๅษี อันต่างล้วนเป็น
สัญลักษณ์ของคนดี หรือผู้ที่มีดวงจิต
สะอาดแล้ว เมื่อเดินผ่านเข้าไป ก็ให้รู้สึก
อบอุ่น และจิตใจจะยิ่งตั้งลึกลงไปด้วย
ความเลื่อมใสศรัทธา เมื่อได้พบองค์พระ
ประธานอันสงบ มีพระพักตร์อิมเอบใน
อาการยิ้มน้อย ๆ ของผู้ที่สละละวางได้
จากเรื่องชุ่นข้องของทางโลกสิ้นแล้ว แสง
ที่ลอคสลัวลางจากหน้าต่างฝั่งมุก ก็ดูจะ
ละลายความทุกข์ในใจเราสิ้น ความร่ง
ร้อนในใจสลายหายไป ในศิลปวัฒนธรรม
อังกามเหล่านี้ พร้อมกันนั้น ก็ก่อกำ
เนิดจินตนาการอันไพศาล เป็นกนิกร
กนิรี บินร่อนอยู่ในเมืองฟ้าบ้านิมพานต์
มีหางามงอน และประดับกายด้วยเครื่อง
ถนิมพิมพารณ ส่งเสียงแผ่สายไม้ซาคสาย
ในเวลาบิน เหล่านี้เป็นความงามตามความ
คิดฝัน อันเป็นเรื่องเหนือความจริง เจือก
ที่อยู่บัตินรูปคนครึ่งปลา กิติ นางยักษ์
หน้าตาคุร้าย แต่มีใจรักลูกกิติ การเหาะ
เหินเดินอากาศใด ๆ กิติ มีปรากฏใน
วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม
ตลอดจนการแสดงออกทางความรู้สึกนึก
คิดของบรรพบุรุษเราในอดีตทั้งสิ้น

ครั้นแล้ว เราก็กู้ขึ้นจากหมอบคลาน การก้มหลัง ภาพของปี พ.ศ. ๒๔๐๖ เมื่อชาวฝรั่งเศสยื่นเรียงรายเข้าเฝ้า ชาวสยามในราชสำนักของเรา ยังคงหมอบคลานอยู่ ภาพผู้คนที่แตกตื่นมุงดูรถยนต์รุ่นแรก ๆ ที่ตกเข้ามา โดยไม่รู้ว่าเล่นไปได้อย่างไร ในขณะที่รถลากวิ่งไปด้วยอาศัยแรงเงิน และเกวียนวิ่งไปก็เพราะได้วัวเทียม รถเหล่านี้ล้วนมีชื่อไพเราะ ไอยราพรต จรดจักรวาท วิมานลอย จำปา ห้อยหู เป็นต้น ยังรถไถที่ในสมัยหลังเรียกว่ารถราง เมื่อแรกมี มิได้ใช้ไฟฟ้า หากแต่ใช้ม้าลาก ครั้นเริ่มมีการลากด้วย

ไฟฟ้า ก็ไม่มีผู้ใดกล้าขึ้น กระทั่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกับสมเด็จพระพันปีหลวงเสด็จประพาสไปตามถนนโดยอาศัยรถไถ ชาวเมืองทั้งหลายจึงกล้าขึ้น เวลานั้นรถรางในพระนครก็ได้เลิกกิจการไปแล้ว ๗ ปี ที่พระองค์ท่านเสวยราชครบหนึ่งศตวรรษพอดี

ในทางสถาปัตยกรรม เริ่มมีความเปลี่ยนแปลง นับแต่อาคารที่ทำการขนาดใหญ่ อย่างกรมไปรษณีย์โทรเลขเก่า ที่เราเพิ่งมีนี้ก็เป็นการแบบตะวันตก หอสมุดวชิราวุธ ซึ่งเป็นที่สำหรับค้นคว้าหาความรู้นี้ก็เป็นการแบบตะวันตก แม้ร้านค้า

เส้นทางคมนาคมเมื่อสมัยทรดยนต์ยังไม่แพร่หลาย

โรงชาย ก็กลายเป็นอย่างข้างฝรั่งทั้งสิ้น ที่ลอกเลียนมาทั้งหมดเลยก็มี ที่ตัดแปลงแก้ไขให้กลมกลืนกับของเราแต่เดิมก็ไม่น้อย ที่ก็ยังมี ที่ล้มเหลวก็มากอย่างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทและวัดราชบพิธเป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี จะเห็นว่าในสมัยนั้น ต่างเลือกรับมาแต่เฉพาะที่มีความประณีตงดงาม สำหรับพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้น มีเสียงตำหนิอยู่มาก ว่าเป็นคาบถุกตะวันออกคาบถอกตะวันตก แต่หากจะพิจารณาให้ดี โดยถือว่าเป็นการประลองหาวิธีใหม่ ๆ ของสถาปนิกแล้ว ต้องนับว่างดงามตา และได้ผลทางวิชาช่างอย่างทีสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะเทียบไม่ได้เลย ข้อที่เรารับโดยไม่เลือกนั้น สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรับสั่งอยู่เนื่องนิตย์ ด้วยไม่ต้องการให้ไทยกลายเป็นฝรั่ง แต่มาภายหลัง ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน บ้านเมืองจึงเปะปะไปเหมือนเรือที่ปราศจากหางเสือ สิ่งดีงามได้ละลายหายไป ในกระแสวัฒนธรรมตะวันตกมากต่อมาก จนกล่าวได้ว่า การเร่งรัดพัฒนา เพื่อให้เท่าทันฝรั่ง ที่กำลังเข้ามาล่าอาณานิคมครั้งนั้น ดูประหนึ่งเป็นการเอนเอียงไปทางตะวันตกครั้งแรกและล้มละลายลง

ในที่สุด สิ่งใดที่เป็นเรื่องจินตนาการ ผันเห็น ได้หมดไป แสงซรั้มซล้งก็หายไปจากพระอุโบสถ ด้วยมีหลอดไฟฟ้าปรากฏสว่างไสว ไม่ช่วยเร้าใจให้สงบ พระพุทธรูปในแบบอุดมคติเรียบง่าย แต่สะท้อนให้เห็นลักษณะมหาบุรุษของพระพุทธรองค์ได้เป็นอย่างดี ก็เปลี่ยนไป โดยสร้างให้มีลักษณะอย่างธรรมชาติ จีวรเริ่มมีรอยยับย่นตามที่เป็นจริง ดังปรากฏต่อสายตา ที่เลอะเลยไปจนถึงชั้นน้าผ้าเหลืองขึ้น ห่อหุ้มคลุมองค์พระเพิ่มเข้าไป อย่างนี้ก็มี ความรู้ค่าในความงามทางประติมากรรม ก็เริ่มคลี่คลายไปจากชาวเรายังขึ้น

ในทางการจำลอง แต่เดิมเคยนิยมรูปนางฟ้า หรือเทวดา เช่นตามหน้าต่างหรือประตู ซึ่งเป็นที่ที่เราต้องผ่านเข้าไป หรือใช้สายตามองผ่านออกมา ก็เริ่มปรากฏฝีมือหยาบ ภาพทหารถือปืนยื่นถือ ในเครื่องแต่งกายแบบฝรั่ง ยังลวดลายที่ตบแต่ง เคยอ่อนหวาน เป็นลายเครือเถา เครือวัลย์ ก็กลายเป็นกิ่งไม้ธรรมดา อย่างตาเห็นเช่นกัน ดังวัดราชบพิธ ทั้งลวดลายที่ใช้ตบแต่งทั่วไป ก็กลายเป็นไทยปนฝรั่งทั้งสิ้น

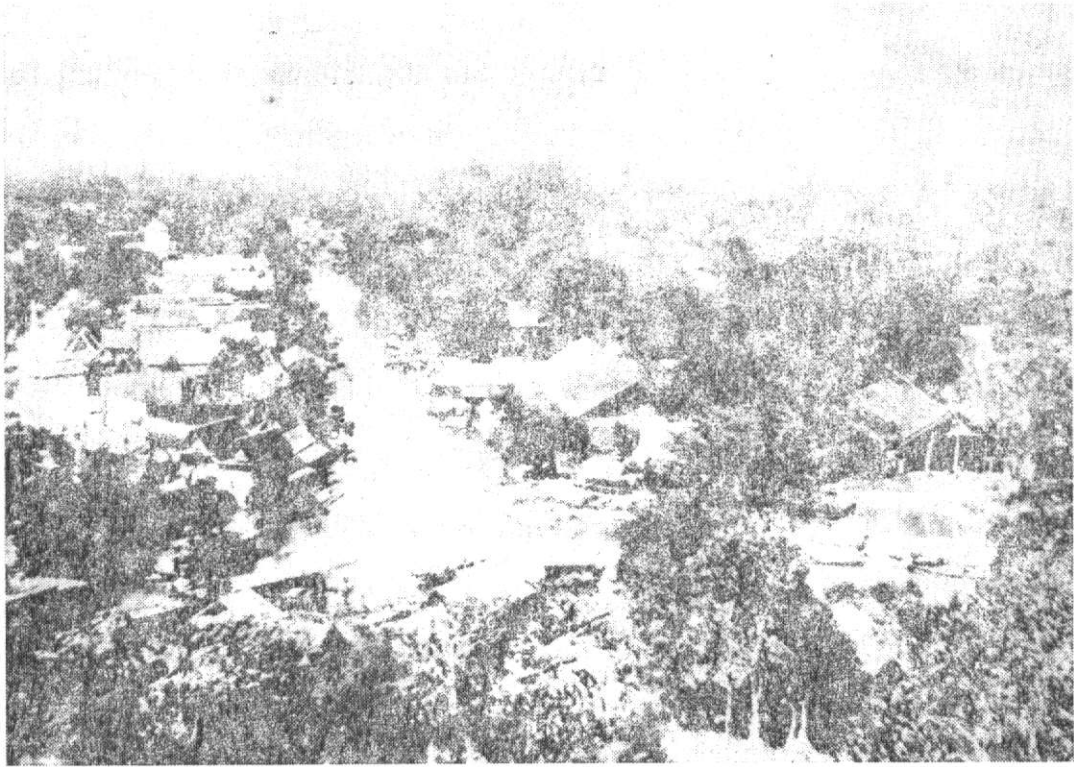
ในทางวรรณกรรม เรื่องการใช้ถ้อยคำเล่า สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชปรารภถึงกระทรวงธรรมการ เช่นในเรื่องเรียกชาติแซกว่า*แตมิลู* แล้วตัดอยู่เป็น*แตมิล* ในขณะที่มีภาษาของเราแต่เดิมเรียก*ทมิฬ* อยู่แล้ว ในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าร้านจีนร้านไทยที่ขายเสื้อผ้ารองเท้านั้นก็นิยมยกเอาภาษาฝรั่งมาตั้งชื่อทั้งสั้น เพลงไทยอันละมุนละไม ก็ค่อย ๆ กลายใส่คำฝรั่งตั้งเพลงหนึ่งที เนื้อว่า "แสนสงสารซินเคอเรลลา เสียอารมณ์กัมหนาน้ำตาไหล" เป็นต้น จนกระทั่งเวลานี้ แม้แต่เพลงที่นักศึกษาผู้ใช้ปัญญา ก็นิยมร้องเพลงเล่นดนตรีตามฝรั่ง แทบทุกครั้งที่มีการเฉลิมฉลองกัน เพลงประจำมหาวิทยาลัยที่ใช้เนื้อไทยแต่อาศัยทำนองฝรั่งก็ยังมี การจับระบำรำฟ้อน แต่เดิมมีละครนอก ไซออนตระการตา น่านาคภูมิ แม้รำวงก็เดินวนเป็นวงกลมแสนสบาย เป็นไปตามสภาพการดำรงชีวิตของเรา ก็กลายไปในจังหวะระทึกโลกเต้นกับเพลงอีกที่ทำงานที่ตี ก็นิยมมีสิ่งที่เรียกกันว่า *ฟลอซีว* หรือไม่ก็ *โมเดอน ดานซ์* นับแต่ในสถาบันชั้นสูงลงไปถึงหมู่คนที่ปรากฏตามเทศบาลงานวัด ผู้จะไปบรมบ่ม

นิสัยผู้เยาว์ ก็เริ่มมีที่เห็นว่า ถ้าเต้นรำไม่เป็น แล้วก็เห็นจะเป็นครูที่ตีไม่ได้ อย่างนี้ก็มี สำหรับประพันธ์กรและกวีแต่เดิมเรามีจินตนาการล้าลึก มาในบัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก เช่น *พระอภัยมณี* นั้น เป็นผลงานทางความคิดฝันที่สทไสจับใจผู้อ่านอย่างยิ่ง เสียงนางเงือกที่อาลัยให้หวลอยู่โศกเดี่ยวเดี่ยวกาย ชายเกาะแก้วพิศดาร ยังคงก้งวานอยู่ ม้ามังกรก็ยังคงกึกคะนองอยู่ในใจของผู้อ่าน เหล่านี้จะมีตัวตนอยู่จริงก็หาไม่ แต่ก็ให้ความเบิกบานสบายใจแก่เราส่วนใหญ่ทั่วกัน ในปัจจุบัน ความฝันได้หายไป ถ้าไม่ช่วยกระตุ้นให้คนไร้สำนึกกึกในกามารมณ์ ก็เห็นจะเป็นยอดนิยมไม่ได้ และอ้างว่ามีได้เขียนหนังสือขึ้นมาประหนึ่งครูสอนศีลธรรม

ในทางจิตรกรรม เคยนิยมทำในรูปปริศนา เป็นความหมายใช้เปรียบเทียบตามแต่ช่างจะฝันขึ้น ให้ผู้ชมตีความตามอาจเป็นสมุคช้อยปริศนาธรรม หรือภาพตามผนังโบสถ์ก็ตาม ค่อย ๆ กลายไปทางตะวันตก อย่างภาพเขียนของชรวินโข่งผู้ได้ชื่อเป็นจิตรกรเอกคนแรกของเรา ที่เขียนตามลักษณะธรรมชาติที่คาร์ลิก รู้จัก

เล่นแสง ลงเงา มีความถูกต้องตามหลัก
ทัศนียวิสัย และเป็นผู้ที่แสดงฝีมือไว้อย่าง
ไม่น่าเชื่อ ภาพเขียนที่หอราชกรมานุสรณ์
ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กิติ ทิวคับริ
นิเวศน์ กิติ ทิวคับรินิเวศ กิติ เป็นส่วน
หนึ่งแห่งผลงานของท่านผู้หนึ่งนั้น อาศัย
ปลายพู่กันเล็ก ๆ คัดเส้นอย่างอ่อนหวาน
ละเอียดยิบตามแบบโบราณในชั้นแรกและ
ขยับขยายเข้าสู่ลักษณะใหม่ มีบรรยากาศ
เป็นจริง อย่างในธรรมชาติ ดังภาพเรือใบ
ในทะเลที่นำมาแสดง ใบเรือนี้ซึ่งตั้งด้วย
แรงลม เชือกทุกเส้นเข้มนึงเกลียว กำลัง
ลอยลิ่วไหลไปตามกระแสคลื่นใหญ่่น้อย
ฟองน้ำบาง ๆ กระเซ็นสาด ฤกษ์ไปเรือ
กลไฟวิ่งที่ผืนน้ำคลื่น เห็นฟองขาวฟล่าน
มันป่วน ที่ปลายปล่องไฟ ควันไฟลอย
เป็นสายยาว ขนานไปกับผิวน้ำ แล้ว
ค่อย ๆ จางหาย ภาพส่วนใหญ่เป็นภาพ
ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวฝรั่ง อันท่าน
สร้างสวรรค์ขึ้นจากจินตนาการ ตามคำ
บอกเล่าเพราะท่านไม่เคยไปยุโรปเลย แต่
ก็สะท้อนให้ผู้ชมศึกษาขนบธรรมเนียม
วัฒนธรรมของคนอีกซีกโลกได้แจ่มชัด ทั้ง
นี้เพราะความเป็นอัจฉริยะของท่าน ความ
มีจินตนาการลึกซึ้ง จะเห็นได้จากภาพ
ดอกบัวที่บ้านস্যายใหญ่โตในทุ่งกว้างมีฝรั่ง
มามุงช้ชวนกันดู ทุ่งนั้นกว้างใหญ่

ไพศาลคุณลิลลิว ไปจรดขอบฟ้าที่มีแสง
เรือง ๆ เบื้องบนมีหมู่เมฆสลัวซับซ้อน
งามตา ภาพนี้มีลักษณะที่กล่าวได้ว่า ใหม่
ต่อเก่า อันเป็นลักษณะที่ผู้รู้เชื่อกันว่า
เป็นลักษณะดี เพราะไม่มีการซากช่วงซาก
ตอน ระหว่างปัจจุบันกับอดีต ผู้ใดศึกษา
อดีตมาอย่างซาบซึ้งใจแล้ว ย่อมสร้าง
สรรค์ผลงานสืบต่อ เป็นที่จับใจผู้ชม เรา
อาจเห็นได้ในผลงานของกวีบางท่าน หรือ
ผลงานของนักกวีนักเขียนที่ใช้ถ้อยคำสำ
นวนในลักษณะที่ยังมีเก่าอยู่ ผู้อ่านจะ
เห็นแง่กวีพิเศษอยู่เสมอ สำหรับภาพ
ดอกบัวของชรววินโขงที่มีลักษณะดังกล่าว
นี้ คือมีลักษณะทางจินตนาการตามแบบ
เดิม ผสานกับลักษณะตามเป็นจริง อย่าง
สัมผัสได้ด้วยตาในสมัยหลัง ผู้ที่สนใจพุทธ
ธรรม แม้เพียงเล็กน้อย จะเห็นว่าดอกบัว
ที่บ้านস্যายใหญ่มีที่มา สูงกว่าคนหลาย
เท่าตัวอยู่กลางสระนั้น จะเป็นอะไรอื่นไป
มิได้เลย นอกจากมนุษย์คั่งพระบรมศาสดา
ทรงเปรียบเทียบไว้ว่า ประหนึ่งดอกบัว
ใต้น้ำและเหนือน้ำนั่นเอง ที่อยู่ใต้น้ำนี้
มีอันตรายมาก เพราะอาจเป็นเหยื่อปูปลา
กักรอนดอนราก็อนที่จะมีโอกาสงอกงาม
พ้นน้ำขึ้นมาได้ แต่ถ้าพ้นอันตรายไปตาม
ลำดับแล้ว ในไม่ช้าจะค่อย ๆ คลี่คลาย
স্যายกลับแผ่ออก สีที่ซีดจางเมื่อครั้งคุ่ม

คลองตรงสามแยกมหานาคในอดีต (บน) และปัจจุบัน (ล่าง) มองจากพระบรมมหาราชวังที่เดียวกัน

ก็กลายเป็นสี่เข้มัสค ชมพู่หน้า มีกลิ่นฟุ้ง
กลีบ เปรียบได้กับผู้ที่เจริญแล้วด้วยคุณ
ธรรมอย่างพุทธ และฝรั่งผู้เจริญขึ้นด้วย
คุณธรรมอย่างคริสต์ เมื่อได้มาพบ ก็ให้
ทึ่งตื่นใจ ถึงกับช้ชวนมามุงดูเป็นการ
ใหญ่ นั่นเอง ผลงานของชววินโข่ง ที่
ประณีตลึกลับซึ่งชวนคิดคล้ายๆ กันนี้ มีมาก
มาย นำที่จะได้มีการรวบรวมตีพิมพ์เผยแพร่
อย่างยิ่ง ในปัจจุบัน งานจิตรกรรม
ล่องเลยไปเป็นฝรั่งอย่างไม่เหลือเค้าเดิม
กันเลย งานศิลปะสมัยใหม่ของเราก็คือการ
เดินตามฝรั่งเขา ถือหลักว่า ร่วมสมัย
เราอาจเห็นสภาพเหล่านี้ตามศิลปะสถาน
ทั่วไป ที่พยายามจะเขียนในลักษณะเดิม
ที่มีอยู่บ้างตามผนังโรงแรม หรือร้านค้า
ที่คุยหากับชาวต่างประเทศเท่านั้น

ทุกวันนี้ จะมองไปทางใด ก็ได้เห็น
ยอดโรงแรมและป้ายโฆษณาสูงเด่นสะดุดตา
ว่าความอารามจมหายไปใต้อาคารใหม่ๆ
เสียงดนตรีไทย กลายเป็นเสียงพันสมัย
สื่อมวลชนมากไปด้วยเรื่องร้ายและร้าย
การเหลวไหล ไม่เป็นแนวทางที่จะยก
ระบับจิตใจผู้ชมได้ เมื่อป่าดงพงดิบกลายเป็น
เป็นบ้านอิฐเมืองปูนแล้ว ชีวิตจิตใจของ
ผู้คนก็เปลี่ยนไปด้วย ในท่ามกลางวันพิษ

และไอเสีย ตลอดจนเสียงอันแสนจะระ
คายหู ของเครื่องยนตร์ เครื่องจักร ที่
ปราศจากการควบคุม นับว่าบ่อนทำลาย
ร่างกายและจิตใจ แม้แต่ผู้ที่อาศัยตามชาย
คลอง บัดนี้ก็มีอาจหลับได้สนิทจะอาศัย
ความสงบพูดคุยกันบ้าง ก็แสนยาก ที่
พักทางใจอันได้แก่ความอารามนั้นแล้ว ก็
ปรากฏกรงเหล็กปิดประดับตามประตูหน้าต่าง
ต่างทั้งที่คุมขัง ไม่เช่นนั้นก็ไม่เหลือเชิง
เทียนตลอดจนเคียรพระ แม้สร้างกุศลสัก
เล็กน้อย ก็ต้องประท้วงรอยชื่อของตนว่า
เพื่อนั้นสร้างแม่เน่บริจาค นับแต่พระประ
ธาน บานหน้าต่างหลังคา เพดาน ออก
มาจนประตู ถึงบันได เลยออกไปกระทั่ง
กำแพงวัด ศาสนสถานโบราณวัดตุ๊กๆ
ดูหรือถอนไป กล่าวกันทั่วไปว่า เราไม่อาจ
อยู่ในโลกเก่าๆ ได้ จะต้องปล่อยให้เปลี่ยนแปลงไป
ความคิดเช่นนี้ เป็นความคิด
ของผู้ที่เอาตัวรอด โดยไม่คำนึงว่าความ
หายนะจะเกิดแก่คนสมัยต่อไปมากน้อย
เพียงใด เมื่อไม่มีความประณีตทางใจให้
อาศัยเป็นหลักเสียแล้ว ก็พากันกอบโกย
หากำไร มีความภาคภูมิใจในวัตถุเป็นที่
ตั้ง เหล่านี้คือการเปิดโอกาสให้ความแก่ง
แย่งแข่งดีเข้าครอบครองสังคม ซึ่งมีแต่

จะจุดให้จมลงสู่ความเสื่อมสลายในกอง
วัตถุ อันเราหลงใหลว่าจะทำให้เคียงบ่า
เคียงไหล่กับประเทศอื่น ๆ เขา และลืม
ว่าทางค่านามธรรมของเรา เคยมีแบบ
อย่างที่มีได้ด้อยไปกว่าประเทศอื่นเลย
ค้ำยันนามธรรมเท่านั้น ที่จะบันดาลให้
วัตถุเกิดความมั่งคั่ง สอดคล้องผลาน
กัน ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ สมัย
โคเจอร์รุ่งเรือง มีศรัทธาอันยิ่งใหญ่ใน
ศาสนา สมัยนั้น วัตถุอารามมั่งคั่งมาก เป็น
ที่พิศวงใจได้ เพราะมีใจที่ประณีตเป็นผู้
สร้าง อย่างอยุธยา นั้น ถ้าไม่หายชะงัด
ไปในกองไฟของพม่าเข้าศึกแล้ว อาณาจักร
แห่งนี้จะแพรวพราวสลัปลอนค้ำยันออก
แหลมของปราสาท พระราชวัง อีกปรากฏ
เจดีย์ อันมีนับร้อย ๆ วัด แต่ละวัดมี
หลายสิบยอด เมื่อแตกส่องมาต้องกระจก
หลายสี ที่ประดับสลักกับยอดที่หุ้มทอง ก็
สะท้อนประกายสว่างวาวระยิบไสวเหมือน
ดอกไม้มากมาย ชูช่องามอยู่ในทุ่งกว้าง
ของอยุธยา เสียงเห่เรือนับร้อยลำ
กระหึ่มก้องอยู่ในลำน้ำ แต่ละลำต่างสลัก
เสลาเป็นลวดลายรูปสัตว์ในวรรณคดี ที่มี
เหลือเล็กน้อยในปัจจุบันเพียงสองสามลำ
ก็ยิ่งความตลึงตลานใจไม่น้อยอยู่แล้วเสียง

มิให้รีบพาหุก็สอดคล้องกับเสียงร่ายกวี
นิพนธ์ จนแม้เครื่องแต่งกาย กิ่งงาม
ผลานกลมกลืนเข้ากันเป็นอันดี ผู้ใดที่มี
จินตนาการ อันบรรพบุรุษทิ้งให้ไว้ในใจ
บ้างแล้ว คำกล่าวของสิ่งที่เหลือแต่ทราก
เหล่านี้ ย่อมไม่ใช่สิ่งที่เกินจากความเป็น
จริงเลย และเมื่อพม่าเผาอยุธยาพินาศ
สิ้น ทิ้งแต่ทรากปรักหักพังเช่นนี้ หากเรา
ในปัจจุบันไม่สนใจ ไม่หวนไปย้อนคิด ก็
เป็นที่แน่นอนว่า การอพยพมาทางใต้ของ
เรา บรรดาลูกหลานอันระส่ำระสายรอด
เหลือจากการประหัตประหารในครั้งนั้น
ซึ่งพากันเลาะฝั่งเจ้าพระยา หนีภัยอาศัย
เรือแพ ช้างบ้าง ม้าบ้าง มาตั้งหลักแหล่ง
ณ บางกอก ด้วยความมุ่งหวังตั้งใจใหม่
อาศัยความคิดความอ่านอันประณีต ที่ตก
ค้าง วางลง เพื่อจะนมรมิตพระนครขึ้น
ใหม่ ก็จะกลายเป็นสิ่งสูญเปล่า ในท่าม
กลางความลืมต่ออดีต อันมากไปด้วยการ
ทำลายทุกสิ่ง หวังแต่เพียงตนรอดไป เช่น
นี้ก็เชื่อได้ว่า ในอนาคต ประวัติศาสตร์จะ
ต้องจารึกว่า เราชาวสยามได้อพยพหลบ
หนีภัย จากกองเก้าอี้ถ่านอยุธยา เลาะฝั่ง
เจ้าพระยามาทางใต้ และล่มจมสู่ความ
วิบัติ ณ พระนคร

ด้วยเหตุนี้ การที่คณะกรรมการ
อนุรักษ์ศิลปกรรม ได้จัดนิทรรศการพระ
นครเมื่อ ๑๐๐ ปี อันประกอบด้วยภาพ
ถ่ายไม่น้อยกว่าร้อยภาพ จากต่างประเทศ
บ้าง ในประเทศบ้าง ย่อมนับว่าช่วยให้
ผู้ชมตระหนักในความสำคัญต่อความรู้ค่า
ความเปลี่ยนแปลงในอดีต อาจเป็นสื่อให้
มองย้อนเลยขึ้นไป หรือลงมา จนถึง
ปัจจุบันได้ ซึ่งย่อมขึ้นกับจินตนาการ
ความเป็นคนช่างคิดฝันของเรา จะมี
เหลือมากน้อยเพียงใดนั่นเอง ความจริง
นั้น ภาพจากนิทรรศการได้สะท้อนให้เห็น
ความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองมากมาย
หลายประการ เกินกว่าจะนำมากล่าวในที่
นี้ได้ทั้งหมด และก็มีได้หมายเฉพาะรับ
อิทธิพลตะวันตกมาแต่ประการเดียว หาก
อิทธิพลตะวันออก จากจีน จากเขมร
ก็มี

เพื่อให้ผลงานได้เป็นประโยชน์ต่อ
สาธารณะ ทางคณะกรรมการจัดงานจึงได้
ส่งภาพเหล่านั้นไปแสดงตามภาคต่างๆ
เท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ เช่นภาคเหนือ
ที่เชียงใหม่ ภาคใต้ ที่สงขลา ภาคตะวันออก
ที่ฉะเชิงเทรา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นครราชสีมา นอกจากนี้
ก็มีมหาวิทยาลัย หรือสถาบัน ที่สนใจคิด
ต่อมามาก ในการจัดแสดงนั้น ถ้าสถาบัน
ใดถือเป็นเกียรติ ที่ได้เสนอผลงานเพื่อ

สาธารณะประโยชน์ ก็กระตือรือร้นออก
โฆษณาตามสถานที่สำคัญๆ เช่นถนนที่ผู้
คนสัญจร ฉายสไลด์ในโรงภาพยนตร์
แจ้งข่าวทางโทรทัศน์และวิทยุ รวมทั้งจด
หมายเชิญไปตามโรงเรียนต่างๆ ในวัน
เปิด ก็มีพิธีเชิญบุคคลสำคัญมา การแสดง
ก็ได้ผลดี มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมาก ส่วน
บางสถาบันที่ยังไม่เห็นความสำคัญของ
นิทรรศการเช่นนี้ ก็ได้แต่แขวนภาพไว้
แล้วแต่ผู้ใคร่รู้ข่าวก็มาชมกันเอง ซึ่งปรากฏ
ว่าแทบไม่มีมาเลย และไม่เคยกระตุ้นให้
นักเรียนในความรับผิดชอบของตนมาชม
ด้วยซ้ำ ยิ่งไปกว่านี้ มีบางสถาบัน ผู้
อำนวยความสะดวกไม่ต้อนรับเอาเลยก็มี ทั้งนี้
เพราะเกรงว่า ประชาชนจะผิดหวัง ทำให้
สถาบันที่จัดแสดงพลอยเสียชื่อไปด้วย ยัง
ดีที่มีครูอาจารย์ชั้นผู้น้อย เล็งเห็นความ
สำคัญ จึงช่วยเหลือ หาไม่นิทรรศการนี้
จะดำเนินไปอย่างทุลักทุเลเต็มที่

ปัญหาสำคัญในการจัดนิทรรศการ อีก
ประการหนึ่งก็คือ วิธีการที่จะให้ผู้ชม โดย
เฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน เข้าใจในสาระของ
งาน เท่าที่กระทำมาแล้วนั้น นิทรรศการใด
ถ้าไม่มีผู้บรรยาย หรือแนะนำ ก็มักไม่ได้
ผล ในหนนี้ ทางคณะกรรมการได้ลอง
จัดให้มีผู้บรรยายด้วย ซึ่งเป็นธรรมดาที่
การบรรยายจะให้เป็นไปอย่างทั่วถึงไม่ได้

กรั้นจะเพิ่มผู้บรรยายเล่า ก็เหลือวิสัย เพราะการขนส่งไปแต่ละแห่ง ตลอดจน วันแสดง ต้องใช้เวลาเป็นเดือน ยิ่งถ้ามี ผู้สนใจเข้าชมมาก อย่างที่เชียงใหม่ ซึ่ง จัดโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มีผู้เข้าชมวันหนึ่งหลายร้อยคน ก็ยากที่จะบรรยายให้ผู้ชมทราบ ได้เต็มที่ และต้องเข้าใจด้วยว่าผู้ชมบางท่านย่อมไม่ นิยมให้ผู้ใดบรรยายให้ตนฟัง ที่มาชมแล้ว เห็นว่าเป็นการนำเอาความเสื่อมโทรมของ คนไทยมาประจานก็มี อย่างไรก็ตาม ทาง คณะกรรมการผู้จัดก็ทำได้ทำไปเท่าที่มีทางจะ ช่วยให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์ มากที่สุด เท่าที่จะทำได้เท่านั้น

ข้อที่น่าคิดอีกประการหนึ่งคือ ผู้แทน เยาวชนอาจเป็นประธานชมรม หรือครู อาจารย์ที่พานักเรียนมา น่าจะไต่สอบถาม ความเป็นมาของนิทรรศการ ว่ามีสาระ ประการใดเสียก่อน เพื่อจะเป็นกำลังได้หลาย ฝ่ายจำเป็นต้องกล่าวว่ามีครูไม่น้อย ที่ ไม่ค่อยสนใจ โดยนำนักเรียนมาเพราะรับ คำสั่งจากอาจารย์ใหญ่ มีหลายรายเปรยให้ ผู้บรรยายไต่ยินว่า ทนเด็ก ๆ เราไม่ได้จึงพา มาหรือหาไม้ก็ปล่อยให้เด็ก ๆ เติชมกันเอง ที่เด็ก ๆ อยากมาชมนั้น ก็เพราะไต่ยิน ขำจากวิทยุ และไต่รู้จากป้ายโฆษณาตาม ย่านชุมนุมชนนั่นเอง เรื่องนี้ ควรที่สภา

บันครูควรคำนึงว่า ฟังทำอะไร จึงจะ ช่วยให้เด็กเรียนในความรับผิดชอบของตน ได้รับผลอันพึงได้ จากนิทรรศการต่าง ๆ อย่างทั่วถึงกัน

ความจริงแล้ว บางสถาบันส่งครู อาจารย์มาชม ก่อนที่จะพานักเรียนมาก็มี นับว่าน่ายินดียิ่งนัก และนักเรียนก็ได้ ได้รับผลดีมากด้วย ยิ่งบางแห่งให้นักเรียน ทำรายงานส่ง นักเรียนก็ยิ่งเพิ่มความสนใจ เห็นได้จากการซักไซ้ไล่เรียงเอาจากผู้ บรรยาย อย่างไรก็ตาม เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ มีความตื่นเต้นประทับใจกับภาพในอดีต ที่มีรถม้า รถลากวิ่งชวักชวัก เพราะไม่เคย เห็นมาก่อน นับว่าช่วยให้เด็ก ๆ สนุกสนานในทางวิชา ถ้าเด็กเหล่านี้ได้รับ ประโยชน์จากนิทรรศการนี้ แม้มีเพียงไม่กี่ คน ก็นับว่าน่าพอใจแล้ว

การก้าวไปข้างหน้า ไม่ว่าจะทางหนึ่ง ทางใด ย่อมต้องรู้สภาพของตนในปัจจุบัน อันเป็นผลมาแต่อดีต การรู้จักอดีตย่อม เป็นไปได้ยาก จากการพิจารณาตัวอักษร ในหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็น งานด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ประเภท สถาปัตยกรรม จิตรกรรม หรือประติมากรรม ตลอดจนสภาพชีวิตความเป็น อยู่ทั่วไป การอาศัยภาพ จึงนับเป็นกุญแจ อีกดอกหนึ่ง ซึ่งไขไปสู่ความเข้าใจอดีต

ถึงนิทรรศการพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปีนี้ แม้จะไม่อาจยืนยันได้ว่าปัจจุบันคืออะไร อย่างไร อย่างน้อยก็ช่วยให้เห็นความเป็นมาของบ้านเมือง ในระยะแรกที่รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา และช่วยให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงไป สมดังที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่๓ตรัสไว้ว่า การศึกษสงครามข้างญวนข้างพม่า ก็เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ที่แต่ฝรั่ง ให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่คิด ควรจะเรียนเอาไว้ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปที่เดียว ทั้งนี้ เราย่อมมีโอกาสคุ้มครองป้องกันตนให้อยู่ในวิถีที่เที่ยงงาม ไม่เปิดโอกาสให้ความสุขเอาเผ

กินเข้าสู่ อาจกล่าวได้ว่า นิทรรศการพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปีนี้ เป็นการนำเอาผลได้ ที่ผู้จัดแสดงได้ศึกษาค้นคว้ามาโดยเฉพาะ เห็นผลแล้วจึงนำออกเสนอต่อสาธารณชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสำคัญ of สิ่งแวดล้อมที่ดีของบ้านเมือง เพื่อให้เกิดความรัก ความคิด และความกระตือรือร้น ในการที่จะรักษาสิ่งที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ให้คงอยู่ เพื่อบ้านเมืองจะได้เป็นที่น่าอภิรมย์ ซึ่งถ้าสถาบันด้านอื่นใด จะนำผลงาน ของตนออกเสนอต่อสาธารณชนบ้างแล้ว บ้านเมืองของเรา ก็จะก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

● สักวาหนิงศึกษิตสยาม
ตั้งนานานันพณศัคนลือ
เพื่อความเพลินความรู้อันชู้ชู้
ศึกษิตสยามนามนี้ไว้ชู้

นิมิตนามอวณัณสวรพหังลือ
และเช็ดอวาศีมีสารค้อ
เพื่อวิชาช่วยชาญงานสมรรถ
แหล่งเพิ่มพฒนารู้อันชู้ชู้

อกินันทนาการจาก ส. เสมานิล

ศึกษิตสยาม

๑๕๑๗ ถนนพระราม ๔ วงเวียนสามย่าน พระนคร โทร. ๕๑๖๓๐-

แพร่พิทยา

วังบูรพา พระนคร โทร. ๒๕๒๘๓

ขอเสนอหนังสือ

พระที่นั่งารู้จัก และ ของดีจากชิเบต ของ ส. ศิวรักษ์
พระที่นั่งารู้จักของ ส. ศิวรักษ์ นี้ ไม่ใช่พระที่นั่งสร้างขึ้นด้วยผงที่ปลุกเสก
ด้วยกฤตยาคมหรือโลหะที่เรียกกันว่า ‘พระเครื่อง’ แต่เป็นพระที่นั่งเดิมที่
เป็นมนุษย์ปุถุชน แล้วสละกิเลสละเพศฆราวาสสู่สมณเพศ แต่ในโลก
ของสมณเพศก็มีทั้งพระดี ไม่ค่อยดี และไม่ดี เช่นเดียวกับในโลกของ
ปุถุชนเหมือนกัน ฉะนั้นพระที่นั่งจึงเป็นพระที่นั่งารู้จัก และ ส. ศิวรักษ์
ผู้เข้าใจความเป็นพระดีหรือไม่ดี ได้นำที่ตีมาแนะนำให้ท่านรู้จักอย่างนำ
สนใจยิ่ง พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ พร้อมด้วยภาพประกอบกระดาษอาร์ต

ราคาเล่มละ ๑๒ บาท

สองอมตะนวนิยายของชาวตะวันตก

พิมพ์แล้วพิมพ์อีก จนบัดนี้จำนวนจำหน่ายแพร่ไปทั่วโลกนับด้วยล้าน ๆ เล่ม
พิมพ์มา จันทรวัดพิมพ์ ถ่ายทอดเป็นภาษาไทยอย่างได้อรรถรส และเนื้อหา
ของคัมภีร์อังกฤษ ทั้งสองเรื่อง

ฉบับภาษาไทยพิมพ์เป็นครั้งที่ ๕

๑. วิเบกกา ของ คัมภีร์ กู มัวร์เลอร์ ๑๘ บาท
๒. วิทเตอร์ริงไฮท์ส ของ เอมีล บรอนเต้ ๑๒ บาท

ทั้งสองเรื่องอยู่ในประเภทที่ Sir Francis Bacon จำแนกว่า “เป็นหนังสือ
ที่ต้องอ่านอย่างข้อยให้ละเอียด ไม่ใช่เพียงอ่านเพื่อลิ้มชิมรสหรือรับชม
กลั่นกลิน”

วิหารเก่าแก่ วัดสัมพันธวงศ์ ถูกสถาปัตยกรรมใหม่เบียดประชิด ซ้ำกำลังจะถูกรื้อลง โปรดสังเกตลวดลายที่หน้าบัน

อนาคตศิลปกรรมไทย ชวลิต บัญญาลักษณ์

“..... ที่ต้องพิทักษ์รักษาของเก่าของโบราณไว้ ไม่ให้อันตรธานสูญหายหรือกลายเป็นของใหม่ไป ก็เพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลังที่เกิดมาภายหลัง จะได้ศึกษาและรู้จักไว้ เป็นองค์พยานแห่งความมีเกียรติและความสง่าผ่าเผยของประชาชาติชาวไทย ว่าได้เคยมีมาแต่ไหนหลัง แต่ครั้งสมัยกรุงเทพทวาราวดีศรีอยุธยา ถ้าสิ่งเหล่านี้ต้องถูกทำลายถึงถอนราก หรือต้องถูกตัดแปลงเพิ่มเติมสมัยเก่าให้กลายเป็นสมัยใหม่ไป ก็เท่ากับไทยไม่มีอดีตซึ่งเป็นของตนเองโดยเฉพาะและมีวิวัฒนาการศิลปะกลายเป็นความเจริญตามลำดับมาไม่ขาดตอนจนถึงปัจจุบัน” *

ความข้างต้นนี้ พระยาอนุนุมาราชธน เป็นผู้กล่าว ขณะกราบทูลเชิญพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงเปิดงานนิทรรศการอนุสรณ์อยุธยา ณ หอสมุดแห่งชาติ พระนคร เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๑๐ แสดงให้เห็นว่า ของเก่านั้น ไม่ว่าจะเป็ศิลปะหรือวัฒนธรรม ย่อมควรเก็บรักษาไว้เพื่อเกียรติคุณของชาติ ทั้งนี้ไม่จำเพาะเจาะจงแต่สมัยอยุธยาเท่านั้น ที่เก่ากว่าหรือใหม่กว่า ก็น่าจะต้องพิทักษ์รักษาเอาไว้ด้วยเช่นกัน

* เรื่อง “อยุธยาอนุสรณ์” ใน สัจคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม ๒๕๑๐) หน้า ๑๐ และ รวมปาฐกถางานอนุสรณ์อยุธยา ๒๐๐ ปี เล่ม ๑ องค์การคำครุสภา พระนคร ๒๕๑๐

เมื่อหันกลับมามองคุณภาพบ้านเมือง และสิ่งแวดล้อมรอบข้าง จะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม ว่าดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ของเก่าหลายอย่างถูกทำลาย บางแห่งก็เกิดเป็นของใหม่ขึ้นมาแทนของใหม่เหล่านี้หลายต่อหลายแห่งเป็นที่กล่าวขวัญกันว่า “ปราศจากทั้งธรรมเนียมและหลักวิชา” แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปในทางวัตถุธรรม แต่ท่านผู้รู้ส่วนมากก็เชื่อว่าจะมีผลกระทบกระเทือนถึงลักษณะนิสัย ตลอดจนความรู้สึกรักใคร่ของคนรุ่นปัจจุบัน และคนรุ่นต่อไปอย่างไม่ต้องสงสัย

เป็นที่ยอมรับกันว่า การเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เกิดจากมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ หรือเกือบจะทั้งหมดเลยก็ว่าได้ จะขอยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงสักเล็กน้อย ซึ่งคนเป็นอันมากถือว่าเป็นการทำลายศิลปโบราณสถาน เลือกลงเฉพาะที่กำลังมีผู้วิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ ขณะนี้ คือ

บ่อน้ำและกำแพงเมืองต่าง ๆ ที่เชียงใหม่ แพร่ น่าน นครราชสีมา ร้อยเอ็ด ลพบุรี นครศรีธรรมราช ฯลฯ บ่อน้ำและกำแพงเหล่านี้ บางแห่งกรมศิลปากรเคยขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเอาไว้ก่อนแล้ว แต่ต่อมาจะด้วยเหตุผลใดไม่ทราบ ได้เพิกถอนทะเบียนนั้นเสีย บางแห่งหลังจาก

ถูกวิพากษ์วิจารณ์หนักเข้าก็ให้สร้างกำแพงขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่มีวันจะเหมือนของเก่าได้เลย

วัดต่าง ๆ หลายต่อหลายวัดถูกรื้อปูชนียสถานและสิ่งก่อสร้างลง เพื่อทำประโยชน์อื่น เช่น ปลุกตักแถวให้เช่าเป็นคันทัน บางวัดที่อยู่ชานเมือง รื้อซากโบราณลงขายไปในฐานะเศษอิฐเท่านั้น

วัดที่กล่าวข้างต้น อยู่ในความดูแลของกรมการศาสนา ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร อันหมายถึงวัดร้างนั้น ปรากฏว่าถูกขโมยพระพุทธรูป หรืออย่างน้อยก็เศียร จนหมดสิ้น บางวัดที่ลพบุรี กลายเป็นที่ถ่ายอุจจาระไป ที่ร้ายยิ่งกว่านั้น วัดหนึ่งในเกาะเมืองอยุธยา ซึ่งเดิมเป็นบ้านของเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ต้นตระกูลราชวงศ์จักรี ?) บัดนี้กลายเป็นที่ตั้งช่องโสเภณี

วังและอาคารสำคัญ ๆ ในกรุงเทพฯ เอง ก็ถูกทำลายสูญหายไปมากมาย (ท่านที่ใคร่จะทราบรายละเอียดโปรดพลิกไปหน้า ๔๔ อ่านเรื่อง “กรุงเทพฯ” ของศิริชัย นฤมิตรเรขการ) ที่เป็นข่าวล่าสุด คือวัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) ได้สร้างวิหารโบราณซึ่งสร้างมาแต่รัชกาลที่ ๓ ลงเสียตามข่าวกล่าวว่า ข้าราชการชั้นเอกซึ่งเป็นสถาปนิกผู้หนึ่งออกปากว่า วิหารนี้ทรุด

ทรงและรูปแกะสลักสวยงามเป็นพิเศษซึ่งควรรักษาไว้* ไซ้แต่เท่านั้น ยังมีชาวกระเส็นกระสายตามมาอีกด้วยว่า พ่อค้ากลุ่มหนึ่งรวมหัวกันเสนอให้วัดย้ายออกไปอยู่ชานเมือง โดยพ่อค้ายินดีจ่ายเงินทดแทนให้ ๑๕ ล้านบาท นัยว่าจะใช้ที่วัดสร้างศูนย์การค้าขึ้นแทน

ตัวอย่างคร่าว ๆ ของการทำลายศิลปโบราณที่ยกมากล่าวนี้ ได้มาจากปากคำและบันทึกของ นายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่สนใจทางศิลปวัฒนธรรมยิ่ง และได้รวบรวมหลักฐานเหล่านี้ไว้มากมาย

สำหรับแรงผลักดันซึ่งอยู่เบื้องหลังการทำลายศิลปกรรมทั้งหลาย นายวทัญญู ณ ถลาง นายกคนปัจจุบันของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กล่าวสรุปไว้อย่างน่าฟังว่า “ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หนึ่ง กับความโลภในลาภสการอีกอย่างหนึ่ง”

“ที่เกิดจากความรู้อันไม่ถึงการณ์นั้นแก้ไขได้ไม่ยาก” นายวทัญญู กล่าวแก่ผู้เขียน คือให้ความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องแก่คนเหล่านั้น เขาก็จะเลิกทำลายต่อไป วิธีการคือ เปิดการแสดงทางวิชาการ

* กุ.น.ส.พ. ไทยรัฐ วันที่ ๗ - ๘ มีนาคม ๒๕๑๒

ปาฐกถา สัมมนา ยกตัวอย่างผลดีผลเสียให้ได้รับรู้ได้ชมกันทั่ว ๆ ส่วนปัญหาที่ว่า ใครจะเป็นคนทำนั้น จะได้นำไปกล่าวภายหลัง

สำหรับปัญหาการทำลายเพราะต้องการผลประโยชน์นั้น นายวทัญญู ให้ทัศนะกว้าง ๆ ว่าจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากทางการบ้านเมือง และประชาชนทั่วไปด้วยจึงจะสำเร็จ ประเด็นนี้ นายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายที่มีอยู่ก็พอเพียงสำหรับจะรักษาสิ่งดีงามเหล่านั้นอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น พ.ร.บ. ผังเมืองและผังชนบท พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ร.บ. โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๐๔ กฎกระทรวงฉบับใหม่ สำหรับ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ และที่สำคัญใน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ระบุถึงการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้ด้วย แต่ที่เป็นปัญหาตลอดมานั้นอยู่ที่ตัวบุคคล เช่นเจ้าหน้าที่ละเอียดเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย เกรงกลัวอิทธิพล ปราศจากหลักวิชาเป็นต้น

การทำลายศิลปโบราณสถานของชาตินี้ ดำเนินการติดต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว ศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามหลายต่อหลายตกไปอยู่ในเงื้อมมือคนต่างค้าว เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปไกลแสนไกลจนบัดนี้ ฝรั่งที่หวังดีต่อประเทศชาติเรา ถึงกับออกปากขอให้พวกเราช่วยกันรักษา

ส่วนที่ยังเหลือไว้ ท่านผู้หนึ่งซึ่งเคยเป็นหัวหน้าคณะทูตานุทูตประจำประเทศไทย ขณะนี้กำลังเขียนหนังสือแนะนำศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบประเพณีของไทย เพื่อชาวต่างประเทศ ท่านผู้นี้แสดงความวิตกกังวลออกมาว่า กว่าหนังสือของท่านจะสำเร็จออกมาเป็นรูปเล่ม โบราณสถานซึ่งท่านแนะนำไว้ อาจถูกทำลายสูญหายไปเสียก็ได้ แสดงว่าการทำลายสิ่งเหล่านี้เป็นไปอย่างรวดเร็วเพียงไร

อย่างไรก็ตาม การที่จะรักษาของเก่าทุกชิ้นไว้ ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ บางอย่างที่ต้องผุพังจนแตกสลายไปตามธรรมชาติ ยากที่จะซ่อมแซมรักษาไว้ได้ ก็ต้องยอมให้สลายไป บางอย่างจำต้องยอมให้หรือทำลายเพื่อสิ่งใหม่ซึ่งเหมาะสมกว่า ก็ต้องยอมให้เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ทั้งนั้น โดยคำนึงถึงสภาพความจริง หลักวิชา และสุนทรีย์เป็นที่ตั้ง

ปัญหาจึงวกกลับมาหานักวิชาการ และผู้มีสายตาวินิจฉัยไกล จะต้องช่วยกันปรึกษากัน ประคองและช่วยกันสร้างทัศนคติอันถูกต้องให้แก่ประชาชนพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุชนรุ่นหลัง เพื่อจะได้รับช่วงหน้าที่ต่อไปภายภาคหน้า ผู้ปรารถนาติดังกล่าว จำต้องผนึกกันเป็นกลุ่มก้อน

ร่วมกำลังร่วมความคิดกันทำงาน จะทำอะไรต่างคิดต่างคนทำหาได้ไม่

ในที่สุดสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็ได้เริ่มงานขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๑ คือจัดตั้งกรมการนิเทศน์คณะหนึ่ง ชื่อคณะกรรมการสาขาอนุรักษ์ศิลปกรรม คณะกรรมการแสดงความตั้งใจไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า

“งานของกรมการนิเทศน์ส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านการเผยแพร่ให้ประชาชนและเฉพาะอย่างยิ่งอนุชน ให้เกิดความเข้าใจในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ดีของบ้านเมือง และให้เกิดความรักความึกและความกระตือรือร้นในอันที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม และที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมหรือทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ต่อไป เมื่อประชาชนเกิดมีความเข้าใจและความห่วงแหนในสิ่งดังกล่าวแล้ว ก็จะมีบทบาทในการช่วยให้บ้านเมืองเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีงามและที่น่าอยู่ เป็นมรดกตกทอดที่ดีแก่อนุชนรุ่นต่อ ๆ ไปทั้งยังจะมีส่วนทำให้เมืองไทยมีสถานที่ที่สวยงาม เป็นที่เชิดหน้าชูตาแก่ชาวต่างประเทศได้อีกด้วย”

นายพินิจ สมบัติศิริ ประธานคณะกรรมการมารีการฯ ซึ่งแจ้งถึงงานที่ได้กระทำไปแล้ว และที่กำลังดำเนินการอยู่ คือ โครงการอนุรักษ์อาคารสถานที่ที่สงขลา และที่เชียงใหม่ โครงการบูรณะสวนลุมพินี โครงการบูรณะปฏิสังขรณ์หอไตรวัดระฆัง (โปรดพลิกไปหน้า ๔๓ อ่านเรื่อง "จิตรกรรมในหอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม" ของ เพ็ญ หริพิทักษ์) เป็นต้น นอกจากนี้ทางก้านเผยแพร่ความรู้และทัศนียภาพถูกต้อง ก็ได้จัดการอภิปรายสัมมนา และนิทรรศการขึ้นหลายครั้ง มีนิทรรศการพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อน ในวาระเฉลิมฉลองครบรอบศตวรรษแห่งการผลัดแผ่นดินจากระชกาลที่ ๔ มาสู่รัชกาลที่ ๕ เป็นอาทิ (โปรดพลิกไปหน้า ๖๐ อ่านเรื่อง "นิทรรศการพระนครเมื่อร้อยปี" ของ เทพศิริ สุขโสภา)

สำหรับการแก้ปัญหาในระยะยาวให้ได้ผลบริบูรณ์นั้น นายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา กล่าวว่าคณะกรรมการต่างเห็นพ้องต้องกันว่า น่าจะต้องตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างฝ่ายราชการ กับฝ่ายเอกชนขึ้น ทำหน้าที่เป็นองค์การกลาง

สำหรับประสานงานระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค และระหว่างราชการกับสมาคมและเอกชน โดยไม่มีกฎเกณฑ์มากเกินไปนัก และให้มีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระทำนองสภาวิจัยแห่งชาติ หรือคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ก็เห็นด้วยกับความคิดนี้ และได้ยื่นข้อเสนอไปยังฝ่ายทางการเมืองแล้ว ผลจะเป็นประการใด จำต้องรอดูชั่วระยะหนึ่งก่อน

งานอนุรักษ์ศิลปกรรม ไม่ใช่สิ่งที่ทำกันได้ง่ายๆ นอกจากต้องใช้ความรู้ ความสามารถหลักวิชาและรสนิยมแล้ว ยังจะต้องต่อสู้อุปสรรคนานาประการ ทั้งทางตรงและทางอ้อมอีกมาก ท้ายที่สุดยังจะต้องสู้กับตนเองอีกด้วย คือบุคคลที่ต้องการจะอนุรักษ์ศิลปกรรมจะต้องไม่ตั้งตนเป็นศัพท์บัญญัติ ซึ่งขาดงานศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของนามธรรมแต่ฝ่ายเดียว หากไม่ก็ต้องล้มเหลวตามกันไป อีกอย่างหนึ่งเป็นแน่ ถ้าหากเป็นอย่างนั้นศิลปกรรมของไทย ก็จะมีแต่อดีตกับปัจจุบันเท่านั้น จะหาอนาคตได้ที่ไหน

THE THAI SILK CO., LTD.

JAMES H.W. THOMPSON
Managing Director

Hand-woven Silks & Brocades
STOLES, BLOUSES, SPORT SHIRTS, NECKTIES
CUMMERBUNDS AND THE LARGEST SELECTION
OF SILKS BY THE YARD IN BANGKOK

THE COMPANY THAT MADE THAI SILK WORLD FAMOUS
NEW PREMISES 9 SURAWONGSE ROAD

สำนักพิมพ์ สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

เป็นตัวแทนจำหน่าย

Solidarity

นิตยสาร บัญชีของฟิลิปปินส์

เล่มละ ๓๐ บาท

ช่วยกันรักษาลักษณะไทย

รณจิวน อินทรกำแหง

“สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกตระกูล”

“ลักษณะไทย” เป็นลักษณะที่ชวนตา ไม่ขัดเขิน นุ่มนวลชวนมอง จะฟังสำเนียงก็นุ่มนวล รื่นหูด้วยเสียงดนตรีที่ไพเราะน่าฟัง

“ลักษณะไทย” เป็นลักษณะที่ชวนให้เอ็นดู เย็นใจ เป็นเสน่ห์ที่ชวนใจ ผู้ที่พบเห็นหรืออยู่ใกล้ให้รักใคร่ เอ็นดู สบายตา สบายใจ และเคารพยำเกรง ภาษาไทย มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับ “ลักษณะไทย” เพราะ

เป็นสื่อความหมายให้คนไทยด้วยเข้าใจกัน

เป็นสายสัมพันธ์ให้คนไทยได้ใกล้ชิดกัน

เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอิสระเสรีในภาษาของคนไทย

เป็นหลักจรรยาของความเป็นชาติไทยให้มั่นคง

กิริยามรรยาทไทย มีความสำคัญในการเชิดชู “ลักษณะไทย” ให้เด่น

สูง อันควรแก่การเคารพยกย่อง เพราะ

เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร

เป็นลักษณะของความงามที่ละมุนละไม

เป็นลักษณะของความเหมาะสมแก่อันตั่งด้วยกาลเทศะ

เป็นลักษณะของความสง่าที่ผูกใจผู้ได้พบเห็น

ฉะนั้น ผู้ที่มี “ลักษณะไทย” ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดในโลก ย่อมคงความ
งาม ความเด่น และความมีลักษณะเฉพาะ ให้เป็นที่ปรากฏ ณ ที่นั้น

น่าเสียดาย ที่ทุกวันนี้ “ลักษณะไทย” กำลังจะค่อย ๆ สูญสลาย
..... ละลายไป

ถ้า “ลักษณะไทย” หหมดไปวันใด

ความเป็นชาติไทย ความเป็นคนไทย ก็คงหมดไปด้วย ในวันนั้น

น่าเสียดายนัก ! น่าอนาถนัก !

เพราะ เราจะสูญเสียไป โดยที่เราหลาย ๆ คน ไม่รู้

ไม่สำนึก.....

มิหนำซ้ำ อาจะยังกำลังภูมิใจเสียอีกด้วยว่า

.....ชาติไทยกำลังเข้าสู่ยุคอารยะ

.....คนไทยกำลังพัฒนา !!

น่าอนาถ ! น่าเสียดาย !!

แต่.....เราสิ้นหวังแล้วหรือ ?

เปล่าเลย ! ความหวังของเรายังไม่สิ้น.....

.....แม้แต่จะสาย ก็ยังไม่สายเกินไป.....เพียงแต่วันนี้.....แดดค่อนข้าง
จะร้อนเร็วกว่าทุกวันไปหน่อยเท่านั้น !!

เราต้องช่วยกัน.....เราต้องร่วมมือกัน !

เพราะ.....เรื่องอย่างนี้ ไม่ใช่เรื่องของใครโดยเฉพาะ.....ไม่ใช่เรื่อง
เฉพาะของพ่อแม่เท่านั้น.....ไม่ใช่เรื่องเฉพาะของครูเท่านั้น.....ไม่ใช่เรื่อง
เฉพาะของผู้ใหญ่เท่านั้น.....และก็ไม่ใช่เรื่องเฉพาะของเด็กเท่านั้นเหมือนกัน

แต่เป็นเรื่องของเราที่ชื่อว่า “คนไทย” ทุกคน

คนไทย กับ ลักษณะไทย เป็นของคุณ
คนไทย กับ ลักษณะเทศ เป็นของน่าซึ้ง !!

ถ้า ความน่าซึ้ง เกิดขึ้นเมื่อไร ความน่าเกลียด ความแตกแยกก็ย่อม
จะต้องตามมา อย่างไม่ต้องสงสัย

เราต้องช่วยกัน..... บั๊งกัน และ แก๊ไซ
ไม่ให้เกิดความน่าซึ้ง ความน่าเกลียด และความแตกแยก
เราจะเริ่มต้นที่ไหน ?

เมื่อพูดถึงคำ “ เริ่มต้น ”ใคร ๆ ก็มักจะมองไปที่ “ เด็ก ” เพราะ
เป็นผู้ที่อยู่ในวัยเริ่มต้น

แต่ว่าเป็นการมองที่ถูกต้องแน่นอนแล้วหรือ ?

ถูกแล้วเด็กกำลังอยู่ในวัยเริ่มต้น แต่การเริ่มต้นของเด็กนั้น
ก็ย่อมเกิดจากสิ่งแวดล้อม เกิดจากสิ่งที่เด็กได้เห็น ได้ยินอยู่ทุกเมื่อ
เชียว !!

ถ้าเด็กได้ยินคำว่า “ เตียน ” อยู่เสมอ แล้วจะให้เขาพูดคำว่า “ ดิฉัน ”
เป็นอย่างไรได้ ?

ถ้าเด็กได้ยินการออกเสียงตัว “ r ” อยู่เสมอ แล้วจะให้เขาพูด “ ร, ล ”
ให้ถูกต้องอย่างไรได้ ?

ถ้าเด็กได้ยินการพูด “ คำเทศ ” สลับ “ คำไทย ” อยู่เป็นนิจ.....แน่นอน
เด็กย่อมค่อย ๆ ยืนยันว่า การพูดเช่นนั้น เป็น “ ของเก ”

ฉะนั้นอย่าไปมอง “ แต่ ” ที่เด็กเลย

ถ้าเรามั่นใจและยอมรับว่า “ เด็ก ” คือ อนาคตของเรา คือความ
ยืนยันของ “ ไทย ”

.....ก็ขอให้เรา “ผู้ใหญ่” ผู้เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ มา
ร่วมมือกัน มาร่วมใจกัน ช่วยกันคิดว่า.....เราควรจะให้เด็ก.....ได้เห็น และ
ได้ยิน.....อะไรและอย่างไร.....จึงจะช่วยให้เขาได้เดินไปสู่ทาง “เริ่มต้น” ที่จะ
สามารถคงไว้ซึ่ง “ลักษณะไทย” อันเป็นที่ปรารถนา ของเราได้

เมื่อส่งลูกหรือน้อง หรือหลานไปเข้าโรงเรียน พ่อแม่หรือผู้ปกครองมัก
จะรู้สึกว่่า “หมดภาระ หมดหน้าที่” ในการอบรมดูแล เพราะได้มอบ
ให้แก่ครูที่โรงเรียนหมดสิ้นแล้ว

ถ้าลูกหลานนิยมอ่านแต่หนังสือประเภท “นีกกำลังภายใน” แล้วพ่อแม่
ผู้ปกครอง ก็พลอยนิยมอ่านไปด้วย.....เช่นนี้.....

จะไปหวังข้กุงให้เด็กเกิดคววมขบข้ง หรือข้ขมยัด ในหนังสือ
ประเภท จดหมายจางววงหรั่า อย่งไรได้?

เมื่อเด็กไปโรงเรียน ได้ฟังครูเล่าเรื่องการไปเที่ยวเล่นกับคุรั๊ก แทนการ
สอนวิชาสังคคศึกษา.....ได้ตุครูแสดงวิธีใช้แกวอาบสายบ้านว่วให้คค แทนการ
สอนวิชาคณิตศาสตร์.....

แล้วจะหวังให้นักเรียนร้รู้และเข้าใจในวิธีการวางตนและ การพุดจาให้
ต้องด้วยกาลเทศะได้อย่างไร?

คิดแล้ว ก็เห็นมีวิธีเดียวเท่านั้น ที่เราจะสามารถช่วยกันรักษา “ลักษณะ
ไทย” ให้แก่เด็กไทยไว้ให้ได้ คือ.....พ่อแม่.....ผู้ปกครอง.....ครูต้องตั้ง
ปณิธานร่วมกันที่จะทำงานนี้ให้สำเร็จด้วยกันให้จงได้

พ่อแม่ ลองร่วมอ่าน จดหมายจางววงหรั่า ไปพร้อมกับลูก บางที่
ลักษณะไทยๆ ของจางววงหรั่า อาจจะมีข้ขมในความคิดและความรู้สึกของผู้
อ่านโดยไม่รู้ตัว อีกห้งไม่เป็นการส่งสอนกันให้เป็นที่กระเทือนใจอีกด้วย

ชื่อของ “ จางวางหรั่ง ” อาจจะถูกบิดเบือน แต่ความคิดอ่านโดยเฉพาะในเรื่องการอบรมลูกแล้ว ต้องนับว่า เป็นผู้ที่มีความคิดยาวและวางแผนชีวิตของลูกไว้ในเส้นทางที่ฝึกเมื่อเดินทางไกล.....ให้เกิดความชำนาญ.....แล้วจะได้ไม่เหนื่อยง่าย และคุ้นเคยกับการหลบหลีกอันตรายต่างๆ บนท้องถนนนั้น

ความคิดของจางวางหรั่งก่อปรด้วยลักษณะไทยแท้.....คือไทยที่ทะนงตนในความเป็นไทย.....ในความรู้ความสามารถของคนแบบไทยๆ.....และพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ “ นายสนธิ ” ผู้บุตรสามารถรักษา “ ความทะนง ” นั้นไว้ให้ได้... ด้วยความรู้ ความสามารถ และความชำนาญทั้งสามและชีวิต.....มิใช่รักษาความทะนงด้วยการยกตนข่มท่าน

ถ้าหนังสือ จางวางหรั่ง ผลิตออกมาในสมัยนี้ อาจมีหลายคนกล่าวว่า “ หนังสือเล่มนี้เหมาะกับสมัยพัฒนาจริง ! ”

ทั้ง ๆ ที่ “ จางวางหรั่ง ” ก็ไม่ได้เกิดในสมัยไทยพัฒนา.....แต่ทว่า.....ความคิดความอ่านนั้นช่างพัฒนาเกินสมัยเสียเหลือเกิน

“ เกิดเป็นหญิงก็ให้เห็นว่าเป็นหญิง
ไม่ทอดทิ้งภริยาอัครยาศรัย ”

สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่ ยังคงน่าอ่าน มีความหมาย และมองเห็นภาพ

แม้ครุท่านใด จะลองอ่านกลอนเรื่องนี้ของสุนทรภู่พร้อม ๆ กับนักเรียนในทำนองเสนาะสักวันละเล็กละน้อย เชื่อว่าจะช่วย “ พัฒนา ” ลักษณะไทยให้แก่สตรีไทย ได้ไม่น้อยเหมือนกัน

สุภาษิตสอนหญิง ถ้าสมัยหรือ ?

ตราบใดที่หญิงยังคงเป็นหญิง ตราบนั้น สุภาษิตสอนหญิง ก็ยังคงใช้ได้

มีหน้าซ้ำ เชื่อว่า ต้องได้รับการอนุโมทนาจากบุรุษทั้งหลายเป็นแน่นอน

“สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกตระกูล”

“ตระกูลไทย” เป็นตระกูลที่มีหลักฐานมั่นคงมาแต่โบราณกาล และยังคงยืนมาได้จนทุกวันนี้

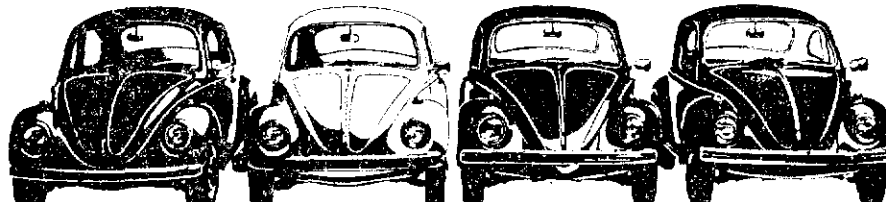

เพราะ.....เรามีหลักใจ

หลักใจสำคัญนัก เพราะเป็น “ขวัญ” ที่จรรจนำใจให้หนักแน่น เข้มแข็ง และบำรุงใจให้ชุ่มชื้น และมีแรงใจ

หลักใจ...ต้องเกิดจากการรวมใจกันนิยมในสิ่งที่มีคุณค่าอย่างเดียวกัน...
ให้สิ่งนั้นเข้ม.....มั่นคง.....และยังยืน.....จนเป็นหลักใจ ที่เป็นมรดกตกทอดให้
แก่ลูกหลานไทย

เราทราบอยู่แก่ใจกันดีแล้วทุกคนว่า “หลักใจ” ของเราคืออะไร.....อยู่ที่ไหน.....

ฉะนั้น จงช่วยกันรักษาหลักใจอันเป็นลักษณะไทยไว้เถิด

1	VW 1200 41.5 แรงม้า	2	VW 1300 52 แรงม้า	3	VW 1500 59 แรงม้า	4	VW Automatic 52 แรงม้า 4 เกียร์อัตโนมัติ
							
เต๋ียวนี้เต๋าทองมี 4 แบบ							
 เช็ญมไฉ่ บริษัท ปรังายแคร์ จำกัด อยุธยา และสาขานิวแมร์ของพาดส์							

สิ่งซึ่งอยู่เหนืออุปสรรค

ข้าพเจ้าคาดหวังไว้มากจากการประชุมครั้งนี้ ข้าพเจ้าคาดหวังว่า ผู้มีจิตใจในเชิงสร้างสรรค์บ้างท่าน จะแสดงให้เห็นเราทราบถึงโฉมหน้าอีกแบบหนึ่งของอเมริกา ตามรายชื่อของผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมวิทยา บรรณาธิการผู้ยิ่งใหญ่มากมาย มีนักเขียนนวนิยายสองสามคน นักเขียนบทละครคนหนึ่ง ถ้าไม่ผิดก็มีกวีแต่คนเดียวคือตัวข้าพเจ้าเอง แต่ไม่มีจิตรกร สถาปนิก นักสร้างภาพยนตร์ และยิ่งกว่านั้น ไม่มีนักปรัชญาและนักการศาสนามาร่วมด้วยเลย สิ่งนี้แสดงถึงความละเลยบางประการในการมาร่วมประชุมของเราที่นี่ ส่วนใหญ่เราถกเถียงถึงโฉมหน้าของอเมริกาในแง่ของอำนาจ ตามความเห็นของข้าพเจ้า เราควรจะมีการถกเถียงในแง่ของจิตวิทยา หรือพลังในทางจิตวิญญาณ ด้วยแน่นอนระหว่างศิลปินผู้มีจิตใจในเชิงสร้างสรรค์และนักวิชาการนั้น อาจมีความแตกต่างกันในด้านการใช้ถ้อยคำ ที่นี่

ข้าพเจ้าสังเกตว่า คนคิดกันเร็วและแสดงตัวเองออกมาเร็วกว่าที่ตนคิด ส่วนคนที่คิดช้าก็แสดงตัวเองออกมาช้า นั่นหมายถึงการเข้าสู่ประเด็นในเรื่องไม่ตรงกัน การเข้าสู่ประเด็นไม่ตรงกันนี้ เนื่องมาจากใช้ภาษาไม่เข้ากัน ทั้งในระดับทางประสิทธิภาพและแม้แต่ในทางความจริง บุคคลผู้มีความเป็นนามธรรมและหยาบคายปัญหาขึ้นมาให้เหตุผล ย่อมมีทัศนะที่จะหาทางออกได้แจ่มชัด อย่างน้อยก็ในทางทฤษฎี ส่วนบุคคลผู้ให้เหตุผลไม่ได้ ก็ย่อมไม่สามารถหาทางออกได้ เพราะเขารู้สึกว่ามีแง่มุมที่สำคัญในชีวิตอีกมากมาย ที่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ด้วยการใช้เหตุผล

ข้าพเจ้าต้องการมาร่วมประชุมที่นี่ เพื่อฟังเสียงอันแท้จริงบางเสียง ที่คัดค้านไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าหวังไว้เช่นนั้นแน่ แต่สิ่งที่ต้องย้ำไว้ในการประชุมครั้งนี้ ก็คือ ความสำคัญและความต้องการของปัจเจกชนที่อยู่ในโลกของเราเท่าที่จะเป็น

ไปได้ในโลกอีกโลกหนึ่ง ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้มาร่วมประชุมที่นี่ บอกเราว่าเขาไม่ได้ทักท้วงให้อ่านาคอนันตอยู่ในยุคของเครื่องจักรโดยสิ้นเชิง เขาอาจจะกล่าวว่า เราได้เข้าสู่ยุคของเครื่องจักรแล้ว แต่เขาก็ต้องแสดงออกมาให้เห็นด้วยว่าเขาไม่เชื่อต่อยุคนั้นมากนัก แม้ว่ายุคสมัยจะเรียกร้องเขาอยู่ก็ตาม บางทีเขาอาจจะกล่าวว่า เขาไม่เคยแม้แต่จะทักท้วงความคิด ที่ก้าวหน้าตามฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงในการปฏิวัติมนุษยชาติ เรื่องนี้บางทีจะเป็นเพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่โดยส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าไม่เชื่อยุคสมัยมากนัก แม้ว่าจะถูกชักจูงให้เข้าสู่ยุคสมัยในบางแง่แล้ว ก็ตาม ข้าพเจ้าเองเตรียมตัวที่จะบ่งกั้นยุคสมัยมากกว่า ข้าพเจ้าคิดว่าชอบคนบางคนทีกล่าวว่าเขาไม่ได้อ่อนข้อให้แก่ความหมายอันลึกซึ้งทางวิทยาศาสตร์ ที่อยู่ภายในอาณาจักรของความคิดไปเสียทั้งหมด ข้าพเจ้าเคารพความคิดทางวิทยาศาสตร์ ในฐานะที่หมายถึงการจับยึดความรู้ทางวิทยาศาสตร์บางสิ่งบางอย่างในสากลจักรวาลเข้ามาเท่านั้น แต่ไม่ใช่ในฐานะที่เป็นความรู้ทั้งหมด ข้าพเจ้าไม่ปรารถนาที่จะถูกปกครองด้วยความคิดทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ของนักฟิสิกส์ นักเศรษฐศาสตร์ หรือนักสังคมวิทยา ทั้งนี้ เพราะข้าพเจ้าไม่เชื่อต่อกฎของวิทยาศาสตร์มายาของวิทยาศาสตร์ หรืออาจจะเป็นเทคนิคที่ได้รับมา

จากวิทยาศาสตร์ เพื่อจัดระบบชีวิตสังคมและครอบงำปัจเจกบุคคลนั้น ดูเหมือนเป็นสิ่งที่คลุมเครือและเกินความจำเป็นไปอย่างเห็นได้ชัด ยิ่งกว่านั้น ข้าพเจ้าไม่ชอบความคิดบางอย่างข้าพเจ้าต้องการหลีกเลี่ยงไปให้ไกลแสนไกล เพื่อที่จะพูดว่าตนเองไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในความนิยม หรือผู้อุทิศตนให้แก่สันติสุขและสรรสร้างระเบียบอันถาวรขึ้นมาแต่ผู้เดียว ข้าพเจ้าต้องการให้มีสิ่งดังกล่าว แต่ก็ยังอดรู้สึกถึงความตึงเครียดและความอยู่ไม่สุข รวมทั้งความสับสนวุ่นวาย และความแตกแยกที่เกิดขึ้นได้ที พลั้งแตกแยกทั้งหมดเหล่านี้ อยู่รอบ ๆ ตัวเรา และข้าพเจ้าก็ไม่คิดจะต่อต้านความแตกแยกนี้อีกเช่นกัน นี่เป็นเหตุผลที่ว่าทำไมข้าพเจ้าจึงหวงกัลบัมายังประเทศนี้ และเฝ้ามองดูความตึงเครียดที่เกิดขึ้น ถ้าตอบที่จะชี้ช่องและก่อให้เกิดรูปร่างขึ้นมาเป็นความบัคชบอย่างยิ่ง และสร้างความตื่นตระหนกให้แก่แม้แต่พวกปัญญาชนด้วยตนเองก็ตาม เพราะการประชุมครั้งนี้เอง ข้าพเจ้ามองเห็นความตึงเครียดทั้งหมดกำลังเกิดขึ้นในโลกของเราโลกที่ได้รับการพัฒนาแล้วโดยจะเดินทางมาถึงจุดที่ผู้คนไม่สามารถจะปกป้องซ่อนเร้นด้วยระเบียบแบบแผนได้อีกต่อไป ข้าพเจ้าอาจจะผิด แต่ข้าพเจ้าคิดว่ากฎหมายและระเบียบแบบแผน ที่เรามีอยู่

นั้น จะมีผลรับมือกับพลังที่ดูถูกกดขี่กันในสังคมน้อยลงทุกที และจะพุ่งตรงมาหาเราแต่ละคนแน่นอน

สำหรับข้าพเจ้า อเมริกาเป็นประเทศที่ให้คำทำนายถึงความตึงเครียดในยุคของเราได้ดี ข้าพเจ้ารู้สึกถึงเล็ดลอดของตัวเองจะต้องปวคร้าวเพื่อสิ่ง ๆ นี้ โดยข้อเท็จจริงแล้ว อเมริกาจะต้องค้นพบใหม่หรือรื้อฟื้นการค้นพบเดิมขึ้นมา เพื่อช่วยได้ถอนความปวคร้าว ในฐานะที่บางสิ่งบางอย่างในโลกยังมีความหมายอยู่บ้างในขบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเลยเถิด แต่เรื่องนี้เป็นงานโดยตรงของผู้ที่ไม่ได้มาร่วมประชุม ณ ที่นี้ ศิลปินอเมริกันควรจะ เป็นผู้ทำนายและคัดค้านเรื่องนี้ แต่ไม่จำเป็นจะต้องวิ่งหนีตัวเอง ถ้อยคำที่ข้าพเจ้านำมาใช้ค่อนข้างจะเป็นอุปมาอุปไมยมาก แต่โดยข้อเท็จจริง พวกเราทั้งหมดมีแนวโน้มที่จะวิ่งหนีตัวเอง เราสร้างจักรวาลของเราขึ้นมาสองระดับ ระดับแรก คือทางโลกทางสังคม และทางการเมือง ส่วนระดับหลัง คือทางส่วนตัว ข้าพเจ้าคิดว่า การแบ่งแยกอย่างนี้ไม่สามารถจะไปด้วยกันได้ตลอดกาล เพราะจะเป็นทางเพิ่มความปวคร้าวและสูญเสียความเชื่อมั่น เพื่อผลักดันสถานการณ์ให้เข้าสู่วังจึกต์มากกว่า ดังนั้น คนบางคนจึงฝันถึงสังคมในทาง

ทฤษฎีที่ถือหลักว่า ความบันเทิงเรีงรมย์เท่านั้นจะเป็นฝ่ายนำปัจเจกชนไป ทั้งในทางชีวิตส่วนตัวและชีวิตลับ ขณะนี้ผู้คนดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างหมิ่นเหม่ จะเห็นได้ว่ายาเสพติด และการเขียนเรื่องลามกนั้น เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นร่วมกันพร้อมกับผู้รักความสงบในทางที่จะสร้างโลกของความหลงตัวเองขึ้น เพื่อปลุกตัวออกมาอยู่โดดเดี่ยวไม่มากนักน้อย ดังนั้น เราจึงมีโลกสองโลกแทนที่จะมีโลกเดียว โลกของอำนาจตกอยู่ในมือของคนเพียงสองสามคน ส่วนโลกของความบันเทิงเรีงรมย์ตกอยู่ในวิถีควบคุมของคนกลุ่มใหญ่แน่นอน ข้าพเจ้าไม่เชื่อในการกำหนดเรื่องนี้ แต่อันตรายเช่นนั้นแหละจะมีอยู่ต่อไป เรามีแนวโน้มที่จะยอมรับความคิด ว่ามนุษย์ไม่ใช่ผู้ที่คอยมองหาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวมากขึ้น แต่จะมองแต่เรื่องความสำเร็จหรือไม่ก็มองควบคุมกันไปอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ก็รับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมที่กำลังแตกแยกออกไปเป็นเสี่ยง ๆ และขณะเดียวกันก็ยอมรับความคิดทาง "วิทยาศาสตร์" เข้ามาควบคุมปัจเจกชนแต่ละคน ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ขณะนี้มนุษย์เล็กที่จะเรียนรู้ว่าอย่างไรจึงจะบังคับตัวเอง ให้เผชิญกับความปรารถนาที่โหมกระหน่ำเข้ามาได้

ในโลกที่เรามีชีวิตอยู่นี้และในโลกของชาวอเมริกัน หลังจากที่เราพักพิงที่มณฑลของโลกทางตะวันออก ถูกทำให้เลวลง ข้าพเจ้ารู้สึกได้ว่า ตัวเองได้ถูกดึงออกมาสู่วงนอกอันไร้รากฐาน ทั้งที่เกิดจากแรงกดดันของความปรารถนาและความประสงค์ของสังคมที่มั่งคั่ง รวมทั้งความคึกคักทางนามธรรมของผู้คน ในฐานะที่ต้องการจะเป็นผู้ครองจักรวาล แทนที่จะชนะตัวเองและควบคุมสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ การไปดวงจันทร์เป็นเรื่องหนึ่ง แต่การให้อาหารต่อคนยากจน ย่อมเป็นเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่รู้ ถูกแล้ว ข้าพเจ้าไม่รู้ว่า การทำลายต่อเรื่องใดสำคัญที่สุด การจักรระบบแห่งอำนาจให้ดีขึ้น นับเป็นเรื่องหนึ่ง แต่การทำให้ค้นหาในตัวมนุษย์ เขาบางคนนั้นย่อมเป็นคนละเรื่อง การใช้กรรมสิทธิร่วมกันไม่ใช่การให้ของทุกสิ่งเป็นของกลาง ปัจจุบันเรามีการถือกรรมสิทธิร่วมกันยิ่งใหญ่มากเท่าที่เคยมีมา แต่เราไม่รู้ว่ากลุ่มชนที่แท้จริงนั้นคืออะไรอีกต่อไป ครึ่งแล้วครึ่งเล่า ข้าพเจ้ามาอเมริกาเพราะความรักที่มีต่อประเทศนี้ และมีความผูกพันอันสืบเนื่องมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น ก็มีแต่สถานการณ์อันสับสนอลหม่าน ภาวะวุ่นวาย และผิดพลาดหวัง แต่ก็ยังกระตุ้นเตือนหนุนให้

หาการแสวงหาต่อไป ข้าพเจ้าคิดถึงวิถีทางทั้งหมด ที่เราจะก้าวไปเบื้องหน้าตามทิศทางของความสับสนวุ่นวาย ความนับถือที่มีต่อศตวรรษที่ ๒๐ ยังไม่หมดสิ้นไปที่เดียวแต่ขณะเดียวกัน เราต้องทำความคุ้นเคยกับรูปแบบของชีวิต ที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ระหว่างการรวมตัวและการแตกกระจาย เรื่องนี้ไม่ใช่สิ่งที่เราจะมองได้ชัดเจน เพราะถึงจะพยายามอย่างสม่ำเสมอ เราแต่ละคนก็ปราศจากประสบการณ์ที่รู้สึกกันอย่างลึกซึ้ง ภายในสังคมที่ปลั่งการเปลี่ยนแปลง ได้ฝังรากลึกอยู่รอบตัวเรา และต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่า เราไม่สามารถจะก่อให้เกิดผลอย่างโตขึ้นมาได้ในทัศนะข้าพเจ้า ทวีปอันใหญ่โตนี้ ความยากลำบากอย่างใหญ่หลวงในยุคสมัยของเราอยู่ที่การหันหน้าเข้าสู่ ปฏิบัติการของข้าพเจ้าที่มีต่อความสับสนวุ่นวายในชีวิตของชาวอเมริกัน ยังอยู่ในฐานะที่เป็นไปในทางบวกและเชื่อว่าน่าจะมีสิ่งที่มีมากกว่าประจักษ์พยานที่แสดงถึงความสำเร็จ ซึ่งเห็นกันได้ง่ายๆ ในทางวัตถุเพียงอย่างเดียว

สุชาติ สวัสดิ์ศรี แปล

จากสุนทรพจน์ของ เบียร์ เอมมานูเอล ซึ่งแสดง ณ สัมนาเรื่อง สหรัฐอเมริกา ที่มหาวิทยาลัยปรีนซ์ตัน ธันวาคม ๒๕๑๑

งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ

สภาวิจัยแห่งชาติ ได้จัดแปลหนังสือประเภทสารคดี และวิชาการ ในสาขาวิชาการต่าง ๆ งานแปลเหล่านี้จำหน่ายในราคาถูก ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสติปัญญาและความรอบรู้ของประชาชน งานที่พิมพ์ออกจำหน่ายแล้วมีดังนี้

๑. **มิสเตอร์ทอมป์กินส์เรียนลิต (Mr. Tompkins Learns the Facts of Life)** เป็นสารคดีน่ารู้ที่เขียนให้อ่านได้อย่างเพลิดเพลินเกี่ยวกับชีวิต และให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนตรีวิทยาและกรรมพันธุ์ ๕ บาท
๒. **การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประมงน้ำจืด (The Application of Science to Inland Fisheries)** เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติในงานประมงน้ำจืด แนะนำการเพิ่มปริมาณปลา การทิ้งฟาร์มเพาะเลี้ยง และการจับปลาที่ถูกต้องวิธี ๕ บาท
๓. **คู่มือการตรวจสอบคอนกรีต (A.C.I. Manual of Concrete Inspection)** เป็นสารคดีทางหลักวิชาอันมีคุณค่าแก่ผู้ประกอบอาชีพทางก่อสร้างและผู้เกี่ยวข้องกับการงานคอนกรีต ๑๐ บาท
๔. **การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก (Child Care and Training)** เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ๕ บาท
- * ๕. **ประโยชน์ของวิชาเคมีต่อมนุษย์** เป็นสารคดีที่ทำให้ผู้อ่านประจักษ์ถึงประโยชน์ของวิทยาศาสตร์เคมีซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ๕ บาท
๖. **เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน (Economics of Everyday Life)** สารคดีที่ทำให้เข้าใจเนื้อหา และรู้จักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างดียิ่ง ๕ บาท
- * ๗. **ประธานาธิบดีอเมริกัน (The American Presidency)** และ **ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน (Modern Democracy)** ทั้งสองเรื่องนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้ที่สนใจในด้านการเมือง ๖ บาท
๘. **ฟันสำหรับผู้สูงอายุ (New Teeth for Old)** เป็นสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติให้กับสุขภาพลักษณะของฟัน การใช้และบำรุงรักษาฟันธรรมชาติ และฟันเทียมโดยถูกต้องวิธี ๕ บาท
- * ๙. **ความเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth)** เป็นสารคดีที่น่าอ่านยิ่ง บรรยายไปต่อยความรู้ในทางเศรษฐศาสตร์ ความเจริญในการพัฒนาการเศรษฐกิจ ๘ บาท
๑๐. **อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (The Story of Albert Einstein)** เป็นหนังสือที่จะแนะนำให้อ่านโดย

เฉพาะอย่างยิ่งเขาชวนได้รู้จักชีวิตนักวิทยาศาสตร์ชั้นเยี่ยมของโลกได้เป็นอย่างดี ๕ บาท

๑๑. **การประยุกต์วิทยาศาสตร์ปริมาณในการเกษตรและอาหาร (Application of Atomic Science in Agriculture and Food)** เป็นเรื่องที่น่ารู้เกี่ยวกับการนำอุปกรณ์ปรมาณูมาใช้ในการเกษตรนับเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการเกษตรอย่างมาก ๕ บาท

๑๒. **การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Use of Fertilizers)** เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ความชำนาญจากการใช้ปุ๋ยเคมี อย่างถูกต้องหลักทางเศรษฐกิจ และมีประสิทธิภาพจากหลาย ๆ ประเทศมาเสนอไว้ ๘ บาท

๑๓. **พฤติกรรมร่วม (Sociology: Collective Behaviour)** และ

ชุมชนชน (Man and Society) ทั้งสองเรื่องนี้เป็นหนังสือวิชาการด้านสังคมวิทยาที่น่าสนใจ และควรแก่การศึกษาอย่างมาก ๕ บาท

๑๔. **ความรู้ทางนิติศาสตร์เล่ม ๑ แปลและเรียบเรียงจาก 1. Common Sense in Law by Sir Paul Vinogradoff และ 2. Introduction to the Study of the Law of the Constitution by Albert Venn Dicey** เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ขั้นมูลฐานทางกฎหมาย หลักของกฎหมายแก่ผู้อ่านได้อย่างดี ๒ บาท

๑๕. **คณิตศาสตร์ที่น่าสนใจ** แปลจากเรื่อง *Mathematician's Delight* by W.W. Sawyer เป็นหนังสือที่ชี้ให้เห็นถึงการคิดโดยใช้หลักคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และกำจัดความขยาคลงแล้วคณิตศาสตร์ให้หันไป

* งานแปลที่อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ และจะจำหน่ายได้ในเร็ว ๆ นี้

๑๖. **วิธีการเดินสายและการคำนวณสายไฟฟ้าสำหรับประชาชน** แปลจากเรื่อง *Electric Wiring* by Arthur L. Cook เป็นหนังสือที่แนะนำวิธีการเดินสายในระบบจ่ายไฟฟ้าต่าง ๆ และการคำนวณสายไฟฟ้ากับกระแสไฟ

ผู้ใดมีความประสงค์จะซื้อ โปรดส่งเช็คไปรษณีย์หรือรณณัติ ส่งจ่ายในนามของกองพิมพ์สำนักกึ่งนิเทศนเขตรัฐมนตรี สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือที่กองแปลและการต่างประเทศ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ถนนพหลโยธิน บางเขน พระนคร สำหรับผู้ที่ซื้อครั้งแต่ ๒๐ เล่มขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๐ %

ขณะนี้กำลังลด ๒๐๐ บาท

Linguaphone

หลักสูตรการเรียนภาษาของลิงกัฟโฟนด้วยแผ่นเสียง

ใหม่เอี่ยมปี ๑๙๖๙ นี้เอง

แพร์พิทยา วัชรบุรพา เป็นผู้แทนจำหน่ายแต่ผู้เดียว

ขณะนี้จำหน่ายแล้ว ๗ ภาษา คือ ภาษา

๑. อังกฤษ ๒. ฝรั่งเศส ๓. เยอรมัน ๔. อิตาลี ๕. สเปน ๖. จีน และ ๗. ญี่ปุ่น

ราคาชุดละ ๕๕๐ บาท ทุกภาษาราคาเท่ากัน

เหลือชุดละ ๓๕๐ บาท ทุกภาษาราคาเท่ากัน

เมื่อท่านรู้ภาษาต่างประเทศดี ย่อมเป็นหลักประกันในความสำเร็จทุกด้าน การรู้ภาษาต่างประเทศดีอีกภาษาหนึ่งเท่ากับเพิ่มสมรรถภาพขึ้นอีกเท่าตัว จะเป็นที่ภาคภูมิใจแก่ท่านเองเป็นอย่างมาก บัจจุบันที่จะนำความสำเร็จมาสู่ท่านนั้นมีแล้วคือ หลักสูตรลิงกัฟโฟน ไม่ว่าท่านจะเป็นแพทโด วยัโต อยู่ที่ไหน การเรียนจากหลักสูตรลิงกัฟโฟน ย่อมสะดวกแก่ท่านทั้งนั้น

เวลาไม่คอยทำใคร โปรดอย่าลังเลให้เวลาอันมีค่าของท่านล่วงไปเปล่า คัดสนใจเสียแต่บัดนี้ ค่าและประโยชน์อันมหาศาลจะเกิดแก่ท่าน

เชิญติดต่อขอหรือขอรายละเอียดได้ที่

บริษัท แพร์พิทยา วัชรบุรพา

โทร ๒๕๒๘๓, ๒๑๕๘๖

ผู้แทนจำหน่ายลิงกัฟโฟนแต่ผู้เดียวในประเทศไทย

ภาพ ๑ พญาสุครีพถอนต้นรัง

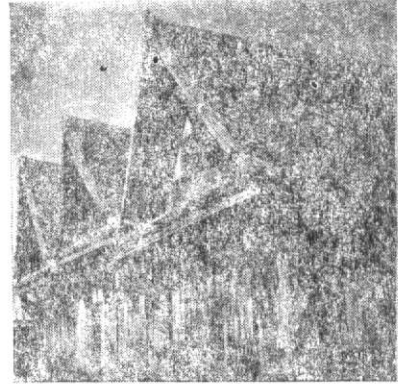
จิตรกรรม
ในหอพระไตรปิฎก
วัดระฆังโฆสิตาราม

ผู้เฟื้อ หริพิทักษ์
เขียนและถ่ายภาพ

ภาพ ๒ ลายแกะฉลั้ไม้ บานประตูเข้าหอกกลาง

หอพระไตรปิฎก วัดระฆังโมลีศาราม

ความเดิม*

วัดระฆังโมลีศาราม เป็นวัดเก่าแก่ มีอยู่มาเดิมแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เดิมมีชื่อว่า วัดบางหว้าใหญ่ มาเปลี่ยนชื่อเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากที่ ได้ชุกพพระฌังลูกหนึ่ง หลังพระอุโบสถ ทรงทศงหอพระไตรปิฎกหลังที่จะกล่าวถึงนี้ว่า เสียงของระฆังลูกนี้ไพเราะมาก จึงได้ทรงขอไปประดิษฐานไว้ที่หอระฆังสูง ในวัดพระศรีรัตนศาสดารามเดี่ยวนั้น และโปรดให้หล่อระฆังใหม่ห้าลูกแทน แล้วพระราชทานชื่อวัดตามนามของมงคลวัตถุทศกัณฐ์นั้น

พ.ศ. ๒๓๑๒

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกู้อิสรภาพกลับคืนแล้ว ได้ทรงสร้างพระราชวังขึ้น ณ สถานที่เรียกว่า พระราชวังเดิม คือกรมอู่ทหารเรือเดี่ยวนั้น ซึ่งอยู่ติดกันกับวัดบางหว้าใหญ่ ต่อมาได้ทรงสถาปนาพระเถระรูปหนึ่ง ชื่อพระอาจารย์ศรี ซึ่งเดิมอยู่วัดพนัญเชิง อยุธยา หนีภัยพม่าเข้าค้ำไปอยู่นครศรีธรรมราช เป็นผู้มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก และทรงคุณทางวิยัสสนากรรมฐาน ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช ทรงอาราธนามาประทับที่วัดบางหว้าใหญ่ ต่อมาได้ทรงจัดประชุมพระเถระนำเถระทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดนั้น สมเด็จพระสังฆราชศรีเป็นประธาน

(๑) กุประวัติวัดระฆังโมลีศาราม และ ประวัตสมเด็จพะพญาจารย์ (โต พรหมรังสี) ทางวัดจัดพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลเมื่อเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานผ้าพระกฐิน ณ วัดระฆังโมลีศาราม วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔

พ.ศ. ๒๓๒๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ได้ย้ายพระราชวังมาอยู่ฝั่งพระนคร หลังจากที่ได้ปราบอริราชศัตรูหมู่ยักษ์จามิตรรายกาย ได้ทรงหันมาทำนุบำรุงบ้านเมืองและเหล่าประชาราษฎร์ให้ร่มเย็นเป็นสุข ทรงสนพระทัยบูรณะปรียปรุงพระบรมพุทธรูปศาสนา เนื่องจากในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี แม้จะได้ทรงกู้อิสรภาพจากพม่าได้ แต่ภายในบ้านเมืองยังมีความวุ่นวายสืบสนจากหมู่ร้าย ก็คมีชอชค้อบ้านเมือง ทำให้กิจการค่านพระพุทธรูปศาสนา และพระไตรปิฎกยังไม่

พ.ศ. ๒๓๓๑ เรียบร้อยถูกต้องเท่าที่ควร จึงโปรดให้สังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยทรงอาราธนาสมเด็จพระสังฆราชศรีองค์เดิมเป็นประธาน แต่ครั้งนั้นทำสังคายนาที่วัดนิพพานาราม (คือวัดมหาธาตุ) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑

ถัดจากนั้นมาไม่นาน จึงได้ทรงพระราชดำริถึงพระตำหนัก เรือนไทยเดิม ที่ทรงถวายเป็นที่ประทับใหญ่ ไปแต่เมื่อครั้งพระองค์ยังมีพระยศเป็นพระราชวรินทร์ เจ้ากรมพระตำรวจนอกขวา พระชนม์ ๓๒ พรรษา (ตั้งนิवासสถานอยู่ใกล้พระราชวังพระเจ้ากรุงธนบุรี) คราวรัชพระราชบัญญัติให้ไปปราบข้าศึกที่เมืองโคราช เรือนนี้ยกไปปลูกเป็นเสนาสนะสงฆ์ ตรงค่านตระวันตก หลังพระอุโบสถเดิม (เดี๋ยวนี้เป็นวิหารน้อย หลังพระปรารังค์องค์ใหญ่) เรือนไทยเดิมที่ว้าน เป็นเพียงหลังคามุงจากฝาสังหวาง กันห้องด้วยกระเบื้อง บัดนี้ทรงเห็นสมควรที่จะนำเอาเรือนไทยเดิมของพระองค์นี้ มาปฏิสังขรณ์ปรียปรุงตกแต่งให้งดงามมีค่า สมกับที่จะเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎก คือเปลี่ยนจากกุฎสงฆ์มาเป็นหอไตร

ความนำ

หอไตรหลังนี้ ข้าพเจ้าเอาใจใส่ศึกษามากอยู่เมื่อกลับไปพิจารณา
คู่อีกครั้งหนึ่ง (หลังจากไม่ถวันครั้ง) เพื่อแก้ข้อข้องใจ ครึ่งศก
ทำนองนี้ทำให้เกิดความสลดสังเวชใจ ในท่ามกลางหอไตรที่อ้างว้าง
สงบและมีทมิฬ มองดูตามฝาที่เขียนภาพพระเทวาร้อนทั่วไป นอก
จากตู้พระธรรมใบใหญ่ตั้งขวางม ภาพเทพยดาลายทอง มองอร่าม
เย็นอมตะ ยืนนิ่งอยู่เสมือนมีชีวิตคอยเฝ้าพิทักษ์รักษาหอพระไตร
มีภูกันคักคสิทอยู่ โดยไม่ยอมให้หรือถอนทำลาย แม้แต่เมื่อครั้ง
รัชกาลที่ ๓ ไฟไหม้จะหมดตัวก็ค้องสงบ เมื่อไฟมาจรถที่หอพระ
ไตรมีภูกัน

เข้าไปพิจารณาอีกเพื่อแก้ความสงสัยว่าเราจะเขียนผิดหรืออย่างไร
แต่กลับเห็นคุณค่าความศักดิ์สิทธิ์อย่างเดิมหรือมากกว่า ยิ่งรู้สึก
เอิบอิม เกิดหรรษาปสาทะเป็นทวีคูณ หวนกลับรำลึกถึงบุคคลอื่นที่
ไม่เคยสังเกตสนใจเรื่องศิลปะเช่นนี้แล้ว ย่อมยากที่จะเห็นแลเข้าใจ
คุณค่าได้ เมื่อเข้าไปเห็นสภาพแห่งความเก่าแก่คร่ำคร่า ผู้ล่อน
กร่อนจะพึงอยู่รอมร่อแล้ว

หอพระไตรมีภูกัน
ค่าทางประวัติศาสตร์
และมีคุณค่าทางศิลปะ

อย่างไรก็ตาม เพียงทราบว่า หอพระไตรมีภูกันหลังนี้ คือ พระคำ
หนักเรือนไทยเดิม ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ครั้งยังเป็นนายทหารเอกของสมเด็จพระเจ้าตากสิน อายุ ๓๒ ปี
ได้ทรงนำมาปฏิสังขรณ์ปรึษปรุคตกแต่งให้สวยงาม เป็นหอ
พระไตรมีภูกัน สำหรับเก็บรักษาพระธรรมสืบต่อพระบรมพุทธ
ศาสนา เท่านั้นเป็นของมีค่าทางประวัติศาสตร์ ควรหวงแหนอยู่
แล้ว ส่วนคุณค่าทางศิลปะ ตามพระวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม

พระยานวิศิษฏาวิจิตรวงศ์ ทรงกล่าวขย่งผู้มีพระอาจารย์นาค
ที่เขียนเรื่อง *รวมเกียรติ* ไว้ภายในหอไตร ก็ยังมีค่าในทางจิตรกรรม
ขึ้นไปอีก^๒

ศิลปะของไทยเรา รักที่จะแสดงเรื่องราวของพระพุทธรูปศาสนา หา
ไม่ก็เรื่อง *รวมเกียรติ* อันมีคติทางพรหมลิขิตเนื่องมาด้วยกนิชานาน
สอนด้วยภาพ เรื่องของพระพุทธรูปศาสนาเป็นอุคคติ จินตนาการ
ของเราเกิดจากคัมภีร์พุทธรูปศาสนา เช่นพระพุทธรูปประวัติ ชาตก
นิทานธรรมบท เราเขียนภาพ เล่าเรื่องด้วยภาพแทนหนังสือ
ฉะฉานภาพเขียนจึงดูอย่างแบบเล่าเรื่อง คติคติต่อกันไป ขึ้นต้นลง
ท้ายคล้ายกับอ่านหนังสือ แต่ที่สำคัญ พังสึงเถกว่า เราจะเห็น
สิ่งที่จะเขียนขึ้นนั้นได้มาก หากพิจารณาถี่ ๆ ถึงแม้ชาย่างจะ
เขียนเป็นภาพเรื่องที่เกินมนุษย์ปุถุชนจะเข้าใจได้ แต่ก็ออกแซก
ชนบทรวมเนียมประเพณีการแต่งกายชีวิตความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย
สิ่งก่อสร้าง แขนขอย่างลวดลายประดับที่บอกข่งความนิยมในสมัย
ที่เขียนนั้นไม่ใคร่ได้ หลายสิ่งหลายอย่างเราไม่สามารถรู้เห็นใน
ปัจจุบัน เพราะสิ่งเหล่านั้นได้ถูกทำลายสูญหายไปแล้ว

ระยะเวลาผ่านไป ความนิยม เหตุการณ์ ความแวดล้อมทางจิตใจ
ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะแบบอย่างของศิลปะก็เปลี่ยนไปด้วย
แบบอย่างของศิลปะเหล่านั้นสามารถช่วยให้เรากำหนดอายุศิลปะวัตถุ
ได้ใกล้เคียงถ้าเราใช้ความรู้พิจารณาอย่างรอบคอบ

ศิลปะที่หอไตรนี้เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธ
ยอดฟ้าจุฬาโลก หลัง พ.ศ. ๒๓๓๑ ไม่นาน มีสิ่งเพิ่มเติมขึ้น
ครั้งหลังข้างเล็กน้อย ไม่สู้ยากเย็นนัก พอเห็นได้

(๒) ดู พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ (ฉบับสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ)

อยุธยา ล่ม พ.ศ. ๒๓๑๐

รัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. ๒๓๑๒ - ๒๓๒๕

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๓๕๒

จาก พ.ศ. ๒๓๐๐ - ๒๓๕๐ นับเป็นต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔

สมัยคาบเกี่ยว ศิลปกรรมไทยตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ นับเป็นสมัยคาบเกี่ยวของศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สกุลช่างธนบุรีมีมาก่อนกรุงธนบุรี สมัยอยุธยาตอนปลาย พ.ศ. ๒๒๐๐ - ๒๓๑๐ กรุงศรีอยุธยาอยู่ในเขตเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ศิลปกรรมขอลักษณะความมั่งคั่งมากที่สุดในศิลปะสมัยอยุธยา ในเวลาเดียวกันนั้นท้องถนนหนทางธนบุรีคงเป็นเมืองท่าที่อุดมสมบูรณ์มีใช้น้อย กังจะเห็นได้จากร่องรอยศิลปวัตถุสถาน ที่มีอยู่ตามวัดวาอารามหลังพระราชวังเดิมออกไป ทั้งตามลำคลองบางกอกน้อย คลองมอญ คลองบางหลวง ฯลฯ ซึ่งมีอยู่หนาแน่น แต่สลายไปด้วยการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ขัดมหลายครั้งหลายครา ทำลายไปเสียก็มากและกำลังสลายตัวต่อไปอีก ท้องถนนธนบุรีสมัยอยุธยา มีแบบอย่างทางศิลปะเป็นของตนเองโดยเฉพาะ แม้จะเป็นท้องถนนที่อยู่ไม่ไกลจากอยุธยาก็ตาม เมื่อมีวัดก็มักมีศิลปวัตถุสถานอันแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจและความมั่งคั่งสมบูรณ์ของสังคม เราเรียกศิลปะท้องถนนธนบุรีว่า **สกุลช่างธนบุรี** แม้ว่าจะอยู่ในสมัยเดียวกับสมัยอยุธยาก็ตาม^๔

^๔ โดยทำนองเดียวกัน ท้องถนนอื่นที่เจริญเช่น เพชรบุรี นครศรีธรรมราช ฯลฯ มักมีที่รวมเหล่าช่างศิลป์ที่ก่อตัวคือถ่ายทอดกันสืบๆ มา กว่าเจ็ดชั้นเจริญงอกงามได้ก็หลายชั่วอายุคน เรานิยมเรียกกำหนดว่าสกุลช่างนั้นสกุลช่างนี้ เช่นสกุลช่างเพชรบุรีสมัยอยุธยา สกุลช่างเพชรบุรีสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นต้น เป็นประโยชน์แก่การเปรียบเทียบศิลปะลักษณะแบบอย่าง

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างพระราชวัง ในกรุงธนบุรี วัดระฆังโฆสิตารามเป็นวัดสมเด็จพระสังฆราช กระทำสังคายนา วัดระฆังฯ จึงกลายเป็นศูนย์รวมของพระพุทธรักษาใหม่ ศิลปกรรมที่พระศาสนาต้องใช้ ก็เข้ามารวมตัวที่วัดนี้ด้วย ช่วงที่มารวม นอกจากช่างท้องถิ่นธนบุรีเดิม จะต้องมีช่างที่มาจากอยุธยาด้วยเช่นกัน วัดระฆังฯ จึงกลายเป็นศูนย์รวมใหญ่ของศิลปกรรม

วัดระฆังกลายเป็น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นเถลิงถวัลยราช
ศูนย์ของศิลปกรรม สมบัติ พ.ศ. ๒๓๒๕ ทุกอย่างสืบทอดจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดระฆังฯ คงเป็นวัดสมเด็จพระสังฆราชองค์เดิม และเป็นวัดที่เป็นศูนย์รวมของช่างเช่นเดิม คติที่นิยมกันมาแต่เก่าก่อนก็ทำมิได้ จากสมัยนั้นไปอย่างตักเชือก คงต้องเดินต่อไปตามเดิม ครั้นเวลาสืบทอดมาค่อนข้างช้านาน ความกึกความนิยมนั้นมีอยู่เดิม เริ่มแสดงอาการแปรเปลี่ยนกันขึ้นบ้างแล้ว ถึงเราจะพิจารณาเห็นไค้ที่หอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม อันเป็นศูนย์รวมของศิลปธนบุรีและคันทนกรุงรัตนโกสินทร์ ฝ่ายหนึ่งยังคงถือคติเดิมคือศิลปธนบุรี (ดูภาพเขียนที่ทอนอน)

พระอาจารย์นาค การเขียน คติธนบุรี ศิลปมีลักษณะของความหนักแน่น ให้ดูลายแกะ
ผู้ปฏิรูปศิลป ผู้ต้นแบบ สลักไม้บานประตูนอกและบานประตูใน ถ้าเป็นภาพเขียนก็เช่นเดียวกัน
ศิลปกรุงรัตนโกสินทร์ แสดงด้วยสี สีน้เข้ม คล้าด้วยเทาหนักและเรียบ ๆ นิยมเขียนเป็นอักษรบอกชื่อตัวสำคัญในภาพ กำกับไว้ให้รู้ ส่วนภาพเขียนในนอกกลาง เป็นของ

พระอาจารย์นาค ท่านผู้เป็นยอดของช่างเขียนสมดังพระวิจารณ์
ของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานวชิรานุวัตติวงศ์ การเขียนคล้ายตัว
หนังสือเดิมทีเดียว ไม่นิยมเรียบๆ คล้ำๆ แต่เคลื่อนไหวโลดโผน วาง
ภาพใหญ่โต เห็นได้ชัดเหมาะแก่เนื้อที่ ไม่ต้องมากอวยจ้องอ่านหนังสือ เช่น
ที่ภาพในทอนอน สีฉูดฉาดขึ้น แสดงอำนาจของปลายพู่กัน... สำหรับ
ทอนั่งนข้าพเจ้าเองถือเป็นทอลูกศิษย์ พวกลูกศิษย์กำลังเอา
อย่างอาจารย์ที่เขียนในทอนั่งทอกลาง เขาทำงานกันเป็นชุด ที่
พระธรรมโฆใหญ่ ที่อยู่ในทอนอน ฝีมือก็เลิศ เช่นเดียวกับภาพ
เขียนในทอนอน ที่พระธรรมโฆใหญ่ในทอนั่งฝีมือก็เช่นเดียวกัน
กับภาพเขียนในทอนั่ง อย่างไรก็ดี เมื่อพิศกัณฑ์ก็ รู้สึกว่าช่าง
เขียนที่เขียนเทพชุมนุมในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์น่าจะมีช่างที่เขียน
ในทอนั่งนเข้าไปเขียนเป็นมัน แต่ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ช่าง
เขียนเขาเป็นนายช่างใหญ่แล้ว คือทำเมื่ออายุเข้าผู้ใหญ่

ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าขอเล่าเรื่องหอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม
ตามอัธยาศัยของข้าพเจ้า สมมติตัวของข้าพเจ้าเดินเข้าไปในหอ
ไตรค้ำหน้า พยายามเล่าให้ท่านผู้อ่านรู้สึกตามจินตนาการของ
ข้าพเจ้า ท่านจะเห็นตามหรือไม่ ก็ช่างเถิด ข้าพเจ้าจะขอเล่า
แบบลำคราบของเก่าที่ปักยัดบังเนือทองแท้ที่อยู่เบื้องล่าง หลัง
จากที่ได้พยายามส่องหาเนื้อแท้เดิมมาเป็นเวลาช้านาน

ภาพ ๓ พญาสุครีพ กับ กุมภกัณฐ์

จิตรกรรมในหอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม

หอไตรนี้เป็นรูปเรือนไทยสามหลังแฝด ตั้งอยู่กลางสระ กว้างพอประมาณ มีต้นจันทน์ปลูกอยู่แปดทิศล้อมรอบ หลังพระอุโบสถนอกกำแพงกันเขตพุทธาวาส ระยะเวลานับจากวันสร้างเสร็จถึงขณะนี้รวม ๑๕๐ ปีมาแล้ว

บานประตูแกะสลักไม้ ต้นจันทน์ ในประวัติว่ามีอยู่ทั้งแปดทิศ เวลามีเหลืออยู่เพียงต้นเดียวอยู่ด้านหน้า โถงบันไดที่จะย่างเข้าไป มีชานชาลา บานประตูเป็นไม้แผ่นหนาฉลุลึกเป็นลายกระหนก มีนาคพันอยู่ที่โคน ประตูมีกระจกส์เชื่อมตามช่องไฟ ไม้เนื้ออ่อนเพราะตากแดดตากฝนมาไม่ต่ำกว่าสามชั่วอายุคน เดิมลงรักยัดทองแน่ ชันเดิมเป็นชาลา แต่เวลานี้เห็นกันแผ่นไม้กระดาน เป็นห้องหับสำหรับพระภิกษุสงฆ์ยังค้ำหน้าของหอไตรสิ้นเชิง เมื่ออยากจะดูรูปร่างของหอไตรต้องอ้อมไปดูด้านหลัง เมื่อย่างเข้าประตูนี้แล้ว จะเห็นประตูที่สอง

อันจะนำเข้าสู่หอกกลาง ประตูเป็นแผ่นไม้กระดานหนาอย่างประตูแรก (ดูภาพ ๒) และฉลุลวดลายกระหนกวิจิตรพิสดาร หนักขึ้นไปกว่าประตูแรก นอกจากมีรูปนกเวลายุกตัวที่โคนคันทะหนกยังทำเป็นซุ้ม แผ่นไม้กระดานหนามาก และฉลุลวดลายกระหนกแล้วประตูอีก ประตูนี้เป็นทางเข้าสู่หอกกลาง เป็นประตูคอกับฝาไม้สักลูกสกุลของหอกกลาง

ภาพยักษ์อภิบาลประตู

เมื่ออย่างเข้าไปแล้ว ยืนบานประตู จะเห็นบานประตูค้ำในเป็นภาพเขียนระบายสี เป็นภาพยักษ์สองคนขนาดใหญ่ เต็มบานประตู ยืนทำกระบะของอยู่บานละคน รูปร่างหน้าตาอวบใหญ่ ท่าทางดั่งกึ่ง นำเกรงขาม ผิดกว่ารูปยักษ์ที่เคยเห็น คนหนึ่งผิวกายขาว คนหนึ่งผิวกายสีเขียวคล้ำ เค้าว่ายักษ์ขาว คือหัตถ์เคชะ ยักษ์กายเขียวคล้ำ คือวิรุฬหำยัง

ขณะเรายืนอยู่ในหอกกลาง เราหันหลังให้ประตู เบื้องหน้าสู่ทิศตะวันตก ฝาก้านตรงหน้ามีหน้าต่างสองบาน ซ้ายมือเป็นหอนอน ขวามือคือหอนั่ง หอนอนเป็นฝาลูกสกุล เขียนลายทองรคนาลายพิมพ์ทรงข้าวบิณฑ์ ประตูลายก้านขดปีกทองรคนา หอนั่ง ฝากระ

หอนั่ง

ดานและประตูที่เห็น เป็นไม้กระดานธรรมดา โยระยึดเข้าไว้ในชั้นหลัง เมื่อถอดออก เราจะพบหอนั่ง เกิมเขาทำเป็นราวลูกกรง ฝ้าย ขนพินหอนั่ง แทนจะเป็นฝา ตรงกลางตั้งเสาเม็ดทรงมันแบบเก่าคู่หนึ่ง เป็นช่องทางขึ้น ทาสีแดงชาด หอนั่งจึงดูโล่งมองเห็นหน้าต่างทั้งสามค้ำ นอกจากจะเห็นคูประธรรมิโยใหญ่ลายทอง

ภาพเทพชุมนุม

แล้ว เราจะเห็นภาพเทพชุมนุม เขียนระบายสีอยู่เหนือหน้าต่างเป็นแถวทั้งสามค้ำ เริ่มจากขวามาซ้าย จากเทพคาชจจากุมหาราช ยักษ์ ครุฑ นาค คนธรรพ์ เทพ พรหม อินทร์ เป็นที่สักทำนองภาพเทพชุมนุมในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ แต่ว่ามีแถวเคียงพินฝาระหว่างช่องหน้าต่างเป็นภาพต้นไม้ป่าเขานกและสิ่งสัตว์อันหน้าต่างนั้น เมื่อเปิด เราอยู่ภายใน จะเห็นภาพเทพคาบาลเป็น

ลายทองรศน้ำ เมื่อยี่สิบ จะเห็นภาพเทพดาหลายเป็นภาพเขียนระ
บายสี ภาพเทพดาหลายลายรศน้ำ เราไม่อาจเห็นได้ในเวลานี้ แต่
อาศัยเค้ารอยอย่างยานที่เป็นหลักฐานอยู่จึงรู้ว่า เป็นลายทองรศน้ำ
จำนวนหน้าต่างในทองมีเท่ากับทองอื่น ก้านกว้างสองหน้าต่าง
ก้านยาวสาม รวมเป็นเจ็ด ยกดอกกลาง ขนาดแคบกว่าทองทั้งสอง
เล็กน้อย มีก้านเคียวสองหน้าต่างคือก้านทิศตะวันตก ส่วนก้าน
ทิศตะวันออก เป็นประตูที่เข้ามา

ดอกกลางภาพเรื่อง ดอกกลางนี้แหละเป็นฝีมือพระอาจารย์นาคทั้งสองฝา คือภาพเรื่อง
รวมเกียรติ ฝีมือ เขียนตอนศึกกุมภกัณฐ์บนฝากระดานค้ำน มียานประตู

พระอาจารย์นาค ตอนพญาสุครีพตอนครั้ง ท้วยเร็วแรงแข็งขัน (ภาพ ๑)
เลื่อนไปทางขวา กุมภกัณฐ์ช่วยขยี้เคียวกับพญาสุครีพ (ภาพ ๓)
ล่างลงมา สุครีพลีลาทำ ถูกกุมภกัณฐ์ขุนมารจับหนีบรักแร้พาไป
ข้างซ้าย หนุมาณกำลังเหาะไล่เข้าช่วยสุครีพ ที่สุครีพเข้ารุกรบตี
กุมภกัณฐ์พ่าย (ภาพ ๖) นำเสียดายที่ตอนนั้นชำรุดมาก

หันกลับไปดูฝากระดานค้ำนทิศตรงข้ามคือทิศตะวันตก ก้านนี้ถูก
น้ำฝนโชกโชกชื้นช้วนาคายันถึงชั้นเหลน ทั้งความร้อนของแดดอัน
ระอุอ้าว ทำให้ฝากระดานชำรุด เกือบปะติดปะต่อไม่สำเร็จ ท้วย
สติอินทรชิต ความพยายาม ที่สุครีพพบว่า เขียนเรื่อง รวมเกียรติ ตอนศึก
อินทรชิต ชักซ้ายเป็นทัพอินทรชิตแปลงเป็นพระอินทร์ ทรงคชา
เขรารัตนพริ้งพร้อมด้วยเทพเทวอันเป็นทวยหาญ (ภาพ ๔)
พร้อมด้วยฉัตรธงรูปปลิงวงอนสะยักซ้ายเรื่องรองอ่อนไหว ทั้งยังมีสร้อย
ยังแทรก โคงอน เต็มอัคราอิสริยยศอันเกรียงไกรของพระอินทร์
ชักขวาเป็นทัพพระลักษมณ์อนชาของพระรามประทัยเงื่อง่าพระ
แสงศรไชยบนราชรถเทียมด้วยม้าอาชานันย์ มีฉัตร มีพิศโยก
จามรกางกั้นเช่นกัน เคียงข้างราชรถทรงเห็นเหล่าพญาพานร มี
หนุมาณ ชามภูวราช สุครีพ และเหล่าวานรพลพรรค

คู้พระธรรมในทอนอน

ก้าวเข้ามาทอนอน มีฝ่าที่ลูกสลกสลายของฟุ่มข้าวบิณฑ์บานประค
ลายทองกำนชค รคน้ำ พนยกสูงกว่าทอกกลางเช่นเคียวกับทอนง
ก้าวเข้าไปแล้ว บี้ค้ประค บานประคกำนโนเป็นภาพเขียนระขายสี
มองไปเต็มไปค้้วยภาพเขียนระขายสีทงห้อง มีคู้พระธรรมใหญ่โย
หนึ่งเขียนภาพเทพคาขนาดใหญ๋ ยันบนพระแท่น อสุร และกระบี่
เป็นผู้แบก เขียนเต็มขนาดใหญ๋ของคู้ ลี้ค้ำัน ลงรัก บี้ค้ทงงาม
วิจิตรพิสการยิ่ง

ภาพสุภกรรมฐาน

ภาพเขียนที่บานประคกำนโนเขียนเป็นภาพค้ำันไม้ใหญ่สองค้ำัน ไค้
ค้ำันไม้มีพระภิกษุกำลังเจริญสุภกรรมฐาน (ภาพ ๖ ชักขวา) เป็น
ภาพแสดงการเขียนค้ำันไม้ ใหญ่ค้้วยค้้แปรงที่หัวหาญน่าประหลาดค
ใจ ฝาค้ำันซ้ายมือบนฝาค้ระคานใหญ่เขียนบรรยายค้้วยภาพอย่าง

ภาพเรื่องไตรภูมิ

พิสการ เรื่อง ไตรภูมิ เขียนวิมานเทพคา บนยอดเขาสักค้ปุริ
ภคินค้ อินล้อมเขาพระสุเมรวราช ฉากป่าเขาหิมพานค้ปราสาท
ที่อยู่ของเทพ ของอสุร คามภูมิ คามชั้น ค่าง ๆ ภาพเหล่าสิ่ง
สวาราศค้้ว เช่น ช้าง ม้า โค ราชลี้ท้ นาค นกยูง กิณวิ กิณวา
จียกลุ่มระย้ารำฟ้อน ชักทางขวาสอดแซกเรื่อง เวสสันดรชาดก
คาบเรื่องไปค้ถึงข้างบานประคค้้วย พระเวสสันดรกับพระนางมัทรี
และสองพระกุมารประค้ยอยู่ไค้ค้ำันไม้ที่ออกคอกคองสล้าง (ภาพ
๖ ชักซ้าย) น่าชมมาก เห็นอชันไปแถวบนสุดเขียนเหล่าคู้
นักลี้ทอิวิชาอรเหาะเห็นเกินอากาศมาไหว้พระพุพามค้

มมมานพกับภริยา
สร้างศาลา

ภาพเขียนบนฝาค้ระคานใหญ่ค้ำันขวา เขียนบรรยายเรื่องในพระ
ธรรมบท เรื่องของท้าวสักกะหรืออัมรินทรว เทวาธิราช หรือประวค้
ของมมมานพ ก่อนที่จะไค้บังเกิดเป็นพระอินทรวผู้เป็นใหญ่ อยู่ใน
สวรรค์ชั้นดาวค้งค์ มมมานพสร้างศาลาเป็นทาน (ภาพ ๕)
มีภริยาลี้คน ค้ือ นางสุธรรมา นางสุจิตรวา นางสุนันทา และนาง
สุชาคา สามนางแรกล้วนใจบุญสุนทรวทาน ร่วมจิตร่วมใจกับสาม
สร้างศาลา ซ้อฟ้า สระน้ำและสวนคอกไม้ เพื่อให้ประชาชน

พักผ่อนหย่อนใจแต่นางสุชาดาไม่มีใจร่วมกุศล คิดว่าสามีทำกุศล
นางก็คงได้รับผลเหมือนกัน จึงสาละวนอยู่แต่การแต่งตัว ในภาพ
จะเห็นศาลาหลังใหญ่สวยงาม มีนายช่างฝีมือประณีต ยืนส่งอายุ
ในศาลา (นายช่างผู้^{นี้} เมื่อหมกอายุแล้วไปเกิดเป็นวิศุนกรรมเทพ
บุตร) ส่วนมฆมานพ จากผลบุญกุศล ได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกะ
เทวราช (พระอินทร์) เป็นใหญ่ในดาวดึงส์เทวโลก ส่วนนางทั้ง

นางสุชาดาเกิดเป็น สามสิ้นอายุแล้ว ไปเกิดเป็นมเหสีพระอินทร์ ส่วนนางสุชาดาเกิด
นกยาง เป็นนกยาง พระอินทร์อาลัยสงสาร จำแลงแปลงอักษภาพเป็น
พราหมณ์ไปสอนนางสุชาดา ให้ถ้อยคำทำโดยเคร่งครัด เหนืออื่น
ไปเขียนรูปพระอินทร์ เหาะอุ้มนางนกยาง พาไปกุณผลบุญของมเหสี
ทั้งสามที่มีความสุขสำราญอยู่บนสวรรค์ ชักขวาศุขเขียนเป็นหมู่
บ้านช่างหม้อขึ้นหม้อ ตอนนางสุชาดากลับชาติจากนางนกยาง

นางสุชาดาเกิดเป็น มาเกิดเป็นลูกสาวช่างขึ้นหม้อ พระอินทร์อศุสาค์แปลงกายเป็น
ธิดาช่างขึ้นหม้อ ชายขี้เกียจบรรทุกผักทองไปให้นางผู้มีศีลห้าบริสุทธิ์บริบูรณ์
แล้ว (ภาพ ๕ ตอนบน) นี้เป็นที่สุกของภาพเขียนบนฝากระดาน
ค้ำนขา เรื่องของพระอินทร์ จากผลบุญยามมีที่ก่อสร้างศาลา
สระโยกขรณี และสวนดอกไม้ เป็นมหาทาน เรื่องของพระอินทร์
เทวอิราช คุเหมือนจะไม่สิ้นสุดเพียงแค่นี้ ณ ฝากระดานเห็น
หน้าต่าง ตรงข้ามกับค้ำนี้ นัยแต่ฝากระดานค้ำนทิดตะวันตก
ทิศใต้ และทิศตะวันออก เห็นหน้าต่างอันมีเนื้อที่แคบแต่ยาว
มีภาพเขียนเป็นทัพอสูร ทัพทำทางเงือง่าอาวุธ ชีส์ตัวปลากๆ ผาด

นางสุชาดาเกิดเป็นธิดา เฝ่นโผนโจนทะยาน เหาะมาจากฟากฟ้าทางขวามาซ้าย มาสู่
อสุรวปจิตติ ฝากระดานตรงเรื่องมฆมานพพอดี ห้องตรงที่สุกนี้เป็นฉากการสู้
รบอย่างฉกาจฉกรรฐ เห็นเป็นรูปราชรถทรงมีภาพนางอัปสรอยู่
ท้าย มีรูปๆ หนึ่งอยู่บนราชรถทรง กำลังค่อกรกับอสูรช้หลังเสื่อ

ด้วยการขว้างจักรสู่กบแสงศร เสียกายที่ขำรศ คุยกาก ถ้าคาดไม่
ผิด ทั้งเป็น จอมลสุรวเอปจิตตียกทัพตสุรว ไล่ติดตามพระอินทร์ที่
ปลอมแปลงเป็นอสุรแก่ มาลักพานางสุชาดาหลังจากเป็นธิดาต่าง
ชั้นหม้อแล้วมาเกิดเป็นธิดาสุรวเอปจิตติ

ขื่อน่าสังเกต

เรื่องหอไตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ เคยเห็นหอไตร ที่วัดระฆัง อีกหลังหนึ่ง เป็น
หลังใหญ่ยาวหลังเดียว เก่าแก่มาก อยู่ใกล้กับตำหนักแดง ทาง
ทิศเหนือมีฝารอบ มีหน้าต่างแบบเก่า รื้อออกไป หลังจากที่ได้
เห็นไม่นาน เชื่อว่าเป็นหอไตรเก่าแก่ดั้งเดิม เห็นจะเป็นหอไตร
แต่ครั้งวัดระฆังยังเป็นวัดบางหว้าใหญ่ ก็ได้

ชั้นหอไตรแบบเรือนสามหลังแฝกนี้เห็นหอพระไตรปิฎก ปฐมบรม
ราชานุสรณ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก หลังจาก
สังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑ แล้วไม่นานโดยได้โปรด
ให้นำบ้านเดิม ชั้นเป็นเรือนไทยสามหลังแฝกหลังคาจาก ฝาถัก
ด้วยกระแฉง มาปรับปรุรงตกแต่งเสียใหม่ คงเค้าโครงบ้านเดิม
นั่นเอง เปลี่ยนฝากระแฉงเป็นฝาไม้สัก ลุกสลก ทาสีแดงคิน มี
หน้าต่างรอบกรวยลงรักยี่ดทอง ฝาหน้าต่างเขียนลายรดน้ำ รูป
เทพดาขาลทุกขานประตุเจ้าแกะสลักลายกนกยี่ดทองประดับกระ
จกสีตามช่องไฟคันทวยรัยชายคา แขนยหนักแน่น ฉลิกเป็นตวันาค
ยี่ดทองยี่ดกระจก กระจังเชิงชายกระเบื้องเทพนมประดับอยู่รอบ
ชายคา นำคูน่าชมเป็นที่ยิ่ง หากไม่ได้อีกแล้ว แขนยเรือนไทยชั้น
เลิศนี้เป็นอนุสรณ์สำคัญยิ่งกว่าน ตรงที่เป็นอนุสรณ์ขององค์ปฐม
บรมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย นอกจากจะเป็นที่ประทับเดิม
แล้ว ต่อมายังได้รวบรวมช่างศิลป์ชั้นยอด เข้าปฏิสังขรณ์ ปรับ
ปรุรง ตกแต่ง ให้งาม สวมกับเป็นที่ประดิษฐานพระอริยสังฆาราม
ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นมิ่งขวัญของไทย

แม้ว่าทุกวันนี้จะมองดูเก่าแก่คร่ำคร่า เหมือนพุดกษาที่ใกล้ฝั่ง แต่ส่วนลึก
ของความชรา นั้น อาบอ้อมด้วยศิลปอมธรรมที่สะท้อนแสงออกให้เห็นวัฒนธรรม
ประจำชาติ ที่ส่งผ่านเผยแพร่

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ระหว่างที่สร้างสรรคหอคอไตรใหม่ หลังปี พ.ศ. ๒๓๓๑ ในชั้นเอง
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ยังเป็นสมเด็จพระเจ้า
ลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ทรงพระผนวช พระชันษา
๒๒ ในประวัติว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรด
ให้ทรงเป็นแม่กองปฏิสังขรณ์หอคอไตร น่าจะโดยพระเกียรติยศ อัน
สมสมรรถภาพทางช่าง ด้วยยังทรงพระเยาว์อยู่แต่ก็ทรงหยั่งรู้อรรถ
จักรวิริยะภาพทางศิลปะของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และเป็นโอกาส
อันดีที่จะได้เข้าประทับอยู่ท่ามกลางพระอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคุณทาง
ศิลปะหลายท่าน โดยเฉพาะก็ พระอาจารย์นาคและจากอุ้งของสำนัก
ศิลป์ใหญ่แห่งวัดระฆังโฆสิตารามนี้เองที่ศิลปกรรม ในสมัยรัช
กาลที่ ๒ พักตัว และเจริญงอกงามไพบุลย์เป็นที่ยิ่ง และขยาย
สืบต่อมาถึงรัชกาลหลัง

อิทธิพลจีน การคิดคล้ายอีกอย่างที่เราเห็นได้ชัดเห็นได้แก่การระบายสีที่ดูกันอัน
ได้คิดมาจากจีน จีนนิยมเขียนต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ นก สัตว์ต่าง ๆ
และข้าเขา ได้นำคตินี้มาประกอบในศิลปะภาพเขียนของเรา คติ
เดิมของเรานิยมใช้เส้น (ทักเส้น) ระบายรูปทรง แล้วจึงวางสีเรียบ ๆ
เรื่องของเราเป็นเรื่องอุดมคติ คล้ายพันธุ์จีน เขียนภาพเล่าเรื่อง
ทางพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ ชาดก นิทานธรรมบท เรื่อง
รวมเกียรติ เป็นคติศาสนาพราหมณ์ มีมาเก่าก่อนดั้งเดิม ล้วน
แล้วเป็นการเล่าเรื่องราว อันมีมาในคัมภีร์ของศาสนา ล้วนคล้าย
นิยาย คล้ายพันธุ์ ภาพพื้นเหล่านั้น เมื่ออยู่ ต้องให้มีจินตนาการ
รู้สึกนึกตามไป เหมือนกับอ่านคัมภีร์ เมื่อมองดูภาพ ต้องไม่ซัด

กัน ภาพชนิดนี้จึงถูกเป็นภาพประดิษฐ์ ประเภทประทับคกแต่งให้
เหมาะสมสัมพันธ์กับสิ่งก่อสร้าง คือ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ จึงระมอ
งดูไม่ขัดตา สำหรับภาพเขียนมีที่ท่ากระตือรือร้นออกนอกกลุ่มนอกทางของ
กรวย ของระเียบ ไค้บ้าง ไม่เหมือนกับสิ่งก่อสร้าง และประ
คิมากรรม ซึ่งต้องติดแจอยู่กักรวยอุคมคคิของคาศนา เช่น
โบสถ์ หรือพระพุทธรูป จะต้องอยู่ในลักษณะที่ไม่ขัดกับอุคมคคิ
ทางคาศนา

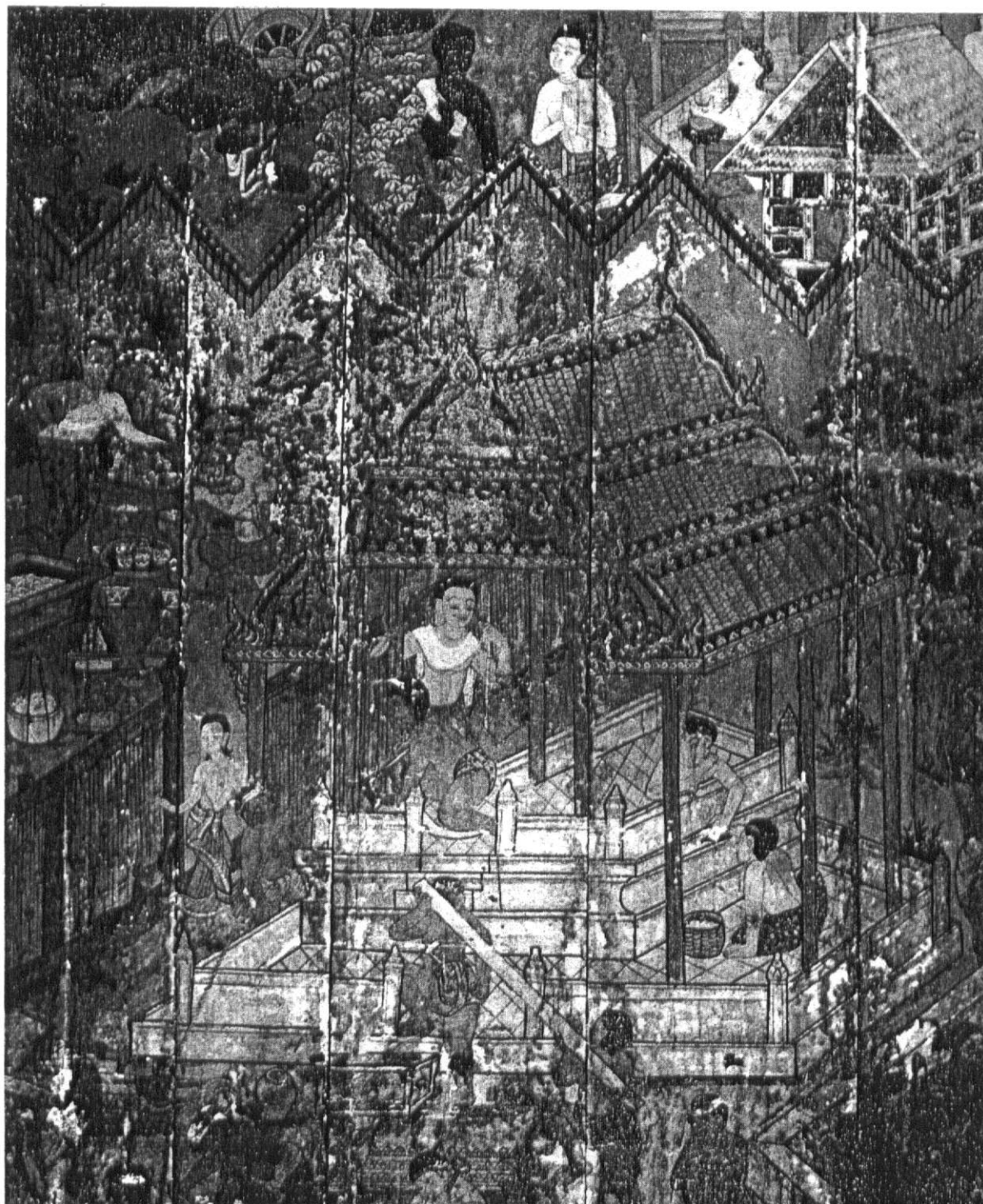
ที่ว่าไม่ใช่คล้ายนิยายหรือฝัน หมายถึง เรื่องของพระคาศนา
ไม่ใช่เรื่องนิทานที่เหลวไหลเพือรสสนกเพลคคิเพลคคิ แต่เป็นเรื่อง
ของอุคมคคิที่แฝงไว้ซึ่งสัจธรรมอันลึกซึ้ง ศิลป์จีนเป็นอุคมคคิ
เหมือนกัน แต่แฝงไว้ซึ่งแก่นรสของธรรมชาติ ไม่ใช่เหมือน
ธรรมชาติ แต่นำแก่นของธรรมชาติทั้งหลายมาประกอบด้วยอุคม
คคิของศิลป์ ศิลป์ชั้นเติมของเรา ดูเหมือนจะชากรสนันนี้ มีวเคร่ง
คร่ำแต่คิมอุคมคคิตามพระคัมภีร์ เมื่อมาพบรสอุคมคคิธรรมชาติ
จากจีน เราก็ฉลาคพอที่รบคว้ามายประกอบ ผลานผลสมสงเสริม
อุคมคคิของเรา ให้มีรสมีชาติยิ่งขึ้น นี้ก็เป็นเพียงสมัยที่เจริญ
งอกงาม ซึ่งเราพอคักยาพิจารณาเห็นได้ในศิลป์ของไทยในตอน
ต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งแตกกอกขึ้นจากหน่อแท้ วัคระผนัง
โชนสิคาวามัน

ภาพ ๔

ทพื่อนทรชิต

คัดแต่เส้นตามรอบเต็มจากภาพเขียนฝีมือพระอาจารย์นาท ในหอกกลาง

ภาพ ๕ มหมานพ สร้างศาลา

ภาพเขียนบนฝากระดานใหญ่ในหอนอน
ตอนบน นางสุชาดา เกิดเป็นธิดาข้างบันทม
พระอินทร์แปลงเป็นมหมานพ

ภาพ ๖ อสุภกรรมฐาน
ภาพเขียนบนบานประตูภายในท่อนอน
บนฝากระดานด้านซ้าย เวสสันดรชาดก

สัมภาษณ์

นายเชื้อ สารีมาน อธิบดีกรมศิลปากร

ไพฑูรย์ สินลารัตน์

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ กระผมใคร่ขอกราบเรียนให้ทราบถึงปฐมเหตุที่มาเรียนขอสัมภาษณ์ท่านอธิบดีเสียก่อน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากบรรณาธิการ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ประสงค์จะจัดทำฉบับต่อไป ให้มีเนื้อเรื่องว่าด้วยศิลปและวัฒนธรรมทั้งเล่ม จึงได้ขอให้กระผมมาสัมภาษณ์ท่านอธิบดีด้วยเหตุที่ท่านอธิบดีนั้น รู้สึกว่าจะเป็นความหวังของคนส่วนมากในฐานะที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องศิลปและวัฒนธรรมของไทยเรา ในขั้นแรกนี้ กระผมอยากจะกราบเรียนถามถึงงานในหน้าที่ที่ท่านอธิบดีรับผิดชอบอยู่นี้ก่อนว่า มีแนวในการทำงานไปทางไหน มีปรัชญาของกรมว่าอย่างไรบ้างไม่ทราบครับ

อธิบดีกรมศิลปากร กรมศิลปากรนี้เป็นกรมใหญ่มาก มีกองต่าง ๆ รวมทั้งสำนักงานเลขานุการกรมด้วย ถึง ๔ กองด้วยกัน หน้าที่ใหญ่ ๆ ก็คือ บำรุงรักษา ส่งเสริมศิลปและวิทยาการ ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างมาก เฉพาะศิลปนั้นก็มียุ่หลายประเภทเช่น จิตรกรรม สถาปัตยกรรม คนตรี นาฏศิลป์ ที่เราจะต้องรักษาไว้ในด้านความรู้ทางวิทยาการก็มีอยู่มากเช่นกัน กรมศิลปากรนี้ทำงานเกี่ยวกับประชาชน เพราะฉะนั้นเราจะต้องให้ความรู้ ให้ความเข้าใจแก่ประชาชน อย่างมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อีกประการหนึ่งกรมยังมีหน้าที่รักษาทรัพย์สินสมบัติของชาติ โดยเฉพาะทรัพย์สินสมบัติที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ของในพิพิธภัณฑ์ล้วนแต่มีค่าทั้งนั้น อย่างหลัก

ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง จะตีค่าราคาเท่าใดไม่ได้เลย จำเป็นจะต้องรักษาทรัพย์สินสมบัติและวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ ให้ปลอดภัยเป็นอย่างดี นอกนั้น จะต้องให้ความบันเทิง ให้ความรู้ แก่ประชาชนหลายอย่างหลายประการ เพราะฉะนั้น สำหรับการดำเนินงานของกรมนี้ เราจะต้องสนใจกับประชาชน และให้ประชาชนได้รับผลจากงานของกรม มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ไพฑูริย์ เท่าที่กระผมได้ทราบมานั้น แต่เดิมท่านอธิบดีทำงานอยู่ทางด้านการบริหารการศึกษาโดยตรง คือเป็นรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับงานทางด้านกรมศิลปากรน้อยอยู่สักหน่อย แต่เมื่อท่านอธิบดีได้ย้ายมาประจำทำงานที่นี่แล้วนั้น ท่านอธิบดีรู้สึกลำบากใจอย่างไรบ้างหรือไม่ครับ และท่านอธิบดีได้วางโครงการที่จะจัดทำงานใดเป็นงานใหญ่ งานใดเป็นงานเล็ก หรืองานใดที่ควรจัดทำอย่างรีบด่วน และงานใดที่ควรจะทำในระยะเวลารอง ๆ ลงไป

อธิบดี เมื่อผมได้รับคำสั่งให้ย้ายมาอยู่กรมศิลปากร ผมก็พยายามทำหน้าที่ของผมให้ดีที่สุด ถึงแม้ผมจะไม่มีความถนัดทางนั้นนัก แต่ก็อาจเรียนรู้ได้ถ้าตั้งใจและมีความพยายามอย่างแท้จริง ผมมั่นใจในเรื่องนี้ ผมมองเห็นอยู่ว่ากรมศิลปากรนี้ทำงานเกี่ยวกับประชาชน เพราะฉะนั้น ประการแรกควรจะให้กรมศิลปากรมีส่วนในการให้การศึกษา แก่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ของดี ๆ ของไทยมีมากควรจะให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องใช้ประโยชน์หากความรู้ อย่างพิพิธภัณฑน์นั้นก็น่าจะเป็นการศึกษาให้มาก ไม่ใช่ให้ประชาชนมาเดินไปเดินมาเฉย ๆ ควรจะมีคนมาแนะนำชี้แจงว่าอะไรสำคัญไม่สำคัญ เขาจะได้เห็นคุณค่าหวงแหนและช่วยกันรักษาไว้ ผมจึงได้จัดมัคคุเทศก์ขึ้นอย่างที่เราเรียกกันว่า Conducted tour สำหรับแนะนำให้ประชาชนทั่วไปและนักเรียนได้เข้าใจสิ่งของในพิพิธภัณฑน์ที่ได้ดีขึ้น และผมยังมี

ความคิดที่ไกลออกไป ซึ่งต้องใช้เวลาสักหน่อย ว่านักเรียนที่มาดูพิพิธภัณฑ์กันนั้น ผมไม่อยากให้มาดูเฉยๆ อยากจะจัดเป็นส่วนสัก เฉพาะชั้นๆ ไปเช่น นักเรียนชั้น ม.ศ. ๔ ที่เรียนประวัติศาสตร์ เมื่อมาพิพิธภัณฑ์ อาจจะนำไปดูส่วนนั้นส่วนนี้เพื่อให้ได้ความรู้โดยเฉพาะ และในส่วนการปาฐกถานั้น ถ้าหากตึกที่กำลังสร้างใหม่อยู่นี้เสร็จแล้ว ก็จะมีการบรรยายเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ให้ประชาชนได้รับความรู้มากขึ้น ทางด้านอื่นก็เหมือนกัน เช่น ในด้านศิลปะอย่างนาฏศิลป์ บางคนเขาไม่สนใจ ไม่นิยม เป็นเพราะเขาไม่รู้ว่ามันคุณค่าและความสำคัญอย่างไร มีส่วนได้อย่างไร ผมก็คิดว่าควรจะท้องให้มีการแนะนำให้มีการแสดงสาธิตแก่ประชาชนให้บ่อยที่สุด ให้เป็นการศึกษามากที่สุด ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่จะรักษาวัฒนธรรมอันดีของชาติเราไว้ได้ โดยที่เขาเข้าใจว่าไทยเรามีของดีที่ควรรักษา ควรสงวน และควรภูมิใจ และหวงแหนไว้เพียงไร

ไพฑูริย์ ส่วนใหญ่ท่านอธิบดีพยายามที่จะให้เป็นการศึกษาให้มากที่สุด ซึ่งกระผมก็เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง แต่ก่อนที่จะเรียนถามถึงความเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาในท่านอื่น ๆ นั้น กระผมใคร่จะขอทราบเรียนถามถึงสภาพของศิลปะ และวัฒนธรรมของไทยเราในปัจจุบันนี้เสียก่อน เพราะในทัศนะของกระผมนั้น กระผมรู้สึกว่ปัจจุบันนี้ เราละเลยศิลปะและวัฒนธรรมของเรากันมากที่สุดทีเดียว ทั้งในด้านการรักษา ส่งเสริม หรือการสร้างสรรคงานใหม่ๆ ก็ตาม จะเห็นได้ว่า ในการเขียนรูปนั้น เราจะหากคนเขียนภาพไทยงามๆ ได้ยากยิ่งขึ้น เพลงไทยที่ไพเราะตามแบบดั้งเดิมของเราก็อ่อยๆ เลือนหายไป ยิ่งวัฒนธรรมไทยด้วยแล้ว เราไม่ค่อยจะได้คำนึงถึงกันเท่าไรนัก และเรามากจะไม่ค่อยรู้จักเสียแล้วว่าลักษณะไหนที่เป็นของไทย และลักษณะไหนที่ไม่ใช่ของไทย ท่านอธิบดีมีความเห็นต่อศิลปะและวัฒนธรรมของไทยเราในปัจจุบันนี้อย่างไรบ้างครับ

อธิปัตย์ ศิลปของเราเนี่ย ผมอยากจะขอพูดกว้างๆ ผมเองก็ไม่ได้เป็นศิลปินอะไรวะ แต่อาศัยที่ตามๆ ผู้รู้บ้าง ศึกษาจากหนังสือเอาเองบ้าง ผมรู้สึกว่ะ เติมทีเดียวกะเรามุ่งไปทางศาสนาเป็นอันมาก โดยเฉพาะศาสนาพุทธ ซึ่งทั้งการหล่อ การปั้น การวาดรูป ก็มุ่งไปทางศาสนาเป็นใหญ่ ต่อมาเมื่อเรารับอารยธรรมของต่างประเทศเข้ามา ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ต่อรัชกาลที่ ๕ เนี่ย หลักศิลปของต่างประเทศก็เข้ามาทำให้ศิลปของเราขยายวงจากศาสนาออกมาสู่เรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากศาสนามากขึ้น เวลานี้คนเริ่มหันมานิยมศิลป์ปัจจุบันมากขึ้น อย่างที่เราเรียกกันว่า Contemporary Art ส่วนทางศิลปของเรา ก็มีคนเล่น คนสนใจ อยู่มาก แต่ถ้าเราไม่ช่วยกันรักษาไว้ ก็คงจะเสื่อมไป หายไปในที่สุด เช่น ศิลปของการก่อสร้างแบบไทยนั้น ราคาแพง ต้องใช้เงินทองมาก คนก็ไปคิดอย่างง่ายๆ คิดแต่ถ้านเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายถูก การใช้ประโยชน์มากขึ้น เมื่อหันมานิยมของง่ายๆ ถูกๆ เป็นการค้า ศิลปก็เสื่อมลง ในส่วนศิลปไทยเนี่ย ถ้าประชาชนและราชการไม่สนใจ ไม่ก็อาจจะเสียสละรักษาไว้บ้าง ในที่สุดก็อาจจะเลื่อนหายไปได้ ส่วนวัฒนธรรมนั้น ประชาชนไม่รู้ว่ะของเราคืออย่างไร ก็จะมีมือรับของต่างประเทศมากขึ้น

ไพฑูริย์ ท่านอธิปัตย์ว่าถ้าหากประชาชนไม่สนใจ ไม่ช่วยกันรักษาไว้ ศิลปของเราก็อาจจะเสื่อมสูญไปได้นั้น ก็จริงอยู่ แต่การที่ประชาชนทั่วไปหรือทั่วประเทศจะสนับสนุนได้นั้น เขาก็จะต้องเห็น ต้องเข้าใจของดีของงามเสียก่อน และข้อสำคัญก็คือ ของดีของงามนั้น เรามักแสดงเฉพาะในเมืองหลวง เฉพาะโรงละครแห่งชาติ หรือเมื่อต้อนรับแขกเมือง เป็นต้น แต่ประชาชนอีกหลายล้านคน ในต่างจังหวัดไม่เคยเห็น ไม่เคยคุเคย ในข้อนี้ เท่าที่แล้วๆ มา เรา รู้สึกว่ายังบกพร่องอยู่มาก กระผมได้ทราบมาว่า ประเทศลาวเนี่ย เขามีโซนหลวงออกไปเล่นตามจังหวัดต่างๆ เป็นประจำ นโยบายอันนี้ กระผมได้ทราบว่าท่านอธิปัตย์ก็ทำไว้แล้ว และอยากจะทราบเรียนถามว่า ได้ดำเนินงานไปแค่ไหน และกว้างขวางเพียงไร แล้วครับ

อธิบดี กราบ ขออนุญาตเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าารแสดง และเผยแพร่อยู่ในวงค่อนข้างจำกัด และที่แล้วๆมานั้น จำนวนอาจจะยังจำกัดอยู่ สำหรับผมนั้นผมมีโครงการแล้วที่จะให้ประชาชนต่างจังหวัดรู้จักศิลปะ และนาฏศิลป์อันดีงามของเราให้แพร่ไปทั่วๆ เเท่าที่จะมากได้ ในบั้นนี้ แม้ยังไม่ถึงงบประมาณ ก็จะขอให้ทางจังหวัดร่วมมือ จังหวัดไหนพร้อม ก็ส่งไปแสดง อย่างเช่นเวลานี้ ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการเปิดคอนเสิร์ตพระยาพิชัยดาบหัก อันเป็นรูปซึ่งทางกรมศิลปากรหล่อให้ ข้าหลวงขอมา ผมก็ส่งนาฏศิลป์จำนวน ๖๕ คน ไปช่วยแสดง ทั้งโขนละคร ฟ้อนรำ ตามแบบที่สวยงามๆ ให้ประชาชนชมกันโดยไม่คิดค่าแสดงแต่อย่างใด โดยจังหวัดช่วยค่าใช้จ่ายบ้าง ถ้ามีจังหวัดอื่นต้องการ ก็อาจจะช่วยได้เช่นเดียวกัน สำหรับในปีหน้า ผมก็คงงบประมาณไปแล้ว ที่นี้ก็อยู่ที่ความกรุณาของสำนักงบประมาณเท่านั้นก็เคราะห์ดี ได้งบประมาณ ก็สามารถไปแสดงตามภาคต่างๆ ของประเทศให้ดูได้ เช่น ที่ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น และผมก็คิดว่าในปีหน้า เราคงจะได้เผยแพร่ให้ประชาชนได้เห็นได้ชมกันมากขึ้นเป็นแน่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสำหรับในต่างประเทศ ก็มีโครงการที่จะนำศิลปวัฒนธรรมไปเผยแพร่ด้วยเหมือนกัน

ไพฑูริย์ กระผมเชื่อว่าสำนักงบประมาณ คงจะเล็งเห็นความสำคัญของงานนี้ เพราะเป็นงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ที่นี้ถ้าหากทางสำนักงบประมาณมองข้ามไปเสีย ไม่ให้ความสำคัญ แล้วท่านอธิบดีคิดว่า พอจะมีทางหาเงินช่วยจากที่อื่นได้บ้างหรือเปล่าครับ เป็นต้นว่าจากองค์การต่าง ๆ หรือจากมูลนิธิต่าง ๆ

อธิบดี ผมคิดว่าหลายทางเหมือนกัน ขณะนี้ ขอยกมาให้ฟังเพียง ๕ ประการ

๑. อาจมีองค์การหรือมูลนิธิ เอกชนสนใจจะส่งเสริมดนตรี และนาฏศิลป์ของไทย โดยเข้าร่วมทุนกับกรม กรมกียินดี

๒. บางจังหวัดอาจหาเงินเป็นค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นให้แก่การแสดง และกรมก็ช่วยออกบ้าง เป็นการอุดหนุนซึ่งกันและกัน

๓. อาจแสดงให้ชม เก็บค่าดูเพียงพอคุ้มทุน การเดินทาง รวมทั้งค่าใช้จ่าย

๔. อาจจัดการแสดงที่โรงละครแห่งชาติ โดยเก็บค่าดูถูกมาก สำหรับประชาชนที่อยู่จังหวัดใกล้เคียง อาจเดินทางมาชมได้

๕. อาจทำเป็นภาพยนตร์ แล้วนำไปฉายให้ประชาชนดู แต่วิธีนี้ได้ผลไม่สู้มากนัก แต่ก็ดีกว่าไม่มีอะไร

ไพฑูริย์ กระผมอยากจะทราบเรียนตามต่อไปถึงการเผยแพร่และการปลูกฝังให้ประชาชนทั่วไปหันมาส่งเสริมและสนับสนุนศิลป์ของไทยเรา ท่านอธิบดีพูดไว้ตอนหนึ่งว่า เราต้องให้ประชาชนคนทั่วไปได้เข้าใจก่อนนั้น ในฐานะที่ท่านอธิบดีเคยเป็นนักศึกษามาก่อน ได้สังเกตเห็นไหมครับว่า เราควรที่จะปลูกฝังคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมไทยเรา ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน หรือในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เสียก่อน ไม่ทราบว่าทางกรมศิลปากรได้มีนโยบายหรือไม่ที่จะปลูกฝังคุณค่าเหล่านี้ร่วมกับ กรมวิสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญฯ กรมวิชาการ หรือทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

อธิบดี ครับ ผมก็มีอยู่หลายอย่างเหมือนกัน อย่างครูศิลป์นี้ ผมก็ทราบว่าโรงเรียนต่าง ๆ ขาดกัน ผู้สำเร็จจากโรงเรียนนาฏศิลป์ จบแล้วไม่ออกไปทำงานต่างจังหวัด เพราะไม่สะดวกในเรื่องที่พัก และในทำนองอื่น ๆ รายได้ก็ไม่สู้ดีนัก โดยมากมักจะประกอบอาชีพกันในพระนคร ครูศิลป์ทางนี้ตามหัวเมืองก็ขาด ผมก็เคยแสดงความจำนงว่าถ้ากรมไหนต้องการให้กรมศิลปากรช่วยอบรมเกี่ยวกับนาฏศิลป์ กิติ หรืออบรม

เป็นวิชาชีพที่ดี เรายินดีที่จะช่วยเหลือ ผมคิดว่าวิชาชีพนี้ อาจจะช่วยให้
ครูให้มาสนใจกันมากขึ้น เพราะเกี่ยวกับการเลื่อนวิทยฐานะของ
ตนเองด้วย ซึ่งหมายถึงเลื่อนเงินเดือน นี่เป็นประการแรก ที่เห็น
ประการที่สอง ผมคิดว่าในการประชุมคุรุสภา ซึ่งจะมีในวันที่ ๒๑-๒๕
เมษายนปีนี้ มีหัวข้อเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมในค่านาฏศิลป์
และดนตรี ซึ่งผมได้รับผิดชอบเป็นผู้อภิปรายและร่วมประชุม ที่ผม
ก็คิดได้นะครับ ซึ่งผมก็ไม่แน่ใจว่าสมาชิกคุรุสภาผู้แทนทั่วประเทศ
เขาจะเห็นด้วยหรือไม่ ก็จะเอาหลักสูตรมาดูกัน หาทางปลูกฝังให้เด็ก
รักศิลปวัฒนธรรมแต่เยาว์วัย ที่คุณว่านั้น ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งทีเดียว
เพราะผมคิดว่าในฐานะที่เป็นเด็กไทยคนหนึ่ง เมื่อจบการศึกษาภาค
บังคับ เราควรจะมีศิลปไทยติดตัวไปบ้าง เช่น ร้องเพลงไทยที่เป็น
มาตรฐานได้บ้าง หรือเล่นดนตรีไทยเป็นสักอย่างหนึ่ง เช่น ให้รู้
ศิลปะไว้มากอย่างติดตัวไป ถ้าอย่างนั้นแล้ว ประเทศไทยเราก็จะ
รักษาศิลปะและวัฒนธรรมไว้ได้ และเมื่อเรียนสูงขึ้น เราก็ค่อยๆ
เพิ่มเนื้อหาให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เด็กที่อยู่ในเกณฑ์บังคับนี้
มีเป็นจำนวนมากที่มีได้เรียนต่อ เราต้องให้อะไรเขาไว้บ้าง เช่น
ศิลปก็ดี ดนตรีก็ดี ผมคิดว่าถ้าการประชุมครั้งนี้เป็นผลสำเร็จดังที่
ผมตั้งความหวังไว้ วิชาการทางด้านศิลปะของไทยเรา ก็อาจจะเข้าไป
อยู่ในหลักสูตรของโรงเรียนมากขึ้น

ไพฑูริย์ ครับ กระผมจะขอผ่านมาจากด้านวรรณคดี และประวัติศาสตร์บ้าง
ท่านอธิบดีคงจะเห็นด้วยใช่ไหมครับ ว่าทั้งสองเรื่องนี้เป็นสมบัติอัน
ล้ำค่าของไทยเรา กรมศิลปากรก็มีกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์อยู่
ซึ่งงานส่วนใหญ่นั้นก็คงจะได้แก่การค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ และ
ทางวรรณคดีสมัยโบราณ ซึ่งก็มีความสำคัญมาก แต่ถ้าทางกองวรรณคดี
และประวัติศาสตร์จะศึกษาถึงสภาพของวรรณคดีในปัจจุบัน ศึกษา
ถึงลักษณะของวรรณคดีในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มของวรรณคดี
ไทยในอนาคตด้วย เช่นนี้จะเห็นไปได้มากน้อยเพียงไร เพราะกระผม

รู้สึกว่าคนไทยในปัจจุบันให้ความสนใจในวรรณคดี และประวัติศาสตร์
กันน้อยมาก อาจจะเป็นเพราะวรรณคดีเก่า ๆ นั้นไม่เหมาะสมกับคน
รุ่นใหม่บ้างหรือเปล่า

อธิบดี ผมขอพูดถึงเรื่องประวัติศาสตร์เสียก่อน ในขณะนี้ เราก็ค้นคว้าอยู่มาก
ได้พบศิลาจารึก ได้พบหนังสือเก่า ๆ หรือเอกสารจากต่างประเทศ
เช่นประวัติศาสตร์สมัยพระนารายณ์ ก็ให้คนแปลออกมา หรือเขียน
ออกมาให้พวกเราศึกษากันบางอย่าง ก็ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นอีกมาก
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนนั้น ถ้าใครอยากจะทำให้เรากันคว
อะไร ประวัติศาสตร์ตอนไหน ก็อาจค้นคว้าหาข้อเท็จจริงให้ได้ นอก
จากนั้นที่เกี่ยวข้องกันก็น่าจะมีกองจดหมายเหตุแห่งชาติ ซึ่งเก็บ
รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ไว้ และก็พยายามบันทึกข้อเท็จจริงไว้เป็นหลัก
ฐานเพื่อการวิจัย และอื่น ๆ ประวัติสถานที่ ประวัติบุคคลสำคัญก็มี
ผู้มาขอให้ค้นให้อยู่บ่อย ๆ

ส่วนทางด้านวรรณคดีนั้น ในส่วนวรรณคดีเก่า ๆ เราก็ค้นคว้ากัน
และเมื่อมีโอกาส เราก็พิมพ์ออกมา ประชาชนผู้ใดสนใจ จะพิมพ์
แจกในงานต่าง ๆ เราก็ยินดีช่วยเหลือแนะนำค้นหาให้ บางเรื่องเห็น
ว่ามีประโยชน์แต่ไม่มีประโยชน์ทางการค้า กรมพิมพ์เองบ้างก็มี เขียน
บทความเกี่ยวกับวรรณคดีก็มี ถ้าหากจะมีองค์การ สมาคมทาง
วรรณคดี ทั้งกันมา และให้ทางกรมช่วยกันสนับสนุน ทางกรมก็มี
ความยินดีเป็นอันมาก เพื่อจะให้ประชาชนเลื่อมใสในวรรณคดี

ไพฑูริย์ ในส่วนสภาพของวรรณคดีในปัจจุบัน และแนวโน้มละครับ

อธิบดี กรมศิลปากรก็ศึกษาอยู่ตลอดมา แต่สำหรับหนังสือสมัยใหม่อะไรเป็น
วรรณคดีนั้นจะต้องพิจารณากันให้รอบคอบ อาจตั้งมาจากประชาชน
และคณะกรรมการผู้ทรงความรู้ทางนี้โดยเฉพาะ แนวโน้มนั้น ความ
เห็นส่วนตัวผมว่าหันมาสนใจทางร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง

ไพฑูรย์ งานอีกอย่างหนึ่งของกรมศิลปากร ซึ่งมักจะถูกต่อว่าจากประชาชน ผู้สนใจทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอยู่เนือง ๆ ก็คือการทำ โบราณสถาน โบราณวัตถุรวม ทั้งสถานที่สำคัญๆ ในทางประวัติศาสตร์ อย่าง บ่อม คุเมืองต่าง ๆ กำแพงโบราณ ถูกทำลายอยู่เรื่อย ๆ บางแห่งสถานที่ราชการเองก็นำมาสร้างโรงเรียน สร้างสนามกีฬาบ้าง หรือไม่เช่นนั้น ประชาชนเอง ไม่เล็งเห็นความสำคัญอย่างเพียงพอ ทีนี้ถ้าเราจะบูรณะรักษาเอาไว้เนั้น ประการแรกก็ต้องอาศัยกฎหมาย บ้านเมือง แต่อีกอย่างหนึ่งก็ต้องให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญ ของโบราณสถาน โบราณวัตถุ นั้นเอง ซึ่งจะต้องใช้เวลามากอยู่ กระทบอยากจะทำกราบเรียนถามท่านอธิบดีว่า ในแง่กฎหมายนั้น เรามีอำนาจอะไรบ้างหรือเปล่าที่จะสกัดกั้นเขาทำลายโบราณสถานนั้น และ ในส่วนการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงเรื่องความสำคัญ ของโบราณสถานนั้น กรมศิลปากรมีการดำเนินที่กว้างขวาง และได้ผลมาก เพียงไร เพราะกระผมรู้สึกว่ายังมีข่าว การขุดค้น การทำลายโบราณสถานกันอยู่เนือง ๆ

อธิบดี ที่ว่านั้นก็ถูก เรามีมาตรการของกฎหมาย และพระราชบัญญัติ โบราณสถานนั้น กรมศิลปากรเป็นเจ้าของพระราชบัญญัติอยู่ และ เวลานี้ ก็พยายามสำรวจโบราณสถานอยู่ อันไหน สถานที่ไหน เข้าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เราก็ขึ้นทะเบียน เวลานี้โบราณสถาน ก็ขึ้นไว้ ๑,๐๐๐ กว่าแห่งแล้ว ส่วนการรักษานั้นยากต้องร่วมมือกัน หลาย ๆ ฝ่าย ทางเจ้าพนักงานจังหวัดก็ต้องร่วมมือด้วย และยังมี สำนักผังเมือง กรมธนารักษ์ และกรมการศาสนา เมื่อไม่นานมานี้ ได้ร่วมประชุมกัน และกติกจะตั้งคณะกรรมการใหญ่ขึ้นมาอีกคณะหนึ่ง โดยคณะรัฐมนตรีจัดตั้งขึ้น เพื่อดูแลในเรื่องนี้ เพราะว่ากรมศิลปากร นั้น พอมีคนมาทำลายโบราณสถาน ก็จะต้องไปขอร้องทางมหาดไทย ให้ช่วยเหลือดำเนินการ ตามกฎหมาย เพราะกรมศิลปากรไม่มีอำนาจ ก็จะมีแต่รักษาตัวบทกฎหมายเท่านั้น จึงต้องได้รับความร่วมมือจาก

หลาย ๆ ฝ่ายด้วยกัน โบราณสถานบางแห่งไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของกรมศิลปากรโดยตรง แต่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้ การเปลี่ยนแปลงซ่อมแซมต้องขออนุญาตกรมเสียดก่อน ประเภทที่คนอื่นเป็นเจ้าของ บางที่ถูกทำลายแล้วจึงทราบ

วิธีการทางกฎหมายอย่างเดียวก็คงไม่สำเร็จ เพราะประชาชนไปลอบลักขุด ลอบขโมยไปเพราะเขาไม่ถือเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติไทย เราก็ตามไม่ทัน แต่ก็มีวิธีการอีกอันหนึ่ง อย่างที่คุณว่า คือให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญของโบราณสถานเอง โดยเริ่มแต่ในโรงเรียนขึ้นมา ให้เห็นความสำคัญของโบราณสถาน ให้เห็นว่าโบราณสถานเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติ หาได้เป็นทรัพย์สินสมบัติของคนใดคนหนึ่ง หรือของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้าเทียบกับในต่างประเทศ จะเห็นว่าโบราณสถานนั้น เขาไม่แตะต้องเลย เขาถือเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติ ทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยกันทะนุบำรุงรักษา ของเรานี้กลับขุดกันทำลายและขายเสีย อย่างนี้เราต้องให้การศึกษาเขา บางที่เขาไม่เข้าใจว่าของเก่าสำคัญอย่างไร โบราณสถานเก่า ๆ ก็หรือหมก เขาอยากได้ของใหม่แทน ทั้ง ๆ ที่เขาไม่รู้ว่าของเก่าที่ทำลายไปนั้นมีค่ากว่าของใหม่ที่สร้างขึ้นมามากหลายเท่าตัว จะมีเงินร่ำรวยอย่างไรก็ทำให้เป็นของเก่าไม่ได้เช่นของอายุตั้ง ๑,๐๐๐ ปี อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งก็ต้องเป็นเรื่องของการศึกษาหลาย ๆ อย่าง ซึ่งอาจจะต้องร่วมมือกับกรมหรือหน่วยงานที่มีโรงเรียนสังกัดอยู่ ช่วยให้การศึกษาดูแบบ มีการปาฐกถาบ้าง ผมก็คิดว่าในหน่วยศิลปากรของเรา ที่ตั้งอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ผมก็มีโครงการปาฐกถา อภิปรายกันบ่อย ๆ เพื่อให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา หันมาสนใจของเก่าที่มีค่าอันเป็นทรัพย์สินสมบัติที่ตีเลศให้คงอยู่ตลอดไป เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และหวงแหน สอนกันได้ตั้งแต่เด็กจะดีมาก

ไพฑูริย์ เกี่ยวกับการรักษาสถาปัตยกรรมและการก่อสร้างแบบไทยให้คงอยู่ไว้บนทางกรมศิลปากร มีวิธีการอย่างไรบ้างหรือเปล่าครับ

อธิบดี กรมก็พยายามอยู่แล้ว ถ้าทางกรมกองไหน มาให้เขียนแบบเขียน แปลนให้ ต้องการแบบไทยก็เขียนให้ถ้ามีงบประมาณพอควรก็แนะนำ ให้ใช้แบบไทย ทั้งนี้บางทีก็ไม่ได้ผลเพราะบางแห่งเขาก็มีสถาปนิกของเขาเอง แต่บางครั้งสถาปัตยกรรมไทย ก็ไม่เหมาะสมสำหรับ Function ใหม่ ๆ เหมือนกันเพราะเดี๋ยวนี้ Function แปลกออกไปเท่า และบางทีราคาแพงเกินไปถึง 2-3 เท่า และช่างที่จะทำก็หาได้ยาก แต่ถ้าเป็นสถาปัตยกรรมโบราณที่ขึ้นทะเบียนไว้การซ่อมก็แนะนำให้คงรูปแบบไทย

ไพฑูริย์ เราหาวิธีการปรับปรุงแบบไทยของเราให้ทันสมัยให้เหมาะกับสภาพปัจจุบันไม่ได้หรือครับ คือให้คงรูปแบบไทยไว้ด้วย และให้เหมาะสมกับ Function ใหม่ได้ด้วย ต่างกันที่สมเด็จพระยานริศฯ ท่านทรงปรับไว้ นะครับ คือให้ดูกลมกลืนกับสมัยใหม่ได้เต็มที่ ไม่หักมุมกุกก๋าย มังกร สักแต่ว่าเอาชฎาครอบลงไปเท่านั้น

อธิบดี เปลี่ยนก็เปลี่ยนได้แต่มันก็ไม่งามเท่าแบบไทย เพราะสถาปัตยกรรมของเรามีแบบโดยเฉพาะ ถ้าเปลี่ยนแล้วก็ไม่อ่อนช้อยเท่าที่ควร ความสง่าผ่าเผยก็จะหายไปบ้าง แต่ขณะนี้เราก็รีบเปลี่ยนไปบ้างแล้ว สำหรับสถานราชการที่มอบมาทางกรมศิลปากร สถาปัตยกรรมก็พยายามพัฒนาให้เหมาะสมโดยเปลี่ยนแปลงบ้าง

ไพฑูริย์ ที่นี้สำหรับสถาปัตยกรรมแบบห้วงมุกกุกก๋ายมังกรที่มีอยู่มากรวมทั้งตึกที่สร้างกันขึ้นระกะระกะ ดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เป็นสง่าราศีแก่บ้านเมืองเช่นนี้ เราจะมีวิธีการควบคุมดูแลเขาได้บ้างไหมครับ เป็นต้นว่า อาจจะตั้งเป็นสถาบันอิสระขึ้นมาอีกบนหนึ่งเพื่อให้คำแนะนำหรือคอยตรวจตรา

อธิบดี เราอาจจะตั้งขึ้นได้ แต่ก็ไม่มีอำนาจอะไร เพราะอำนาจที่แท้จริงนั้นก็ตรงอยู่กับรัฐบาลอย่างเดียว ถ้าให้อำนาจแก่เอกชนหรือสมาคมสถาบันก็อาจจะยุ่งยากได้ เกิดการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม แต่เรามีสิทธิ์ผสมผสานงานได้ คือทางองค์การอิสระนั้นศึกษาวิจัยร่วมกัน เพราะเอกชนนั้นทำงานมากกว่ารัฐบาล งานก่อสร้างต่าง ๆ เอกชนเป็นคนทำ

เสียส่วนมาก แล้วก็ให้คำแนะนำมา ซึ่งเคียวนี้ก็มียู่บ้างแล้ว สมาคม
วิศวกรรมหรือสถาปนิกถ้าร่วมมือกันจริง ก็อาจคุมแบบแปลนได้ แต่
อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายบังคับต้องคำนึง เสรีภาพของบุคคล

ไพฑูริย์ ด้วยเพราะฉะนั้นงานส่วนใหญ่ก็งอแงไปทางด้านการให้การศึกษา

อธิบดี ใช่และคนที่ให้การศึกษาให้คำแนะนำที่ดีก็คือ สถาปนิกและวิศวกร
เพราะสถาปนิกนั้นแหละเป็นคนคิดเป็นคนสร้าง เป็นคนวางแบบให้แก่
ประชาชน ประชาชนเขาไม่ค่อยรู้ในเรื่องแบบแปลนมากนักหรอก

ไพฑูริย์ เกี่ยวกับการสร้างตึก สร้างสถานที่ราชการข่มพระบรมมหาราชวัง ข่ม
วัดที่เป็นแบบไทยสวย ๆ อย่างนี้ละครับ

อธิบดี จริง เราไม่ควรจะสร้างตึกกรมให้มาข่มสถานที่สำคัญ ๆ ของเรา
แต่ว่าเคียวนี้กำลังทางวัดถุมนั้นแรงเหลือเกินข่มอำนาจทางศิลปะ แม้แต่
ในต่างประเทศก็รักษากันไว้ไม่ค่อยได้เหมือนกัน และงานโดยตรงก็
ยังไม่มีใครรับผิดชอบ กรมศิลปากรก็ไม่มีอำนาจทางกฎหมายโดยตรง
อะไรจะไปบังคับไม่ให้สร้างตึกทำนองนั้นขึ้น แต่ถ้ารู้ก็คงพยายามบ่อน
กันเต็มที่ เช่นติดต่อกับสำนักผังเมืองและกรมโยธาเทศบาลให้ช่วย
แนะนำผู้สร้าง

ไพฑูริย์ เราร่วมมือกันไม่ได้หรือครับ ช่วยกันหาทางให้มีอำนาจดูแลมากขึ้น
เช่นอาจจะออกกฎหมาย

อธิบดี ก็ได้ แต่ต้องไม่ให้กระทบกระเทือนเสรีภาพของประชาชนมากนัก
เพราะในส่วนเอกชนนั้น เราจะไปบังคับเขาไม่ได้ เราต้องออกเป็นกฎ
หมายเสียก่อน นี่ก็เป็นนโยบายใหญ่ของรัฐ ถ้ารัฐเห็นสมควรก็อาจจะให้
ตราเป็นกฎหมายไว้ แต่พูดถ้าในส่วนประชาชนแล้วบ้านเราขาดการ
ปลุกฝังทางค่านี้นักมาก ลองเปรียบเทียบดูกับในต่างประเทศแล้ว ถ้า
คุณไปคุณจะรู้ว่ามติมหาชนเขาประนามกันเอง ถ้าใครมาสร้างอะไร
เกะกะไม่สวยไม่งาม ไม่เหมาะสมขึ้น

ไพฑูรย์ ขอบพระคุณครับ ที่นี้ผมอยากจะกราบเรียนถามถึงงานของกรมศิลปากรอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศมาก ในฐานะที่เป็นสมองของชาติก็เที่ยว คืองานทางด้านหอสมุดแห่งชาติ เท่าที่เป็นมานั้นเรามักส่งเสริมกันแต่หอสมุดในพระนคร ซึ่งกระผมคิดว่าในพระนครก็จำเป็นอยู่ แต่กระผมคิดว่าในสมัยนี้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการอ่านหนังสือกันมากขึ้น ทางกรมมีนโยบายจะขยายสาขาไปในต่างจังหวัดบ้างหรือไม่ หรือมีโครงการจะส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสอ่านหนังสือกันอย่างทั่วถึงเพียงไรครับ

อธิบดี เรื่องหอสมุดนั้นเป็นเรื่องใหญ่มาก ที่จริงเราสร้างหอสมุดมากี่หลายปีแล้ว แต่เราก็เพิ่งจะเข้ารูปแบบสากล แบบทันสมัยมาเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๘ นี้เอง ได้จัดบริการต่างๆ ครบ มีห้องปาฐกถา มีห้องเก็บหนังสือที่หายาก ห้องอ่านกันหนังสือ ที่กรุงเทพฯ เราก็พยายามดำเนินงานให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้เต็มที่ มีจัดนิทรรศการมีการปาฐกถาเป็นประจำ เทียวนี้เราก็เปิดถึงสองทุ่มครึ่งทุกวันวันหยุดราชการ ทางด้านหัวเมืองคิดไว้แล้วเหมือนกัน โดยเฉพาะในจังหวัดใหญ่ๆ จะเปิดหอสมุดขึ้น แต่ก็ขึ้นอยู่กับงบประมาณและกำลังคน เพราะสาขาที่ไปตั้งก็ควรจะมีหนังสือมาก มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถพอสมควร จึงจะสามารถจูงใจประชาชนให้เข้ามาใช้ห้องสมุดได้ ทั้งนี้อยู่ในโครงการของกรมแล้ว ขณะนี้ในต่างจังหวัดก็มีห้องสมุดประชาชน ของกองการศึกษาใหญ่ กรมสามัญศึกษาจัดอยู่

ไพฑูรย์ เราจะดำเนินงานร่วมกันได้แค่ไหนครับ

อธิบดี ร่วมกันอยู่แล้วทั้งการให้และการให้ยืม แต่อาคารสถานที่นั้นควรจะมีส่วนเจ้าของให้แน่ชัดลงไป ผมได้ทราบว่าทางกองการศึกษาผู้ใหญ่ก็ขาดเจ้าหน้าที่อยู่มากเหมือนกัน แต่ผมคิดว่าในต่างจังหวัดนั้นต้องบริหารจัดการ เพราะสมัยนี้คนนิยมอ่านหนังสือมากขึ้นแล้ว จะไปใช้ตามมหา

วิทยาลัย ตามโรงเรียนก็ไม่สะดวก และห้องสมุดประชาชนตามอำเภอ
จังหวัด ก็ยังมีหนังสือไม่เพียงพอ และผมคิดว่าจะไปทำเล็ก ๆ น้อยก็ไม่
ได้ผล ทำก็ต้องทำให้ใหญ่พอควร

ไพฑูริย์ กระผมได้ทราบผ่านทางหอสมุดมีหน้าที่จัดพิมพ์หนังสือที่อยู่ด้วย เท่าที่
เป็นมาก็จัดพิมพ์เฉพาะหนังสือเก่า ๆ ทางหอสมุดจะไม่จัดพิมพ์หนังสือ
ตีพิมพ์ในปัจจุบันบ้างหรือครับ หรือน่าจะเป็นหน่วยงานที่จะจัดประกวด
หนังสือดีของไทยเราบ้างมิใช่อาศัยแค่ UNESCO อย่างเดียว

อธิบดี ครับ ที่เราพิมพ์ก็มักจะพิมพ์หนังสือเท่าที่เห็นว่าดีและไม่มีใครพิมพ์
สำหรับหนังสือปัจจุบัน หอสมุดจะพิมพ์หรือไม่นั้น ก็ยากจะตอบว่า
ขณะนี้ยังไม่มีโครงการ เพราะรู้สึกว่าจะไปทำงานแข่งกับร้านค้าหรือ
องค์การ ต้องไปแย่งซื้อต้นฉบับ กลายเป็นหอสมุดทำการค้าไป และ
ในขณะนี้ก็ไม่เกิดปัญหาอะไร แต่หอสมุดทำการช่วยเหลือสนับสนุน
เอกชนด้วย ใครจะพิมพ์ หนังสือวรรณคดีหรือหนังสือที่หอสมุดมีอยู่
ปกติก็เก็บค่าธรรมเนียมภาคหอสมุดควรเท่านั้น

ไพฑูริย์ ทางสำนักงานประกวดหนังสือล่ะครับ

อธิบดี ยังไม่ได้คิดจะกระทำในเรื่องนี้

ไพฑูริย์ กระผมได้ทราบหนังสือบางเล่มเคยถูกสั่งห้ามอ่านมาแต่สมัยสมเด็จพระ
พระยาจักรี มาถึงสมัยนี้ เราจะให้คนรุ่นหลังอ่านได้บ้างหรือ
ยังครับ

อธิบดี ผมเข้าใจว่าในแง่ของการค้นคว้าแล้วก็ไม่ขัดข้อง แต่ก็ต้องพิจารณา
เป็นราย ๆ ไป แต่การเปิดให้อ่านที่ละใบก็เห็นจะไม่เกิดประโยชน์อะไร

ไพฑูริย์ ก่อนที่จะเลิกรบกวนท่านอธิบดี กระผมอยากจะทราบเรียนถามว่า งาน
ของกรมศิลปากรนั้นเป็นงานเพื่อบำรุงรักษา และส่งเสริมศิลป
วิทยาการของไทยอย่างที่ท่านอธิบดีได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้วนั้น ที่นี้
เมื่อบ้านเมืองของเราเปลี่ยนไป ศิลปและวัฒนธรรมไทยของเราก็ต้อง

เปลี่ยนไปด้วย กระทบไม่ทราบว่าทางกองศิลปศึกษา นอกจากจะจัดการเรื่องโรงเรียนแล้วนั้น มีการศึกษาค้นคว้าถึงศิลปไทยที่จะเปลี่ยนรูปไปอย่างไรบ้างหรือเปล่า เราควรจะมีพิพิธภัณฑ์ มีห้องแสดงภาพศิลปปัจจุบันบ้างหรือไม่ครับ

อธิบดี กองศิลปศึกษานั้นจัดการศึกษาสองประเภท และมีโรงเรียนในสังกัดอยู่สองโรงเรียนคือ โรงเรียนนาฏศิลป์ สอนดนตรีไทยและสากล ทางนาฏศิลป์มีโซน ละคร พ็อนรำ บัลเลต์ โรงเรียนช่างศิลป์ ก็ให้การศึกษาด้านไทยหลายอย่างเช่น วาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม องค์กรประกอบศิลป์ ศิลปภาพลายไทย สถาปัตยกรรมไทย ลายรดน้ำ ฯลฯ แต่ก็มีการเรียนศิลปะสมัยปัจจุบันด้วย แต่เนื้อแท้แล้วมุ่งไปทางของเก่า ความมุ่งหมายของช่างศิลป์นั้น เมื่อสำเร็จแล้วเราอยากให้ออกไปช่วยกันรักษาส่งเสริมศิลปอันดีของไทย มิฉะนั้นคนต่างชาติก็จะทำเสียหาย เช่นพวกทำโบสถ์วิหาร พระพุทธรูป เสริจออกมาหน้าตาที่ไม่เป็นไทย ส่วนหอศิลป์ กรมเห็นความจำเป็นและอยากจัดตั้งด่วน ก็อยู่ที่ปัญหาเพียงงบประมาณเท่านั้น

ไพฑูริย์ อยากจะขอรบกวนเรียนถามและเรียนความในใจเป็นข้อสุดท้าย เกี่ยวกับบ้านเมืองที่มีศิลปและวัฒนธรรมนั้น ท่านอธิบดีคิดว่าควรจะมีลักษณะอย่างไรไม่ทราบ และโดยเฉพาะในบ้านเมืองไทยเรานี้ กระทบรู้สึกที่กำลังจะกลายเป็นบ้านเมืองที่ไม่มีลักษณะ และบรรยากาศของศิลปและวัฒนธรรมไทยเข้าทุกที รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดแบบคนไทยกันเอง ก็กำลังจะหายไป มีแต่ความแก่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยากันทั่วไป ความเมตตาปรานี ความสุจริตใจต่อกันก็หาได้ยากเสียแล้ว กระทบคิดว่าศิลปและวัฒนธรรมจะช่วยกล่อมเกล่าจิตใจคนได้บ้าง ท่านอธิบดีคิดว่าเรามีทางออกอย่างไรสำหรับบ้านเมืองไทยเราในอนาคต โดยเฉพาะในด้านของศิลปและวัฒนธรรมทำอย่างไรเราจึงจะสร้างบ้านเมืองให้มีบรรยากาศของศิลปและวัฒนธรรมไทย อย่างมากที่สุดเท่าที่จะมากได้

อธิบดี เป็นเรื่องยากมาก ต้องการความร่วมมือกันจริงๆ ทุกฝ่าย ผมเองก็เป็นห่วงมากในหัวข้อที่คุณถามนั้น ทำไมอังกฤษ เขารักษาความเป็นอังกฤษไว้ได้ หรือญี่ปุ่นประเทศเพื่อนบ้านเรา ก็ยังมีบรรยากาศที่เป็นญี่ปุ่นอยู่ได้ เช่นที่ฟุกุ จะฟุกุแบบตะวันตกก็ได้ ฟุกุแบบญี่ปุ่นก็ได้ ปัญหาอยู่ที่ว่าให้ประชาชนสนใจศรัทธาอย่างแท้จริง ในศาสนา วัฒนธรรม ปากกมุขในความเป็นไทย สิ่งเหล่านี้จะสำเร็จได้ด้วยการศึกษา เป็นส่วนใหญ่ ย่อมหมายถึงการศึกษาในโรงเรียน หรือสถาบัน และการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป ทุกประเทศที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงการเมืองเป็นอย่างไร ก็ตั้งต้นจากเตี้ยก่อนทั้งนั้น ตัวอย่างในประวัติศาสตร์ และตัวอย่างในปัจจุบันก็มีอยู่มาก อย่างประชาธิปไตย ถ้าไม่เริ่มที่โรงเรียนแล้ว ผลจะเป็นอย่างไร อนาคตที่คุณต้องการอยู่ที่ความสำเร็จทางการศึกษา ฉะนั้นสถาบันการศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มที่สำคัญยิ่ง อันคับค่อมาก็ประชาชน ให้ได้ดู ได้เห็น ให้เกิดความเลื่อมใส คนมักเอาอย่างผู้มีชื่อเสียง ยิ่งเด็ก ๆ ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่มาก ขอให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติตัวอย่างอันงดงามไว้ก็เกิดผลแล้ว อันคับค่อไปก็ให้แบบอย่าง แนวคิดแก่ประชาชนทั่วไป โดยจัดการแสดงปาฐกถา อภิปราย แสดงละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ ใช้ประโยชน์ของสื่อมวลชน ให้ถ้ามีที่ ทั้ง ๓ ประการนี้จำเป็น

สรุปสิ่งที่คุณถามและประสงค์ไว้นั้นมีทางสำเร็จแน่ ในขณะที่วัฒนธรรมและอิทธิพลภายนอก เข้ามารบกวนเราอยู่นี้ ประชาชนทั้งหลายย่อมมองเห็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นอยู่แล้ว คงจะช่วยกันรักษาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไว้ได้แน่นอน ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ค้ำจุนความเป็นเอกราชของชาติไทย เป็นของประจำคนไทย ถ้าปล่อยให้หลุดลอยไปเสีย เราจะมีอะไรเหลืออยู่ เราจะมีอะไรปากกมุขใจ เราจะมีอะไรเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้รวมกันได้อย่างเหนียวแน่น ความเห็นนี้ขอให้อธิว่าเป็นความเห็นส่วนตัว

ไพฑูริย์ ผมขอกราบขอบพระคุณท่านอธิบดีมากครับ และขอหยุดแค่นี้ก่อนได้รับรบกวนท่านอธิบดีมามากแล้ว

การแข่งขันแบดมินตันชิงถ้วยวันททว

ครั้งแรก ๕-๖ เมษายน ๒๕๑๒ ที่บ้านไผ่

สมาชิกร่วมการแข่งขันมี

๑. อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
๒. จังหวัดเชียงใหม่
๓. จังหวัดชลบุรี
๔. จังหวัดนครราชสีมา
๕. สโมสรแบดมินตันสมบุญดี

วิสิทธิ์ ทองวัฒน์ เลขานุการ คณะกรรมการจัดการแข่งขัน

คนกับดนตรี

หลวงไพเราะเสียงซอ

นักดนตรีไทยผู้ใกล้ชิดกับท่านมักเรียกท่านว่า “คุณพ่อหลวง” หรือ “คุณพ่อ” เพราะปัจจุบันท่านมีอายุ ๗๗ ปี นับเป็นนักดนตรีไทยผู้แก่อาวุโสท่านหนึ่ง ในจำนวนไม่กี่คนที่ยังเหลืออยู่ถึงทุกวันนี้

ข้าพเจ้าเคยติดตามห้อยตามท่านไป บรรเลงดนตรีในงานต่างๆ จึงมีความเคารพเลื่อมใส และรักใคร่บูชาท่านเป็นอย่างมาก ในฐานะที่ท่านเป็นนักดนตรี และเป็นครูดนตรี ผู้อุทิศชีวิตให้แก่ดนตรีไทยทั้งชีวิต แม้สุขภาพของท่านจะไม่แข็งแรงเนื่องจากความชรา ประกอบกับความเป็นอยู่อย่างธรรมดาสามีของ ท่าน แต่ด้าลองรับปากว่าจะไปเล่นดนตรีแล้ว ท่านไม่เคยขาดเลยสักงาน และก็ดูเหมือนว่าจะมีงานให้ท่านต้องไปทุกอาทิตย์ เช่นกัน บางงานท่านต้องลุยน้ำข้ามนาไป ค่ำๆ มีค้ๆ กว่าที่จะถึงบ้านงาน ก็เคยมี

เมื่อครั้งที่ท่านจำเป็นต้องนอนโรงพยาบาลนั้น ว่ากันว่า ท่านเอาซอเข้าไปสีจนบรรดาพยาบาลชอบใจ มาฟังกันอยู่ตลอดทีเดียว

แม้ทุกวันนี้ อายุของท่านจะเลยเกษียณมามากแล้ว และทางกรมศิลปากรยังอุปการะท่านอยู่ก็ตาม แต่ท่านก็ยังต้องโหนรถเมล์ไปกรมฯ อยู่ทุกวัน เพื่อทำหน้าที่นักดนตรีของท่าน ไม่เคยขาดดนตรีไทยเป็นชีวิตจิตใจของท่านโดยแท้ ท่านยังสีซอของท่านอยู่ทุกคืนทุกวัน ทั้งเพลงการก็ยังไม่หลงไม่ลืม

ดนตรีไทยนั้นอาภัพนัก ตรงที่จะหาผู้สนใจใฝ่อย่างจริงจังใจมิใคร่ได้ ยิ่งนักดนตรีไทยหรือครูดนตรี ผู้จำทรงศิลป์ค่านนี้ไว้แล้ว ก็มีแทบจะนับนิ้วได้เอาทีเดียว ชีวิตของหลวงไพเราะเสียงซอ เป็นตัวอย่าง

ยืนยันความซื่อสัตย์ได้อย่างดี และนับวันศิลปะการดนตรีไทยนั้น จะร่อยหรอลงทุกที เหมือนกับชีวิตของนักดนตรีซึ่งดูจะลางเลือนจนคนเขาลืมเลือน เหมือนถูกสาปมาแทบทุกยุคทุกสมัยเช่นเดียวกัน

ข้าพเจ้าตั้งใจจะค้นคว้าหารายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตของคุณหลวงไพเราะเสียงซอ มารวบรวมไว้เป็นพิเศษต่างหากจากข้อเขียนนี้ ทั้งนี้เรื่องราวต่อไปนี่จึงเป็นเพียงคำบอกเล่า เท่าที่ท่านจะคุยให้ฟังได้ในเวลาอันจำกัด และโอกาสอันอำนวยให้เพียงชั้นหนึ่งก่อน

หลวงไพเราะเสียงซอ เป็นบรรดาศักดิ์ที่ท่านได้รับในรัชกาลที่ ๖ ชื่อเดิมของท่านชื่อ อุ่น คุรุชะชีวิน ชื่อสกุลเป็นชื่อที่ได้รับพระราชทานเช่นกัน ท่านเกิดที่บ้านหน้าไม้ อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๔ ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๓๕ บิดาของท่านชื่อ พยอม มารดาชื่อ เทียบ ตระกูลของท่านเป็นชาวนา แต่บิดาและมารดาของท่านกลับเป็นนักดนตรี บิดานี้เป็นชาวนบ้านหน้าไม้ ส่วนมารดาเป็นชาวนบ้านบางยี่โทซึ่งอยู่ติดบ้านหน้าไม้ลงมา

สมัยนั้นการเล่นที่ชนหน้าชนตา ก็มีเพลงเรือ เพราะนำทำอุสมบรมตามแบบฉบับของอยุธยาราชธานี แต่เพลง

เรื่อนั้นก็เล่นเฉพาะในฤดูกาล กระนั้นนิสัยสนุกทำนองนั้นก็มิได้จำกัดกาลไปด้วย จึงให้เกิดมีวงเพลงรับจ้างว่าเพลงทั่วไปขึ้น ซึ่งส่วนมากเมื่อสิ้นหน้าหนาวแล้ว อาชีพของชาวชนบทก็มักจะหันเข้าหาการพนันก่อให้เกิดการตั้งบ่อนการพนันขึ้นมากมายหลายบ่อนแทบทุกบ้านย่านตำบลทั่วไปได้ ก็การที่บ่อนใดจะมีคนคิดหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่เจ้าของบ่อนจะต้องประชันขันแข่งกันเป็นพิเศษ สมัยนั้น ก็เห็นจะไม่มีอะไรดีเท่าหาพวกพ่อเพลงแม่เพลงที่ตั้งวงรับว่าเพลงกันเป็นอาชีพนั้น มาว่ากันเป็นประจำที่บ่อนเสียเลย เพื่อจะได้เรียกร้องประกาศาแฟน ๆ ให้มาอุดหนุนกันแน่นบ่อนไว้ก่อน พวกจะหาความสำราญจากน้ำเต้าปูปลาหรือไฮโล ก็เฮโลกันไป ฝ่ายพวกชอบเฮฮาสารพากับการฟังเพลง ก็จะเป็นคนรองบ่อน เรียกคนให้มาติดบ่อนอยู่แถว ๆ วงเพลงประจำบ่อนนั่นเอง

เพลงที่ร้องนั้นเป็นทำนองแอ่วอย่างที่ขึ้นต้นว่า โอนอ โอนอ โอนอ โอนอ โอนอ โอนอ... เป็นต้น โดยมีซอด้วง หรือซออู้ หรือจะเข้ แคน คลอร้องไปเรื่อย ๆ อย่างที่สมัยนี้เรียกว่า “แอ่วเกล้าซอ” นั้นเอง นอกจากนั้นก็ยังมีพวกฉิ่ง ฉาบ กรับ ช่วยกระชับให้จังหวะพอสมควร เรื่องที่ว่ากันก็มี ขุนช้างขุนแผน อยู่เป็นพื้น

บิดาและมารดาของหลวงไพเราะฯ ก็ประจำอยู่วงแฉ่วน โดยบิดาเป็นนักดนตรี สีซอด้วง ส่วนมารดาเป็นคนขับลำนำ หรือร้องแฉ่วน วงแฉ่วนนี้ชื่อวงนายกริช วงที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น ก็มีอยู่หลายวง เช่นวงนายบู๊ และวงนายกริชนี้

เด็กชายอ่อนดื้อกำเนิดเอาสายเลือดนักดนตรีไว้เต็มตัวช่วยประการฉะนี้ ท่านเป็นบุตรคนที่ ๒ และคนสุดท้ายของบิดา โศกเป็นหญิงชื่อ ถมยา ครั้นท่านอายุได้ประมาณ ๑๐ ขวบ ก็ไ้ร่อนเร่ลงเรือเล่น เพลงอยู่เรื่อยไปตลอดถึงนครไชยศรี บางแก้ว บางปลาม้า สุพรรณบุรี พี่สาวของท่านได้รับการฝึกให้เป็นนักแฉ่วน ส่วนตัวท่านนั้น บิดาจับมือจับนิ้วให้เล่นขอมมาแต่ตัวน้อย ๆ จนร่วมเล่นวงกับเขาได้ ท่านเล่าถึงความรู้สึกตอนนั้นให้ฟังว่า เบื่อและไม่อยากเล่น แต่ถูกบังคับให้เล่น ก็ซังกะตายเล่นไป จนในที่สุดเป็นเอง ตั้งแต่นั้นอยู่ในวัยที่ไม่พ้นไปจากการชอบสนุกสนุกสนาน

ขอเพิ่มเติมข้อสังเกตไว้ในที่นี้ว่าการสีซอคลอร้องให้ได้ตามสำเนียงของผู้ร้องนั้น จำต้องใช้ความสามารถ และความชำนาญเป็นพิเศษ หมายถึงนอกจากต้องได้ทำนองได้นิ้ว แล้วต้องได้จังหวะ พร้อมกันไป ในขณะนั้นอีกด้วย แล้วถนัดขึ้นไปตามคำร้องให้ได้ นี่เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านสีซอได้

หวานเสนาะเพราะพริ้งทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็ชอด้วง ซออู้ หรือซอสสามสาย เป็นที่น่ายินดีที่ในปัจจุบัน ท่านได้เที่ยวชอทุกชนิดถึงกล่าวอัคแผ่นดินเสียงไว้แล้ว

แรกหัดนั้น ท่านสีซอด้วง เพลงที่หัดเป็นเพลงแรก จากการจับนิ้วของบิดาคือ เพลง “สามเส้า” ที่มีเนื้อร้องว่า เกิดเป็นหญิงแท้จริงแสนลำบาก เกิดเป็นชายยิ่งยากกว่าหลายเท่านี้เอง เมื่อหัดซอด้วงเป็นแล้ว จึงหันมาจับซออู้ได้ในภายหลัง

ครั้นอายุย่าง ๑๑ ขวบ ได้บวชเณรอยู่ที่วัดหน้าต่าง อันเป็นวัดที่ขึ้นชื่อของหลวงพ่ोजง ขณะนั้นหลวงพ่ोजงเป็นเจ้าของวาสอยู่ แต่ท่านมักออกธุดงค์ คงเหลือแต่หลวงพ่อนิล น้องชาย ทำการแทนอยู่เท่า นั้น พระที่สอนหนังสือให้สามเณรอื่น ชื่อพระวง แต่ท่านเรียนอยู่ได้ไม่เต็มที เพราะต้องสึกออกมาเมื่อบวชแล้วได้สามเดือน

สึกออกมาแล้วก็เริ่มเรียน ก.ข้อ ก.กา จากหนังสือ มุขยบทรรพกิจ ในวัดนั้นต่อมาเรื่อย ๆ เรียนถึงบวกลบ ก็ออกจากวัด โดยที่บิดาของท่านต้องการจะให้ไปเรียนหนังสือต่อที่กรุงเทพฯ บิดามีเพื่อนนักดนตรีที่คุ้นเคยกันอยู่คนหนึ่ง ชื่อนายจักร อยู่วงนางบู๊ เคยสีซอคลอแฉ่วนมาด้วยกน นายจักรนี้ เป็นนักดนตรีอยู่บางขุนพรหม

สมัยนั้นนักดนตรีฝีมือมักอยู่บางขุนพรหม นายจักรแนะนำว่าจะพาไปฝากฝังให้เรียนหนังสือที่วัดปริณายก ทางครอบครัวก็เห็นควร จึงตกลงใจย้ายกันเข้ากรุงเทพฯ ทั้งหมัดคงคิดว่าจะหาบ่อนในกรุงเล่นเพลงได้ไม่ยากจึงล่องเรือกันลงมาที่ครอบครัว ฝ่ายเด็กชายผู้นั้น มิได้เต็มใจจะมากรุงเทพฯ เลย เห็นจะเป็นเพราะไม่ชอบเรียนหนังสือ แต่ก็ต้องเตรียมเนื้อเตรียมตัว ตัดชุดนักเรียนไว้เรียบร้อย มีกางเกงสีน้ำตาลรัดเข่า ที่เรียกกันว่าเซตติง เสื้อราชปะแตน และหมวกกะโล่ฟาง อย่งโก้หรร่าน พรักพร้อมสมกับที่จะเป็นนักเรียน บางกอกได้ทันที แล้วลงเรือแจว หรือที่เรียกว่าเรือต่อ มาเรื่อย ๆ ชนิดกำไหนดอนนั้น จนมาขึ้นที่ท่าบางลำพู

นักดนตรีที่มีชื่อและคุ้นเคยกับบิดาท่าน ในสมัยนั้น นอกจากนายจักรก็มีนายบัวและนายโต ต่อมาภายหลังนายจักร ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงคนธรรพวาที นายบัวได้เป็น พระสรรเพชญ์สรวง นายโตเป็น หลวงว่องจะเข้รับ

เวลานั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ยังไม่เสวยราชย์ ยังทรงเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เพิ่งเสด็จกลับจากเมืองนอกใหม่ๆ โปรดปรานการเล่นละครพูด อันเป็นแบบสมัย

ใหม่จากเมืองอังกฤษ จึงมีพระปรารภกับสมเด็จพระพันปีต้องการครูดนตรี ก็ทรงได้รับคำแนะนำให้หาครูแปลก ซึ่งเป็นครูคนตรีมีชื่ออยู่วังบูรพาภิรมย์ ครูแปลกจึงตามบรรดาพรรคพวก มี นายบัว นายโต และ นายจักรมาร่วมวงด้วย วงดนตรีของท่านครูเหล่านี้ เป็นวงเครื่องสาย คอยบรรเลงสลับท่อนปี่ตกฉากละคร

วันที่บิดาท่านไปหานายจักรนั้น ก็อยู่กันพร้อมหน้า ครูโตจึงเอ่ยปากชวนให้ไปดูละครกันในวันนั้น ตอนนั้นเด็กชายผู้นั้นเพิ่งจะย่างเข้า ๑๓ ขวบ สีซอล่องพอดิ้ว เพลงการก็พอจะได้ไว้หลาย ที่ยังไม่ได้ก็พอจะสีตามต้นต้นไปได้ ตามวิสัยนักเลงเพลงซอแฉ่วเคล้าของชาวบ้านท้องถิ่นมาแต่เดิม จึงมีโอกาสดูซ้อมร่วมวงบรรเลงกับเขาด้วย ก็เด็กตัวเท่านั้น ทั้งหน่วยกันท่วงที่ กระบวนการสีซอ ก็ไม่ใช่อยู่น้อย จึงเป็นที่สะดุดตาของใครต่อใครที่มาชมการซ้อมละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ม.จ. ถดถวิล โอรสของกรมหลวงอดิศรอุดมเดชเป็นนักเลงจะเข้อยู่แล้ว และเป็นคนโปรดของในหลวงขณะนั้น พอทอดพระเนตรเห็นเข้า ก็ถูกพระทัย ชมว่าเก่งแล้ว เอ่ยขอ อยากจะรับเลี้ยงไว้ ครูโตก็ทูลให้ทรงทราบว่าเป็นเด็กบ้านนอกจะมาเรียนหนังสือ ถ้าทรงต้องการแล้ว

ก็จะติดต่อกับพ่อแม่เขาให้ บิดาของท่าน
ทราบความก็บอกถวายให้เป็นลูกเลย ท่าน
จึงได้เรียก ม.จ. ถดถวิลว่าพ่อ และอยู่วัง
สราญรมย์ตั้งแต่นั้นมาจนโต

ขณะนั้น นอกจากจะโปรดละครแล้ว
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ยังโปรดโขน
อีกด้วย ได้ทรงเกณฑ์พวกเด็ก ๆ ที่พอจะ
มีหน่วยก้านในทางเต้น ๆ รำ ๆ เพื่อจะคัดเลือก
เอาไปหัดโขน ท่านเล่าว่าท่านเองก็โดน
เกณฑ์ด้วย แต่นิสัยไม่ชอบทางนี้ จึงเวลา
ที่เขาให้ลองคัดมือให้ดู ก็แสร้งทำมือแข็ง
เสีย เขาเลยไม่เลือก ซึ่งเป็นที่สมใจท่าน
นัก

คราวหนึ่ง ตามเสด็จสมเด็จพระบรมฯ
ไปนครปฐม ความที่ยังเป็นเด็กก็เที่ยวชุก
ชนไปตามประสา สองคนกับพระยาภูมิ
เสวิน (บรรดาศักดิ์ในภายหลังและปัจจุบัน
ยังมีชีวิตอยู่) ซึ่งเป็นเพื่อนรุ่นราวคราว
เดียวกัน ได้แอบขึ้นขึ้นไปบนองค์พระ
ปฐมเจดีย์ มุตรอดเข้าไปตามรูกระโถน
จนไปไต่ล่นบนบัลลังก์ยอดกระโถน สมเด็จพระ
บรมฯ ทรงส่องกล้องพบเข้า รู้ว่า
เป็นเด็กของท่านถดถวิลก็ชอบพระทัยเลย
ตรัสเรียกเด็กสองคนว่า เจ้าลิงขาวและลิง
ดำแต่นั้นมา คือเจ้าคุณภูมิเป็น “ลิงขาว”
แล้วท่านเป็น “ลิงดำ”

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระบรมฯ เสด็จ
ราชย์แล้ว โปรดให้มีการเรียนดนตรี
สากล เพื่อความเหมาะสมในการแสดง
ละครพูดสมัยใหม่ ท่านต้องเรียนกับเขา
ด้วย โดยที่สี่ซอกเก่ง จึงหัดไวโอลิน ครูที่
หัดไวโอลินให้เป็นครูชาวอิตาลี ชื่อนาซารี
เป็นครูที่กระทรวงกลาโหมจ้างมา ท่าน
ต้องเรียนโน้ตสากล เรียนและหัดอยู่ทุกวัน
เฉพาะครึ่งวันตอนเช้า ขณะที่เรียน ก็ได้
ชื่อว่าหิวไว จำได้แม่น สีตามโน้ตเพียง
เที่ยวสองเที่ยว ก็ปิดสมุด สีได้โดยไม่ผิด
เพี้ยน เรียนอยู่สองปี ก็ได้เป็นไวโอลิน
มือ ๑ ประจำวง ตอนนั้นท่านอายุยังไม่
ถึง ๓๐

พอเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ครู
นาซารีถูกเรียกตัวกลับประเทศ จึงโปรด
ให้หมื่นคำรบพิฆาต ซึ่งมียศเป็นจ่านายสิบ
และเป็นล่ามประจำของครูนาซารี คุมวง
แทน โดยย้ายมาตั้งวงอยู่ที่สวนมิสกวัน
หลังจากที่ฝึกซ้อมกันมาเป็นเวลานานพอ
แล้ว ในหลวงจึงมีพระราชดำรัส ให้หาคน
ตรีสากลวงนี้มาบรรเลงถวาย โดยพระองค์
จะทอดพระเนตรผลการที่โปรดให้ฝึกซ้อม
จนตั้งเป็นวงขึ้นได้ ตามพระราชประสงค์
ตอนกลางวัน จึงมีการซ้อมใหญ่ เจ้า
พระยารามราฆพ เจ้ากรมมหรสพ มาดู
การซ้อมนี้ ขณะนั้น หมื่นคำรบพิฆาตผู้คุม

วงยังไม่มา จึงให้นายอุ้น คนเก่งของวงว่า
 การแทน ซ้อมอยู่สองสามเพลง เป็นที่
 ถูกอกถูกใจของเจ้าคุณรามฯ มาก กระทั่ง
 หมั้นกำรณมา นายอุ้นจึงสิ้นภาระ และ
 คำนึงเอง เมื่อการบรรเลงถวายหน้าพระ
 ที่นั่งสิ้นสุดลง นายอุ้น ไวโอลินมือ ๑ ก็
 ได้บรรดาศักดิ์เป็น ขุนคนตรีบรรเลง นับ
 แท้หน้ามา

แม้ขุนคนตรีบรรเลง จะเล่นซอฝรั่ง
 อยู่กรมมหรสพ จนได้ยศตำแหน่งนั้น แต่
 ท่านมิได้ทอดทิ้งซอไทยเลย ทุกครั้งที่
 เสด็จประพาสหัวเมือง ในการซ้อมรบการ
 เสือป่า ก็โปรดให้หาวงปี่พาทย์ตามเสด็จ
 ไปด้วยทุกราว ขณะแรกเสวยวราชย์นั้น
 ท่านเล่าว่า ในหลวงประทับอยู่กรุงเทพฯ
 ปีหนึ่ง ๆ เพียงสี่เดือนเท่านั้น นอกนั้น
 ประทับต่างจังหวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ และ
 ทุกราวที่เสด็จเข้าเมือง ขุนคนตรีบรรเลง
 ก็ต้องว่าที่ซออู้ผู้มีได้ขาด

กระบวนการเล่นซออู้นั้น ท่านเชี่ยวชาญ
 ในการตีกลองหรือเป็นพิเศษอยู่แล้ว
 เห็นจะเป็นท่วงเคยเป็นมือเก่า ในการเล่น
 เพลงแฉ่วเคล้าซอตั้งกล่าววนั้นเอง เวลา
 มีละครหน้าพระที่นั่ง ทุกราวหนึ่งถึงกับ
 ตรีสแก่ตัวละคร ที่มีวงอยู่แต่การฟัง
 บทจากผู้บอก ซึ่งยืนอยู่สองข้างเวที ว่า

ไม่ต้องมัวไปฟังบทมัน ไอ้อันมันส์ซออู้นี่แล้ว
 คือ ทรงหมายถึงให้ฟังแต่เพียงซอกก็พอ
 เพราะเพลงซออันนี้ได้ส่งสำเนียงตามบทอยู่
 อย่างชัดเจนแล้ว นั่นเอง

เกี่ยวกับบรรดาศักดิ์ หลวงไพเราะ
 เสียงซอนี้ ท่านได้รับเมื่อครั้งอยู่ในวงคน
 ตรีสากลเช่นกัน โดยพระยารามราชผู้เข้ามา
 กุมวงแทนหมื่นกำรณพิฆาตเป็นผู้ขอพระ
 ราชทานให้ พระยารามราชผู้นี้เป็นนักร้อง
 เคยเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้แก่ เจ้า
 พระยารามราชพอ เมื่อพระยารามราชเข้ามา
 กุมวงจึงได้ตั้งเอาตัวพระเจนนครियงค์ ซึ่ง
 ขณะนั้นเป็นขุนเจนทรรัฐ ทำราชการอยู่
 กรมรถไฟ เข้ามาร่วมวงคนตรีสากลด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า สมัยนั้น ชื่อบรรดา
 ศักดิ์ของนักดนตรีจะมีคล้องจองกันไป ครู
 หลวงไพเราะเสียงซอยังจำได้ และกรุณา
 ท่องให้ฟังดังนี้

* พระยาประสานดุริยศัพท์	พระประคัมดุริยกิจ
* หลวงประดิษฐ์ไพเราะ	* พระยาสนาหะดุริยางค์
พระสำอางค์คนตรี	หลวงศรีวาที
หลวงสินธุ์วาทิน	พระพิณบรรเลงราช
พระแพทย์บรมวงมย์	ขุนประคัมสังคีต
พระประถม์ไตรศัพท์	หลวงคนชรรพวาทิ
หลวงคนตรีบรรเลง	* พระเพลงไพเราะ
หลวงเพราะสำเนียง	หลวงเสียงเสนาะกรรม

* พระสรรเพชญ์	หลวงพวงสำเนียงร้อย
หลวงสร้อยสำเนียงสน	หลวงวิมลวิงว
หลวงบรรเลงเลิศเลอ	ขุนบำเรอจิตจรุง
หลวงบำรุงจิตเจริญ	ขุนเพลินเพลงประเสริฐ
ขุนผลิตเพลงประชัน	ขุนสนั่นบรรเลงกิจ
ขุนสนิทบรรเลงการ	ขุนสมานเสียงประจักษ์
หมื่นสมศรีเสียงประจิด	หมื่นวาทิตสรศิลป์
หมื่นวาทินสรเสียง	ขุนสำเนียงชั้นเชิง
หมื่นสำเร็จชวนชม	หมื่นภิรมย์เร้าใจ
ขุนพิไรรมยา	หมื่นวิมลประจิด
หมื่นวิณินประณีต	ขุนสังคีตศัพท์เสนาะ
ขุนสังเคราะห์ศัพท์สะอาก	หมื่นดุริยางค์เจนจังหวะ
หมื่นดุริยะเจนใจ	หมื่นประไพเพลงผสม
หมื่นประโคนเพลงประสาน	หลวงชาญเชิงระนาด
ขุนฉัตรทองวง	ขุนบรรจงหุ้มฉัตร
หมื่นบรรเจิดปี่เสนาะ	* หลวงไพเราะเสียงขลุ่ย
-คลอขลุ่ยคล่อง	(ไม่มีตัวผู้รับบรรดาศักดิ์ เพราะเจ้าตัวหนีไปเสียก่อน)
หลวงว่องจะเข้รับ	หมื่นขับคำหวาน

(เครื่องหมาย * นั้นเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาลาบรรดาศักดิ์ทั้งหมดนี้ โดยมากได้มาเมื่อเป็นนักดนตรีวงสากล ในกรมมหรสพนอกจากที่มีชื่อเฉพาะเกี่ยวกับดนตรีไทยเท่านั้น) บรรดาศักดิ์เหล่านี้ เวลานั้นเห็นจะหาตัวได้ยาก ท่านเล่าให้ฟังว่า หลวงดนตรีบรรเลงการนั้น คือ หมื่นคำรณพิฆาต หลวงเพราะสำเนียงนั้นเป็นบิดาของหลวงสุทธิสารวรรณกร อดีตประธานสภาวัฒนธรรมนุญ หลวงบรรเลงเลิศเลอ ได้ทราบว่าเวลานี้ก็ยังอยู่ที่วัดมกุฏ ขุนสมานเสียงประจักษ์ก็ยังอยู่

หลวงไพเราะเสียงขลุ่ยมีชีวิตรุ่งเรืองต่อมาถึงเป็นครูอยู่ในราชสำนักในรัชกาลที่ ๗ ชีวิตของท่านคลุกคลีอยู่กับการดนตรีไทยมาโดยตลอด ขอของท่านส่งเสียงก๊ววานมาจากบ้านหน้าไม้ แล้วไหลล่องลอยตามลำน้ำเจ้าพระยาเข้ามาถึงในวัง กระทั่งปัจจุบัน ท่านพักอยู่ในห้องเล็ก ๆ ของอาคารสงเคราะห์ ทรอกโรงม้าต้น เชิงสะพานยมราช พระนคร

ห้องเล็ก ๆ ของท่านสะอาดสะอาด มีโต๊ะเตี้ย ๆ ติดผนังอยู่ตัวหนึ่ง ใ้ว่างของใช้อันจำเป็น ท่านนั่งอยู่บนเสื่อน้ำมัน มีชอสามสายทำด้วยงา เก้าจันทันทวนเป็นสี่เหลี่ยม วางตั้งอยู่บนที่ตั่งข้างโต๊ะ ขอคั้นนี้ ท่านบอกว่าพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตรมงคลประทาน บนฝาผนังข้างหนึ่ง มีภาพวาดสีน้ำมันขนาดใหญ่ เป็นพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ยังมีเรื่องที่ข้าพเจ้าอยากรู้อีกมากมายเกี่ยวกับเบื้องหลังชีวิตของพ่อครู ผู้อยู่มารั้งห้ารัชกาลนี้ แต่คืนที่ข้าพเจ้าไปพบท่าน ท่านกรุณาคุยให้ฟังได้เท่านี้ แล้วบอกว่าเรื่องนอกจากนั้น ให้ไปถามนายจ่านองราชกิจเอาเอง แล้วท่านก็หันไปมองชอสามสาย ค่อยเอื้อมมือไปปลดออกมาจากที่ตั่ง พลังหม่นลุกบิตขิ้นสาย คึด

ลองเสี่ยงดู แล้วจึงบรรจุลาคันตี เป็น เพลงที่เราหลายคนก็ไปด้วยกัน ฟังไม่ออก แต่ก็นั่งสงบฟัง กระทั่งท่านวางคันตีลง พุคเสียงแผ่วเบาว่า ไม่เป็นเพลงอะไรหรอก ลีไปเรื่อย ๆ อย่างนั้น นั่งมอง ๆ แล้วก็เอามาตี อยู่อย่างนั้น ทุกวัน ขณะที่เราเงยบงกซ์อยู่ ด้วยความรู้สึกตื่นตัน ท่านก็ปรารภให้ฟัง อีกว่า เคยก็จะเลิกเล่นซออยู่เหมือนกัน เมื่อครั้งที่ลูกชายของท่านชื่อ อนันต์ ลีซอ ได้เก่งเท่าพ่อ ตีใจว่าจะได้ตัวแทน แต่ใน ที่สุดความหวังก็หายไป เมื่อลูกชายของ ท่านสิ้นชีวิตเสียเมื่อยังหนุ่ม ๆ อยู่เนั้น เวลา นี้ท่านไม่มีใคร เมื่ออยู่บ้าน ก็มีแต่วิทยุ เท่านั้นที่พอจะเป็นเพื่อนได้ กลางคืนก็

นอนไม่ใคร่หลับ จนคิดตื่น จะกลืนอะไรก็ ลำบาก เนื่องจากโรคร้ายในลำคอ เมื่อ ครั้งไปนอนอยู่โรงพยาบาล ก็ได้นายจ้าง ราชกิจ ช่วยกราบบังคมทูล จึงได้เป็นคน ใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

เราทราบลาท่านมาจากห้องนั้น ในยาม ตึก พอลงกะโตะ ก็ประจันกับดนตรีสากล ตั้งเวที่อยู่เยื้องบ้านท่านนั้นเอง เขากำลัง มิงงานมงคลฉลองอะไรสักอย่างหนึ่ง ข้าพ เจ้าเคินพลางคิดไปพลาง ขณะฟังเสียงสมัย ใหม่อันหนาวหู่ ว่าบ้านนี้ “คุณพ่อหลวง” คงกำลังนั่งลีซอสามสายกันนั้น อยู่ต่อไป อย่างเต็ม แสงจะสภาพและอ่อนหวาน ไพเราะสมบรรดาศักดิ์”

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เพชรน้ำเอกแห่งโลกหนังสือในเมืองไทย ซึ่งกำลังกล่าวขวัญกันทั่วไปในขณะนี้

หนังสือพระประวัติและงานศิลปะ ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เรียบเรียงโดย สุจริต ทวารสุข ฉบับได้รับรางวัลจากการประกวดเพียงฉบับเดียว ขององค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นหนังสือเล่มเดียวที่คนไทยทุกคนควรมีไว้เพื่อการศึกษาและ ประทับดูหนังสือเป็นอย่างยิ่ง

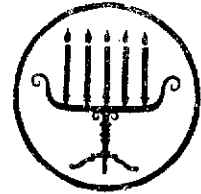
หนังสือเล่มนี้ ผู้เรียบเรียงได้ ใช้เวลาอันยาวนานในการค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ นับร้อยเล่ม พร้อมกับได้สอบถามผู้ใกล้ชิดมาประกอบด้วย จึงทำให้ ได้ทราบพระประวัติและผลงานของเอกศิลปิน นักปราชญ์ รัฐบุรุษคนสำคัญของไทยพระองค์นี้ได้อย่างถูกต้อง ละเอียด และสมบูรณ์ที่สุด หากที่จะหาอ่านได้จากหนังสือ เล่มอื่น

เพื่อที่จะได้หนังสือเล่มนี้เป็นสมบัติอันมีค่า ควรแก่การได้ไว้เป็นเจ้าของ จึงได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือแบบ มาตรฐาน และประณีต ด้วยกระดาษปอนด์อย่างดี แทรกด้วยภาพเกี่ยวกับพระองค์ท่านจำนวนหลายสิบภาพ ซึ่งพิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตทั้งหมด จัดทำรูปเล่มกะทัดรัด ปกแข็งเป็นพิเศษ คงทนถาวร สวยหรู

ราคาเล่มละ ๖๕.๐๐ บาท

ติดต่อสั่งซื้อได้ที่ **ไทยวัฒนาพานิช**

ถนนมิตรภาพ วนะนคร โทร. ๒๐๑๑๔, ๒๐๑๐๗, ๒๑๒๔๑

สำนักพิมพ์ สมาคมศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย
ปากจุฬาฯ ซอย ๒ ถนนพญาไท พระนคร
โทร. ๕๗๖๒๒

ดำดั่งการวางชื่อหนังสือโดยละเอียด โปรดคลิกขอได้จากบรรณาธิการ

หนังสือออกใหม่

ปรีตนาธรรมไทย

พุทธทาสภิกขุ ๔๕ บาท

ประวัติศาสตร์จีน

ส. ศิวรักษ์ แปล ๓๕ บาท

อิสลามสมัยแรก

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ๓๕ บาท

ประวัติศาสตร์อาเซียมอาเซียน

ม.ร.ว. จีรวัดน์ จักรพันธ์ แปล ๒๕ บาท

ESSAYS on THAI FOLKLORE

by Phya Anuman Rajadhon ๑๒๐ บาท

ไกรจะกุมชะตาเอเซีย

พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์

จำนงค์ ทองประเสริฐ แปล ๔๕/๓๐ บาท

ประเภทหนังสือแปล

โศกราตีส	๓๐ บาท
ส. คิวริกซ์ แปล	
ลลิตเรเลีย	๒๐ บาท
วิทยา ชูพันธ์ และ รัตนา บุญยรัตเวช แปล	
ประธานาธิบดี ในประวัติศาสตร์อเมริกา	๒๐ บาท
ช. เบียค	
ทศศาสนาในประวัติศาสตร์จีน	๒๕ บาท
จ่านกึ่ ทองประเสริฐ แปล	
รัฐสภา ประธานาธิบดี และศาลสูง	๒๕ บาท
กมล สมวิเชียร แปล (ปลีกเล่มละ ๑๐ บาท)	
ทนต์ทอนคลีซี	๑๕ บาท
ฮอกรณ ชาวติบรูซ แปล	
ภควัฒินา	๒๕ บาท
แดง มนวิฑูร และ จ่านกึ่ ทองประเสริฐ แปล	
การศึกษาในสหรัฐอเมริกา	๑๕ บาท
เจลา ไชยรัตนะ แปล	
โมนตงญโอด	๒๐ บาท
วรรณิ จันทราทิพย์ แปล	
คู่มือการเสนอข่าววิเทศและโทรทัศน์	๑๕ บาท
เกษม ศิริสัมพันธ์ แปล	
คนนอก	๑๕ บาท
อำพรณ โอทรกุล แปล	
การศึกษาเด็วกับหนังสือ	๒๕ บาท
เทพกมล เทวกุล และวิทยา เวชชาชีวะ แปล	
เลมิล ซอลนัคกีบ	๑๕ บาท
บันลือ ถิ่นพังงา แปล	
คำอารธรรณศวันออก (๔ เล่ม)	๑๐๐ บาท
เขียน ชีระวิทย์ อำนวยการ แปล	
ประวัติศาสตร์เศวตฉาน	๑๐ บาท
นิธิ เลี้ยวศรีวงศ์ แปล	

ประเภทวิทยานิพนธ์

บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ ๕ เล่ม	๒๕๐ บาท
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์	
ความทรงจำ	๓๐ บาท
สมเด็จพระมหาพรยาจารย์ราชานุภาพ	
ดิ้งหญิงใหญ่	๒๕ บาท
สมเด็จพระมหาพรยาจารย์ราชานุภาพ	
ชุมชนนิพนธ์	๓๐ บาท
กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร	
สุกประเพณีไทย	๑๐๐ บาท
พระยาอนุমানราชธม	
วารเล็กดีหนังสือภาพนอกอาณาเขต	๓๑ บาท
ทรงศรี ฮาจรูณ	
หลักสหกรณ์ ประเภทต่าง ๆ	๒๕ บาท
สวัสดิ์ เอกทัต	
หนังสือสนนค	๓๐ บาท
ส. คิวริกซ์ รวบรวม	
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	๑๐๐/๖๐ บาท
ศิริเรก ชัยนาม	

ประเภทภาษาอังกฤษ

Buddhism Explained	
by Bhikkhu Khantipālo	๘๐ บาท
Wisdom Gone Beyond	
Preface by H.H. Prince Dhanī	๖๐ บาท
From Ancient Thai to Modern Dialects	
by J.M. Brown	๑๐๐ บาท
Patimokkha	
Translated by Nanamoli Thera	๑๐๐ บาท
Notes on the Customs of Cambodia	
by Chou Ta-Kuan	๔๕ บาท
Teaching Dhamma By Pictures	
by Bhikkhu Buddhadasa	๑๐๐ บาท
Opening of the Wisdom Eye	
by The Dalai Lama	๖๐ บาท

List of Prentice-Hall Books

<i>A History of Modern Southeast Asia: JOHN BASTIN & HARRY J. BENDA.</i>	54.- Baht
<i>The Challenge of World Politics in South and Southeast Asia: WERNER LEVI.</i>	54.- Baht
<i>The Emergence of Modern Southeast Asia : 1511-1957 : JOHN BASTIN.</i>	43.- Baht
<i>Toward Disengagement in Southeast Asia: B. GORDON.</i>	43.- Baht
<i>Southeast Asia's Political Systems: LUCIAN W. PYE.</i>	43.- Baht
<i>Asia and U.S. Policy: W.A. WILCOX.</i>	43.- Baht

Prentice/Hall International

Englewood Cliffs • New Jersey 07632 U.S.A. (Cable PRENHALL, ENGLEWOODCLIFFSNJ)

Representative in Southeast Asia:

Mr. Antonio Esposito, Managers,
Prentice-Hall International, Inc.,
P.O. Box 21,
Quezon City, Philippines.

กวีนิพนธ์กับกวี

ลำนํ้าภูกระดัง*

ลำนํ้าภูกระดัง เป็นกวีนิพนธ์เรื่องใหญ่เล่มแรกของคุณอังคาร กัลยาณพงศ์ บรรดาผู้นิยมวรรณคดียุคใหม่ที่ติดตามผลงานร้อยกรองของคุณอังคาร และมีความรำลึกดี คงสังเกตเห็นกันแล้ว ว่าผลประพันธ์เล่มใหม่นี้ มีข้อสายสืบสัมพันธ์กับแกนเดิม คือ สาระสำคัญแห่งจินตนาการในฉบับ *กวีนิพนธ์ ของ อังคาร กัลยาณพงศ์* (พ.ศ. ๒๕๐๗) อันคุณรู้่นวิงรมใจกวีอยู่ไม่รู้สำงอุทธ์ เมื่อไปต้องสายลมบริสุทธิ์ส่ายเยเยือกบนยอดเขาสูงถึง ๑,๓๒๕ เมตร ก็ทวนประทุพโพลนขึ้นเหนือภูกระดัง แสงเพลิงสัจจินตนาการเรื่องโรจน์แรงกว่าแสงเดิม โชติช่วงจับท้องฟ้าดวงดาวเมฆหมอก ซอกส่องซอน

สว่างทั่วถึงโกรกธาร ละหานหินดินทราย ดอกไม้ดอกหญ้า หยาดน้ำค้าง นานาพฤกษาสน สัตว์จักรวาล ตลอดจนปริมณฑลแห่งภูผาลี้ลับนั้น ด้วยอารมณ์ระอุแรงรักกาพย์กลอน ด้วยความรู้สึกระทับจับใจทั้งเมื่อกและเมื่อก่อน วิงกรูแข่งกันผ่านสมองเครื่องกรองแก้วเที่ยงกริบ ทะยอยหลั่งมาเรียงเป็นวรรคสลับ รับ ร่อง ส่ง และประจงร้อยเป็นมัลย์กวีวจนะ บาทเอกโทดังที่จารึกละเอียดไว้ในฉบับ *ลำนํ้าภูกระดัง* (พ.ศ. ๒๕๑๒)

ลำนํ้าภูกระดัง หรือฉบับที่พึงเรียกว่า “ชุดสวนสน” ที่พิมพ์เผยแพร่ห่างจาก *กวีนิพนธ์* หรือฉบับที่พึงเรียกว่า “ชุดช่อ

* *ลำนํ้าภูกระดัง* ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ (กวีนิพนธ์สยาม) ๑๖๓ หน้า ๓๒ บาท

ล้นทม” เพียงช่วงเวลาชั่วห้าปี และถ้าเปรียบเทียบกัน ก็อาจช่วยให้เห็นต่อไปอีกว่า ในช่วงเวลานั้นมีการเปลี่ยนแปลงปรากฏชัดในกวีนิพนธ์ฉบับใหม่ โดยเฉพาะทางรสกลิ่น เสียงแสงสีกับ อารมณ์เร้าเร้าเข้มข้นมาก สร้อยสนิมพิมพาภรณ์ประศิษฐ์ประดับกายก็กลอนก็พราววกว่าก่อน อีกนัยหนึ่ง ถ้าเทียบโดยเสียงประสานเชิงดนตรี “ชุดช่อล้นทม” เป็นเสมือนเครื่องสายวงเล็กหรือแชมเบอร์มิวสิก เครื่องสี่เครื่องห้าส่วน “ชุดสวนสน” เสมือนเครื่องสายวงใหญ่หรือซิมโฟนีออร์เคสตรา จึงมีลีลา กลกลอนด้วยลูกรับลูกปล่อยลูกขัดและลูกหมก ยักย้ายถ่ายเทอารมณ์อ่อนไหว และแสดงความรู้สึกประทับใจซึ่งปณิธานกับอุดมการณ์ ได้หลายกระบวน เมื่อเป็นเรื่องทรงเครื่องใหญ่ปานนี้ หากกวีหรือผู้นำแนวบรรเลงถึงปริมาณคุณสาระแห่งอัจฉริยภาพของทศวรรษ ออกมาคุ้มครองพาหะหรืออุปกรณ์แห่งจินตนาการอุดมการณ์ คือ คำกลอนหรือเสียงประสาน ให้สัมผัสสมทรงกลมกล่อม ก็ย่อมหวังบรรลุสู่สุนทรียะแห่งศิลป์นั้นๆ ได้สำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นทางวรรณศิลป์ หรือจิตศิลป์ คุณอังคารทั้งปณิธานมุ่งหน้าไปสู่อยู่นั้น ด้วยสองศิลป์

พร้อมๆ กัน *ลำนำภูกระดัง* มีทั้ง “โพเอติกอิมเมจ” และ “โพเอติกคิกซัน” งามๆ เป็นพยานยืนยันอยู่มากหลาย แต่เมื่อใช้สองศิลป์ผสมกันเกื้อกูลกัน ก็มีคราวจะต้องเสียงขอล้อแหลมบางอย่าง เป็นต้นว่าการรักที่เสียกายน้อง อันถ่วงจินตนาการให้ถ้อยความปราศเปรียวลงบ้าง การรักลำเอียงด้วยอารมณ์ที่มดำดิ่งไปทางใดทางหนึ่ง จะด้วยจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึกก็ตาม คุณอังคารแสดงให้ประจักษ์ว่ารักสองศิลป์ ทั้ง “ลอรราชา” รักสองสาว “เพื่อนไทแพงทอง” ให้เท่าๆ กันมาตลอดคณิราส แต่จะเป็นผลพูนหรือผลพรองแก่คุณค่าวรรณคดีของ *ลำนำภูกระดัง* ประการใดหรือไม่ นั้น ย่อมแล้วแต่วิจารณ์ทัศนกับรสนิยมของนักวรรณคดี ที่มหน้าใจนักแดงแท้รวมทั้งกาลระยะเวลา อภิमानเป็นปฏิบัติภัยต่อความเจริญองงามทุกทางทุกฝ่าย อีกประการหนึ่ง ความรู้จิตรกรรม ความรักศิลปกรรม ของผู้ริ่ชยกรอง *ลำนำภูกระดัง* เปรียบเสมือนกริชคู่คมกริบ พกไว้ใช้ช่วยทางทรวททรงแสงสีเงา ให้สัมฤทธิ์มิตกับภาพประทับใจดังจินตณทัศน์ ไปในแนวเนียนกับ “อิมเพรสชันนิสต์” ดังที่ *ลำนำภู*

กระดิ่งมี “ รุ่งเกล้า ” “ อสรพิษสามเหลี่ยม
เขียว ” กับ “ เมฆทับราวกับทองคำ ”
หากจะเป็นด้วยเหตุอื่นกลใดอีกก็ยากจัก
อนุมาน อย่างมากก็ให้ ได้เพียงเพราะ
“ แว่วทาสลิ่งของจิตรกรกวี ”

วรรณกรรมร้อยกรองสรรคสร้างขึ้นจาก
“ เสียงคำ ” มิใช่เพียง “ คำถ่ายทอดความคิด ”
หรือคำมีความหมายธรรมดาสามัญ และ
ความหมายของบทร้อยกรอง เป็นผลจาก
การผูกเสียงคำเข้าด้วยกัน กุญแจร้อยคอกไม้
เข้ารูปเป็นมัลย์ มากกว่าจะเป็นผลจากการ
ผูกคำให้มีความหมายต่างความคิดต่าง ๆ
ดังนั้นบทร้อยกรองจึงมีความหมายลึกซึ้ง
ซึ่งและกว้างขวางกว่าธรรมดา ดังที่ผู้อ่าน
วรรณคดีได้รับความรู้สึกจากความหมาย
เกิดแต่เสียงคำนั้น ๆ เช่น “ murmur of
innumerable bees ” ของลอว์ตั้นนีสัน
หรือกอนหนึ่งไน On the Beach at Fontana
ของเจมส์ จอยส์ ดังนี้ “ Around us fear,
descending Darkness of fear above And
in my heart how deep unending Ache
of love! นีฉันทไถ *ลำนำนุกระดิ่ง* ก็ฉันทไถ
อนึ่งการซ้ำคำซ้ำเสียงในบทร้อยกรองหรือ
บทกลอน เป็นกลวิธีของกวีอย่างหนึ่งที่ใช้
เสียงคำเสริมความหมายให้วิจิตรพิสดาร

และขับภาพพจน์ให้เข้มด้วยเสียงแสงสีกับ
เงา ประสบการณ์ของกวีมีส่วนสำคัญแก่
การใช้เสียงคำให้ดีเด่น ดังเห็นได้จากตอน
ตัวอย่างข้างบนนี้ คุณองการมีประสบ
การณ์ผ่านภูกระดิ่งมาแล้ว และใช้วิธีซ้ำ
คำซ้ำเสียงไว้ใน *ลำนำนุกระดิ่ง* เป็นอันมาก
แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ
เช่นใช้ “ เผาะเผาะ ” กับสายน้ำค้าง
“ หวิวหวิว ” หรือ “ ริวริว ” กับสายลม
“ เรื่อยเรื่อย ” หรือ “ รินริน ” กับสายน้ำ
และ “ ฉ่างฉ่าง ” กับคนหลงตนเต้นรำ
แต่การใช้กลวิธีนี้มากเลยมีขัณขุมปฏิบัติไป
ก็ดูเหมือนทำให้เสียงคำก็ตี ความหมาย
พิเศษก็ตี ตาคัด้อยแรงฤทธิ์ลงเป็นลำดับ
ผลทางเสียงทางภาพก็พลอยเคือ และ
เลื่อนไปถนัด ทำนองเดียวกับกฎแห่งผล
ลดน้อยถอยลงทางเศรษฐศาสตร์ ในเมื่อ
กวีประหยัดคำใช้หรือมีคำใช้วงจำกัด ท่าน
สุนทรภู่ยอดกลอนกวีแห่งยุครัตนโกสินทร์
นิยมกลวิธีแบบธรรมดาเนี้ยมนี้ และใช้ได้
ผลดีมาแล้ว เช่น “ ระฆังหง้งหง้งห่างลง
ครางคริม ” (*นิราสพระบาท*) “ รินรินขึ้น
เช่นน้ำอบหอม ” กับ “ กานแกแต่แว่วแห้ว
แจ้วเสียง ” (*นิราสสุพรรณ*)

แกนแนวของ *ลำนํ้าภูกระดัง* อยู่ตรง
เหนือหาพื้นเดิมใน *กวีนิพนธ์* ของ *อังคาร
กัลยาณพงศ์* และมีส่วนเสริมน่าสนใจ คือ
“เข็มนิ่งว่าเจ้านายกูทำไม” อันเป็นตอนที่
ต้องการกลั่น ความเข้าใจอย่างประณีต
เพราะเป็นเสมือนเขาวงกตแห่งทัศนคติ
ของคุณอังคาร ในเรื่องธรรมชาติของ
ปลุกชนบางจำพวก โดยความหมายแฝงใน
เงาเด่นชัดมุกกลับจากภาพชีวิตจริง ได้ผล
ทัดเทียมกับของ *กัลลิเวอร์ส ทราวเวล* ของ
โจนาธาน สวิฟต์ แต่คมคายซึ้งซาบกว่า
ด้วยเหตุว่าเป็นบทร้อยกรอง ช่อนเล็บได้
สนิทกว่าร้อยแก้ว พอจะกล่าวได้ว่า *ลำนํ้า
ภูกระดัง* แจกแจงความรู้สึกทัศนคติของ
กวีใน *กวีนิพนธ์* ให้ละเอียดและเข้มข้น
เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ ความเจริญวัย
กับการคลี่คลายของเหตุการณ์แวดล้อม
โดยกาละ อาศัยภูกระดังเป็นจุดศูนย์กลาง
แล้วจินตนาการแผ่รัศมี โดยรอบออกไป
เป็นสื่อสาวทัศนคติ เติมเสริมเครื่องทรง
พรรณราย ว่าด้วยสุนทรภู่แห่งอุดม
การณ์บ้าง ด้วยแรงแห่งปณิธาน แต่มี
ด้วยคอกดวงแห่งปรัชญาชีวิตบ้าง บ้าย
ด้วยน้ำพิษแห่งความผิดหวังในรักในมนุษย์
ในสังคม และด้วยเปลือกแห่งการบ้าน
เมืองโสมม ชโลมด้วยเลือดแห่งความรัก
บุชวารรณศิลป์ศิลปวัฒนธรรม และด้วย

น้ำกรรกแห่งความหวงแหนธรรมชาติป่า
ห้วยกรรคหินดินทราย อันหวังไว้ให้เป็น
อุทยานสถานสุขใจกายแก่ปวงชน เป็นต้น
ลำนํ้าภูกระดัง ฉายให้เห็นความรู้สึกนึกคิด
ของกวี ว่าซัดตั้งซัดเกี่ยวกันเองและซัด
เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลายประการ เช่น
ความปรารถนาจะหลุดพ้นห้วงเวลา กับ
“กาลจักร” ความหวังพึ่งสันโดษกับ
โลกียวัตร ค่านิยมอุดมคติของกวีกับค่านิยม
ของสังคมปัจจุบัน และคู่ซัดอื่น ๆ
อีกไม่น้อย ความรู้สึกทัศนคติขัดแย้งกัน
เหล่านี้ จะซัดเกี่ยวกันรุนแรงปานใดก็ตี
ลำนํ้าภูกระดัง บ่งว่ากวียังเป็นปลุกชนอยู่มาก
หวังพึ่งร่มโพธิ์แห่งความสันโดษ แต่ก็ตัด
โลกียสุขให้ถึงขนาดสมุจเฉทปทานมิได้ ยัง
ยอมให้ความอยาก ผลยินดีจุกคร่าสังขาร
ชราขึ้นเขาสูงใหญ่ ขึ้นไปร้ายกระแสนธรรม
คติปณิธานอุดมการณ์ถึงเตือนใจคนกับตน
เอง แล้วก็ยังหวนรำพันหาหญิงรักหรือ
แม่ “นารีผล” ฯลฯ (หรือเป็นด้วยแก่น
มันต์ขลังของนิราสแบบธรรมนิยมไม่ตก)
บทกลอนนี้ถือได้ว่า เป็นสัจกวีนิพนธ์
เพราะกวีสรรค์สร้างขึ้น ด้วยความรู้สึก
แก่นแท้ ด้วยความจริงใจบริสุทธิ์ จาก
ประสบการณ์ในชีวิตจริง จากสัจธรรม
จากความเคารพตนเอง จากกันบึงบึงน้ำใจ
นักเลงแท้

ลำนำนุกระดิ่ง เป็นกลอนนิราศ แต่แฝง
แนวว่าเป็นกลอนเหลือบกาพย์ และมีแนว
ดำเนินเนื้อความแปลกไปจากแนวนิราศ
แบบธรรมเนียมหลายประการ เป็นต้นว่า
ขึ้นต้นด้วย “คำไหว้ครู” คือ ไหว้พระ
รัตนตรัย พระวิมเนศวร พระจันทร์
พระอาทิตย์ พระสรสวัสดิ์ จัดลักษณะกลอน
ในรูปบาทเอกบาทโทเป็นคู่ ๆ เค่นชัด
และให้ส่งรับสัมผัสกันเป็นช่วง ๆ ไปทำให้
เป็นรูปกลอนใหม่ โดยเอกภาพแบบฉบับ
ของคุณอังคาร และก็ใช้มาแล้วใน *กวีนิพนธ์*
ชระรอยข้อดังกล่าวนี้จะเป็นส่วนหนึ่ง ที่ถูก
กำหนดว่าละเมิดฉันทลักษณ์ หากมองในแง่
“ไคนามิสม์” แล้ว ก็น่าจะเห็นว่าเป็น
สัญญาทางสร้างสรรค์ มากกว่าทางวินาศ
และถ้ามองในแง่ “คอสมโพลิเทคนิสม์”
ด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะเห็นว่า “แตกแนว”
ในกรณีนี้ เป็นความเจริญงอกงามของ
“วรรณศิลป์สุนทรีย์” ตามกาลสมัย
ลำนำนุกระดิ่ง ให้ปรัชญาชีวิต ทศนคติอุดม
การณของกวี มีความสำคัญลำดับแรก
หรืออีกนัยหนึ่งเป็นแม่บท (Theme)
และให้คำพรรณนานิราศ มีความสำคัญ
ลำดับรอง หรืออีกนัยหนึ่งเป็นบทประคับ
(Variations) ดุจภูมิหลัง ซึ่งดูเหมือนจะ
กลับกันกับธรรมดาของนิราศแบบธรรมเนียม
อย่าง *นิราศพระบาท* กับ *นิราศเมือง
แกลง* ของท่านสุนทรภู่ เป็นต้น

ถ้ามองข้ามเขตกำแพงเมืองไทยออก
ไปโดยรอบ ก็คงเห็นว่าศตวรรษ ที่ ๒๐
นี้ มีวรรณกรรมร้อยกรองประติษฐ์ดัด
แปลงขึ้นทั่วไปหลายแบบ เป็นผลให้
กระเทือนถึงเนื้อหา ทำนองนิพนธ์ ตลอดจน
จรรยาบรรณร้อยกรอง ไม่มีวรรณกรรม
ร้อยกรองยุคใดจะมีกลวิธีมากเท่า หรือใช้
วรรณศิลป์ร้อยกรอง ผสมผสานกับศิลปะ
อื่นๆ ได้เทียบกัน ดังนั้น เมื่อลำนำนุกระดิ่ง
เอ่ยถึง “จิตกรกวี” จึงไม่น่าคิดไปว่า
“แหวกแนว” โด่งไปลุ่มมตตามลำพัง
ที่ชวนพินิจพิจารณา ก็คือว่า คุณอังคาร
ใช้ศิลป์นั้นๆ เกื้อกูลกวีนิพนธ์เพื่ออันใด
และผลพูน หรือผลพ่วงแก่วรรณกรรม
ร้อยกรองมีเพียงใดหรือไม่ คงได้กล่าว
แล้วข้างต้น โธษอาศัยเหตุผลที่เชื่อว่าคุณ
อังคารมิใช่ทิวทัศน์กวีแบบธรรมเนียม แต่
เป็นปรัชญากวี เกมจิตกรกวี สาเหตุแห่ง
การประติษฐ์ดัดแปลงวรรณกรรมร้อย
กรองขึ้นใหม่หลายแบบนี้ เป็นที่ยอมรับ
กันสากลว่า ส่วนหนึ่งสืบแต่ความก้าวหน้า
ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม
และมนุษย์ เปลี่ยนแปลงเร็วกว่าเครื่องมือ
ใช้สอยของตน อารมณ์ความเชื่อคือและ
ทัศนคติทางศีลธรรม สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น
และวิวัฒนามาเป็นตอนๆ ศิลปต่างๆ
จะเป็นผลหรือไม่ก็ต้องอิงอาศัยสิ่งเหล่านั้น

และพฤติกรรมของมนุษย์ก็ทำนายจากสิ่ง
เหล่านั้น กติเรื่องมนุษย์ สังคมมนุษย์และ
จักรวาลก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ระบบค่านิยม
กำลังกลอนแกลน หรืออยู่ในสภาพ
น่าระท้อแท้ใจ วรรณกรรมยุคปัจจุบัน
ส่วนใหญ่จึงบ่งถึงการแสวงหาระบบค่านิยม
ใหม่ เรื่องจริงเรื่องเท็จก็ เรื่องสวยงาม
เรื่องน่าเกลียด เรื่องชั่วเรื่องดี จำต้อง
พิจารณากันใหม่ให้ชัดแจ้ง จึงวรรณกรรม
ที่สรรค์สร้างขึ้น ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้
อยู่ในลักษณะวิเคราะห์ ทดลอง และผิด
แผกแตกต่างออกไป และแสดงปฏิกิริยา
ต่อแบบธรรมเนียม ของโพเอติกคิกชั้น

รูปบทร้อยกรอง กลวิธี กับเนื้อหาแนว
ดั้งเดิม แล้วพยายามค้นหาหลักการ
หรือใฝ่หาหลักการใหม่ มาใช้นิพนธ์วรรณ
กรรมแนวใหม่ ให้เหมาะสมกับยุคประสงค
ดังตอนตัวอย่างจาก "Barcarolle" ของ
คัมเบิลยู. เอ็ช. โอเกิน ในหนังสือ

The Shield of Achilles คือ

"Lion, lamb and deer,
Untouched by greed or fear,
About its woods are straying,
And quietly now
The blossoming bough
Sways, sways, sways
Above the clear unclouded brow,"

เฉลิม อยู่เวียงชัย

ใช้น้ำมันสามทหาร

รายได้เข้ารัฐ

ปฎิกิริยา

มหาชาติคำหลวงแต่งตั้งที่เมืองพิษณุโลก

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงเจริญรอยตามพระยาสิทธิแห่งสุโขทัย^(๑) เป็นต้นว่า พระยาสิทธิทรงผนวช สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็ทรงผนวชโดยที่พระองค์ทรงผนวชที่วัดจุฬามณี^(๒) อันสันนิษฐานว่าเป็นบริเวณเมืองสองแคว ซึ่งพระยาสิทธิเคยมาครองอยู่อีกด้วย^(๓) พระยาสิทธิโปรดให้จัดทำเนียบการปกครองในเมืองศรีสัชชนาลัย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็โปรดให้จัดทำเนียบการปกครองในพิษณุโลกและกรุงศรีอยุธยาด้วยเหตุนี้ เมื่อพระยาสิทธิทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือ *ไตรภูมิพระร่วง*^(๔) สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงโปรดให้แต่ง *มหาชาติคำหลวง* อันเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ขึ้นเช่นเดียวกัน

สันนิษฐานว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดให้แต่ง *มหาชาติคำหลวง* ขึ้นในวันพฤหัสบดี แรม ๖ ค่ำ เดือน ๘ ปีระกา จุลศักราช ๘๒๗ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๐๘ กล่าวคือโปรดให้แต่งขึ้นหลังจากที่พระองค์ทรงผนวชได้เจ็ดวัน^(๕) พระองค์ทรงถือเอาปีระกา อันเป็นปีที่พระยาสิทธิทรงราชนิพนธ์ *ไตรภูมิพระร่วง* เป็นปีแต่ง *มหาชาติคำหลวง* และทรงถือเอาวันพฤหัสบดี อันเป็นวันครู เป็นวันเริ่มพระราชนิพนธ์ การพระราชนิพนธ์ครั้งนั้นโปรดให้ราชบัณฑิต ซึ่งบวชเป็นพระก่อนหน้าพระองค์เพียงเล็กน้อย เป็นผู้แต่ง^(๖)

การที่สันนิษฐานว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดให้แต่ง *มหาชาติคำหลวง* ในตอนนี้ อาศัยหลักการหลายประการเป็นต้นว่าโปรดให้แต่งในปีระกา อันเป็น

นามปีเดียวกันกับการแต่ง *ไตรภูมิพระร่วง* อีกประการหนึ่ง การที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงผนวชถึงแปดเดือนครึ่ง^(๑) นั้น คงได้พระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับศาสนาขึ้น คงไม่โปรดประทับอยู่โดยเปล่าประโยชน์แก่ศาสนาเป็นแน่แท้ ข้อที่น่าเชื่อถืออีกอย่างหนึ่งก็คือ พระที่บวชโดยเสด็จจำนวนห้ารูปนั้น คงเป็นราชบัณฑิตของพระองค์ พระองค์จึงโปรดให้บวชก่อน และพระองค์คงโปรดให้พระทั้งห้ารูปนั้น ช่วยกันแต่ง *มหาชาติคำหลวง* ขึ้น คาดว่าการแต่งคงเป็นไปอย่างประณีตที่สุด หลังจากพระองค์ทรงลาผนวชแล้ว การแต่งก็คงดำเนินการเรื่อยไป และได้รับการแก้ไขมาโดยลำดับ จนเสร็จบริบูรณ์ในปีชวดจุลศักราช ๘๔๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๒๕ รวมระยะเวลาการแต่งราว ๆ ๑๕ ปี และเนื่องจากใช้เวลาแต่งถึง ๑๕ ปีนี้เอง เมื่อจะทรงรวบรวมเป็น *มหาชาติคำหลวง* โดยสมบูรณ์ จึงโปรดให้ฉลองวัดพระศรีรัตนมหาธาตุด้วยการมหรสพเป็นเวลาถึง ๑๕ วัน^(๒) สันนิษฐานได้อีกว่า การสวดมหาชาติคำหลวง คงเริ่มสวดเป็นครั้งแรกที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุและที่วัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลกราว พ.ศ. ๒๐๒๕ ลงมา

จากหลักฐานดังกล่าวแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่า *มหาชาติคำหลวง* แต่งขึ้นในเมือง

พิษณุโลกอย่างแน่นอน ใช้เวลาแต่ง ๑๕ ปี กล่าวคือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๘ อันเป็นปีที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงผนวช จนถึง พ.ศ. ๒๐๒๕ ระหว่างปีดังกล่าวนี้ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มิได้เสด็จครองราชย์ที่กรุงศรีอยุธยาเลย คงโปรดให้พระราชโอรสครองอยู่ ส่วนพระองค์เสวยราชย์ ที่เมืองพิษณุโลก ตลอดรัชสมัย^(๓) ทั้งนี้เพื่อป้องกันหัวเมืองฝ่ายเหนือให้พ้นจากการรุกราน ของพระเจ้าติโลกราชเจ้านครเชียงใหม่หรือลานนาไทย

มหาชาติคำหลวง ฉบับที่แต่งในเมืองพิษณุโลก เหลือตกทอดมาถึงปัจจุบันเพียงเจ็ดกัณฑ์ ส่วนอีกหกกัณฑ์ คือ *หิมพานต์ ทานกัณฑ์ จุลพน มัทรี สักกบรรพ ฉกษัตริย์* นั้นสูญหายไปเมื่อกรุงแตกปี พ.ศ. ๒๓๑๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้แต่งซ่อม จนครบ ๑๓ กัณฑ์ในเวลาต่อมา

ประจักษ์ สายแสง

- (๑) นัยของพงศาวดารทุกฉบับให้ข้อยุติร่วมกัน
- (๒) พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์กล่าวว่า “ศักราช ๘๒๘ ระกาศก (พ.ศ. ๒๐๐๘) สมเด็จพระบรมไตรโลกเจ้าทรงพระผนวช ณ วัดจุฬามณี ได้ ๘ เดือน แล้วลาพระผนวช”
- (๓) ศิลาจารึกหลักที่ ๘ ตอนที่ ๔ กล่าวถึงว่าพระยาติโลกราชราชย์ที่เมืองสองแควได้เจ็ดปี คร. ประเสริฐ ณ นคร สันนิษฐานว่าว่างเป็นระหว่าง พ.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๑๑

- (๔) พระยาตีไททรงพระราชนิพนธ์ *ไตรภูมิพระร่วง* ในศักราช ๒๓ ปีระกา ตร. ประเสริฐ ณ นคร คาดว่าคงอยู่ในราว พ.ศ. ๑๙๙๘
- (๕) จารึกวัดจุฬามณีกล่าวว่า “ศักราช ๘๒๗ ปี ระกา นกษัตริย์เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ กรเทพวาร สมเด็จพระรามธิบดีศรีบรมไตรโลกนาถบพิตร เป็นเจ้า ทรงพระผนวช”
- (๖) จารึกวัดจุฬามณีกล่าวว่า “และท่านแก่ให้บวช พระสงฆ์ปรีวรกรก่อนหน้าพระองค์ และท่าน จึงทรงเครื่องบรรพชิต และพระสงฆ์บวชโดย เสด็จทั้งสี่คณะ ๒๓๒๔ พระองค์”
- (๗) จารึกวัดจุฬามณีกล่าวว่า “ทรงพระผนวชอยู่ ได้แปดเดือนสิบห้าวัน”
- (๘) *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ* อักษรนิติ์กล่าวว่า “ศักราช ๘๔๔ ขลศก ท่าน ให้เล่นการมหรสพ ๑๕ วัน ฉลองวัดพระศรีรัตนมหาธาตุแล้วจึงพระราชนิพนธ์มหาชาติคำ หลวงจบบริบูรณ์”
- (๙) *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ* อักษรนิติ์กล่าวว่า “ศักราช ๘๒๕ มะแมศก สมเด็จพระบรมไตรโลกเจ้าไปเสวยราชสมบัติ เมืองพิษณุโลก..” และ “ศักราช ๘๕๐ วอกศก สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า เสด็จ ไปเอาเมืองทวาย... หนึ่งในปีเดียวกัน สมเด็จพระบรมไตรโลกเสด็จนฤพาน ณ เมืองพิษณุโลก...”

เราเสียกรุงสามครั้งหรือ

อนุสนธิภาควิชาใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ ของ ดร. แดมสุข นุ่มนนท์ เกี่ยวกับหนังสือ *ประวัติศาสตร์ อาเซียนอาเซียน* ของ B.R. Pearn และ ดร. แดมสุขฯ ได้ตั้งปัญหาว่า “ถ้าเรายอมรับข้อความตอนนี้ (คือตอนสงครามช้างเผือก ปี พ.ศ. ๒๑๐๖ ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พม่าตีอยุธยาแตก และจับพระเจ้าแผ่นดินไทยไปเป็นท้าวประกัน...) ก็เท่ากับต้องเปลี่ยนแปลงเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยกันใหม่ ว่าเราเสียกรุงแก่พม่าสามครั้งไม่ใช่สองครั้ง คือเสียครั้งสงครามช้างเผือกเป็นครั้งแรก...” บทความนี้จึงเป็นการตอบปัญหาว่าเราไม่

ยอมรับ โดยนำหลักฐานที่เราเมื่อมาแสดงให้ปรากฏ

เรื่องการเสียกรุง คราวสงครามช้างเผือก ผู้เขียนได้สอบหลักฐานมานานแล้ว แต่ไม่ได้เขียนขึ้น เพราะเหตุที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระราชทานภาพ เมื่อพระองค์ จวเส้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๔๘๖ กลับไปทรงเชื่อตามพงศาวดารพม่าว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ถูกนำตัวไปเป็นเชลย ณ เมืองหงสาวดี ปรากฏใน *พระราชประวัติ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช* เป็นการกลับพระมติเดิม ซึ่งพระองค์ทรงไว้ในหนังสือ *ไทยรบพม่า* (ตอนแรกตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐) ว่า “ไม่น่าเชื่อ” อะไรที่

พระองค์ทรงไว้ ไม่ตรงกับหลักฐานที่ได้ใหม่ ผู้เขียนก็พยายามเลี่ยงไม่คัดค้าน ยกเว้นเรื่องเกี่ยวกับประเทศชาติ พวกอังกฤษที่แต่งประวัติศาสตร์พม่า นับแต่เซอร์ อาเธอร์ แฟร์ สกอต ฮาร์วี ฮอลล์ ฯลฯ ต่างก็ว่าอะไรว่าตามกัน คือเอาความในพงศาวดารพม่า มาเขียนเป็นภาษาอังกฤษจำหน่ายทั่วโลก และท่านสุกท้ายก็คือเพิร์น ถ้าเราไม่คัดค้านโดยเอาหลักฐานของเรามาตีแผ่ให้เห็น ความไม่จริงก็จะกลายเป็นความจริงไป บทความนี้จึงมีจุดประสงค์กึ่งกล่าวมา

หนังสือ *ประวัติศาสตร์พม่า* เริ่มแต่ฉบับของ เซอร์ อาเธอร์ แฟร์ ตีพิมพ์มานานแล้ว คือ พ.ศ. ๒๔๒๖ ปัจจุบันหายาก แต่ฉบับที่ ๒ ของ G.E. Harvey ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ เพิ่งมาตีพิมพ์ใหม่อีก (พ.ศ. ๒๕๑๐) ยังซื้อหาได้สะดวก ท่านผู้เป็นนักค้นคว้าคนสำคัญในเรื่องราวของพม่า และยังได้รับคำปรึกษาจากผู้ยิ่งใหญ่คนอื่น ๆ เช่น Duroiselle, Furnival, Searl, Stewart, Luce รวมทั้ง W.A.R. Wood ค้วย และนักศึกษาชาวพม่าอื่น ๆ อีกหลายคน ฉบับของ G.E. Harvey จึงเป็นฉบับมาตรฐาน ด้อยค่าสำนวนกึ่งเร้นหู อ่านจับใจ ฮาร์วีทำการสอบสวนพงศาวดารพม่ามากยิ่งขึ้นกว่า

ใคร ท่านกล่าวว่า พงศาวดารพม่าที่มีสมญาว่า *พงศาวดารฉบับทองแก้ว* (Glass Palace Chronicle) เรียบเรียงขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๒ (คือในรัชกาลที่ ๓ ของเรา) เมื่อกล่าวถึงจำนวนทหาร ที่พม่าใช้ในการรบพุ่งมากมายเหลือเชื่อ เช่นกล่าวว่า กองทัพมโกลยกมาตีกรุงพุกาม เมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๐ ค้วยรืพลถึง ๖ ล้าน (ฝ่ายจีนจดไว้ว่ามีเพียง ๑๒,๐๐๐) และพระเจ้านราสีหบดี มีทหาร (ตามจารึกวัดมณฑลเจดีย์) ถึง ๓๖ ล้าน แต่ส่งไปปะทะทัพมโกลเพียง ๔๐๐,๐๐๐ การที่พระเจ้านราสีหบดีต้องเสียกรุงครั้งนั้น ฮาร์วีถามว่า ทหารอีก ๓๕ ล้านเศษเอาไปไว้ไหน (ถ้ามีจริง) ทำไมจึงไม่เกณฑ์มาป้องกันพระนคร นี่ก็เป็นการแสดงข้อกังขาว่าตัวเลขจำนวนทหารที่ปรากฏในพงศาวดารพม่าเชื่อถือไม่ได้ แม้แต่เรื่องสมัยใหม่ เช่นเมื่อพม่ารบอังกฤษครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๗ พม่ายันทัพอังกฤษได้ครั้งหนึ่ง ก็บันทึกว่า ทหารอังกฤษบาดเจ็บล้มตายครั้งนั้นราว ๑,๐๐๐ คน แต่ทางอังกฤษจดไว้ว่า ๑๐๖ คน (ปรากฏในภาคผนวกหน้า ๓๓๕) และเมื่อพม่าแพ้สงคราม มีการเซ็นสัญญาที่เมือง วันทบุ (Yandabu) พม่าต้องเสียค่าปรับ และดินแดนตอนใต้ให้แก่อังกฤษ พงศาวดารพม่าบันทึกว่า “ในปี

๑๑๖๖ และ ๑๑๖๗ (จุลศักราช) พวกคนชาวจากทิศตะวันตก มาหาเรื่องพิพาทกับพระเจ้าปราสาททอง ยกทหารขึ้นที่เมืองอย่างกึ่ง ตีเมืองอย่างกึ่งและเมืองแปรได้ พม่ายอมให้ยกขึ้นมาจากเมืองรันทบุ พระเจ้าปราสาททองทรงศรัทธา ไม่ประสงค์จะให้ผู้คนเสียชีวิต จึงไม่ได้เตรียมการสู้รบ พวกคนชาวต้องเสียเงินทองมากมายในการยกทัพมา เมื่อมาถึงเมืองรันทบุ ก็หมดกำลัง ต่างก็เกือบอันวินทกั้วลเป็นอันมาก จึงกราบทูลพระเจ้าปราสาททอง พระเจ้าปราสาททองผู้ทรงเปี่ยมไปช่วยพระเมตตาการุณา จึงส่งเงินจำนวนมากไปช่วยค่าใช้จ่าย และมีบัญชาให้พวกคนชาว ออกนอกประเทศไป” (ฮาร์วี คำนำหน้า ๒๐) ความจริงเป็นอย่างไรเราก็ทราบกันดีอยู่แล้ว แต่ผู้แต่งพงศาวดารพม่าก็เขียนไปอย่างนี้

แต่ฮาร์วี ถึงจะเป็นนักค้นคว้าที่ยิ่งใหญ่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่า ตอนสงครามขอช้างเผือก ฮาร์วีก็ลอกข้อความมาจาก พงศาวดารฉบับหอแก้ว คือฮาร์วีเขียนว่า

“สงครามใน ค.ศ. ๑๕๖๓-๔ พม่าเริ่มด้วยการตีได้เมืองกำแพงเพชร แล้วก็ได้เมืองสุโขทัย กองทัพใหญ่จึงยกลงมายังกรุงศรีอยุธยา พวกที่ถูกบีบและอาวุธ

ซ้ำก็กล้มตายก็มีจำนวนมาก แต่ก็ได้ค่ายต่าง ๆ หลายค่าย แล้วให้ทหารยึดจับเรือแพต่าง ๆ ในแม่น้ำ รวมทั้งเรือสินค้าชาวต่างประเทศด้วย ๓ ลำ เมื่อล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้รอบด้านแล้ว ก็ใช้ปืนใหญ่ระดมยิงเข้ามา ทางกรุงก็รับยอมแพ้ ยอมมอบช้างเผือก ๔ ช้างให้พม่า รวมทั้งพระมหากษัตริย์ไทยและเจ้านายอื่น ๆ ถูกนำไปเป็นเชลยเมืองหงสา บุเรงนองอภิเษกพระเจ้าลูกยาเธอของกษัตริย์ไทยให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ปกครองกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองประเทศราช และให้ทหารพม่าจำนวน ๓,๐๐๐ ไร่กำกับ เมื่อไปถึงกรุงหงสาวดีกษัตริย์ไทยก็ทูลลาออกผนวช และขออนุญาตออกธุดงค์ ก็ได้รับอนุญาตเมื่อกษัตริย์ไทย เดินทางเข้ามาถึงกรุงศรีอยุธยาก็ทรงลาผนวช (ชั้นครองแผ่นดิน) นี้เป็นมูลเหตุให้เกิดสงคราม (ใน ค.ศ. ๑๕๖๘-๙) คราวนี้ทัพพม่าล้อมกรุงศรีอยุธยา อยู่ถึง ๑๐ เดือน...กษัตริย์ไทยสวรรคตในขณะกรุงถูกล้อม แต่พม่าก็ตีกรุงไม่แตก...จนคืนวันหนึ่ง ออกญาจักรี (ผู้เป็นไส้ศึกให้พม่า) เปิดประตูเมืองพม่าจึงเข้าเมืองได้....” (ฮาร์วี หน้า ๑๖๗-๑๗๐)

ก็เมื่อพงศาวดารฉบับหอแก้วมาเรียบเรียงเอาในรัชกาลที่ ๓ ของยุครัตนโกสินทร์ คือ

กว่า ๒๖๐ ปี หลังเหตุการณ์ เรื่องใหญ่ เรื่องสำคัญ ก็เชื่อถือไม่ได้เสียแล้ว โดยไม่ต้องกล่าวถึงรายละเอียด การจะเรียบเรียงประวัติศาสตร์เราต้องพึ่งหลักฐานผู้รู้เห็น จดบันทึกไว้ เมื่อทดสอบข้อความรับกันแล้ว จึงนำมาใช้เป็นหลักฐานเขียนขึ้นได้หลักฐานของไทยว่าไว้เป็นอย่างอื่นคงที่จะนำมาแสดง ณ ที่นี้ คือ

ฉบับหลวงประเสริฐ บันทึกว่า “ศักราช ๙๒๕ กุนศก พระเจ้าหงสาธิบดี ยกพลลงมาในเดือน ๑๒ นั้น ครั้นถึง วันอาทิตย์ แรม ๕ ค่ำ เดือนนี้ พระเจ้าหงสาได้เมืองพิษณุโลก...แล้วพระเจ้าหงสา จึงได้เมืองเหนือทั้งปวง แล้วจึงยกพลลงมายังกรุงพระนครศรีอยุธยา” ข้อความถึงตอนนี้ *พงศาวดารฉบับหอแก้ว* และ *ฉบับหลวงประเสริฐ* รับกัน ศักราชก็ตรงกัน คือจุลศักราช ๙๒๕ เดือน ๑๒ ตรงกับ ค.ศ. ๑๕๖๓ และเดือนนี้ ศักราชฝรั่งเปลี่ยนเป็น ๑๕๖๔ เพราะเป็นราวเดือนมกราคม *ฉบับหลวงประเสริฐ* บันทึกต่อไปว่า “ครั้งนั้นฝ่ายกรุงพระนครศรีอยุธยา ออกเป็นพระราชไมตรี และสมเด็จพระมหาษัตริย์เจ้าทั้งสองฝ่ายเสด็จมาทำสัตยาธิษฐานหลังน้ำสิโนทกตำบลวัดพระเมรุ” ความตอนนี้นำขัดกันไปบ้าง *ฉบับหอแก้ว* ว่าทางกรุงยอมแพ้โดยเร็ว คือยังไม่มีการรบพุ่งจับ

เกี่ยว *ฉบับหลวงประเสริฐ* ว่าฝ่ายกรุงศรีอยุธยาออกเป็นพระราชไมตรี ความก็ไม่ขัดกันมากนัก แต่ความสำคัญอยู่ที่ว่า กรุงศรีอยุธยามีได้ฤกษ์แตก คือไม่มีการเสียกรุง *ฉบับหลวงประเสริฐ* บันทึกต่อไปว่า “แล้วจึงพระเจ้าหงสา ขอเอาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราเมศวรเจ้า และข้างเผือก ๔ ข้างไปเมืองหงสา” เรื่องพระราเมศวรพระเจ้าลูกเธอถูกนำพระองค์ไปเป็นเชลยเมืองหงสา นั้น พระราชพงศาวดารฯ ของเรารับกันทุกฉบับ ไม่มีฉบับไหนโต้แย้ง และที่พงศาวดารพม่าว่าปลุกทำหนักประทาน สมเด็จพระยามคำทรงราชานุภาพก็ทรงไว้ในสงครามครั้งที่ ๓ (ตอนศึกขอข้างเผือก) ว่า “อาจประทานพระราเมศวรก็ได้” ส่วนสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ยังกงครองราชสมบัติอยู่กรุงศรีอยุธยาเพราะ *ฉบับหลวงประเสริฐ* บันทึกต่อไปว่า “...ในปีเดียวกันนั้น พระเจ้าล้านช้างให้พระราชสาส์นมาถวายว่าจะขอสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ พระเทพกระษัตริย์เจ้า แลทรงพระราชทานแก่พระเจ้าล้านช้าง” ใครเป็นผู้ทรงพระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเทพกระษัตริย์เจ้าแก่พระเจ้าล้านช้าง ก็ต้องตอบว่า ผู้ทรงพระราชทานก็คือสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เพราะฉะนั้น *ฉบับ*

หอแก้ว กับ ฉบับหลวงประเสริฐ จึงกล่าว
ความไว้ชัดเจน

เรื่องสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ พระเทพ
ภักษัตริย์เจ้ายังไม่จบเพียงเท่านี้ เพราะ
ฉบับหลวงประเสริฐ ยังบันทึกความต่อไปว่า
“และครั้งนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระ
เทพภักษัตริย์เจ้าทรงพระประสูติ จึง
พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระ
แก้วฟ้าพระราชบุตรให้แก่พระเจ้าล้านช้าง
ศักราช ๙๒๖ ชวตศก พระเจ้าล้านช้างจึง
ให้เชิญสมเด็จพระแก้วฟ้าพระราชบุตร ลง
มาส่งยังพระนครศรีอยุธยา และว่าจะขอ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเทพภักษัตริย์เจ้า
นั้น และจึงพระราชทานสมเด็จพระเทพ
ภักษัตริย์เจ้าไปแก่พระเจ้าล้านช้าง ครั้งนั้น
พระเจ้าหงสาวดีเห็นความทั้งปวงนั้น จึง
แต่งทัพมาข่มขู่อยู่กลางทาง ออกจึงเอา
สมเด็จพระเทพภักษัตริย์เจ้าได้ ไปถวายแก่
พระเจ้าหงสาวดี” เมื่อพระเจ้าหงสาวดีทัพ
กลับไปกรุงหงสาวดี ยังเป็นปีกุน
จุลศักราช ๙๒๕ การพระราชทานสมเด็จพระ
เจ้าลูกยาเธอ พระเทพภักษัตริย์เจ้าไป
แก่พระเจ้าล้านช้างเป็นปีชวต จุลศักราช
๙๒๖ ข้อความต่อจากนี้ไปจนถึงปีมะโรง
จุลศักราช ๙๓๐ (ระยะ ๔ ปี) ปีที่พระเจ้า
หงสาวดีมาล้อมกรุงศรีอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง
ฉบับหลวงประเสริฐ มิได้บันทึกข้อความ

อะไรไว้ เป็นการ leave blank เรื่องราว
ในตอนสี่ปีนี้มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง

แต่เราก็น่าจะมีหลักฐานเก่าอยู่อีกฉบับ
หนึ่ง เรียกกันว่า พระราชพงศาวดารความ
เก่า “ตำนานแต่งครั้งกรุงเก่า เป็นโครง
เดิมของพระราชพงศาวดาร” (ตีพิมพ์
อยู่ในชุด ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๕) มี
ข้อความลายมือเขียน หนึ่งเล่มสมุดไทย
เมื่อเอามาตีพิมพ์มีจำนวนหน้าเพียง ๒๐
หน้า แต่มีข้อความลบอ่านไม่ได้ ๒๑ แห่ง
เขียนเป็นพรรณนาโวหาร ไม่ใช่เพียงแต่
บันทึกข้อความสั้น ๆ เหมือนอย่างฉบับ
หลวงประเสริฐ พระราชพงศาวดารความ
เก่า ฉบับนี้พรรณนาคความว่า

“ในขณะพระแก้วฟ้า พระราชบุตร
พระเจ้าล้านช้างเผือกปราสาททอง เธอส่งไป
ถวายแก่พระยาล้านช้างนั้น ครั้งพระ
แก้วฟ้าราชบุตรไปถึงเมืองล้านช้างพระยา
ล้านช้างก็ว่า เราจำเพาะใช้ให้ไปขอพระ
เทพภักษัตริ์ และพระแก้วฟ้าราชบุตรนี้
เรามีได้ให้ไปขอ และเราจะส่งพระแก้วฟ้า
ราชบุตรคืนไปยังพระนครศรีอยุธยา และ
จะขอพระเทพภักษัตริ์ซึ่งจำเพาะแต่ก่อน
นั้น...ครั้นถึงเดือน ๕ ชวตศกศักราช ๙๒๖
พระเจ้าล้านช้างเผือกตรัสให้พระยาแมนไปส่ง
พระราชธิดา (พระเทพภักษัตริ์) ไปแก่
พระยาล้านช้าง อันมานั้นส่งไปโดยทาง
สมอสู”

นี่เป็นเรื่องราวรับจาก *ฉบับหลวง* *ประเสริฐ* และรับกันอย่างเหมาะสมเจาะ คือ พรรณนาถึงเรื่อง พระแก้วฟ้าส่งไปถวาย พระยาล้านช้าง พระยาล้านช้างไม่ฟัง ประสงค์ ประสงค์แต่จะได้พระเทพกระษัตรี ศักดิ์กรงกัน คือ บีชวก จุลศักราช ๕๒๖ เป็นปีที่พระเจ้าช้างเผือกส่งพระเทพกระษัตรีไปถวายพระเจ้าล้านช้าง

พระราชพงศาวดารฉบับความเก่า พรรณนาต่อไปว่า “ขณะนั้นรู้ข่าวไปถึงพระเจ้าหงสา พระเจ้าหงสาก็แต่งตั้งพระตะบะ เป็นนายกองยกพล ๕,๐๐๐ รุกมา...สกัดออกตีทัพชาวล้านช้าง.....ได้พระเทพกระษัตรีไปถวายแก่พระเจ้าหงสา จึงพระยาล้านช้างบันทาลโกรธ ว่าซึ่งพระเจ้าหงสาแต่งตั้งพลมาสกัดรบพุ่ง และเสียพระเทพกระษัตรีไปหงสา นั้น เพราะกรุงพิษณุโลก พระยาล้านช้าง ก็บำรุงช้างม้า รั้งพลว่าจะยกมาเมืองพิษณุโลกนั้น ขณะนั้นพระเจ้าช้างเผือกก็ตรัสให้ไปห้ามพระยาล้านช้าง พระยาล้านช้างก็ทำตามพระราชโองการพระเจ้าช้างเผือกนั้น”

ฉบับหลวงประเสริฐ ไม่กล่าวเรื่องราว ๔ ปี ตั้งแต่ปีชวศ จุลศักราช ๕๒๖ ไปจนถึงปีมะโรง จุลศักราช ๕๓๐ แต่ *พระราชพงศาวดารฉบับความเก่า* พรรณนาข้อความให้ครบถ้วน ไม่ขาดตกบกพร่อง

ทั้งจะขอย่อมาลงไว้ให้เห็น เป็นเรื่องราวแต่ละปี นับแต่ปีชวศ จุลศักราช คือ ๕๒๖

ปีฉลู จุลศักราช ๕๒๗ พระเจ้าช้างเผือก ก็อัญเชิญสมเด็จพระมหินทราธิราชหน่อพระพุทธเจ้า เสด็จขึ้นผ่านภิกขุเสวยราชสมบัติ ทรงแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา และพระเจ้าช้างเผือกเสด็จออกไปอยู่วังหลัง ขณะนั้นพระชนม์มพระเจ้าช้างเผือกได้ ๕๕ วัสสา...ครั้นถึงเดือน ๓ ก็เสด็จขึ้นไปเมืองลพบุรี ตรัสให้บูรณะอารามพระมหาธาตุลพบุรีให้บริบูรณ์

ปีเถาะ จุลศักราช ๕๒๘ เดือนยี่แรม ๑๓ ค่ำ พระยาล้านช้างยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลก ตามแผนของสมเด็จพระมหินทราธิราช ทัพอยุธยาถอยขึ้นไปทำที่จะช่วยป้องกันเมืองพิษณุโลก แต่แท้จริงก็เพื่อโจมตี เมืองพิษณุโลกเป็นศึกกระหนาบ ทัพอยุธยาทัพ่าย ทัพเมืองพิษณุโลกถอยลงมา ทัพล้านช้างก็ถูกตีถอยทัพไปเมืองล้านช้าง

ปีเถาะ จุลศักราช ๕๒๘ เดือน ๘ พระเจ้าช้างเผือก ทรงผนวช...เสด็จลาผนวชในเดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช ๕๓๐ ทรงผนวชอยู่ ๕ เดือน

เมื่อทรงลาผนวชแล้ว ก็เร่งตกแต่งพระนครไว้เตรียมรับศึกหงสาวดี ขณะนั้นพระมหาธรรมราชาเมืองพิษณุโลกเสด็จ

เมืองหงสาวดี พระมหาจักรพรรดิ และ พระมหินทรจึงเสด็จเมืองพิษณุโลก รับ พระวิสุทธิกษัตริย์กับพระเอกาทศรถมาไว้ เป็นตัวจ่านำอยู่กรุงศรีอยุธยา และพระ มหินทรทรงแต่งตั้งทัพไปตีเมืองกำแพงเพชร ก็พ่ายแพ้ทัพเมืองกำแพงเพชร

ปีมะโรง เดือนอ้าย ขึ้นหนึ่งค่ำ จุลศักราช ๙๓๐ พระเจ้าหงสาวดียกทัพมา ถึงกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าช้างเผือกทรง พระประจวบหนักประมาณ ๒๕ วัน ก็ สวรรคต ศักราช ๙๓๑ ปี ก็ปีมะเส็ง พงศาวดารความเก่า จบลงตอนพม่ายังตี กรุงศรีอยุธยาไม่ได้ พระมหาธรรมราชา รับอาสาพระเจ้าหงสาวดี ออกมาเจรจา ความเป็นไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา แล้ว *ฉบับหลวงประเสริฐ* ก็รับช่วงบันทึกข้อความ ต่อไปว่า “ ครั้นถึงศักราช ๙๓๑ มะเส็งศก ๗ วันอาทิตย์ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๙ เพลา รุ่งแล้วประมาณ ๓ นาฬิกา ก็เสียกรุง พระนครศรีอยุธยาแก่พระเจ้าหงสา ครั้น ถึงวันศุกร์ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๒ ทำการ ปรามตาภิเศก สมเด็จพระมหาธรรมราชา *อิราชเจ้า* เสวยราชสมบัติกรุงพระนคร ศรีอยุธยา อนึ่งเมื่อพระเจ้าหงสาเสด็จกลับ คินไปเมืองหงสา นั้น พระเจ้าหงสาเอา สมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าขึ้นไปด้วย ”

นี่เป็นการบันทึกการเสียกรุงครั้งที่ ๑ โดยเมื่อไทยเสียกรุงแล้ว พม่าก็นำกษัตริย์

ไปเป็นเชลยเมืองหงสา การเสียกรุงเมื่อ จุลศักราช ๙๓๑ ปีมะเส็ง ค.ศ. ๑๕๖๕ เป็นผลของสงครามเนื่องมาจากคราวก่อน พระนิพนธ์ ของสมเด็จพระยาคำรงฯ ในหนังสือ *ไทยรบพม่า* (สงครามครั้งที่ ๕) ทรงกล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “ อันเหตุการณ์ ที่จะเกิดสงครามคราวนี้ ก็เนื่องมาแต่ สงครามคราวก่อน ครั้นพระเจ้าหงสาวดี ยังไม่ได้เมืองไทยเป็นเมืองขึ้นสมคิด จึง พยายามที่จะให้ไทยแตกเป็น ๒ พวก ให้ จำต้องยอมอยู่ในอำนาจ ของพระเจ้า หงสาวดีด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ใช้ทางอุบาย ยกย่องพระมหาธรรมราชาให้มีอำนาจขึ้น ทางหัวเมืองเหนือ กรุงศรีอยุธยาจะบังคับ บัญชาว่ากล่าวอย่างแต่ก่อน พระเจ้า หงสาวดีก็เข้าก็คก้นออกหนุนพระมหาธรรม ราชา พระมหาธรรมราชาจึงสนิทชิดชอบ กับพระเจ้าหงสาวดียิ่งขึ้น และเห็นทาง กรุงศรีอยุธยาไปทุกที จนที่สุดไทยเกิดรบ กันขึ้นเอง จึงเลยพาตีหงสาวดีเข้ามาตี บ้านเมือง ”

สงครามคราวนี้จะเรียกว่า สงคราม อะไร เราเห็นแล้วว่า เมื่อสมเด็จพระมหา จักรพรรดิยังครองราชย์อยู่ ก็ได้มีพระราช โองการไปห้ามพระยาด่านช้างไม่ให้ยกทัพ มาตีเมืองพิษณุโลก แต่เมื่อพระองค์เวณ ราชสมบัติให้ สมเด็จพระมหินทราธิราช ครองราชย์ แผ่นดินเป็นสิทธิ์ขาดแก่

แก่สมเด็จพระมหินทราธิราช พระองค์จึง
เปลี่ยนนโยบายคบคิดให้พระยาล้านช้างมา
ตีเมืองพิษณุโลก ก็พ่ายแพ้แก่กองทัพเมือง
พิษณุโลก การที่สมเด็จพระมหินทราธิราช
กระทำการบุกรุกโจมตีพระมหาธรรมราชา
และยังอยู่เชิง สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
ให้เสด็จขึ้นไปรับพระวิสุทธิกษัตริย์ และ
พระเอกาทศรถมาไว้เป็นตัวจ่านำ อยู่กรุง
ศรีอยุธยา ก็เป็นการชักแจงให้เห็นการ
กตัญ्ञิมเหงหน้าใจ และภัยสงครามจึงเกิด
ขึ้นทันทีทันควัน ทำให้เสียกรุง และ
พระองค์เองก็สิ้นพระชนม์ในขณะถูกนำตัว
ไปเป็นเชลยยังกรุงหงสาวดี สงครามคราว
นี้จะเรียกว่าสงครามแตกสามัคคี หรือจะ
เรียกว่าเป็นนโยบายของพระเจ้าบุเรงนอง
ให้คนไทยแตกกันเป็นสองพวก ดังพระมติ
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า

G.E. Harvey ก็ทราบหลักฐานตาม
ฉบับหลวงประเสริฐ และฉบับแปลเป็น
ภาษาอังกฤษ โดย Frankfurter ซึ่งตีพิมพ์
ในวารสาร *สยามสมาคม* พ.ศ. ๒๔๕๒ แต่
หลักฐานตามฉบับ *พระราชพงศาวดารความ
เก่า* (ตีพิมพ์ใน *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๔*)
ฮาร์วีย์อาจไม่ทราบ เพราะยังไม่มีใครแปล
เป็นภาษาอังกฤษให้ ผู้เขียนจึงขอเสนอมา
ให้ท่านพิจารณา ด้วยข้อความตามพงศาว
ดารพม่าฟังดูไม่น่าเชื่อ ข้อความก็มีแค่

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ผนวชเป็นภิกษุ
แล้วขออนุญาตออกธุดงค์ เลยหนีกลับมา
กรุงศรีอยุธยา เพราะในขณะที่พระองค์จะ
ขออนุญาต เสด็จธุดงค์มากรุงศรีอยุธยา
พระองค์ทรงพระชนม์กว่า ๖๐ พรรษาแล้ว
ไม่อยู่ในวัยหนุ่มแน่น กระฉับกระเฉงว่อง
ไวแล้ว การควบคุมสอดส่องเชลยสำคัญ
(ถ้าพระองค์เคยเป็นเชลย) จะหละหลวม
ไม่รัดกุมก็ไม่น่าเป็นไปได้ ส่วนหลักฐาน
เก่าของไทยเรา ทั้ง *ฉบับหลวงประเสริฐ* และ
ฉบับความเก่า ก็ระบุเรื่องราวสมเด็จพระ
มหาจักรพรรดิไว้โดยตลอด เช่นเรื่อง
พระแก้วฟ้า และพระเทพกระษัตรี ในจุล
ศักราช ๙๒๖ เรื่องเวณราชสมบัติให้สมเด็จพระ
มหินทราธิราช ในจุลศักราช ๙๒๗
แล้วสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เสด็จไป
เมืองลพบุรี ครัสให้บูรณะอารามวัดพระ
มหาธาตุ ครั้นจุลศักราช ๙๒๙ พระองค์
เสด็จออกทรงผนวชในเดือน ๘ เสด็จลา
ผนวชเอาเดือน ๕ จุลศักราช ๙๓๐ พอถึง
เดือนอ้าย ท้าพหงสาวดีก็ยกมาล้อมกรุง
ศรีอยุธยา เรื่องราวตลอดระยะสี่ปี ที่
ฉบับหลวงประเสริฐ ไม่ได้ระบุอะไรไว้
*ฉบับความเก่า*ก็ว่าไว้ค่อนข้างละเอียด มีชาติ
ตอนไปบ้าง ก็คือเรื่องราวในจุลศักราช
๙๒๘ ตอนสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเสด็จ
เมืองลพบุรี เพื่อปฏิสังขรณ์อารามวัดพระ
มหาธาตุ ทันฉบับลบเดือนอานไม่ออก

หลายแห่ง แม้กระนั้นเราก็พอใจที่จะยอมรับว่า ฉบับความเก่า ให้หลักฐาน เรื่องราวไว้อย่างน่าฟังน่าเชื่อถือ

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา มาเริ่มเลอะเลือนผิดศักราช และข้อความสับสนเอาเมื่อมาชำระกัน ในปลายรัชกาลที่ ๑ ยุครัตนโกสินทร์ ฉบับของเดิมในสมัยกรุงเก่า ศักราชถูกต้อง ข้อความก็น่าเชื่อถือ นักศึกษาประวัติศาสตร์ อาเซียอาคเนย์ ที่สนใจทดสอบหลักฐานเรื่องราวตอนนี้ระหว่างไทยกับพม่า ก็น่าจะให้ความเป็นธรรม พิจารณาตามหลักฐานที่ผู้เขียนได้นำมาเสนอ

คำสุดท้ายเกี่ยวกับผลงานค้นคว้า ของ G.E. Harvey ในเรื่องบุเรงนอง ก็ทำนองอย่าง พงศาวดารพม่าฉบับทองแก้ว ว่าบุเรงนองสืบราชตระกูลมาจาก สีหสุ

พระเจ้าแผ่นดินไทยใหญ่ ผู้ครองกรุงอังวะ (ชาบีวี่ หน้า ๓๕๒) ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๗ ถ้าบุเรงนองเป็นไทยใหญ่จริง กรุงหงสาวดี กรุงศรีอยุธยา รวมทั้งเมืองพิษณุโลกและเมืองล้านช้าง ในเวลานั้นก็ปกครองด้วยเจ้านายเผ่าไทยด้วยกัน การที่พระมหาธรรมราชาไปผูกใจกับกรุงหงสาวดี ก็คลายความรู้สึกไม่ดีที่พระองค์จะถูกกล่าวหาว่าไปผูกใจกับพม่า เพราะถ้าบุเรงนองสืบสายมาจากเผ่าไทยด้วยกัน พระองค์ก็เพียงแต่ไปผูกใจกับกษัตริย์ไทยผู้ยิ่งใหญ่ มีอำนาจปกครองประเทศพม่าในเวลานั้น และสืบราชวงศ์ต่อมาราวสองร้อยปี แทนที่จะยอมอยู่กับพระมหินทราธิราช ผู้ซึ่งตามภาษาชาวมอญเรียกว่าเป็นน้องเมีย แต่มีพระสติไม่สมกับตำแหน่งกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา

ขจร สุขพานิช

ข้อคิดเกี่ยวกับบทความเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน

บทความเรื่อง "พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน" ของ แสง จันทร์งาม (สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๑๑-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ หน้า ๖-๑๖) นี้เป็นเรื่องช่วยสติปัญญาของผู้ที่สนใจในสถานะของสังคมปัจจุบัน ผู้เขียน

บทความนี้เสนอหลักการสำคัญเป็นข้อชวนคิดว่า "ถ้าเราปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินไปเรื่อยๆ เช่นนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่าสักวันหนึ่งพระพุทธศาสนาอาจจะเสื่อมสิ้นไปจากประเทศไทยก็ได้ เพราะศาสนาก็เหมือนสถาบันทั้งหลายของสังคม ย่อม

มีไว้เพื่อบริการสังคมในตำแหน่งหนึ่ง
ถ้าศาสนาหรือผู้เกี่ยวข้องในวงการศาสนา
ไม่สามารถจะบริการสังคมได้ หรือสังคม
ไม่ต้องการ ศาสนาก็อาจถูกลืมและหายไป
ในที่สุด”

ต้องชมเชยกันเสียก่อนว่า แสง
จันทร์งาม เป็นผู้ที่กล้าพูดความจริง
พระพุทธรูปศาสนาเป็นของหมู่บ้านคูเมือง จน
เราฝั่งจิตคิดเสมอว่า พระพุทธรูปศาสนา
สังคมไทยจะต้องอยู่คู่กันชั่ววันจิวันคร แต่
แสง จันทร์งามกล้าที่จะบอกกันตรง ๆ ว่า
พระพุทธรูปศาสนานี้กำลังเสื่อมและอาจจะ
แตกสลายสูญหายไปได้ความกล้าพูดสัจจะ
เช่นนี้เป็นคุณธรรมที่หาได้ยากในบ้านเรา
ทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นจึงต้องสรรเสริญ
ความตรงไปตรงมาของท่านผู้เสนอบท
ความดังกล่าว

แต่นั้นแหละ ปัญหาเรื่องพระพุท
ธูปศาสนากำลังเสื่อมโทรม เป็นปัญหาใหญ่
มองกันได้คนละแง่ คนละมุม ต่างคนต่าง
เห็นกันคนละทัศนะ เหมือนคนตาบอด
คลำช้าง จับกันได้คนละส่วนของช้าง ต่าง
ก็อาจเห็นช้างกันไปคนละอย่าง ฉะนั้นใคร
ฉนั้น ผู้เขียนบทความมีทัศนะบางประ
การซึ่งผิดกับ แสง จันทร์งาม แต่ก็ต้อง
ยอมรับว่าทัศนะของท่านที่จะเสนอต่อไป
มิใช่ถูกหรือดีกว่า แต่เป็นการมองกันไป

คนละแง่ คนละมุม จึงเห็นอะไรผิด ๆ
กันไป จึงขอเสนอความคิดเห็นมาเทียบ
เคียงกันดูบ้างเท่านั้น

ก่อนอื่นมีข้อสังเกตว่า ผู้เขียนไม่รู้จัก
แสง จันทร์งาม แต่ได้ทราบจากประวัติ
ที่บอกย่อไว้ในคอลัมน์ผู้เขียนว่า ท่านผู้
เคยถือเพศบรรพชิตจนได้สมณศักดิ์มา
ก่อนแล้ว ข้อนี้จึงชวนให้สังเกตว่าท่าน
ผู้เขียนบทความนี้ มีทัศนะในทำนองผู้มี
ประสบการณ์ในคณะสงฆ์ จึงมองอะไร
เห็นอะไรไปในทางมองจากภายใน ใน
คณะสงฆ์ออกไปสู่สังคมปัจจุบัน แต่ผู้เขียน
บทความนี้ มีประสบการณ์ผิดกับ แสง
จันทร์งาม ผู้เขียนไม่เคยอยู่ในสมณเพศ
ไม่เคยบวช พูดตามภาษาชาวบ้านก็ต้อง
บอกว่ายังเป็นคนคิบ แต่ก็มั่นใจว่าท่าน
เป็นชาวพุทธ ถึงจะห่างวัด จะไปเกี่ยวกับ
วัดก็ต่อเมื่อมีการทำบุญทำทานตามประ
เพณีและเทศกาลเท่านั้น ความสนใจของ
ผู้เขียนก็อยู่ในเรื่องสังคมไทยปัจจุบัน แต่
ตระหนักว่าศาสนาเป็นพลังทางศีลธรรม
ที่สำคัญของสังคม เพราะฉะนั้นทัศนะของ
ผู้เขียนเกี่ยวกับคณะสงฆ์ จึงเป็นทัศนะที่
มองจากสังคมไทยปัจจุบันเข้าไปที่คณะ
สงฆ์ ซึ่งผิดกับทัศนะของ แสง จันทร์งาม
ดังกล่าว

แสง จันทร์งาม มองคณะสงฆ์ด้วยใจ
ที่รำพึงถึงอดีต ว่าคณะสงฆ์ เคยเป็นศูนย์
กลางของชีวิตในสังคมไทย กังนั้น จึง
พรรณนาถึงบทบาทของวัดในอดีต ว่าเป็น
ทั้งโรงเรียน โรงพยาบาล โรงเรียน สโมสร
 ฯลฯ แต่บทบาทเหล่านี้ของวัดกำลังเสื่อม
โทรมลง คณะสงฆ์จึงระส่ำระสาย แสง
จันทร์งาม จึงพยายามที่จะแก้ไขด้วยการ
ปรับปรุงให้คณะสงฆ์ “ทันสมัย” ทั้งใน
ด้านการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่
และด้านการบำเพ็ญประโยชน์

ความพยายามของ แสง จันทร์งาม
ที่จะปรับวัดให้ “ทันสมัย” นั้นเป็นข้อที่
ควรวิพากษ์เป็นอย่างยิ่ง อย่างเช่นจะให้พระ
สวดมนต์เป็นภาษาไทยหรือเทศน์เป็นทำ
นองนักบวชฝรั่งสั่งสอนธรรมของศาสนา
ของเขาในโบสถ์ ทศนะเช่นนี้ผู้เขียนเห็น
ว่าจะพาพระศาสนาให้เตลิดเป็ดเป็งไป
ใหญ่ ศรัทธาในด้านศาสนาของประชาชน
ขึ้นอยู่กับความศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบ
พิธีกรรม ถ้าจะปรับวัดให้ทันสมัยด้วยการ
เปลี่ยนแปลงพิธีกรรมกันเช่นนี้แล้ว ชาว
บ้านจะหมดศรัทธาในพระศาสนาเสียหมด
ถ้าพระเทศน์แสดงธรรมของพระพุทธองค์
ด้วยมารยาทของนักการเมืองพูดหาเสียง
ผู้เขียนก็เห็นจะกราบสงฆ์ด้วยความสนิท
ใจได้ยากเต็มที

ทศนะของ แสง จันทร์งาม มีข้อ
สันนิษฐานที่ผูกพันกับบทบาทในอดีตของ
วัด เพราะฉะนั้นท่านผู้เขียนจึงพยายามให้พระ
“ทันสมัย” เพื่อวัดจักได้คืนกลับมาแสดง
บทบาทในสังคมปัจจุบันเช่นเดียวกับใน
อดีต แต่เราควรศึกษาและสำนึกเรื่องของ
อดีตเพียงเป็นความสืบเนื่องที่นำเรามาสู่
ปัจจุบัน แต่เราจะต้องยอมรับสภาพอัน
เปลี่ยนแปลงของปัจจุบัน และต้องประ
เมินแนวโน้มของอนาคต ตามสภาพที่
เปลี่ยนแปลงนั้นด้วย มิใช่เราจะหลง
อยู่กับอดีตและทิ้งลากอนาคตให้มาใกล้
อดีต จนทำลายคุณค่าอันเป็นแก่นแท้ของ
ความสืบเนื่องของสถาบันต่างๆของสังคม
ไปเสียหมด

ผู้เขียนมีความเห็นว่า พระพุทธ
ศาสนามากำลังเสื่อมในสังคมไทยปัจจุบัน
สาเหตุของความเสื่อมนี้มีหลายประการ
แต่สาเหตุประการสำคัญที่สุดก็คือคณะ
สงฆ์กำลังทอดทิ้งในการปฏิบัติพระธรรม
และพระวินัยของพระพุทธองค์ (อันที่จริง
แสง จันทร์งาม ก็ได้กล่าวถึงเรื่องการ
ปฏิบัติอยู่เหมือนกัน แต่ดูเหมือนจะกล่าว
เพียงผ่าน ๆ ไป แต่กลับไปเน้นหนักใน
เรื่องการศึกษา การเผยแผ่ และการ
บำเพ็ญประโยชน์ของคณะสงฆ์เสียหมด)
เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ และเป็นเรื่องที่จะ

ต้องปรับปรุงแก้ไขกันโดยรีบด่วน ถ้าปล่อยไว้อย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ อัครา ความเสื่อมของพระพุทธศาสนาในบ้านเราจะถดถอยสูงขึ้นจนแตกดับกันได้ง่าย ๆ

คณะสงฆ์เป็นสมาชิกของผู้ดำรงสมณเพศ สงฆ์เป็นองค์หนึ่งแห่งพระไตรรัตน์ ก็เพราะเป็นทายาทผู้สืบพระศาสนาของพระพุทธองค์ พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์และแบบฉบับของผู้บริสุทธ์อันตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมและพระวินัย คนไหวคนกราบพระก็เพราะเชื่อว่าพระเป็นผู้บริสุทธ์ซึ่งทรงศีลและดำรงธรรม แต่ถ้ามีประจักษ์พยานให้เห็นกันมากขึ้นทุกที ว่าสงฆ์สมัยนี้บางรูปมิได้บริสุทธ์ทั้งในศีลและในธรรม คณะสงฆ์จะสืบพระศาสนาได้อย่างไรกัน

คงได้กล่าวมาแล้วคณะสงฆ์เป็นสมาชิกของเพศบรรพชิต ในสมาชิกหนึ่งย่อมมีทั้งคนดีคนชั่วมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสมาชิกหรือชุมชนทุกชนิด ก็คือสนับสนุนคนดี และกำจัดคนชั่ว หน้าที่อย่างนี้แหละที่เราเรียกว่า “การปกครอง” ทุกวันนี้ การปกครองของคณะสงฆ์ย่อหย่อนเต็มที่ ปราภฏการณ์ประหลาด ๆ ในวงการพระศาสนา (เช่นเรื่องหลวงตายเป็นอาทิ) จึงมีอยู่เรื่อย ๆ อันที่จริงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็มีอยู่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หลักธรรมเช่นนั้นน่าจะ

เป็นหลักปกครองของคณะสงฆ์ แต่เท่าที่เป็นอยู่มักจะไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อเป็นกันถึงนี้แก่นแท้ พระศาสนาที่ย่อมต้องสั่นคลอนไปหมด

เมื่อพูดถึงการปกครองคณะสงฆ์ มีข้อสังเกตอันควรแก่การวิเคราะห์อยู่ประการหนึ่ง ถ้าเรามองจากประสบการณ์ของอดีต จะเห็นว่า คณะสงฆ์มักไม่สามารถปกครองตนเองได้ ต้องพึ่งฝ่ายบ้านเมืองเข้าปราบปรามความชั่วภายในคณะสงฆ์อยู่เสมอเพียงในสมัยรัชกาลที่ ๓ นี้เอง เจ้าพระยาทิพากรวงศ์กับบันทึกไว้ใน พระราชพงศาวดารว่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ “เกิดข้าระความ พระสงฆ์ที่ประพฤติอนาจาร มีกวระได้ตัว ข้าระศึกเสียก็มาก ประมาณ ๕๐๐ เศษ ที่หนีไปก็มาก พระราชาคณะเป็นปราชชิกก็หลายรูป” (หลักฐานอีกทางหนึ่งที่แสดงว่าฝ่ายบ้านเมืองต้องเข้าแทรกแซงกำจัดความชั่วในคณะสงฆ์ ในสมัยก่อนจะเห็นได้จาก “กฎพระสงฆ์” ใน กฎหมายตราสามดวง สมัยรัชกาลที่ ๑)

เมื่อเราเห็นอย่างนี้แล้ว ถ้าพิจารณากันผิวเผินก็จะทักท้วงว่า จะปล่อยให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองต่อไปไม่ได้แล้ว ต้องให้ฝ่ายอาณาจักรเข้าจัดการชำระ “พระสงฆ์ที่ประพฤติอนาจารมีกวระ” อย่างสมัยโบราณพิจารณาอย่างนี้ นับว่าผิวเผิน

เพราะบ้านเมืองทุกวันนี้ ไม่เหมือนสมัย
รัชกาลที่ ๓ คณะสงฆ์จะคอยให้บ้านเมือง
เข้ากำจุนในค้ำนการปกครองภายในคณะ
สงฆ์นั้นยอมไม่ได้ และถ้าฝ่ายบ้านเมือง
จะต้องยื่นมือเข้าชำระคณะสงฆ์อย่างสมัย
ก่อนแล้ว ความสับสนวุ่นวายทั้งในค้ำน
พระศาสนาและค้ำนการเมืองจะก่อความ
ปั่นป่วนยิ่งขึ้นไปอีก

สังคมนับปัจจุบันเป็นสังคมที่ต้องการให้
ทุกฝ่ายทุกกลุ่มของสังคม เป็นอิสระ
สามารถปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้
ลักษณะของสังคมนับปัจจุบันเป็นสังคมที่ขึ้น
อยู่กับการต่อรอง เพื่อผดุงรักษาผลประโยชน์
ส่วนรวมของสังคมไว้ คณะสงฆ์เป็น
สถาบันฝ่ายพระศาสนาที่ทรงพลังเป็นสัญลักษณ์
ของพระธรรมคำสั่งสอนของพระ
พุทธองค์ ฉะนั้นคณะสงฆ์จึงเป็นสถาบัน
อันสูง ควรแก่การเคารพและเชิดชูของทุก
ฝ่ายในสังคม ถ้าคณะสงฆ์อ่อนแอจนส่วน
อื่นของสังคม ต้องก้าวเข้าแทรกแซง
แล้ว ความวากินก็ย่อมเกิดแก่พระศาสนา
ไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้นคณะสงฆ์จะรอ
คอยให้บ้านเมืองเข้าจำกัดส่วนหัวภายใน

คณะสงฆ์ยอมไม่ได้ คณะสงฆ์จะต้องปก
ครองตนเองให้ได้ ต้องสามารถที่จะกำจัด
ความชั่ววิวัฒนาการได้ด้วยพลังภายในของ
คณะสงฆ์เอง แท้ที่จริงเมื่อพิจารณามูลกำเนิด
ของคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล จะเห็นได้
ว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงก่อตั้งคณะสงฆ์
ขึ้นนั้น ก็มีพระพุทธรูปองค์ที่จะให้คณะ
สงฆ์เป็นสมาคมอันอิสระของผู้ใฝ่สันโดษ
สละเพศผู้ครองเรือนมาถือเพศสมณะ พระ
พุทธองค์ทรงกำหนดพระวินัยไว้ควบคุม
การปกครองของคณะสงฆ์อยู่แล้ว ฉะนั้น
คณะสงฆ์ในปัจจุบัน จึงอยู่ในวิสัยที่จัก
ปกครองภายใน ด้วยความเป็นอิสระ
สามารถชำระสิ่งชั่วร้ายวากิน และผดุง
ส่งเสริมความงามของสมณะเพศ ได้ด้วย
ตนเอง

ผู้เขียนเขียนบทความนี้ในวันมาฆบูชา
จึงขออ้อมถวายความสุจริตใจทุกประการ
ที่กล่าวไว้ในบทความนี้เป็นพุทธานุชา และ
ขอตั้งจิตอธิษฐาน ให้พระพุทธรูปศาสนาอยู่
ดำรงเป็นหลักทางศีลธรรมของสังคมไทย
สืบต่อไปชั่วกาลนาน

เกษม ศิริสัมพันธ์

A Note on Child-rearing in Thailand and America

As a Thai housewife living in Canada, I am confronted with problems that face all mothers in North America, and I find myself adopting some of the American customs and child-rearing practices. If I lived in Thailand, I would raise my children as I was raised, and would follow most of the Thai child-rearing practices. But I find that there are advantages in the Western way. Anyone coming from Thailand to America, finds many of the customs strange, and even objectionable at first, but American customs begin to make sense when one understands the social structure of the country better.

To understand the difference in the patterns of child-rearing in Thailand and America, one must consider the physical and social environment that give rise to these patterns. The weather, the availability of servants in Thailand and the abundance in America of consumer durables like washing machines and vacuum cleaners, have some effect on child-rearing. Of equal importance, is the emphasis in the Thai child-rearing on obedience, and the emphasis in American child-rearing on self-reliance.

Most Thais would have been shocked by my experience in taking care of our first daughter in England. From the time she was six weeks old, our little girl slept outdoor all day long in a pram parked in the garden. Sometimes the sun shines, but generally the weather in England is grey, cold and rainy. Doctors in England believe that fresh air is good for babies and that the way to let them have fresh air is to put them outside even it rains.

Winter temperature in Thailand rarely fall below 50°F but in America and some western countries temperatures of -20°F are quite common. Houses must be heated. In the old days there were open fires in every room and people, even the poorest, slept in beds raised off the floor because it was colder on the floor than it is higher up in the room. This is why babies are kept in "cages" in America. The bars around the crib enable the child to see out, but they protect the child from falling out of bed or from leaving his bed, wandering about and injuring himself. If the "cages" referred to by a Thai observer¹ were not cribs but playpens, then I wish to draw his attention to the Thai custom of tying the babies' ankles with strings to a post. Perhaps this is not done in the well-to-do families who can afford servants and nannies. My mother brought up seven children, sometimes without any help. I remember seeing her tying my younger brothers' and sisters' ankles to a post in the middle of our house on the bank of Chao Phya River so that they would not fall into the river while she was busy with housework. In America many parents using Dr. Spock's *Baby and Child Care* book as a guide, put their babies in playpens for short periods, say, half-an-hour, during the day, while mothers do housework. Dr. Spock recommends the use of the playpens but insists that babies should be taken out as soon as they show signs of discontentment or impatience.

¹ See Mr. Khamsing Srinawak, "A Thai View of the Americans", *The Social Science Review*, Vol. 5, No. 4 (March-May, 1968), pp. 70-74.

Much of the difference between child-rearing among educated and well-to-do people in Thailand and America is due to the availability of servants. We don't need playpens in Thailand because we employ servant girls to look after our children and toddlers. There are many drawbacks in this practice. Most servants come from upcountry and have little knowledge or experience in child-rearing. Although a lot of attention is good for babies, constant attention from servants could do some harm. The servant usually carries the baby about all day on her hips. Thai people cannot bear hearing children cry and one of the servant's duties is not to let this happen. To prevent him from crying the child is given anything he wants. Some children are spoiled to a point where they can bully other children and get away with it. As a result some Thai children who are so used to having everything at their arm's length tend to be lazy and dependent on their elders for longer than they ought to be.

We must consider the servants. These people are also Thai, but they are the unlucky ones who cannot afford enough education to enable them to find less humiliating or better paid work to do. Their task is to provide comfort and prestige for the well-to-do class and their entire lives are regulated by their masters. The servants' children may live with them, but they are counted as inferior to the masters' children just as servants are inferior to masters. We have all servant girls slapping their own children to quiet them so they may attend to the master's children. This is the burden which a small group of Thai people have to bear so that the rest of us need not use "cages".

When there are no servants, and the mother must cook, keep house, and lead her own life as well as looking after her child, the child must be taught to play with other children and by himself. Playpens help the mothers to keep their children in a safe place for a short while when she has to finish up housework. Mostly the playpens are located where the children can observe their mothers at work. Babies have the tendency to copy and to learn from whom-ever is close to them. Educational toys were invented in America to help children learn to occupy themselves, to experiment, and to develop curiosity and manual skills. Though one would never guess this from the behaviour of Americans in Thailand, American parents are concerned less with keeping children neat and more with teaching them to be curious and to find out things for themselves.

The American system of child-rearing is on the whole good for the children but hard on mothers. Many American women are educated as doctors, teachers, librarians, child-psychologists, and other professions. Most mothers prefer to stay home and look after the children from the day the first child was born until the day the youngest starts school, normally five to six years. Children brought up in this way are usually happy, well adjusted and secure. Other mothers prefer to continue working and to let baby sitters or child care centers look after the children. This is generally as harmful to American children, as servants are to Thai children. I know a girl, one of the four children of a wealthy Canadian family, whose parents were so busy with business or social life, that they left her brothers and herself in the care of baby sitters. She

disposed the baby sitters and used to play tricks on them, and she felt that her parents did not give the love and attention their children needed. Instead, the children were given material things. They were well dressed, and taken to proper clubs to meet proper people. As a result there developed no close relation among parents and the children in her family, and this girl had trouble in school and left home at an early age.

The absence of a rigid class structure in America affects child-rearing as it affects all aspects of American life. The emphasis in American child-rearing is on self-reliance and independence, and the emphasis in Thai child-rearing is on obedience and dependence. Thai children are taught to respect parents, relatives, and any other adults who are older or more senior. In a Thai home the child sees parents, elder brothers or sisters, younger brotheres or sisters, cousins, aunts, uncles, friends who come to live with the family to study at high school or university, and servants. Everybody has his proper place in the family. The child learns to respect and obey his parents, to look up to

his aunts,uncles, elder brothers and sisters, to influence and command his younger brothers and sisters, to assert his authority over young cousins and friends from upcountry, and to dispise and sometimes distrust the servants. One might say that Thai society is a hugh family with all these relationships among people of different classes and status. This is what a Thai child has been brought up with. An American child lives with father, mother and brothers or sisters, and he may visit relatives and grandparents a couple of times a year. He learns at home and at school that all children are his equals. There is none whom he is obliged to respect and none whom he feels free to look down upon. He does not experience the complicated and subtle relations of an extended family. An American thinks of himself as an individual, while a Thai always thinks of his family first.

Samphan (Chayarak) Usher
Kingston, Ontario
Canada

คลื่นลูกใหม่

หนังสือรวมเรื่องสั้นของคนหนุ่มรุ่นใหม่
ประกอบด้วยเรื่องของ สุชาติ ศรีสวัสดิ์
นิพนธ์ จิตรกรรม วิษยากร เมืองกุล นิลม
กลองวงศ์ สุจิตต์ วงษ์เทศ ชรรค์ชัย บุญปาน
สุรชัย จันทิมาธร นันท์ นางนรา วีระ
วงศ์หวัณธุ์ คำเวียง คำพะอู และบท
กล่าวนำของ เสถียร จันทิมาธร
วางจำหน่ายที่ สกมิตสยาม และร้านหนังสือ
ทั่วไป ปลายเดือนเมษายน

วารสารโบราณคดี

หนังสือสำหรับผู้สนใจประวัติศาสตร์
โบราณคดี และนักศึกษาสาขาสังคม
ศาสตร์ทั่วไป

โบราณคดีนครราชสีมา ราคา ๘ บาท ออก
จำหน่ายแล้ว ฉบับต่อไปและฉบับ
พิเศษว่าด้วย สมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพ จะออกเร็ว ๆ นี้ คิด
ต่อสั่งซื้อได้ที่ สกมิตสยาม และ คณะ
โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

บรรณาธิการยินดีรับจดหมายเสมอและจะนำตีพิมพ์ ถ้าเห็นว่ามีสาระ เว้นเสียแต่เจ้าของแสดงความจำนงไม่ให้ลงพิมพ์ ผู้ที่ประสงค์จะใช้นามปากกาต้องแจ้งนามจริงให้บรรณาธิการทราบทุกครั้งไป บรรณาธิการสัญญาว่าจะไม่เปิดเผยนามจริงให้กับบุคคลอื่นทราบได้เป็นอันขาด และบรรณาธิการต้องขออนุญาตคัดลอกข้อความลงบ้าง เพื่อสงวนหน้ากระดาษ

จดหมายถึง บรรณาธิการ

ถ้าเลิกปริทัศน์

ผมไม่ได้รับ ปริทัศน์ มานานแล้ว ฉบับหลังสุดที่ได้รับคือ ฉบับที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มิถุนา-สิงหา ๒๕๑๑ ที่ไม่ได้รับอาจเป็นเพราะผมย้ายที่อยู่ก็ได้ แต่วันก่อนพบคนไทยพียงมาจากเมืองไทย บอกว่า ปริทัศน์ เลิกออกจำหน่ายแล้ว ผมไม่ทราบจริงเท็จเป็นอย่างไร ถ้าเลิกก็น่าเสียดายมากนะครับ

อย่างไรเสียผมก็ส่งเรื่องของภรรยาศาสตราจารย์อาเซอร์ แห่งมหาวิทยาลัยควีนส์ ที่คิงส์ตัน คานาดา มา ผู้เขียนกำลังศึกษาทางพัฒนาการของเด็กอยู่ และเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เขาเขียนให้เมื่อได้อ่านเรื่องของคุณ คำสิงห์ ศรีนอก ที่ลงในปริทัศน์ฉบับก่อน หวังว่าคงได้รับการพิจารณาลงในปริทัศน์ หากยังไม่เลิกกลับ

ต่อมาผมได้อ่าน ปริทัศน์ ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๖ และพบว่าบทความของ Mr. Bertrand กับผมเท่าที่อ่านดูเห็นมีที่พิมพ์ผิดหลายแห่งที่สำคัญ หวังว่าท่านบรรณาธิการคงจะแจ้งการแก้ไขได้ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับหน้าด้วย ที่ผิดคือ

(๑) คำ "O" ในสมการ ๕, ๖, ๗ และในหน้า ๗๑ บรรทัดที่ ๖ และ ๗ นับจากข้างล่าง ควรเป็นเครื่องหมาย Partial derivative (สงสัยทางสำนักพิมพ์คงไม่มีเครื่องหมายนี้จึงใช้ "O" แทน)

(๒) สมการที่ ๘ ควรแก้เป็น

$$E_d = 1 - \left[\frac{(X_1 P_{f_1} - X_0 P_{f_0})}{(X_0 P_{f_1} - X_0 P_{f_0})} \right] \text{ และ}$$

(๓) คำ "P" ในสมการ ๑ ควรแก้เป็น "R"

วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์

Cornell Quarter
Itaca New York

ฉบับผลิตแผ่นดิน

ผมอ่าน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับว่าด้วยเรื่องครบรอบร้อยปีสวรรคตของรัชกาลที่ ๕ กับครบรอบร้อยปีเสวยราชย์ของรัชกาลที่ ๕ (ฉบับที่ ๒ กันยายน-พฤศจิกายน ๒๕๑๑) แล้วรู้สึกว่ามีเรื่องที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น "พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าสยาม" ของ พระสาสนโสภณ แต่ยังไม่รู้สีกว่าไม่แน่ใจ คิดไปว่าน่าจะมามีเรื่องรัชกาลที่ ๕ ตอนสำคัญ ๆ

มากกว่านี้ โดยเฉพาะแนวโน้มทางการปกครองที่เป็น
พื้นฐานของการปกครองทำนอง The Enlightened
Despot ในสมัยรัชกาลที่ ๖ กับรัชกาลที่ ๗ นอกจาก
นั้น ผมขอตั้งความหวังว่าการตรวจสอบความถูกต้อง
ในการพิมพ์จะรัดกุมขึ้นในระดับต่อ ๆ ไป

อนึ่ง ผมอ่านพบข้อข้องใจของคุณในเรื่อง “หนังสือพิมพ์เจ้าหน้าเอง” ใน สตรีสาร ฉบับ ๑
ธันวาคม ๒๕๑๑ ตอนหนึ่งว่าหนังสือ *The Folk
Religion of Ban Nai* วิทยานิพนธ์ของคุณกิ่งแก้ว
อัครถาวร นั้น ไม่ทราบว่าจะหาซื้อได้ที่ใด จึงขอเรียน
เพื่อแก้ข้อข้องใจไว้ ณ ที่นี้ ว่าผู้สนใจพึงติดต่อสอบถาม
ได้ที่โทรศัพท์ ๘๑๖๐๕๖ หรือ ๘๑๖๐๕๑

วาสิษฐ จรรย์ยานนท์
กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพฯ

หาซื้อไม่ได้

เมื่อบอกัน ผมได้ซื้อหนังสือรวมบทความต่าง ๆ ของ
คุณที่แพร่พิทยา ผมได้อ่านโดยตลอดด้วยความชอบ
ใจ นึกนิยมและนับถือในความคิดเห็นของคุณเป็น
อันมาก และบัดนี้ผมเอาขึ้นมาอ่านอีก อ่านด้วยความ
พิณี และสังเกตการเขียนของคุณ มันยิ่งเพิ่มความ
รู้สึกว้าวเมื่ออ่านครั้งแรก เห็นว่าบทความของคุณ
เป็นข้อเขียนที่สะอาด สรุปว่าผม “นิยม” คุณมาก
และตลอดเวลาผมได้ติดตามข้อเขียนจากคุณเสมอมา
เท่าที่ได้มีโอกาส

ผมใคร่จะได้เสวนากับคุณ ให้ใกล้ชิดกับคุณเข้า
ไปอีก ผมทราบว่าคุณเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ แต่หนังสือนี้ผมก็ไม่เคยได้อ่าน
เพราะไม่ปรากฏว่ามีวางขาย และทราบว่าสำนักพิมพ์
สังคมศาสตร์ฯ ได้พิมพ์หนังสือต่าง ๆ ที่มีคุณค่า
หลายเล่ม แต่ผมไม่ใช้โชคของผม ที่ไม่รู้จะซื้อหา
มาอ่านได้จากที่ไหน ขณะที่ผมได้อ่านบทความของคุณ
เป็นครั้งที่สอง มันทำให้ผมอดใจไว้ไม่ได้ ทจะมี
จดหมายคิดต่อมาถึงคุณโดยตรง

ปรีชา ชัมมนีย์
อำเภอเมือง สมุทรสงคราม

คัดค้านทางวิชาการ

ผมส่ง “เราเสียดังสามครั้งหรือ” มาให้สังคม
ศาสตร์ปริทัศน์ แล้วจะเขียนบอกนายวายุอัท ให้เขา
แปลส่งให้ ยี.อี. ฮาเวย์ พิจารณา ถ้าเราไม่คัดค้าน
เขาเสียบ้าง ปล่อยนิ่งไว้ ก็จะเป็นกรณีเขาพระวิหาร

ขจร สุขพานิช
ทุ่งมหาเมฆ พระนคร

วิธีการใหม่ ๆ

จากการได้พบปะและรู้เห็นกับคนหลายระดับ คราวนี้
ผมมีความคิดในส่วนการจัดทำ สังคมศาสตร์ปริทัศน์
มาฝากบางประการ

ศึกษานิตยสาร ศึกษาธิการอำเภอ และคนอ่าน
ระดับ สังคมศาสตร์ บ่นว่า โดยทั่วไปหนังสือมันจาง
ลง ๆ (ผมไม่แน่ใจว่าเขาหมายถึงอะไรแน่) ผมจึง
คิดว่าการจะจับนักอ่านเหล่านี้ไว้ น่าจะต้องรักษาและ
เพิ่มสิ่งที่เขาต้องคิดถึงในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มากขึ้น
และการจะทำการเช่นนั้นได้ ผมว่าน่าจะเปลี่ยนวิธีทำ
บางประการ คือแทนการขอบทความ เปลี่ยนเป็นการ
ทักบทความ แทนการขอเรื่อง เปลี่ยนเป็นการจัดทำ
เรื่องขึ้นอย่างเฉพาะ ตัวอย่างเช่นเรื่อง (ตัวอย่าง
เท่านั้น) “ถ้ามีนอกรกฎหมายบนทางหลวง”

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ควรจะมีงบประมาณจำนวน
หนึ่ง แล้วจัดทีมคนที่คุณฝึกฝนไว้ แล้วมอบหมาย
ให้แยกย้ายกันศึกษาข้อเท็จจริง (การได้พบคณะ
พรรคของคุณหลายคน ผมแน่ใจว่าสิ่งนี้ทำได้แน่
นอน) แล้วจึงเรียบเรียงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพ
เหตุการณ์ คัดพิมพ์เป็นเรื่องนำในแต่ละฉบับ ด้วยวิธีนี้
เท่านั้นเราจึงจะมีข้อเขียนที่มันหนัก มีคุณค่า รักษา
ระดับหนังสือ และเป็นการสร้างนักเขียนอีกทางหนึ่ง

เรื่องราวและมีปัญหาอื่น ๆ ที่น่าจะทำได้ในลักษณะ
เดี๋ยวนี้

ก.ศ.
ปากช่อง นครราชสีมา

ขอเรื่อง

ผมในฐานะของบรรณกรของวารสาร *เพื่อนไทย* สืบต่อจากคุณเชิดสกุล เมฆศรีวรรณ ผมเห็นว่า *เพื่อนไทย* ฉบับที่ผ่านๆ มา มีบทความของท่านอยู่ด้วยทุกฉบับ ซึ่งข้อเขียนนั้นได้เป็นที่สนใจและนิยมของชาวไทยที่นั่นมาก ผมจึงเขียนขอรบกวนมายังท่าน เพื่อขอบทความของท่านสักเรื่องหนึ่ง เพื่อนำลงในวารสาร *เพื่อนไทย* ซึ่งมีกำหนดออกในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. นี้

ภิญโญ ทองเจือ

Thai Assn. in Southern California

จากพระไทย

ด้วยพระธรรมทูตที่ได้รับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ได้รับหลักการเพื่อจัดทำวารสารภาษาอังกฤษราย ๓ เดือน ให้ชื่อว่า *ธรรมทูต* ซึ่งคณะกรรมการพระธรรมทูต ได้พิจารณาดำเนินการ โดยลำดับ บัดนี้การดำเนินการในเบื้องต้นได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยแล้ว

คณะกรรมการได้รับอนุมัติจากท่านประธานคณะกรรมการอำนวยการฝึกอบรม ให้เชิญท่านบรรณาธิการเป็นกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการพระธรรมทูต จึงเวียนเชิญท่าน ณ โอกาสนี้

พระมหาวิญญู วิชาโน

สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

จากมิชชันนารีฝรั่ง

ขอให้ดิฉันได้ขอบคุณต่อมิตรจิตของคุณ ที่ได้แสดงทัศนะบางประการ เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของเมืองไทยให้ทราบ ตลอดระยะเวลาที่พักอยู่ในกรุงเทพฯ สิ่งที่มีค่าสำหรับการที่ดิฉันมาเมืองไทยครั้งนี้ ก็เห็นจะได้แก่การแลกเปลี่ยน ความ คิดเห็นของดิฉัน

กับผู้คนที่นี่เท่าที่จะเป็นไปได้ ดิฉันซาบซึ้งยิ่งที่ได้มีโอกาสเช่นนี้ และดิฉันต้องขอขอบคุณคุณมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะทราบว่าคุณมีธุระยุ่งมาก เวลาของคุณนั้นจึงนับเป็นสิ่งมีค่า

ซาราห์ แอน สมิท

The United Presbyterian Church

จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาแห่งใหม่

ดิฉันขอชมการจัดทำหนังสือ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ว่าดีมาก ให้ความรู้แก่พวกเราทุกคนได้เป็นอย่างดี ดิฉันรับหนังสือของคุณเป็นประจำ โดยติดต่อกับ อ.จ. ประจักษ์ สายแสง ค่ะ

สุดท้ายนี้ ขอให้หนังสือของคุณจงเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป และขอให้คุณพบแต่ความสุข ความเจริญด้วย

สลิดา วิเลิศปรีชาตระกูล

วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก

ส่งข่าว

ผมได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับ หนังสือ *ไตรภูมิ* เขมรมันพร้อมกับวิจารณ์หนังสือสอนธรรมะด้วยภาพ โดยท่านพุทธทาสภิกขุ หนังสือสองเล่มนี้คุณได้กรุณาให้ผมไปต่างวาระกัน นำเสียดายที่ผมไม่มีกล้องดี ๆ สำหรับถ่ายรูปไปให้เขาทำบล็อก ในหนังสือชาวกรุงฉบับหน้า หรืออาจจะฉบับถัดไป จึงมีเรื่องนี้ โดยเฉพาะ แต่ไม่มีรูปประกอบ จะเอาหนังสือไปให้เขาทำบล็อก ก็เสียดายหนังสือ ถ้าเกิดหายไป ก็เสียใจตาย จึงขอเรียนให้ทราบข้อขัดข้องไว้ด้วยครับ

น. ณ ปากน้ำ

ธนบุรี

ถามข่าว

ท่าน “สุลักษณ์” ย้าย	อยู่ไหน
เรื่องส่งมาเป็นไร	บอกบ้าง
ผมมีจดอาลัย	ใจใฝ่ ทุกวัน
กลัวว่ามันจะค้าง	ไม่ได้ถึงมือ
หรืออย่างไรโปรดได้	ตอบผม สักคำ
เพื่อว่าผมจักชม	ทราบได้
แม้ว่าเรื่องมันขม	อ่านไม่ ได้ความ
ผมแต่ขอทราบไว้	ว่าไรดีเสีย
เพื่อโทษด้วยที่ต้อง	รำพึง ถึงท่าน
เพราะอดห่มคณีนัง	ไม่ได้
เนื่องจาก “คาดไม่ถึง”	เรื่องที่ ส่งมา
มันแรงเกินชอกไชรี	ไม่ให้สุขสบาย

สุวิบนต์ ชมภูวัง

ชอยสายลม พทลโยธิน พระนกร

ปฏิกริยาต่อผู้อ่าน

บ.ก. เปิดโอกาสให้ผู้อ่านมีปฏิกริยาต่อผู้เขียน และผู้เขียนมีปฏิกริยาต่อผู้อ่าน ก็คงเปิดโอกาสให้ผู้อ่านมีปฏิกริยาต่อผู้อ่าน (ที่เขียนมาได้)

ได้อ่านจดหมายของคุณชนะ วิชาการ หน้า ๑๓๖ - ๑๓๗ ในปริทัศน์ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๖ แล้ว ทำให้ออดแย้งมิได้

ความว่า “ยิ่งพูดเกี่ยวกับการเมืองแล้ว อคติจะท้อใจไม่ได้ บ้านเมืองของเรายังไม่ดีขึ้น” จากความนี้ ไม่ทราบว่าคุณชนะใช้อะไรเป็นเครื่องวัดว่าบ้านเมืองของเรายังไม่ดีขึ้น ถ้าใช้ประชามติ คือเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของประชาชนเป็นเครื่องวัด ก็จะเป็นวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย แต่ถ้าใช้ความเชื่อส่วนตัวของคุณชนะเอง.....

และต่อไปคือ ความว่า “การโกงดูจะเป็นของธรรมดาไปแล้ว แม้แต่พวกหัวนอกที่ผมได้พบปะต่างก็ถือว่าธุระไม่ใช่ และชอบบ่นบ่นๆ ว่า ถ้ามีโอกาสคุณจะไม่เอาบ้างหรือ.....” ข้อความนี้ก็เช่นกัน ถ้าคุณชนะจะบ่งจำนวนลงไปว่า “พวกหัว

นอกที่ผมพบปะ” มีจำนวนกี่คนก็จะดีทีเดียว ข้าพเจ้าขอแย้งว่าไม่เป็นความจริงที่ผู้ที่ศึกษาอยู่นอกประเทศทุกคนจะถือว่า “ธุระไม่ใช่” สำหรับกิจการบ้านเมืองของเราเอง เพราะยังมีคนไทยที่นั่นอีกมาก ที่ต้องการกลับไปรับใช้บ้านเมืองอย่างแท้จริง

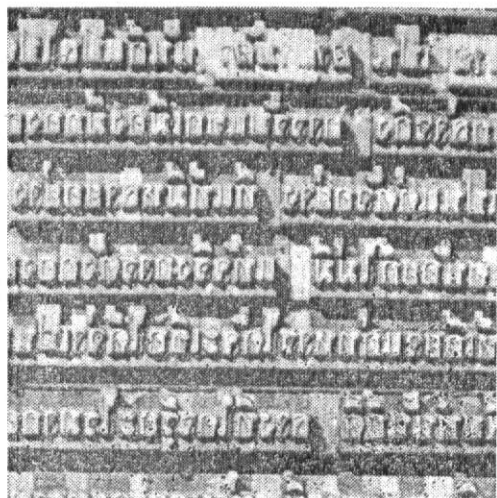
ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ อีกหลายสิบคนในที่ต่าง ๆ กันในอเมริกาสนใจข่าวคราวใหม่ ๆ เกี่ยวกับเมืองไทยเสมอ เมื่อใครได้ข่าวใหม่ ๆ มา ก็อดที่จะคุยกันและบอกกันต่อ ๆ ไปไม่ได้ เป็นต้นว่าความก้าวหน้าของเมืองไทย ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลหน้าตาของรัฐธรรมนูญไทยฉบับใหม่ ตลอดจนการเลือกตั้ง ส.ส. และ คณะรัฐบาลชุดใหม่ของไทย

ข้าพเจ้าคิดว่า ผลสำเร็จต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้ เกิดจากพลังของนักหนังสือพิมพ์ และนักวิชาการเป็นส่วนใหญ่ เมืองไทยกำลังก้าวหน้าตลอดเวลา การคอร์รัปชั่นคงจะค่อย ๆ หดไป ควบคู่กันหนังสือพิมพ์ยังคงมีประสิทธิภาพ และครบโดที่ประชาชนมีสิทธิเลือก ส.ส. ซึ่งเป็นคณะรัฐบาลต่อไป รัฐบาลคงจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อจะได้รับการเลือกตั้งอีกในสมัยหน้า ในด้านเทศบาลก็เช่นกัน ข้าพเจ้าคิดว่าเทศบาลพรรคของ ม.ร.ว. เสถียร ปราวโมข คงดำเนินงานสมกับนโยบายที่ให้ไว้กับประชาชน โดยเฉพาะในด้านการศึกษาคงจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ถึงแม้จะไม่เท่ากับเทศบาลเมืองไฮเซนในสหรัฐอเมริกาก็ตาม

พร้อมกันนี้ขอชม “อุบัติโหด” ของลาวคำหอม ในฐานะใช้คำไทยได้อย่างยอดเยี่ยม มีเพื่อนหลายคนฝากขอ บ.ก. ขอน้ำข้าวสั้น ๆ ของเมืองไทยให้คนที่อยู่ไกลบ้านได้อ่านบ้าง จะเป็นความกรุณาของ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ต่อผู้อ่านที่น้อยอย่างมาก ขอขอบคุณ

สุธิตา วีระติน

Calif. State College at Hayward

วิจารณ์หนังสือ

ใครจะกุมชะตาเอเซีย

พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์

เอนสต์ เบ็นซ์ เขียน จ้างค์ ทองประเสริฐ แปล
(สังคมศาสตร์)

หน้า ๔๕/๓๐ บาท

ชื่อของหนังสือเล่มนี้ ออกจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจ
ของผู้อ่านอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะผู้อ่านที่สนใจใน
ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งกำลังเป็นไปอย่าง
รวดเร็วและกว้างขวางในภาคพื้นส่วนนี้ของโลก เป็น
ที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่ามีนักศึกษาชาวตะวันตกจำนวน
ไม่น้อยที่ได้หันมาสนใจในคำสอนของพระพุทธศาสนา
และมีหนังสือที่ชาวตะวันตกได้เขียนขึ้น เพื่อพรรณนา
หรือสรุปผลการศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นจำนวน
มาก เท่าที่เห็น ๆ ทราบ ๆ กันนั้น ก็มีอยู่ไม่น้อยแล้ว
บ้างก็เป็นคำรับคำราโดยตรง และที่เป็นคำแปลจาก
ต้นคอก็คือจากคำภีร์พระไตรปิฎกเลย ก็มีอยู่หลาย
เล่ม เราชาวตะวันออก ก็ได้อาศัยคำรับคำราเหล่านั้น
ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มพูนสติปัญญา ได้เป็นอย่างดี
เสมอมา

แค่หนังสือเล่มที่กำลังวิจารณ์อยู่นี้ ดูเหมือนจะเป็นเล่มแรกที่ชาวตะวันตกได้เขียนขึ้นเพื่อ "พิจารณาบทบาทของพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ในการหล่อหลอม และสร้างสรรค์แนวความคิดนักทางด้านการเมืองและการสังคมของบรรดาประชาชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาและที่ได้รับอิสรภาพทางการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ และโดยเหตุที่ประชาชาติเหล่านี้กำลังเผชิญหน้า และต่อสู้กับการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่ ผู้เขียนจึงได้ให้ชื่อหนังสือของเขาว่า *ใครจะกุมชะตาเอเชีย พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism or Buddhism: Which holds the Future of Asia)* ซึ่งหมายความว่า ในการเผชิญหน้าและต่อสู้กันระหว่างสองฝ่ายนี้ ใครจะเป็นฝ่ายชนะ นั่นคือฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือฝ่ายคอมมิวนิสต์

ศาสตราจารย์เบ็นซ์ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นชาวเยอรมัน และเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ว่าด้วยคริสตจักรและคริสตธรรม ทั้งเป็นผู้ช่วยการ

สถาบันคริสตจักรทั่วไป แห่งมหาวิทยาลัยนาร์บวร์ก ในประเทศเยอรมันตะวันตกด้วย ศาสตราจารย์เบ็นซ์ ได้รับเชิญให้ไปเยี่ยมมหาวิทยาลัยโคชิซา ในนครเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๑ ระหว่างทางทั้งขาไปและขากลับ ท่านได้แวะศึกษาสถานการณของพระพุทธศาสนา ในประเทศอินเดีย พม่า ลังกาและไทยเป็นเวลาหลายสัปดาห์ ระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทยนั้น ผู้วิจารณ์จำได้ว่าอย่างน้อยที่สุด ท่านก็ได้ไปแสดงปาฐกถาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมัทธาคุ ท่วมกลางภิกษุสามเณร ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษา และภคฤหบดีจำนวนมากพร้อมกันเมื่อได้กลับคืนสู่ประเทศเยอรมัน และได้ "ย่อย" ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านได้ประสบพบเห็นมาแล้ว ท่านก็ได้แต่งหนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นภาษาเยอรมัน ต่อมาได้มีผู้แปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ แล้วนายจ้านงก์ ทองประเสริฐ แห่งราชบัณฑิตยสถาน จึงได้ถอดจากพากย์อังกฤษเป็นภาษาไทยอีกชั้นหนึ่ง

ศาสตราจารย์ เบ็นซ์ ได้ใช้ความพยายามเป็น
อย่างเต็มที่ ในการรวบรวมหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ มา
ประกอบเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น อย่างไรก็ตาม ในตอน
อวสานของคำนำของท่าน ท่านก็ไม่ลืมที่จะกล่าวเป็น
เชิงออกตัวว่า โดยที่เหตุการณ์ในส่วนนี้ของโลกกำลัง
ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว และภายในอาณาบริเวณอัน
กว้างใหญ่ สลับซับซ้อนและยุ่งยาก “เป็นเวทีที่มี
ความขัดแย้งกัน ในพัฒนาการด้านพุทธบัญญัติและการ
เมืองอย่างมากที่สุด” เพราะฉะนั้น ข้อเขียนและข้อ
สังเกตของท่านซึ่งเป็นคนไปจากภายนอก จึงอาจจะมี
ข้อขาดตกบกพร่องอยู่บ้างก็ได้ แม้ว่าท่านจะได้ใช้
ความพยายามกลั่นกรองอย่างตั้งใจและบริสุทธิ์ใจแล้ว
ก็ตาม

ศาสตราจารย์ เบ็นซ์ ได้เริ่มกันจากการพรรณนา
ถึงการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ดังกล่าว
และพม่า ได้อ้างถึงบุคคลและองค์การสำคัญ ๆ ที่มี
บทบาทเกี่ยวข้องกับกรรมมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงยุค
ปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลอย่างไรต่อการ
รณรงค์เพื่อกอบกู้เอกราชในประเทศเหล่านี้ ผู้เขียน
ก็ได้เสาะหาหลักฐานข้อเท็จจริงมาเสนอไว้อย่างใกล้
ความเป็นจริงและสมบูรณ์มากที่สุด

ในบทที่ว่าด้วย “พุทธศาสนาทั่วไป” นั้น
ผู้เขียนได้ชี้แจงให้เห็นถึงความแตกต่างกันในทัศนคติ
ระหว่างชาวพุทธฝ่ายเถรวาท (หินยาน) กับชาวพุทธ
ฝ่ายอจาริยวาท (มหายาน) แต่แล้วก็ได้สรุปลงว่า
ทั้งสองฝ่ายหรือสองนิกายนี้ นับวันแต่จะมีความเข้าใจ
และเห็นใจกันยิ่งขึ้น

ในบทที่ว่าด้วย “คำสอนทางตันสังคัมและการ
เมืองของพุทธศาสนา” นั้น ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียน
ได้ยกเอาข้อเขียนของชาวพื้นเมือง ผู้รู้สภาพการณ์
ของพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันและผู้เข้าใจสัจวัตถะ
ของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี มาประกอบไว้อย่าง

น่าชม มีข้อความหลายตอนที่ทำให้ผู้วิจารณ์อดทวน
ไปคำนึงถึงสภาพของพระพุทธศาสนาในประเทศมาตุ
ภูมิของตนเองไม่ได้ว่า มีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับ
สภาพที่ศาสตราจารย์เบ็นซ์ ได้นำมาพรรณนาไว้ใน
บทนี้บ้างไหมหนอ

บทที่ว่าด้วย “โรงเรียนและวิทยาลัยพุทธ
ศาสนา” กับ “มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา” ตลอดจน
บทที่ว่าด้วย “พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ใหม่”
ทั้งสามบทนี้ก็ล้วนแต่มีข้อมูลและข้อคิดที่น่าสนใจทั้ง
สิ้น เข้าใจว่า แม้ในปัจจุบัน ตัวเลขและข้อมูลเหล่านี้
ก็ยังคงไม่ห่างไกลจากความเป็นจริงนัก

บทใหญ่ ๆ อีกสองบทที่ว่าด้วยพุทธศาสนาใน
สหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน
แดง) นั้น มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะ
เป็นเรื่องที่หาอ่านกันไม่ค่อยจะได้ง่ายนัก ผู้อ่านจะได้
ทราบเกร็ดความรู้ และข้อเท็จจริงอย่างมากมายเกี่ยว
กับสภาพและฐานะปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในสอง
ประเทศใหญ่นี้ ซึ่งรวมกันแล้วก็มีพลเมืองมากกว่า
ครึ่งหนึ่งของโลก และทั้งสองประเทศกำลังเป็นทวี
ละครเอกอยู่ในนาฏกรรมของโลกปัจจุบัน

บทสุดท้ายซึ่งผู้วิจารณ์ถือว่าเป็น “หัวใจ” ของ
หนังสือเล่มนี้ก็คือบทที่ว่าด้วย “ชาวพุทธวิจารย์ลัทธิ
คอมมิวนิสต์” กล่าวหาชาวพุทธในถิ่นที่หมายถึงชาวพุทธ
ที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท เช่นในประเทศไทย
ไทยเราเอง ผู้เขียนได้รวบรวมเอาทัศนคติของชาว
พุทธชั้นผู้นำในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้าน
ของเรามาเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบทั่ว ใครมีความคิด
เห็นอย่างไร ในเมื่อนำเอาพระพุทธศาสนาไปเปรียบ
เทียบกับลัทธิคอมมิวนิสต์ เจ้าของความคิดเห็นเหล่านี้
ล้วนเป็นปัญญาชนอันดีคนหนึ่งของประเทศ และที่
เคยเป็นผู้นำของชาติมาแล้วก็มี เพราะฉะนั้น ทัศนคติ
ของเขาจึงนับว่ามีค่ายิ่ง ที่เราชาวพุทธในประเทศไทย
อันเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเดียว
กันน่าจะได้ศึกษาค้นคว้าบ้าง

หนังสือเล่มนี้ในพากย์ภาษาอังกฤษไม่มีภาคผนวก
ที่ให้ชื่อว่า “การฟื้นฟูพุทธศาสนาในประเทศไทย”
แต่ในพากย์ไทยนั้นมี ได้ทราบว่าศาสตราจารย์เบ็นซ์
ได้กรุณาเขียนภาคผนวกนี้ให้เป็นพิเศษในเมื่อท่านได้
ทราบว่า จะมีการแปลหนังสือของท่านเป็นภาษาไทย

เพื่อก็มให้เป็นการคิดประเพณีการวิจารณ์หนังสือ
ผู้วิจารณ์จะขอพูดถึงเรื่อง “คุณภาพ” ของหนังสือ
เล่มนี้สักเล็กน้อย

ผู้วิจารณ์ ได้มีโอกาสเห็นเฉพาะเนื้อหาของ
หนังสือตอนที่พิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่ได้อ่าน
เล่ม (เพราะตอนนั้นหน้าปกและหน้าอื่นยังไม่
เสร็จ) รู้สึกว่าจัดพิมพ์ได้สะอาดหมดจด ตัวอักษรก็
ชัดเจน อ่านง่าย ประกอบกับทางสำนักพิมพ์ได้ใช้
กระดาษปอนด์ด้วย จึงทำให้สะดวกตา น่าอ่าน ปรุฟ
ก็ไม่สู้จะผิดพลาดมากนัก แต่การจัดวรรคตอน เนื้อ
ความยังรู้สึกว่าจะทำได้ดีกว่านี้ ผู้อ่านคงจะเห็น
ด้วยกับผู้วิจารณ์ว่า โดยเหตุที่ในภาษาไทยเราไม่นิยม
ใช้เครื่องหมายวรรคตอน เพราะฉะนั้น การจัดวรรค
ตอนของเนื้อหาความให้ถูกต้องเหมาะสม จึงนับว่ามี
ความสำคัญมาก มิฉะนั้นแล้วผู้อ่านจะจับความไต่ยาก
ยิ่งเป็นหนังสือที่แปลมาจาก ภาษาต่างประเทศด้วย
แล้ว บางทีถึงกับต้องอ่านย้อนไปย้อนมาจึงจะจับ
ความได้

พูดถึงคุณภาพของกาแปล เมื่อได้เห็นชื่อผู้แปล
ก็รู้สึกว่ามีอะไรที่น่าจะเป็นห่วง เพราะถ้าไม่มีความ
สามารถจริงแล้ว ผู้แปลก็คงจะไม่ได้เข้าไปนั่งใน
ราชบัณฑิตยสถาน อันเป็นสถาบันผู้คงแก่เรียนของ
ชาติเป็นแน่ โดยเฉพาะแล้ว ผู้แปลได้แปลข้อความที่
เกี่ยวข้อง และบทเพียงไปถึงพระพุทธรูปเสนาแบบเถร
วาทได้ก็ตาม

ถ้าจะมีอะไรที่จะอนุญาตให้ผู้วิจารณ์ “ติเพื่อ
ก่อ” นั้นก็เห็นจะเป็นตรงที่ว่า ในทัศนะของผู้
วิจารณ์นั้น ผู้แปลดูจะยึดหลัก “แปลตามพยัญชนะ”
มากกว่า “แปลตามอรรถ” ไปสักหน่อย และเข้าใจ
ว่าคงจะมีเวลาทำงานชิ้นนี้ได้น้อย และไม่ละเอียดนัก
เพราะปรากฏว่ามีข้อบกพร่องที่คลเคลื่อนจากต้นฉบับ

ภาษาของกฤษอยู่หลายตอน อย่างไรก็ตาม ข้อบกพร่อง
เล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ ซึ่งมีอยู่เป็นธรรมดาเหลือเกิน
ในการกิจการพิมพ์และการแปล คงจะได้รับการ
แก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากจะมีการพิมพ์หนังสือ
เล่มนี้อีกเป็นครั้งที่ ๒

หนังสือ *โครงการขงชาติเดเห็น พุทธศาสนาหรือ
ลัทธิคอนเวนิสมี* เล่มนี้ เป็นหนังสือที่ทุกท่านผู้สนใจ
ในอนาคตของพระพุทธศาสนาและประเทศชาติ น่า
จะได้อ่านเป็นนอกร่างยิ่ง เพื่อความซาบซึ้งในอรรถรส
ให้ดียิ่งขึ้น สำหรับท่านที่พอจะหากันฉบับภาษาอังกฤษ
อ่านได้ ก็ได้โปรดหาอ่านเถิด รับรองว่าท่านจะได้
ประโยชน์คุ้มเวลาและค่าเล่มเป็นแน่

กมลกร
ชนบุรี

ประวัติศาสตร์ยุโรป ค.ศ. ๑๔๙๔-๑๗๘๙ (Lectures on Foreign History 1494-1789) by J.M. Thompson

นันทา โชติภยพุกกะณย และ นิธอน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
แปล (โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย) ๓๕ บท
หนังสือเล่มนี้เป็นผลงานของคณะอนุกรรมการ สาขา
วิชาประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ ภายในโครงการตำรา
วัตถุประสงค์ของคณะกรรมการบริหารโครงการตำรา
คือการยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัย
โดยการส่งเสริมการแปลเรียบเรียงและเผยแพร่ตำราดี ๆ
เพื่อที่จะให้นักศึกษา ได้มีโอกาสที่จะสร้างสรรค์
ปัญญาเริ่มให้ความคิดเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ
สังคมและวัฒนธรรมโดยตนเอง

ผู้แปลได้เลือกหนังสือเล่มนี้ขึ้นแปล เพราะเห็น
ว่าผู้เขียนเป็นผู้เชี่ยวชาญในประวัติศาสตร์ยุโรป ได้
เคยสอนวิชานี้แก่นักศึกษาที่ ๑ แห่งวิทยาลัยมีอดเดน
ในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และได้เขียนตำรานั้นขึ้นไว้
ด้วยเจตนาว่า จะจริงว่าจะเขียนอย่างไรไม่ให้ผู้อ่านเบื่อ
หน่าย แต่จะกระตุ้นความสนใจ จึงให้เนื้อหาเพียง

ก โดยจะไม่ให้คำชี้แจงมากเกินไป เพราะอยาก
ให้ผู้อ่านวิเคราะห์ความหมายและแหล่งที่มาของข้อ
เท็จจริงทุกประการในหนังสือเล่มนี้ด้วยตนเอง

ส่วนผู้เขียนเอง ได้เลือกประวัติศาสตร์ยุโรปแค่
กัวรรษที่ ๑๕ ถึงที่ ๑๘ ขึ้นบรรยาย เพราะเห็นว่า
ประวัติศาสตร์ยุโรปในสามศตวรรษนั้นเสมือนบ่อเกิด
ให้แก่ของยุโรปสมัยใหม่เท่านั้น หากเป็นของโลก
ปัจจุบันด้วย ในสามศตวรรษนั้น กษัตริย์ต่างๆในยุโรป
ทรงรณรงค์ เพื่อขยายดินแดนของแต่ละพระองค์ไปสู่
รวมแดนธรรมชาติ และทรงวางรูปประเทศต่างๆ ใน
ยุโรปปัจจุบัน ในเวลาเดียวกัน แต่ละพระองค์ก็ทรง
มีแสวงหาอาณานิคมทั่วโลก เพื่อที่จะขยายตลาด
การค้า และซื้อวัตถุดิบมาขึ้นอุตสาหกรรมของแต่ละ
ประเทศของพระองค์ ผลของสงครามขยายดินแดน
จะส่งความล่าอาณานิคมภายในแต่ละประเทศนั้น คือ
เนติของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีความตึงเครียดทาง
เศรษฐกิจและสังคม และมีชนชั้นกลาง ประกอบด้วย
ราชการพลเรือน ทหาร และพ่อค้า หรืออีกนัยหนึ่ง
“ช่างกล” ของประเทศสมัยใหม่เป็นผู้ที่เริ่มที่จะมี
อิทธิพล

นอกจากประเทศใหม่และสังคมใหม่แล้ว ประวัติ
ศาสตร์ยุโรปในสามศตวรรษนั้น ยังเป็นบ่อเกิดของ
ความคิดใหม่อีกด้วย เริ่มแต่การฟื้นฟูศิลปวิทยา และ
การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ ๑๕ และ ๑๖ บัญชาชน
เวยุโรปตื่นตัวทางการเมือง เขียนข้อความประท้วง
ยุติธรรมในระบบการเมืองซึ่งปกครองโดยใช้อำนาจ
ฉกฉวย เรียกร้องเสรีภาพทางการเมือง ให้กษัตริย์
ละรัฐบาลอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่ไต่บัญญัติลงไว้ด้วย
แน่นอน และให้โค่นเจ้านาย ผู้ที่คัดค้านา ซึ่งถือ
สิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดิน ของไพร่ฟ้าประชาราษฎร์แต่
ก็กำบังทรัพย์

หนังสือเล่มนี้ ยึดลงด้วยการปฏิวัติฝรั่งเศสใน
ศ. ๑๗๘๙ เหตุการณ์นี้เป็นจุดกำเนิดที่แท้จริงของ
ยุคปัจจุบัน เพราะสาเหตุที่การปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น
เกิดขึ้น เนื่องมาจากความตึงเครียดภายในประเทศ
สมัยใหม่ประเทศหนึ่งในยุโรปสมัยนั้น และการปฏิวัติ

ดังกล่าวก็คือความพยายามของประเทศนั้น ที่จะขบ
บุกหาใหม่ กล่าวคือความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ
การเมืองและสังคมของตน แต่วิวัฒนาการของ
ประเทศต่างๆ ในยุโรปนั้น มิได้สม่ำเสมอ เพราะ
ระหว่างที่ฝรั่งเศสมีอำนาจว่าปฏิวัตินั้น กษัตริย์ของ
ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปสนพระทัยที่จะสร้างราชาธิปไตย
แบบทรงภูมิธรรม ปฏิรูปรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น เพื่อที่จะทวีกำลังมารณรงค์เพื่อขยายดินแดน
และอิทธิพลของแต่ละพระองค์ต่อไป

สรุปแล้วหนังสือเล่มนี้สนองความปรารถนาของ
คณะกรรมการบริหารโครงการตำราทศการ สก
ท้ายขอคำนี้มีผู้แปลเป็นพิเศษ ที่มีได้แก่นักแปลอย่างคิ
กระตุ่นปัญญา สนุกเพ็ดลิกเพ็ดลิก มาเผยแพร่เท่านั้น
แต่ยังแถมนามานุกรมประวัติศาสตร์ยุโรปจากศตวรรษ
ที่ ๑๕ ถึง ๑๘ มาให้สำหรับเป็นความรู้รอบตัวอีกด้วย

เดช บุณนาค
กระทรวงการต่างประเทศ

ห้าปีจากปริทัศน์

ส. ศิวรักษ์ (ศกษิตสยาม) ๕๖๔ หน้า ราคา ๕๕ บาท
หนังสือนี้เป็นหนังสือประมวลข้อความต่าง ๆ ซึ่ง
ส. ศิวรักษ์ได้เขียนลงพิมพ์ในวารสาร สังคมศาสตร์
ปริทัศน์ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๑
เฉพาะข้อเขียน ซึ่งยังมีได้นำไปตีพิมพ์ซ้ำรวมเป็นเล่ม
ในเล่มนี้ เนื้อหาของหนังสือ จึงประกอบด้วยข้อ
เขียนประเภทต่างๆ รวม ๗ ประเภทด้วยกันคือ บทนำ
บทบรรณาธิการฉบับประวัติศาสตร์ศึกษา บทความ
“บทคน” จดหมายจากบรรณาธิการ และบทบรรณา
ธิการ ทั้งสิ้น ๕๐ เรื่องด้วยกัน ในจำนวนนี้ ภาคแรก
คือบทนำ มีจำนวนถึง ๒๐ เรื่อง (ถึงแม้สารบัญจะ
ระบุไว้เพียง ๑๔ เรื่อง) นับได้ว่าเป็นภาคที่สำคัญและ
น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื้อหาของแต่ละเรื่องแตกต่างกัน
ไปแล้วแต่ว่า ปริทัศน์ ฉบับนั้น ๆ มีข้อความเกี่ยวกับ
เรื่องอะไรเป็นหลัก ก็จะเห็นได้จากตัวอย่างข้อเรื่อง

เช่น “ปริทัศน์กับสังคมไทย” “อันทราวยสำหรับปัญญาชนคนหนุ่ม” “สังคมกับจิตปวงกตธรรม” “อีสานในปัจจุบัน” “บทเรียนจากอดีต” “อิทธิพลของฝรั่ง” ฯลฯ ถึงแม้เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะแตกต่างกันมากในตำแหน่งเนื้อหา แต่ผู้อ่านจะเห็นได้ชัดว่าข้อเขียนเหล่านี้มีสาระต่อเนื่องกันโดยตลอด สิ่งซึ่งเชื่อมโยงบทนำเหล่านี้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือแนวความคิดของผู้เขียนที่เน้นถึง ความสำคัญที่เราจะต้องรู้จักตัวเอง ทั้งในตำแหน่งตัวในฐานะที่เป็นคน และในตำแหน่งส่วนรวม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันกับปัจจุบัน มาเป็นเวลาช้านาน การรู้จักตนเองในตำแหน่งตัว หมายถึง การเข้าใจว่าอะไรเป็นสาระ อะไรเป็นสิ่งที่ไร้สาระ อะไรสำคัญ อะไรไม่สำคัญในชีวิต ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เราผิดพลาดพะวงอยู่กับสิ่งฉาบฉวย อันจะเป็นอุปสรรคให้ไม่สามารถพิจารณาถึงแก่นแท้ของชีวิตอยู่อย่างเป็นคน ส่วนปัญหาว่าอะไรคือแก่นแท้ของชีวิต เป็นเรื่องซึ่งนักคิด และผู้รู้ได้พยายามขบคิดกันมาแต่โบราณกาลแล้ว ข้อเขียนของ ส. ศิวรักษ์ในภาคนี้เพียงแต่ ขอให้เราพยายามค้นหา “ความจริง” เกี่ยวกับตัวเอง ส่วน “ความจริง” จะเป็นอย่างไรหรือ แม้แต่ว่าจะมีหรือไม่มี เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ในตำแหน่งส่วนรวม ผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของการที่เราทุกคนควรจะชวนช่วย ศึกษาดึงประวัติความเป็นมาของชาติไทย และสาระสำคัญของวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ ประการแรกคือเพื่อจะได้ช่วยกันรักษาความเป็นไทยของเรามิให้สูญสลายไป ประการที่ ๒ ก็ด้วยเหตุที่ว่า อดีต ปัจจุบัน และอนาคตเป็นสิ่งที่แยกเด็ดขาดจากกันมิได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เราประสบอยู่ในปัจจุบันนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในอดีต หากเราสนใจจะแก้ปัญหาสังคมปัจจุบันและเตรียมแผนการสำหรับอนาคต เราจำเป็นต้องรู้ถึงความเป็นมาในอดีต โดยเฉพาะในยุคพัฒนาการเช่นปัจจุบันนี้ มิฉะนั้นแล้วการแก้ปัญหาของเราอาจผิดพลาด ทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีได้ง่าย ผู้เขียนได้ย้ำถึงปัญหาการรู้จักตน

เองไว้หลายเรื่องหลายตอนด้วยกัน เช่นในเรื่
รู้จักตัวเราเองแต่ไหน” ผู้เขียนได้กล่าวไ
พียง เกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านหนังสือใ
ภาษาไทย และคิดอย่างไทยอยู่เป็นนิจ
การสำรวจตัวเอง ซึ่งทางพระเรียกว่า โยนิโส
กัณนี้

“หากปภิวิทกัณนี้ที่กล่าวมาแล้วนั้น ถ้านำสาม
ใช้ จะพ่วงให้มาเป็นไทย แต่ถ้อยถ้อยถ้อยถ้อย
เขาเป็นกบ” (

มกัณนี้ของผู้เขียนนับว่ามีเหตุผลนำพียง
อย่างน้อยก็ควรจะช่วยให้คนใจ ให้ผู้อ่านไ
พิจารณาตนเอง ทั้งในตำแหน่งที่เดิมมาเป็นคน
ตำแหน่งที่เดิมมาเป็นไทย ข้อเขียนของ ส. ศิ
ส่วนใหญ่ย่อมเหตุผลผล มีหลักเกณฑ์ประ
พิจารณาปัญหา ข้าพเจ้าจะขอหยิบยกแต่เจ
ตามเรื่องมากกล่าวถึงในที่นี้ เพื่อเป็นตัวอย่าง
จากบทนำเรื่อง “อันทราวยสำหรับปัญญาชน
ซึ่งกล่าวถึงสิ่งฉาบฉวยและสิ่งเขินหน้าซู้ค่า
สังคมไทย ที่มีก็จะจงใจให้คนหนุ่มสาวผู้มี
ลุ่มหลงไปกับเกียรติและยศจอมปลอม จ
กลายเป็นปัญญาชนผู้หาปัญญามิได้ นี่เป็นข้อ
นควรระวังข้อหนึ่งของสังคมเรา ในเมื่อผู้รู้ขอ
มากไม่สนใจความรู้ นักคิดของเราไม่ชอบคิ
ชาติบ้านเมืองจะเจริญได้อย่างไร ข้าพเจ้า
เขียนทำนองนี้คงจะมีประโยชน์ ช่วยให้ปัญ
หนุ่มบางคนได้คิด ได้สำนึกถึงภาระหน้าที่ซึ่งเ
ต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวมได้บ้าง ไม่ม
บทนำเรื่อง “บทเรียนจากอดีต” ซึ่งให้เห็นคว
ของการรู้จักประวัติความเป็นมาของชาติบ้าน
วัฒนธรรมของคน แต่ในขณะเดียวกัน ก็
อันตราของภาระเพื่อผันถึงอดีตโดยไม่คำนึงถึ
จริง โดยเห็นเสียว่าอดีตเป็น “ยุคทอง”
สัญลักษณ์ของผู้ไม่กล้าเผชิญหน้ากับความจริ
เวียงในหนังสือนี้มีคุณภาพ และมาตรฐาน
การแสดงออก เช่นสองเรื่องนี้แล้ว หนังสือเ
คุณค่ายิ่ง นำเสียคายที่ผู้รวบรวมได้คัดเอา

บางเรื่องมาตีพิมพ์ซ้ำ ข้อเขียนบางบทที่รวมอยู่ในหนังสือนี้ เป็นการแสดงออกด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล ทำให้สาระสำคัญของเรื่องเสียไป เช่นในเรื่อง “สันและแคบ” ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งมีส่วนทำลายล้างความคิดริเริ่มของคนไทย ทำให้เราขาดผู้บุกเบิก ที่จะช่วยกันปฏิรูปสังคมไทยให้ดีขึ้นได้ ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนท้ายของเรื่องว่า “ใครประสบพบ pioneer ที่ไหน ช่วยบอกให้รู้บ้าง” ข้าพเจ้าต้องขอยอมรับว่า ได้อ่านข้อเขียนนี้ที่พบทวนอย่างละเอียดแล้ว แต่ก็ยังไม่ทราบอยู่ที่ว่า ส. ศิวรักษ์หมายถึงอะไร เมื่อกล่าวถึง pioneers ทั้งนี้เพราะผู้เขียนใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อประท้วงสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ เริ่มจากการกระทำของพวกคอมมิวนิสต์ การที่ชนชั้นปกครองมีตาแต่หามีแวไม่ เรื่อยไปถึงการ “เห็นรั้วตัวสันสะเทิน” การศึกษาชนิกผัดซีโรยหน้า และอื่น ๆ อีกมาก ข้อความของแต่ละเรื่องก็น่าฟังอยู่ แต่ประดิกประค่อเพื่อจับประเด็นของเรื่องได้ยาก

ความที่เขียนเกินเลยเหตุผล มิได้มีเฉพาะแต่ในภาคบทหน้า ภาคอื่น ๆ ก็มีเช่นนั้น ยกตัวอย่างเรื่อง “สุนทรพจน์ในการเปิดสมาคมผ้านุ่ง” ในภาคบทความ ซึ่งมีข้อคิดแยกยกย่น่าฟังหลายประการ แต่เมื่อกล่าวถึงความดีของสภาพสังคมในอดีต โดยเฉพาะชีวิตในชนบท ผู้เขียนเองกลับปล่อยตัวให้เพ้อฝันถึง “ยุคทอง” ทั้ง ๆ ที่ตนเองได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงอันตรายของการกระทำเช่นนั้นในบทหน้าเรื่อง “บทเรียนจากอดีต” ทั้งได้ท้าวความถึงแล้ว ข้าพเจ้าขอคัดข้อความมาลงย่อ ๆ พอเป็นตัวอย่างดังนี้

“...ชีวิตก็เดินไปอย่างช้า ๆ ความต้องการสำหรับชีวิตมิไ่ม่มาก อะไร ๆ ก็ทำได้ในแต่ละแควบ้าน หรือในเมืองชนบทแถบนั้นเอง... วัดก็เป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน ต้นหมากรากไม้ขึ้นระยงระยง สัตว์น้ำสัตว์บกคลุมสมบูรณ์ พาใจให้ชุ่มชื้น อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ... เรือนมุงแฝก ปลูกผัก ผักนึ่งมีน ผักต้มมีน แลอาหารการบริโภครายง่าย ๆ ก็พลก่อก่อภาพแล้ว...” (หน้า ๑๑๘ - ๘)

ข้อความเช่นนี้ เป็นการเขียนประเภทปากกาพาไป โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงให้ต้องแท้เสียก่อน ผู้เขียนมองสังคมในอดีตและในส่วนภูมิภาค แต่ในแง่ที่เท่านั้น ลืมไปว่า เบื้องหลังภาพพจน์นั้นวิถีชีวิตที่วางไว้ มีสิ่งเลวร้ายแอบแฝงอยู่มากมาย เป็นสิ่งเลวร้ายซึ่งเกิดจากความยากจน การขาดความรู้ ขาดการศึกษา ขาดพื้นฐานและอุปกรณ์ที่จะขยายทัศนคติชีวิตของคนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีชีวิตอยู่อย่างแล้วแต่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะกดบังคับกด โดยเวลาแทบจะไม่มีโอกาสควบคุมแก้ไข มิใช่สิ่งซึ่งนำพิศมัยรัก ภรรยาตลอดบุตร โชคดีก็รอด โชคร้ายก็ตาย มีบุตร ๔ คนตายเสีย ๕ ตัวเองอายุยังไม่ถึงห้าสิบปี ก็กลายเป็นคนชรา สังขารทรุดโทรม และเต็มไปด้วยโรค ด้วยพยาธิยานาชนิด ถ้าบังเอิญโชคดีไม่เป็นลมเป็นไข้ตายเสียก่อน พอแก่ตัวสักหน่อย ก็ต้องเดินหลังออ เพราะความและทำงานหนักเกินกำลังมาแต่เด็กจนกระดูกสันหลังพิการ จะอีกตัวเดินให้สบายให้ส่งผ่านผสมกับที่เกิดมาเป็นคนกับเขาชาติหนึ่ง ก็ทำไม่ได้ บีโชนฝานแล้งก็อด บีโชนน้ำท่วมก็อด บีโชนข้าวดี ก็เอาเงินไปกินเหล้า เล่นการพนัน หนี้สินล้นพ้นตัว ยิ่งทำงานนานวันเข้า ก็ยิ่งเป็นหนี้เขามากขึ้น ถ้าอยากให้บุตรมีการศึกษา (เพื่อว่าต่อไปจะได้เป็นเจ้าคนนายคน) เด็กก็จะต้องส่งซากรเดินไปโรงเรียน เดินกลับมามัน วันละหลาย ๆ กิโลเมตร วันไหนฝนตกฟ้าร้องไม่ต้องไป โทษนั้นไม่มีบุญญาจะหา กินอย่างสุจริต ถ้าไม่เป็นกาฝาก ก็ต้องเป็นโจร ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชนบทอันแสนจะน่าอภิมรณของผู้เขียนเหมือนกัน ทำไม่จึงไม่คำนึงถึงบ้าง

ยิ่งกว่านั้น ผู้เขียนยังโยนบาป ยัดเยียดผลเสียอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ไปให้นักพัฒนา ผู้ถนัดแต่โลกเสรีแบบปัญญา ไม่รู้จักความเป็นไทย ไม่เคยอ่านผลงานของ รัตนบุญญา สิริมังคลาจารย์ ฯลฯ สังคมไทยในปัจจุบันจึงได้เลวร้าย เพราะทำงานด้านพัฒนาประเทศเหล่านี้

“... พวกมันเป็นหม่มกอบี ฝรั่งตัว ค่ายางขาวกรง โดยที่จิตใจได้เกินฝรั่งเลย แต่กลับเลวทรามกว่า ซ้ำลง เพราะธรรมชาติหมดไป วัฒนธรรมความสำคัญ ลอยแวกกันกลายสภาพไปเป็นตัวใครตัวมัน ยุติการที่เคยอยู่ร่วมกันในชนวน ก็ต้องแยกย้ายไปทำงานทำตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ การลงแขกในเวลาเก็บเกี่ยว การช่วยกันปลงเรือ การร่วมกันรั้งรั้าหินพลอง ก็กลายเป็นรับจ้าง เพราะเห็นแก่เงิน งานที่บุญอันสมบูรณ์นั้น ก็กลายเป็นพิธีต้องอินน้ำเบือ นุ่งแพรเชือก เพราะท่านที่เข้าไปพัฒนาไม่รู้จักคน ไม่รู้จักสังคมที่จะพัฒนา มีใช้หรือ...” (หน้า ๑๑๘ - ๑๒๐)

ถ้าเราสามารถสร้างรัฐสภาฟาล้อมประเทศ แล้วมี ปกาศิก ห้ามให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้สำเร็จ เราก็พึงพอใจอยู่กับสังคมในอดีต ไม่ต้องสนใจว่าชาวโลกเขาทำอะไรกันบ้าง ความคิดประเภท “ในใไม่มีปลา ในนามีข้าว” เป็นความคิดสั้น ก็คมก็ง่าย ซึ่ง อาจให้โทษอย่างมหันต์ “สี่กัวน้ำสี่กัวน้ำ” อาจจะเป็น “ออกสมสมบูรณ์” จริงสำหรับพลเมือง ๘ ล้านคน แต่ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นเป็น ๓๒ ล้าน เป็น ๕๐ ล้าน ๘๐ ล้าน จะมีสี่กัวน้ำสี่กัวน้ำเหลือไว้เล่นสักกี่กัวน้ำ พลเมือง ที่เพิ่มขึ้นแต่ละคน ใช่ว่ามีข้าวกินอย่างเพียงพอแล้ว เรายังจะต้องให้การศึกษา หางานให้ทำ มิฉะนั้นแล้ว สังคมอันน่าพิศมัยของ ส. ศิวรักษ์ จะ กลายเป็นสังคมโจร เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเขลา ถ้าเราจำเป็นต้องพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในกรณีนี้ ชาวบ้านผู้มีชีวิตอย่างแสนสุข พรังพร้อมด้วยศีลธรรม อันดีงามในท่ามกลางธรรมชาติ อันแสนจะน่าอภิรมย์ ของผู้เขียนนั่นเอง ที่เป็นกำลังผลักดันสังคมให้เปลี่ยนแปลง ให้พัฒนา เพื่อคนจะได้อยู่กินดี มีความมั่นคง สมบูรณ์ในชีวิตก็พอควรแล้ว ปัญหาสำคัญขั้นมูลฐาน มิได้อยู่ที่ความเจริญของคนพัฒนา ในโลกนี้ ไม่มี สิ่งใดซึ่งเราจะได้มาโดยไม่ต้องเสียของตอบแทน เมื่อ จะพัฒนาบ้านวัดกุ บ้านเศรษฐี สังคมก็ต้องเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงบ้านสังคม ควรถือว่าเป็นต้นทุน อย่างหนึ่ง ซึ่งเราจะต้องเสียไป เพื่อแลกเปลี่ยนกับ

ผลการพัฒนาบ้านวัดกุ ปัญหานี้อาจแบ่งออกได้เป็น สามระดับด้วยกัน คือ ๑) เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง และผลเสียของความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมจะมีประการใด มากน้อยเพียงใด ๒) ผลดีที่ได้จากการพัฒนา เมื่อเทียบกับผลเสียแล้วคุ้มกันหรือไม่ และ ๓) เรามีทางเลือกอย่างไร จึงจะลดผลเสียด้านสังคมลง ให้น้อยที่สุดได้ ปัญหาทั้งสามระดับนี้ ไม่ใช่ปัญหาง่าย แต่ถ้าเราสนใจที่จะให้สังคมเราดีขึ้นบ้านวัดกุ บ้านการกินอยู่ โดยจะต้อง “ลงทุน” ด้านสังคมน้อยที่สุดแล้ว เราควรระดมพยายาม วิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้ให้ต้องแท้ จริงอยู่ นักพัฒนาที่ดี จำต้องรอบรู้เกี่ยวกับสังคมที่ตนต้องการจะพัฒนา แต่การเป็นหลังคาขึ้นไปยื่นตะโกรงร้องป่าว ๆ ว่า สังคมเสื่อม ๆ หรือเทียบหน้ากันในสังคมว่า พวกคุณแล้วไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักความเป็นไทย นั้น เป็นสิ่งที่ทำ ได้ง่าย แต่หาประโยชน์ไม่ค่อยจะได้

การที่ข้อเขียนต่าง ๆ ในหนังสือนี้ไม่มีคุณภาพดี อยู่ในระดับเดียวกันโดยตลอด ก็เป็นเรื่องน่าเห็นใจ เพราะผู้เขียนต้องเขียนแข่งกับเวลา และมักจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า จึงอาจมีความรู้สึกรุนแรง ซึ่งจำต้องแสดงออกทางข้อเขียน อีกประการหนึ่ง หนังสือนี้เป็นหนังสือประเภทรวมข้อเขียน จึงไม่อยู่ในข่ายที่จะรวบรวมพิจารณาคัดเลือกเฉพาะแต่บางเรื่อง ข้าพเจ้าเองมีความเห็นว่า หนังสือนี้จะมีคุณค่าเพิ่มขึ้นมาก หากผู้รวบรวมได้จัดทำเป็นหนังสือประเภท anthology คือเอาแต่ข้อเขียนที่มีคุณภาพดี ที่สัมพันธ์มาลงพิมพ์ไว้ในที่เดียวกัน

ข้อเขียนในภาคอื่น ๆ ของหนังสือ ส่วนมากน่า สนใจ และมีสาระเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ ๆ หลายด้าน ของสังคม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมและความรู้ทั่วไป ในภาคบทแปลนั้น ผู้แปลทำได้ดีมากเป็นส่วนใหญ่ ถ้อยคำเป็นภาษาไทย และอ่านง่าย เช่นเรื่อง “เขมร สมัยนี้” และ “บทกวีของไทยใหญ่ในพม่า” ส่วน ความเที่ยงตรงในการแปล เป็นสิ่งซึ่งข้าพเจ้าไม่อาจ ประเมินได้ เพราะไม่มีคัมภีร์ภาษาเดิมเปรียบเทียบ สงสัยว่าผู้แปลอาจจะเร่งรีบแปลบางเรื่อง ข้อความจึง

อาจกลายเคลื่อนไปจากของเดิมอยู่บ้าง เช่นเรื่อง "บ่อเกิดแห่งเกียรติยศ" หน้า ๒๓๕ แปลไว้ว่า "ก็เป็นการสมควรที่คนโดยสายโลหิตคิดตัวไปกับความเจริญของกรมใหญ่" ซึ่งอ่านไม่เข้าใจ ไม่ทราบว่าผู้แปลได้เอากำว่า postcity ไปประปรายสลับกับคำว่า prosperity หรือไม่ ส่วนเรื่อง "ปัญหาการเมืองประวัติศาสตร์ของไทย" ของเฟรเดอริก โบท นั้น น่าสนใจอย่างยิ่ง แต่รู้สึกว่าการแปลไม่สู้จะรัดกุมเช่นบทแปลอื่นๆ ในภาคบทกั้นนั้น ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์พระยาธรรมาธิบดี มีสาระน่าอ่าน เรื่อง "ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ข้าพเจ้ารู้จัก" ก็น่าสนใจเช่นเดียวกัน แต่ข้าพเจ้าคิดว่าไม่จำเป็นที่จะกล่าวอะไรเพิ่มเติมในที่นี้ เรื่องสืบเนื่องจากข้อเขียนนี้มีอยู่มากเรื่องหลายประการ ผู้สนใจคงได้ติดตามอ่านด้วยตนเองแล้ว

ทั้งหมดจากบรรณาธิการมีเนื้อเรื่องน่าสนใจเช่นกัน โดยเฉพาะจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี เรื่องไทยหรือสยาม และจดหมายจากเวดินดา ส่วนบทบรรณาธิการเป็นภาคซึ่งน่าสนใจน้อยกว่าภาคอื่นๆ เพราะส่วนใหญ่เกี่ยวกับกรจัดการวารสาร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* โดยตรง

หนังสือนี้มีข้อบกพร่องเล็กๆ น้อยๆ อยู่หลายอย่าง เช่นการเรียงพิมพ์และเย็บเล่ม ไม่ประณีตเท่าที่ควร ทัวสกตการณ์ที่ใช้สับสนกันอยู่บ้าง การเข้าปกทำค่อนข้างหยาบ และอาจจะไม่ถาวรนัก สารบัญฉบับเรื่องมีระบุไว้ในสารบัญเริ่มแต่หน้า ๕๖๕ แต่ท้ายเล่มทัวจริงไม่มี การจัดสารบัญเรื่องก็ไม่สมบูรณ์ บทนำเรื่อง "เรารู้จักตัวเราเองแค่ไหน" ตกสารบัญไปทั้งเรื่อง แต่ข้อบกพร่องเหล่านี้มิใช่สิ่งสำคัญ ไม่ได้ทำให้คุณค่าของข้อเขียนด้อยไปแต่ประการใด ข้าพเจ้าได้หยิบยกข้อดีและข้อเสียของหนังสือนี้มากล่าวถึงบางข้อ โลกมีรายละเอียดทุกประการ เพราะเห็นว่าเป็นหนังสือมีคุณค่า มีข้อคิดสำคัญๆ อยู่หลายประการด้วยกัน จึงสมควรให้ผู้วิจารณ์และผู้อ่านทั่วไปจะได้อ่านโดยละเอียด และอย่างพิถีพิถัน เพราะ ในบ้านเราเวลานี้ จะหาผู้ที่มีความรักอ่าน

มีความห่วงใยประเทศชาติ มีความรู้และการมีฝึกฝนการเขียนเรื่องอันมีแก่นสาระออกสู่บรรดาโลกและมหาชนได้ไม่ยากนัก จึงเป็นที่น่ายินดีที่ ศ. ศิวรักษ์ ได้รวบรวมข้อเขียนของคน ยอดฝีมือเป็นเล่มสะดวกแก่ผู้ค้นและกุดใจในข้อเขียนของเขา ซึ่งรวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองด้วย ข้อเสียของหนังสือนี้มีอยู่บ้าง แต่ก็เห็นเล็กน้อย เมื่อเทียบกับข้อดี ข้าพเจ้าเชื่อว่าผู้รู้ ผู้สนใจในปัญหาสังคม ศีลปวัจนธรรม และผู้่านทั่วไป คงจะได้ความรู้และความพอใจจากหนังสือนี้ไม่เ็จ

ไพจิตร เอศวินกุล
สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์

The Indianized States of Southeast Asia

by G. Coedès, An English translation of *Les États hindouisés d'Indochine et d'Indonésie*, translated by Susan Brown Cowling, Edited by Walter F. Vella pp. 468, 16 maps \$ 12.00

หนังสือเล่มนี้เดิมแต่งเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยตีพิมพ์มาแล้วสามครั้ง คือใน พ.ศ. ๒๔๘๗ ๒๔๙๐ และ ๒๕๐๖ ตามลำดับ ชื่อของท่านศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ย่อมเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก ว่าเป็นนักอ่านจารึกและนักประวัติศาสตร์คนสำคัญ แห่งภาคเอเชียอาคเนย์ หนังสือที่ท่านได้แต่งขึ้นหลายเล่ม รวมทั้งหนังสือเล่มนี้ ย่อมเป็นที่แพร่หลายทั่วไป โดยเฉพาะหนังสือเล่มนี้เห็นหนังสือซึ่งผู้รู้ ได้ใช้กันอยู่ทั่วไปว่าเป็นหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สมัยโบราณของภาคเอเชียอาคเนย์ทั้งที่ต้น ก็สมัยก่อนประวัติศาสตร์ลงมาจนถึงราวกรุงพุกทศศวรรษที่ ๒๑ เมื่อชาวโปรตุเกสเข้ายึดเมืองมะละกาได้ใน พ.ศ. ๒๑๕๙ ศาสตราจารย์เซเดส์ ได้ใช้หลักฐานที่ท่านค้นได้ คือศักราชที่เป็นอันดับ ๑ คือจากนั้นจึงมาถึงจดหมายเหตุจีนและ

กา อาทร์บ พงศาวดารและตำนานพื้นเมืองต่าง ๆ ตลอดจน
ละ มาตามลำดับ การที่ศูนย์ตะวันออก - ตะวันตก
กษ (East-West Center) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวายได้กิด
คณ ย่านแปลและตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ
ซึ่ง ทั้งเป็นสิ่งสมควรอย่างยิ่ง และเป็นโชคคิของนักศึกษา
อยู่ ชาวไทย ซึ่งส่วนใหญ่ทราบภาษาอังกฤษดีกว่าฝรั่งเศส
เจ้า จะสามารถอ่านและใช้ความรู้จากหนังสือเล่มนี้ให้เป็น
ประโยชน์ได้

กา ท่านศาสตราจารย์เซเคต์ ได้ใช้วิธีแปลกในการ
ทั้งหนังสือเล่มนี้ คือแทนที่ท่านจะเรียบเรียงไปทีละ
ประเทศ ก็บังคับกันจนจบ ซึ่งท่านกล่าวว่าเป็นการ
เกลย เสกขข้อความแบบเส้นตั้ง ท่านกลับยึดถือเอาเวลา
รศร มีนสิ่งสำคัญ และเรียบเรียงบทความเป็นแบบเส้น
นอน คือกล่าวถึงหลายประเทศในระยะเวลาเดียวกัน
ซึ่งท่านกล่าวว่าบรรดาประเทศในภาคเอเชียอาคเนย์
asb ท่านกล่าวอ้างถึงคือหมู่เกาะอินโดนีเซีย ยกเว้นหมู่
เกาะฟิลิปปินส์ บรรดาประเทศในแหลมอินโดจีนรวม
of ึ่งแหลมมลายู ยกเว้นแคว้นอัสสัมและภาคเหนือของ
t d ประเทศเวียดนาม เป็นประเทศที่ได้รับโชคชะตาร่วม
own ัน คือได้รับความกระทบกระทั่งจากประเทศอินเดีย
ella ละจีนเช่นเดียวกัน ในการแต่งหนังสือเล่มนี้ ท่าน
ศาสตราจารย์ได้แต่งลงมาเพียงราว พ.ศ. ๒๐๕๐ ทั้งนี้
เพิ่ม ีตราท่านเห็นว่าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา อิทธิพลของ
๕๐๖ วัฒนธรรมตะวันตกในทวีปยุโรปก็ค่อย ๆ แผ่เข้ามา
ชเคศ ทั่ววัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งเสื่อมถอยลงทุกที

กา และ ในหนังสือเล่มนี้ผู้วิจารณ์กล่าวถึงอยู่ มี
คเนย ้น่าของนายเวลลา (Walter F. Vella) ซึ่งเป็น
งังสือ วรรณธิการ ของการแปลหนังสือเล่มนี้เป็นภาษา
นังสือ อังกฤษ นอกจากนั้นก็เป็นเช่นเดียวกับหนังสือภาษา
นังสือ ฝรั่งเศที่เคยตีพิมพ์แล้วแทบทุกประการ ก็ฉบับที่
นังสือ พิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๐๖

กา นอกไปจากคำนำของท่านศาสตราจารย์เซเคต์เอง
ไปรศ ึ่งหนังสือเล่มนี้ก็แบ่งออกเป็น ๑๕ บท และมีบท
ไปรศ ุปกี่ ๑ บท รวมทั้งหนังสืออ้างอิงและดัชนี มีบทที่ ๑
าจารก ึ่ง ๒ อาจเรียกได้ว่าเป็นบทนำ เพราะเกี่ยวกับภูมิ
นังสือ าสตร์และสมัยก่อนประวัติศาสตร์อย่างย่อ ๆ ของภาค

เอเชียอาคเนย์ รวมทั้งวิธีการเผยแพร่วัฒนธรรม
อินเดียออกมายังดินแดนแถบนี้ ตั้งแต่ปีที่ ๓ ถึง ๑๕
จึงเป็นเนื้อหาอย่างแท้จริง ซึ่งท่านศาสตราจารย์ได้
กล่าวถึงอาณาจักรเหล่านี้คือ ฟูนัน จัมปา ศรีเกษตร
ทวารวดี กัมพูชา ศรีวิชัย ไคเลนทร์ (ชวา) พม่า
และไทย แต่ครั้งที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่าท่านได้แต่ง
เกี่ยวกับอาณาจักรเหล่านี้ หลายอาณาจักรรวมไว้ใน
ระยะเวลาเดียวกัน แทนที่จะแบ่งทีละอาณาจักร หลัก
ฐานที่ท่านใช้มาจากศิลาจารึก จดหมายเหตุจีนและ
อาหรับเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่ล้วนเป็นหลักฐานที่เขียน
ขึ้นในระยะเวลาที่เหตุการณ์กำลังเกิด เหตุนี้จึงน่าเชื่อ
กว่าหลักฐาน คือตำนานพงศาวดารที่มาแต่งขึ้นใน
ชั้นหลัง

อย่างไรก็ดี การอ่านหนังสือเรื่องประเทศที่ได้รับ
อารยธรรมอินเดียในภาคเอเชียอาคเนย์ ของศาสตรา
จารย์เซเคต์เล่มนี้ ผู้วิจารณ์ใคร่จะขอกล่าวไว้ด้วยว่า
หนังสือเล่มนี้ท่านได้แก้ไขและตีพิมพ์ขึ้นเป็นภาษาฝรัง
เศสใน พ.ศ. ๒๕๐๖ เหตุนี้จึงมีเรื่องราวต่าง ๆ ที่
ท่านผู้อ่านควรจะสนใจอ่านเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงให้
ความรู้ทันสมัยทราบเท่าปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่นคัน
ว่าเรื่องอาณาจักรฟูนันและทวารวดีนั้น ศาสตราจารย์
ชาวฝรั่งเศสอีกท่านหนึ่ง ชื่อบวสเซอร์ลีเย่ (Jean
Boisselier) ได้เดินทางเข้ามาชุกกันทวงวิชาโบราณคดี
ในประเทศไทยหลายครั้ง ท่านมีความเชื่อเชิดของกรรม
ศิลปากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภออุทอง จังหวัด
สุพรรณบุรี จนบัดนี้ท่านสามารถเสนอข้อสันนิษฐาน
ได้ว่าศูนย์กลางดั้งเดิมของอาณาจักรฟูนัน ซึ่งเป็น
อาณาจักรแรกสุดในสมัยประวัติศาสตร์ แห่งแหลม
อินโดจีน อาจตั้งอยู่ทางภาคกลางของประเทศไทย
แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาาก่อน ต่อจากนั้นจึงได้ย้ายไป
อยู่ทางภาคใต้ของประเทศกัมพูชา สำหรับอาณาจักร
ทวารวดีนั้น ก็ได้ค้นพบโบราณวัตถุสถานเพิ่มเติมขึ้น
อีกเป็นอันมาก จนอาจแบ่งศิลปะของอาณาจักรนี้ออก
ได้เป็น ๓ สมัย เรื่องเหล่านี้มีปรากฏ เป็นคันว่า ใน
เรื่อง โบราณวิทยา ณ เมืองอุทอง ซึ่งกรมศิลปากรได้
เคยจัดตีพิมพ์แล้ว และใน วารสารโบราณคดี ของ
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับอาณาจักร

จักรกัมพูชานั้น ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์ เซเคส์ ได้เปลี่ยนความคิดแล้วเกี่ยวกับพระเจ้าสุริย วรมันที่ ๑ ซึ่งแต่เดิมท่านคิดว่า เป็นชาวมลายู แต่ใน หนังสือเล่มนี้ท่านเห็นว่าคงจะเป็นเจ้าชายขอมนั่นเอง แต่มีสิทธิ์สืบราชสมบัติจากทางก้านบรรพสตรีของพระ องค์ ท่านผู้ที่สนใจรายละเอียดในเรื่องนี้ อาจดูได้จาก บทความของท่าาในเรื่อง ศิวาจารึก ฆ ปราสาทเบง ซึ่ง ตีพิมพ์ในประชุมศิลาจารึกของประเทศกัมพูชา (*Inscriptions du Cambodge*) เล่มที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๐๗ และ ผู้วิจารณ์เองก็ได้เคยแปลข้อความตอนนี้เป็นภาษาไทย ลงตีพิมพ์ในวารสารลวมทวารแล้ว ส่วนอาตมาจักรกรี วิชัย ซึ่งศาสตราจารย์เซเคส์เป็นทวิทั้งตัวก็ค้นพบเป็น บุคคลแรกนั้น จุดอ่อนของอาตมาจักรกรีนี่ยังคงมีอยู่ อย่างแต่ก่อน สำหรับที่ว่าราชธานีของอาตมาจักรกรีนั่ง อยู่ใกล้กับเมืองปณัฒมบัง บนเกาะสุมาตรา ทั้งนี้เพราะ ชาวโบราณเวตุดานมีเหลืออยู่น้อยมาก แม้ในสมัยที่ ท่านศาสตราจารย์กล่าวไว้ว่ากำลังรุ่งเรืองอยู่ที่ตาม เกี่ยว กับอาตมาจักรกัมพูชา ซึ่งสำคัญที่เราควรจะทราบก็คือเมื่อ เมืองพุกามซึ่งเป็นราชธานี ได้ถูกกองทัพจีนของพระ เจ้ากบไลซ่านตีได้ใน พ.ศ. ๑๘๓๐ แล้ว ชนชาติไทยได้ เข้าไปมีบทบาทในประเทศพม่าอย่างไรบ้าง สำหรับ เรื่องของชนชาติไทยนั้น เนื่องจากศาสตราจารย์เซเคส์ ยึดถือหลักฐานจากศิลาจารึกเป็นสำคัญ เหตุนี้ท่าน จึงเริ่มกล่าวถึงหลักฐานของชนชาติไทย ทั้งแก่กลาง พุทธศตวรรษที่ ๑๘ ลงมาเท่านั้น

ผู้วิจารณ์ทราบว่า มีนักศึกษาชาวไทยหลายท่าน ที่ไม่เห็นพ้องด้วยกับความคิดเห็นของ ศาสตราจารย์ เซเคส์ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับอาตมาจักรสมัยโบราณ ในภาคเอเชียอาคเนย์ แต่เมื่อหนังสือเล่มนี้ที่ท่านแต่ง ขึ้น ได้เป็นที่ยึดถือกันไปในหมู่เด็กปราชญ์ชาวต่าง ประเทศอย่างกว้างขวาง เราจึงจำเป็นต้องทราบ เสียก่อนว่าท่านเขียนขึ้นว่าอย่างไร ใช้หลักฐานจาก ไทน์ และถ้าไม่เห็นด้วย จึงค่อยเขียนคัดค้านในภาย หลัง ผู้วิจารณ์ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า นักศึกษาชาวไทย หลายท่านไม่ทราบภาษาฝรั่งเศส ฉะนั้นการตีพิมพ์ หนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นภาษาอังกฤษจึงเป็นการเหมาะสม อย่างยิ่ง และผู้วิจารณ์ก็หวังว่าต่อไปภายหน้าคงจะมีผู้

เขียนบทความเห็นด้วย หรือคัดค้านความคิดเห็นของ ศาสตราจารย์เซเคส์ ได้อย่างถูกต้องแนบเนียนดีกว่า แต่ก่อน

ในขณะเดียวกัน ผู้วิจารณ์ก็ใคร่จะกล่าวไว้ด้วยว่า ในปัจจุบันคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลัง พยายามแปลหนังสือเรื่องนี้ของ ศาสตราจารย์เซเคส์ จากภาษาฝรั่งเศส ฉบับที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ออก เป็นภาษาไทย แต่การแปลนั้น ได้เรียบเรียงตามแบบ ที่ไทยเรานิยม คือพยายามเรียบเรียงเป็นอาตมาจักร ๆ ไป ทั้งที่ท่านศาสตราจารย์ได้เคยกล่าวไว้ว่าเป็นการ เรียบเรียงแบบต้นตงนั่นเอง รวมทั้งได้เพิ่มเติมข้อ ความต่าง ๆ ให้เห็นต่อการค้นคว้าในปัจจุบันด้วย หนังสือเล่มนี้ต่อไปคงจะได้จัดตีพิมพ์ขึ้น ในชุดเอกสาร ประกอบการศึกษาของคณะโบราณคดี และผู้วิจารณ์ หวังว่าคงจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิชาประวัติศาสตร์สมัยโบราณในภาคเอเชียอาคเนย์ต่อไป

หม่อมเจ้า สุภัทราวดี ดิศกุล
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

1688 Revolution in Siam

*E.W. Hutchinson 23+179
Hongkong University Press, 1969 HK \$40*

หนังสือเล่มนี้ มีชื่อที่สง่าว่า The Memoirs of Father de Beze, S.J. ส่วนใหญ่ ๑๗๕ หน้า จึงเป็นการแปล จากความทรงจำของบาทหลวง เคอะแบร์ เลขานุการ คนสนิทของ Constantine Phaulkon หรือออกญาวิไช เยนทร์ สมุหนายกของสมเด็จพระนารายณ์ตอนปลาย รัชกาล ต้นฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศส บาทหลวงเคอะแบร์ เขียนรายงานเสนออธิการคณะเยซุอิกปารีสตามบัญชี เมื่อ ค.ศ. ๑๖๕๑ แต่จะเป็นเพราะปฏิวัติฝรั่งเศสใน รัชปีต่อมาหรือด้วยเหตุอื่น ความทรงจำฉบับนี้จึงไม่ ปรากฏอยู่ที่กรุงปารีส แต่ไปปรากฏในห้องสมุดส่วน ตัวของ ดร. มอริสัน ที่กรุงบักกิง และหอสมุดญี่ปุ่น ชื่อโคโยบงโกได้ซื้อเอาไปเก็บรักษาไว้เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ ครั้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง นักศึกษาฝรั่งเศส

๒ ท่านได้ไปนั่งก่อกองและศึกษา ความทรงจำว่านี่คือพิมพ์ขึ้นที่กรุงโตเกียวใน ค.ศ. ๑๘๔๗ (คือศาสตราจารย์ ยังก์ริงส์ และองรี แบร์นาร์ค) ฮักจินสันทราบเรื่องจึงแนะนำให้ข้าพเจ้าทราบเมื่อ ๗-๘ ปีก่อน แต่ท่านเพิ่งตีพิมพ์ผลงาน แปลออกมาเมื่อ ๑๘๖๘ นี้เอง

ข้าพเจ้าขอโอกาสเล่าเรื่องย่อเล็กน้อย คือเมื่อทราบจาก ฮักจินสัน ว่ามีความทรงจำของบาทหลวงเคอะแบร์ยอยู่ที่หอสมุดโตโย บังโก ก็เขียนไปขอให้เขาถ่ายไมโครฟิล์มมาให้ เมื่อได้รับไมโครฟิล์มแล้ว เมื่อเอาเข้าเครื่องอ่าน ก็อ่านไม่ได้ เพราะกระดาษเหลืองหรือจางจนไม่สามารถทราบความได้ เพราะเอกสารนี้มีอายุ ๒๗๐ ปีแล้ว (ไมโครฟิล์มนี้อยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ) จึงติดต่อบริษัทฟิล์มที่ยังคงรีส และองรี แบร์นาร์คก็คัดลอกมา ก็ได้รับบอกว่าขาดกลาดไปนานแล้วก็สนใจ หมายถึงรอคิวแปลเป็นอังกฤษของฮักจินสัน แต่อยู่มาวันหนึ่ง เพื่อนข้าพเจ้าที่วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตรบอกข่าวมาว่า ที่ร้านเดลิแม็งมี Memoire ของใครคนหนึ่งเรื่องฟอลคอน ข้าพเจ้ารีบไปก็ซื้อมาไว้ และพอดีพบเพื่อนรุ่นพี่ คุณสันต์ ท. โกมลบุตร จึงแนะนำให้คุณสันต์ซื้อไว้ด้วย ข้าพเจ้าใช้ความทรงจำฉบับนี้ ประกอบกับหลักฐานของคนอื่น ๆ เขียนเรื่อง ออกญาวิไชเยนทร์ ตีพิมพ์จำหน่ายแก่พ.ศ. ๒๕๐๖ และคุณสันต์ ท. โกมลบุตร แปลความทรงจำนี้ออกเป็นภาษาไทยพิมพ์จำหน่ายแก่พ.ศ. ๒๕๐๘ ฉบับแปลของฮักจินสัน กลับตีพิมพ์จำหน่ายที่หลังเพื่อน คือพ.ศ. ๒๕๑๑ นี้เอง

E.W. Hutchinson ขณะนี้อายุคงอยู่ในราว ๘๐ เมื่อหนุ่มท่านรับราชการอยู่ในกรมป่าไม้ และต่อมาเข้าทำงานในบริษัทคอมเบย์ เบอร์มา จำกัด และงานที่ปรึกษาทางอุตสาหกรรมประจำประเทศไทย บทความเกี่ยวกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ท่านตีพิมพ์ไว้ ๘ เรื่องในวารสารสยามสมาคม ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๓๓-๑๙๔๐ ข้าพเจ้าเลื่อมใสและนับถือท่านเป็นอาจารย์เป็นนักค้นคว้า ถ้าท่านทราบว่าเมื่อเอกสารเกี่ยวกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์อยู่ที่หอสมุด ไม่ว่าที่ไหนในโลก ท่านจะต้องหาโอกาสไปศึกษาจนถึงที่นั่น รวมทั้งถิ่น

กำเนิดของฟอลคอนในประเทศกรีซด้วย งานแปล ๑๗๘ หน้าของท่านมีนักศึกษาวรรณคดีรับรองว่าแปลถูกต้องครบถ้วนความ แต่ที่สำคัญกว่าคือคุณค่า นำมา ๒๓ หน้า ท่านได้เขียนอธิบายเรื่องราวเบื้องหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ และบุคคลสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์รัชกาลนั้น ถ้านำเช่นนี้ท่านจะหาจากที่ไหนได้โดยยาก

เกี่ยวกับบาทหลวงเคอะแบร์ เจ้าของความทรงจำ (ซึ่งบาทหลวงให้ชื่อว่า *ชีวิตและมรดกกรรมของซี. ฟอลคอน*) ท่านเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับคณะทูตฝรั่งเศสชุดที่ ๒ คือชุดเคอะลาตูแบร์ เมื่อคณะทูตชุดนี้กลับออกไปแล้ว ท่านก็ยังอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ท่านจึงได้รู้เห็นเหตุการณ์ก่อนปฏิวัติที่เมืองลพบุรี ท่านอยู่เรื่อยมาจน สมเด็จพระเพทราชาได้ราชสมบัติและทหารไทยล้อมทหารฝรั่งเศส ไว้ในบ่อนทางฝั่งพระนคร และท่านกลับออกไปพร้อมกับนายพลเคอ ฟาร์ชและทหารฝรั่งเศส ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในกรุงศรีอยุธยาจึงสั้นเพียง ๑๔ เดือน แต่เป็น ๑๔ เดือนที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์ใหญ่ ๆ คือสมเด็จพระนารายณ์ยอมยกเมืองบางกอก และเมืองมฤทให้ฝรั่งเศสตลอดกาล (สันต์: หน้า ๑๗๑) พระเพทราชาคัดค้านไม่เป็นผลจึงวางแผนปฏิวัติ ฟอลคอนเองก็มีแผนจะยึดอำนาจโดยใช้ทหารฝรั่งเศสเป็นเครื่องมือ ฟอลคอนทำการไม่สำเร็จ เพราะพวกสังฆราชบาทหลวงไม่เล่นด้วยพระเพทราชาทำสำเร็จเพราะภิกษุสงฆ์และประชาชนสนับสนุน ฟอลคอนจึงถูกจับกุมประหาร ทหารฝรั่งเศสก็ถูกขับไล่ให้ออกไปพ้น พระราชอาณาเขตเมืองบางกอก และเมืองมฤทจึงกลับเข้ามาอยู่ในพระราชอาณาเขตของกษัตริย์ไทย (เมืองมฤทตกไปเป็นของพม่าในรัชกาลพระเจ้าอลองพญา) ถ้าเมืองบางกอกตกไปเป็นของชาติอื่นเขาช่วย กรุงเทพพระมหานครของเราในปัจจุบันจะอยู่ที่ไหน

ความทรงจำนี้ ฮักจินสันแบ่งเป็น ๓ ภาค ตามหน้าหน้าหน้าเชื่อถือ คือภาค ๑ เกี่ยวกับเรื่องภาษีที่เกิดก่อนบาทหลวงผู้นี้ จะเข้ามารู้เห็นในกรุงศรีอยุธยา ท่านบาทหลวงเขียนขึ้น ตามคำบอกเล่าจากหลายปาก

โดยเฉพาะจากปากของฟอลคอน ในภาค ๑ น (ข้อ ๑-๑๘) มีเรื่องหนึ่งซึ่งเราจะหาจากที่อื่นไม่ได้ ผู้รู้เรื่องนี้ดีที่สุดคือฟอลคอน และฟอลคอนได้เล่าเรื่องให้บาทหลวงฯ จากบันทึกไว้ คือเรื่องโกษาเหล็ก ท่านเป็นสมุหนายกและเป็นโกษาธิบดี ท่านเป็นเจ้านายผู้อุปการะฟอลคอนเข้ารับราชการจนได้บรรดาศักดิ์เป็นออกหลวงสุชะสาครและพระยาฤทธิคำแหง แต่เหตุใด โกษาเหล็กจึงตกโทษจนล้มป่วยถึงอสัญกรรม โกษาเหล็กทำผิดสิ่งใดหรือ จึงโดนราชทัณฑ์จนถึงแก่ชีวิต บาทหลวงเขียนไว้ว่า ฟอลคอนเสนอแบบแปลนสร้างบ่อนแบบยุโรป สมเด็จพระนารายณ์โปรด จะให้สร้าง โกษาเหล็กค้านว่า บ่อนเป็นคาบสองคม ถ้าเรารักษาได้ก็อยู่ ถ้าเรารักษาไม่ได้ ศัตรูที่ได้ก็จะเป็นประโยชน์แก่ศัตรู นอกจากนี้ยังเปลืองพระราชทรัพย์ และราษฎรที่ถูกระดมมาทำงานโยธาที่จะเดือดร้อนทั่วหน้า สมเด็จพระนารายณ์ก็เสด็จขึ้นยังไม่ทักสินพระทัย มีผู้เข้าไปกราบทูลว่า ที่โกษาเหล็กทูลคัดค้าน ไม่ใช่เพราะเจตนาบริสุทธิ์ แต่เป็นเพราะน้ำหนักสินบน ๕๐ ซึ่งที่ได้รับจากราษฎร สมเด็จพระนารายณ์กริ้ว จึงโปรดฯ ให้โยธาเหล็กอย่างหนัก โกษาเหล็กก็บอขายหน้าจึงล้มป่วยลงมีอาการหนัก เห็นชีวิตจะไม่รอดจึงทำพินัยกรรมยกทรัพย์สมบัติทั้งหมดถวายสมเด็จพระนารายณ์ เฉพาะตัวเงินมีจำนวนถึงสามพันชั่ง นี่เป็นเหตุให้ผู้ร่วมนมและเป็นพระสหายคู่บารมีของสมเด็จพระนารายณ์ต้องสิ้นชีวิต บาทหลวงไม่ได้บันทึกว่า ใครเป็นผู้เข้าไปกราบทูลให้ทรงทราบว่โกษาเหล็กรับสินบน และราษฎรคนไหนจะมีเงินถึง ๕๐ ชั่ง บาทหลวงบันทึกว่าสมเด็จพระนารายณ์ทรงโปรดฟอลคอน ให้เข้าเฝ้าได้ทุกเวลา กรณีแวดล้อมก็จะให้คำตอบแล้วว่า ผู้เข้าไปกราบทูลก็คือฟอลคอนเอง และเมื่อสิ้นบุญโกษาเหล็กแล้ว ฟอลคอนก็ได้เลื่อนเป็นผู้ช่วยโกษาธิบดีคนใหม่ (ออกญาพระเสด็จ) ภาค ๑ ของความทรงจำนี้จึงให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องโกษาเหล็ก ว่าใครเป็นผู้ทำลายท่าน

ภาค ๒ และ ๓ เป็นเรื่องราวที่บาทหลวงเข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาแล้ว อะไรที่ท่านเห็นท่านก็บันทึกไว้ อะไรที่ท่านไม่เห็น เพราะอยู่กันคนละแห่ง ท่านก็สอบถามผู้รู้เห็น และถ้าสงสัยก็สอบถามจากผู้อื่นได้ ภาค ๒ และ ๓ จึงมีน้ำหนักพอเชื่อถือได้ว่า เป็นความจริง ยกเว้นเรื่องศาสนาซึ่งท่านมีอคติอยู่ และเรื่องพรรคพวกซึ่งท่านในฐานะปลุชนย่อมมีใจลำเอียงเป็นธรรมดา

เมื่อเรื่อนำคณะทูตฝรั่งเศส เข้ามาถึงปากน้ำ (พร้อมทั้งคณะทูตไทยชุดออกพระวิสุทสุนทร) คำแปลของคณะสันติ ท.โกมลบุตร (หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖) แปลไว้สับสนอ่านไม่ได้ความ ข้าพเจ้าขอท่านนักแปลฉบับคณะสันติฯ เพียงเท่านี้ เพราะเมื่อมาอ่านคำแปลของฮักจินสัน (หน้า ๖๓-๖๔) แล้ว ความที่แจ่มกระจ่างคือเมื่อเรือมาถึงปากน้ำ ราชทูตฝรั่งเศสจึงสั่งให้บาทหลวงคาซาร์กลงเรือไปหาฟอลคอน ให้นำเงื่อนโซ่ที่พระเจ้าหลุยส์จะทรงยอมรับเป็นไมครกับสมเด็จพระนารายณ์ เงื่อนโซ่นั้นคือให้สมเด็จพระนารายณ์ยอมมอบเมืองบางกอกและเมืองมฤทให้แก่ฝรั่งเศส เป็นการมอบตลอดกาลจะเอาคืนไม่ได้ ส่วนออกพระวิสุทสุนทรและคนอื่นๆ นั้น ราชทูตฝรั่งเศสไม่ยอมให้ลงจากเรือเพราะเกรงไปว่าท่านจะไปก่อการเป็นปฏิปักษ์ไม่ให้ฝรั่งเศสได้รับเมืองบางกอกและเมืองมฤท การที่เกรงไปเช่นนั้น ก็เพราะออกพระวิสุทสุนทรไม่เห็นด้วยกับการมอบเมืองทั้งสองให้แก่ฝรั่งเศส แม้แต่อยู่ที่ปารีส ออกพระวิสุทสุนทรก็ไม่เห็นด้วย มีว่าใครถือใครจะมาอ่อนวอน ท่านก็ยินดียิ่งไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุนี้ ราชทูตฝรั่งเศสจึงไม่ยอมให้ออกพระวิสุทสุนทรขึ้นบกจนกว่าบาทหลวงคาซาร์จะได้รับหนังสือยืนยันการยินยอมมอบเมืองทั้งสองเสียก่อน

เมื่อทุกคนขึ้นบกแล้ว ทหารฝรั่งเศสก็เข้าประจำอยู่ในบ่อนวิชัยประสิทธิ์ (บ่อนซึ่งฟอลคอนเสนอแบบแปลน และในการคัดค้านไม่ให้สร้างบ่อนนี้ โกษาเหล็กต้องเสียชีวิต) ส่วนในที่ประชุมของกรมมนตรี บาทหลวงได้บันทึกข้อความ (ตามคำบอกเล่าของฟอล

คอน) ว่า พระเพทราชาได้กราบทุกศักดิ์ก้านไม่เห็นด้วย นานถึงชั่วโมงครึ่ง แต่สมเด็จพระนารายณ์ก็ทรงยืน ย้นพระราชประสงค์ พระเพทราชาจึงไม่ยอมประทับ คราวในเอกสาร และกราบทุกว่า

“ขอพระองค์ ประหารข้าพระพุทธเจ้าเสียเด็ก ชีวิตข้าพระพุทธเจ้ายอมสละแล้ว ในการขัดพระราช ประสงค์ของพระองค์ ข้าพระพุทธเจ้าไม่เห็นทางที่จะ ยอมกล้อยตามพระราชประสงค์ ในสิ่งที่เป็นการทรยศ สุกยอกคือผลประโยชน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ หัว” ถ้าเป็นสมัยปัจจุบันคำชี้แจงได้ เห็นควรเปลี่ยน เป็น ประเทศชาติ อย่างไรก็ตามถึงก่อนนี้เราก็ดูพรอบ จากความทรงจำนี้ว่า นอกจากออกพระวิสุตรสุนทร แล้ว ยังมีพระเพทราชาที่ไม่เห็นด้วยกับการมอบเมือง บางกอกและเมืองมฤทให้แก่ฝรั่งเศส

ยังมีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในตอนนั้น คือบาท หลวงไต้บันทึกไว้ว่า พระเพทราชาเมื่อได้กล่าวคัดค้าน ในสภากองมนตรีไม่เป็นผล จึงปรึกษากับข้าราชการ ผู้หนึ่ง อยู่ในตำแหน่งโหรหลวงให้พยากรณ์ชะตากรุง ศรีอยุธยา โหรหลวงจึงพยากรณ์ว่า “พวกฝรั่งเศส จะได้รับการต้อนรับอย่างแค้นที่แรก อยากจะได้อะไรก็ จะได้ แต่ไม่ช้าไซ้จะกลบกลายเป็นอื่น จะเกิดเหตุ ไม่สงบขึ้นในแผ่นดิน และในที่สกลจะถูกริบไปให้พัน พระราชอาณาเขต พวกที่จะล้มตายก็มีเป็นจำนวน มาก” (ยัตจินสัน, หน้า ๖๘ - ๖๙ สันต์ ฯ หน้า ๑๗๔- ๑๘๐)

คำพยากรณ์นี้เองที่ข้าพเจ้าเชื่อถือว่า เป็นเค้าของ ‘เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา’ ที่หอสมุดแห่งชาติ ได้มา และมีผู้เชื่อว่าเป็นพระราชนิพนธ์สมเด็จพระ นารายณ์ ตามความทรงจำนี้ พระเพทราชาเป็นต้นคิด แต่ใครจะเป็นผู้ประพันธ์ยังสืบไม่ได้ความ เพลงยาว พยากรณ์กรุงศรีอยุธยานี้ข้าพเจ้าจำได้เพียง

“ทางน้ำก็จะแห้งเป็นทางบก
เวียงวังก็จะรกเป็นป่าเสือ”

คือพยากรณ์ความพินาศของกรุงศรีอยุธยา เนื่องจาก นโยมยต่างประเทศนี้

ในการปฏิวัติที่เมืองลพบุรี บาทหลวง ฯ ระบุว่า “พระสังฆราชกับพระภิกษุ” เรียกประชุมราษฎรให้ จับอาวุธรบใช้ประเทศชาติ ปลดออกญาวิไชเยนทร์ ออกจากตำแหน่งหน้าที่ (สันต์ ฯ หน้า ๒๒๖) ด้วย บุคคลผู้นี้คือการทรยศ จะเอาแผ่นดินไปยกให้แก่คน ต่างตัวต่างต่างแค้น ประชาชนก็คัดค้านจับอาวุธ มุ่งหน้าไปพระบรมมหาราชวัง และในตอนนั้นเอง ฟอลคอนจึงถูกจับ

มีทหารฝรั่งเศส อังกฤษ ปอร์ตุเกศ ราว ๒๐ คน มีอาวุธครบมือเป็นหน่วยคุ้มกันฟอลคอน แต่พวกนี้ ตามฟอลคอนเข้าไปในพระบรมมหาราชวังไม่ได้ ยืน อออยู่หน้าพระบรมมหาราชวัง ออกพระวิสุตรสุนทร จึงออกไปเจรจาให้กลับไปรักษาทำเนียบของฟอลคอน ไว้ อย่าให้เกิดเหตุร้ายแก่คุณหญิงเพราะฟอลคอนจะ ยังอยู่ในวัง ด้วยมีเรื่องราวต่าง ๆ จะต้องจัดการอยู่ อีก ๒-๓ วัน

ตอนหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ออกพระวิสุตรสุนทรปฏิบัติ การได้อย่างเฉียบแหลม บังคับการสู้รบจนเสียชีวิต ด้วยเหตุผลน่าเชื่อถือ พวกหน่วยคุ้มกันจึงต่างกลับไป

ตรงนี้การกล่าวถึงออกพระวิสุตรสุนทรสักหน่อย ท่านกลับจากราชการฝรั่งเศสแล้ว บรรดาคำก็ยังมี พยานเอกสารชี้แจงว่าท่านเป็นออกพระวิสุตรสุนทร ยังไม่ได้รับพระราชทานเลื่อนยศบรรดาศักดิ์เป็นออก ญาโกษาธิบดี (จนต้นแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา) แต่บาทหลวงเคอะแบร์เขียนชื่อท่านว่า Mun Pan คุณ สันต์จึงแปลว่า หมิ่นปาน มีเอกสารชอสน์คาอยู่ในหอ สมุดแห่งชาติ เขียนชื่อท่านไว้ว่า Mon Pan ก็เหมือน หมิ่นปานปัญหาที่ว่าท่านเป็นออกพระฯ อยู่แล้วจะเป็นเพียง หมิ่นไม่ได้แน่ นี้ก็ชัดอยู่แล้ว แต่ท่านจะเป็นหม่อม ปานจริงตามเอกสารชอสน์คาหรือไม่ หม่อม ในสมัย กรุงศรีอยุธยาเป็นไอรสภักดิ์เกิดจากพระสนม ถ้า เราหาหลักฐานมาสนับสนุนได้ว่า หม่อมเหล็ก หม่อม ปาน เป็นไอรสสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเกิดจาก พระสนม วิชาประวัติศาสตร์ไทยก็จะก้าวไปข้างหน้า

อีกกว่าหนึ่ง เพราะต้นสกุลของราชวงศ์จักรี พระ
อักษรสุนทรเสมียนตรา พระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าฯ ท่านก็ทรงค้นคว้าได้ว่าสืบมาจากหม่อมป้าน
ในรัชกาลนี้

ความทรงจำของบาทหลวงเคอะแบร์คำแปลของ
Hutchinson คีพิมพ์เพียง ๑,๕๐๐ ฉบับจำหน่ายทั่วโลก
ใครอยากได้ควรซื้อทันทีถ้าเข้าไปก็จะขาดตลาดเหมือน
เมื่อครั้งข้าพเจ้ายังไม่ตัดสินใจ จะซื้อหนังสือเล่มก่อน
ของท่าน *Adventurers in Siam in the 17 th Century*,
London 1940 ข้าพเจ้าลังเลใจ เมื่อตกลงใจจะซื้อหนังสือ
ก็ขาดตลาดเสียแล้ว จนปัจจุบันก็ยังไม่มีการตีพิมพ์
ใหม่ หนังสือคงว่า ใครอยากอ่านก็ต้องสืบหาว่าใคร
มีบ้าง มีที่หอฯ ค้าง และจะที่ไหนอีกบ้างข้าพเจ้าจน
ปัญญา ข้าพเจ้าจะขอจบลงก่อนบาทหลวงผู้เฒ่าเฒ่า
สมเด็จพระนารายณ์ก่อนทรงประสูติ ออกกว่าราชการ
ไม่ได้ มอบงานแผ่นดินให้พระเพทราชาเป็นผู้สำเร็จ
ราชการ บาทหลวงบันทึกว่า “พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวองค์ทรงถูกจับ” (สันต์: หน้า ๒๓๑) และ
เมื่อปลดคอนนัคประหาร (๔ มิถุนายน ๑๖๘๘) มี
อายุเพียง ๔๐ ปี บาทหลวงผู้เฒ่าเฒ่าได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระ
นารายณ์รวม ๓ ครั้ง ครั้งสุดท้ายก่อนพระองค์จะเสด็จ
สวรรคตเพียง ๒ วัน บาทหลวงบันทึกว่า “ในหลวง
มีรับสั่งถึงพระสุขภาพได้เพียงสามคำ แล้วทรงเลิก
ฉลองพระองค์ขึ้นให้เราเห็นพระสร้อยอันฝ่ายผม เรา
จึงได้กราบทูลพระกรุณาว่า เมื่อพระองค์ไม่มีทรงทาง
จะรับสั่งพระชนม์ชีพอยู่ต่อไปได้ โดยปราศจากอิทธิ
ปาฏิหาริย์แล้ว ก็ขอบที่จะทรงคำนึงถึงการน้อมนำ
มาซึ่งชีวิตอันอันยังยืนและเป็นสุขกว่าชีวิตในภพนี้เข้า
ไว้” อีกสองวันต่อมา (๑๑ กรกฎาคม ๑๖๘๘) สม
เด็จพระนารายณ์ก็สวรรคต บาทหลวงจะกราบทูล
สมเด็จพระนารายณ์ด้วยภาษาอะไร พระองค์จะทรง
เข้าพระทัยตามบันทึกหรือไม่ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่
บาทหลวงผู้เฒ่าเฒ่าได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์นั้น และ
ดูเหมือนจะเป็นคนเกี้ยวเท่านั้นที่เป็น Eye witness
และบันทึกเรื่องราว ก่อนพระองค์ทรงเลิกฉลองพระ
องค์ให้เห็นพระสร้อยอันฝ่ายผม

ขจร สุขพานิช
วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร

ชวนอ่านและวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ

ส. ศิวรักษ์ (แพร่พิทยา) ๓๖ บท

ข้าพเจ้าเชื่อว่า คงมีนักอ่านหลายท่านที่มีความรู้สึกว่าเป็น
นักอ่านเหมือนกัน แต่ก็ยังมีเหตุมากระชั้น หรือมี
เหตุมาชักชวนตลอดให้อ่าน จึงอ่าน ถ้าข้าพเจ้า
เป็นนักอ่านก็คงเป็นนักอ่านชนิดกึ่งกล่าว จึงชอบอ่าน
วิจารณ์หนังสือ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับหนังสือ ทั้งนี้
ก็ด้วยเหตุผลเพียงว่า ถ้าเราจะภาพยนตร์เรื่อง พระสอ
หรือคู่บักเดี่ยวเรื่อง โรมิโอ-จูเลียต โดยเสียเวลาเพียง
สองสามชั่วโมง ก็รู้เรื่องได้เหมือนกัน แต่รสชาติที่จะ
ได้จากการอ่านหนังสือกับการดูภาพยนตร์ย่อมเปรียบ
กันไม่ได้เลย อย่างไรก็ตาม ถ้าคนที่มีความเป็นนัก
อ่านอยู่บ้างแล้ว ตัวอย่างที่ยกมานี้ก็ย่อมใช้ได้

หนังสือเล่มนี้ ได้คัดเอาข้อเขียน บทวิจารณ์ต่าง ๆ
ของผู้เขียนที่ลงพิมพ์ในที่ต่างๆมารวบรวมไว้ โดยแบ่ง
เป็นภาค ๆ ตามเนื้อหา ภาคแรกให้ชื่อว่า *ชวนอ่าน* ซึ่ง
ก่อนที่นักยสาร ซ้อฟ้า จะนำไปทยอยลง และเคยตี
พิมพ์แจกในงานศพนั้น บทความเหล่านั้นได้เคยออก
กระจายเสียง ในรายการชวนอ่านหนังสือวรรณคดีมา
แล้ว การชวนอ่านหนังสือครั้งนี้ ผู้เขียนได้ออกตัวไว้
แต่แรกว่าจะพูดถึงแต่ในแง่ดี เพราะต้องการเชิญชวน
ให้มีคนอ่าน แต่ข้าพเจ้าก็โล่งใจ ที่การวิจารณ์ของ
ผู้เขียน แปลกไปจากการวิจารณ์วรรณคดี ของครู
อาจารย์บางท่านที่สอนภาษาไทย ในโรงเรียนหรือแม้
แต่ในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ซึ่งความจริงนั้นดูเหมือน
ว่านักเขียนที่ท่าจะแนะนำวิชาดีที่ที่สุด คือคนที่สามารถ
สรรหาถ้อยคำมายกย่องสรรเสริญวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ว่าดี
เลิศลอยเสียทุกคำ พร้อมทั้งจำตัวอย่างคอนเท็กซ์กัน
กับที่อาจารย์จำได้แม่นยำสามใจนี้ การเรียนวรรณคดี
จึงคล้าย ๆ กับการหลอกลวงความรู้สึกของตัวเอง
ข้าพเจ้าคิดว่า หากเชื่อว่าคนที่อ่านหนังสือเรื่องก้นา
จะเห็นคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ได้เอง แต่ก็ถก
มือถกไม้ไม่ได้ เมื่อทศวรรษอาจารย์เข้ามาหนังสือถึง
ความวิเศษต่าง ๆ ของหนังสือเล่มเดียวกันนั้น ทั้งยัง
เชื่ออีกว่า เด็กบางคนย่อมมีเหตุผลของคนที่จะไม่ชอบ

วรรณคดีไทยไปทุกเรื่อง เพราะการจะอบรมเด็กให้มี
รสนิยมเหมือนกันหมดย่อมเป็นไปได้

ถึงได้กล่าวแล้วว่า ผู้เขียนวิจารณ์วรรณคดีในแง่
ที่ที่แปลออกไป ก็ไม่ทำให้เกิดอคติก่อนอ่านหนังสือ
นั้น ๆ ทั้งไม่บ่อนเนื้อหาจนหมดรส แต่ได้นำสาระและ
แก่นของหนังสือออกมาเชิญชวนผู้อ่าน ที่อาจเคยอ่าน
หนังสือเรื่องนั้นแล้ว ในสมัยเป็นเด็กนักเรียน แค
ละเลยความสำคัญ และรสต่าง ๆ อันจะได้จากหนังสือ
นั้น ด้วยเหตุผลว่า อ่านไม่จบ หรือความรู้อยู่ไม่แก่
กล้าพอก็ตาม ให้หันมาลองอ่าน อีกครั้ง เพราะ
หนังสือเช่น สามก๊ก ขุนช้าง - ขุนแผน มิใช่หนังสือ
สำหรับเด็กนักเรียนอ่านเท่านั้น แต่เราสามารถอ่าน
และหาคุณประโยชน์จากหนังสือเหล่านี้ได้ตลอดชีวิต
ทีเดียว ผู้เขียนจะชักชวนใครหรือไม่ ก็ขอให้ลอง
อ่านดูเอง ส่วนข้าพเจ้านั้น กำหนดไว้ในใจว่าจะต้อง
อ่าน สามก๊ก อีกครั้งหนึ่งให้ได้

ภาคต่อไป เป็นบทวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ ให้ชื่อว่า
วิจารณ์เอง ผู้เขียน เป็นนักคิด นักวิจารณ์ที่เก่งกล้า
เพียงใดย่อมรู้กันดีอยู่แล้ว จึงไม่คงสงสัยว่าเป็น
บทวิจารณ์ที่อ่านสนุก และได้ข้อเท็จจริงจากหนังสือ
นั้น ๆ โดยแท้จริง ผู้เขียนวิจารณ์ โดยใช้ความเป็น
นักคิดจากประสบการณ์ ของตนเป็นหลัก แต่ก็อดที่
จะกระทบกระเทียบเสียดสีเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏใน
หนังสือตามความเคยชินไม่ได้ ข้อที่ตีประการหนึ่ง
สำหรับผู้อ่านที่จะได้จากบทวิจารณ์นอกเหนือจากแนว
ทางวิจารณ์หนังสือแล้ว ก็คือ หนังสือที่วิจารณ์ส่วน
มากเป็นภาษาต่างประเทศ จึงเป็นประโยชน์สำหรับผู้
มีเวลาน้อย หรือผู้ไม่เชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศนัก
ได้พิจารณาอ่านหนังสือได้ตามความต้องการของตน

ผู้เขียนได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อหนังสือที่
เขียนถึงพระประวัติ ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาคำรบราชสุทธานุภาพ เช่นของคุณจักรกฤษณ์
นเรนทีคุณการ และของคุณ สุจริต ดาวรสข ที่ได้
รวบรวมผลงานและชีวประวัติของพระองค์ท่านไว้ แต่
ผู้เขียนบทวิจารณ์ยังแสดงความไม่พึงพอใจต่อผลงาน
เหล่านั้นนัก ทั้งมีความประสงค์ที่จะเขียนถึงพระองค์

ท่านเอง แต่ยั้งรอเวลาว่า จะมีผู้อื่นที่เขียนไว้ดีกว่า
ก็จะละความกตัญญู เมื่อผลเป็นเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงหวัง
อย่างยิ่งว่าจะได้อ่านพระประวัติในพระองค์ท่าน ฉบับ
ที่ที่ที่สุดไม่ช้า

ภาคที่ ๓ เป็นบทแปลและเรียบเรียงบทวิจารณ์
ของผู้อื่นเช่น เรื่อง ชุมชุมนิพนธ์ เพื่อถวายพระเกียรติ
แก่ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์
ประพันธ์เรื่อง *Twilight in Djakarta* เป็นต้นสำหรับ
ผู้ที่ไม่เคยอ่านมาก่อน ก็ควรที่จะอ่านอีกเช่นกัน เพราะ
ถึงอย่างไรคงไม่เสียเวลาเปล่าแน่ แต่มีบทหนึ่งที่เขียน
วิจารณ์เรื่อง *Bangkok* ของนาย Martin Hurlimann
ไม่ทราบชื่อนาย Martin เขียนไม่ได้เรื่อง หรือผู้วิจารณ์
ไม่ต้องใจวิจารณ์กันแน่ เพราะอ่านเท่าไรก็ไม่รู้เรื่อง

ภาคที่ ๔ ให้ชื่อว่า อธิบายให้ผู้สนใจวิจารณ์ เป็น
แถลงการณ์ของสำนักพิมพ์ ในการพิมพ์หนังสือแต่ละ
เล่ม เช่น เรื่อง ขันศึกความรู้เรื่องต่าง ๆ ชุมชุมนิพนธ์
โสกราตีส กวีนิพนธ์ ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ ผู้เขียน
แถลงถึงจุดประสงค์ในการพิมพ์หนังสือนั้น ๆ อุปสรรค
ความยากลำบาก และวิธีดำเนินงานของสำนักพิมพ์
และโรงพิมพ์ว่ามีความแตกต่างกัน โดยที่ค่อนข้างมาก
ยังนำมาปะปนกัน อ่านแล้วก็ยิ่งเห็นว่าผู้เขียนมี
อุตสาหกรรมวิริยะแรงกล้า ในการทำงานด้วยอุทิศตน และ
เพื่อการอ่านการเขียนหนังสือโดยแท้จริง

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะไม่ค่อยมีเขียนใหม่ ๆ เป็น
เพียงการรวบรวมบทวิจารณ์ต่าง ๆ มารวมไว้ในเล่ม
เดียวกัน ทั้งที่สำนักพิมพ์นี้เคยรวบรวมตีพิมพ์ หนังสือ
ของผู้เขียนคนเดียวกัน ออกมาบ่อย ๆ ในระยะหลังนี้
ก็ตาม หนังสือเล่มนี้ก็พอที่จะใช้ฝึกหัดวิจารณ์
หนังสือ เพราะมีบทวิจารณ์อยู่มาก นอกจากนั้นข้าพเจ้า
เห็นว่า เป็นหนังสือที่เพิ่มความคึกคักของผู้อ่านให้
แตกแขนงออกไปได้มาก ทั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกทุกครั้งที่
ได้อ่าน

ปรานี เจียรดิษฐ์อรณีย์
นักศึกษาคณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร

Essays on Thai Folklore

by Phya Anuman Rajadhon (*Social Science Press*)
384 pp. 120 Baht.

This is a collection of essays published by the Social Science Association Press and presented to an eminent teacher as a ceremonial taken of respect on his 80th birthday. All 22 articles have previously been published, 8 of them in the *Journal of the Siam Society* and 8 in the *Thailand Culture Series*, mostly within the last 15 years and have been selected chiefly because they appeared originally in English or have subsequently been translated. As well as short articles there are two well known extended essays: "The Life of the Farmer" and "The Khwan and its Ceremonies" which take up nearly one-third of the volume.

The varied mixture of styles and subject matter makes this book rather difficult to review, more especially so since the author's scholarly reputation rests on more substantial published work in Thai and on his teaching. To give just one instance, the two most important categories of subject matter are "language and literature" and "ritual belief and practices" and the latter are given much more extensive treatment in the four-volume collection of writings on Thai customs also published by the Social Science Association Press. The author is cast in the title as a folklorist, a term which has a rather old-fashioned ring these days, but the wealth of vivid detail and information in some of the essays—"Thai Charms and Amulets" for instance—show up the often rather vapid and abstract writing of some modern social scientists. At times though one could wish the author had not been so

humble and deferential a scholar, preferring to retreat from academic controversy rather than risk the hazards of hypothesis and analysis.

One of the most interesting aspects of Phya Anuman's work is that of the culture critic, a role not infrequently doubled with that of anthropologist. At times Phya Anuman reminds me of the virgil of the Georgics, especially though not only in "The Life of the Farmer" which is in part an idyll celebrating and explaining the farmer's yearly round to the city dweller. (The Georgics were written if I remember correctly to encourage Roman citizen soldiers to return to the land.) But Phya Anuman has an ambiguous, at times almost ironic attitude to the town country opposition. He can write that "the center of progress is in the city" and "the future of Thailand lies with the *élite* class" and speak of "customs surviving" in "rural parts" and "outlying districts" (as if these were fast disappearing) or represented the minority of the people; yet he has great respect for traditional culture and especially the beliefs and practices, and the ethics of the farmer. Another ambiguity is between a concern for documenting the diversity of regional cultures of Siam and an almost geopolitical use of anthropology when it comes to talking of "the Thai of Thailand", "the Shans of Burma", "the Lao of Laos" as if national boundaries necessarily contained or even should contain homogenous cultures. This may however be the fault of that rather unsatisfactory literary form, the Ministerial Pamphlet—there is a marked difference in quality between the Thai Culture Series articles, taken as a whole, and those written for the JSS. *A propos* I should like to be

allowed one small protest to the editor, at the inclusion, unedited, of two versions of each of three essays: on "culture", literature and language respectively. This is, I think, carrying respect for the teacher's *ipsissima verba* too far.

Reviewing this volume I cannot help but reflect on the low priority given to anthropological studies in the Universities. Here is a distinguished ethnologist of Siam whose eightieth birthday has been marked by the opening of a special room in the National Library and the publication of a felicitation volume, but who still need to justify and apologize for the anthropologist's curiosity in the popular and vulgar, the primitive and superstitious; who provides any number of hypotheses (however cautious) and queries, and yet there are so few Thai students of anthropology to follow them up. There is still not a single Ph.D. in anthropology in Siam, yet here is a subject which could, as Phya Anuman himself perceives, provide much knowledge and understanding of Thai culture of which Siam could be proud; and which since it is only a deep and thorough understanding that can lead to correct action, could eventually be of great practical importance, admittedly not in terms of three or five year plans. The discipline of anthropology would not however be an inappropriate background for administrative officials—indeed Phya Anuman himself has had a distinguished career as a civil servant. Anthropology is an inquisitive and stimulating discipline, not simply the acquisition of expertise. Phya Anuman quotes with approval the Confucian saying 'thinking without learning is dangerous'. In the belief that the highest compliment one can pay to a teacher is not

only in ceremonial felicitation but above all in the achievement of a fruitful dialectical interchange between teacher and pupil. I should like in conclusion to reverse the Confucian saying, and emphasize rather the danger, in our times the greater, of learning without thinking.

Andrew Turton

Siamesisch Illustrationen der Buddhalehre

a traditional Buddhist manuscript from Siam, with comments by Buddhadasa Bhikkhu, published by the Social Science Association Press of Thailand. German translation by the Bhikkhu Pasadika, Bangkok 1968, Baht 100

This slender volume *Siamesische Illustrationen der Buddhalehre*, or *Teaching Dhamma by Pictures* as the title of the English language edition reads, is certainly unique; in one sense it is, to the best knowledge of this reviewer, the first publication on classical Thai painting, with comments by a Thai author, produced here in Siam in the German language. There are, of course, works on Thai art by German authors, most recently the notable volume *Thailändische Miniaturmalereien* by Professor Dr. Klaus Wenk of Hamburg University, with highly accomplished reproductions from a Traiphum manuscript of 1776 A.D. There are also some works in German published by Thai authors in Germany, on Thai history, law, and economics especially. But there are none so far of this kind on painting. This volume is an encouraging indication for the growing awareness of the keen interest abroad in the Thai cultural heritage and for the readiness to respond to this interest.

Mr. Sulak Sivaraksa, the editor of the *Social Science Review*, is to be commended for his initiative, which will earn him the gratitude not only of the German community in Siam but of readers in Germany as well. A German publisher with special interest in Siam, Horst Erdmann of Tübingen, has adopted the *Siamesischen Illustrationen* into his German publication programme.

Intended for a general German audience, this volume should be welcome on several accounts. The reproduction from a manuscript of the Bangkok period, about a hundred years old and recently found at Chaiya in Southern Siam, gives an impression of the delightful art of traditional Thai miniature painting, its freshness, delicacy of lines and colour, its ornate style and drastic humour, to people in Europe who on the whole have not so far had much opportunity to get acquainted with this genre. In addition, there is the learned commentary by the Ven. Buddhadasa Bhikkhu. It introduces the reader to some of the elements of Buddhist philosophy, its teachings about body and spirit, the origin of man's suffering, the cycle of reincarnations, its causes, and the way of overcoming it by detachment, wisdom, and ultimately enlightenment. Finally, text and illustration may serve to familiarize with some of the symbols taken from everyday Thai life and used by monks and teachers to bring some of the highly abstract concepts of Buddhist philosophy down to earth for better popular comprehension.

To follow this process of converting abstraction into what may be seen and touched is not only revealing for Thai psychology; it is also instructive in itself.

Take for example, the illustration of what a German reader might take for the Buddhist version of man falling into sin, the cause of all his suffering. There is the mighty elephant in one of the pictures, pure and wise at first in his unblemished spirituality. But yielding to the allurements of the physical world, he quenches his thirst by bloating himself with the impure waters from the three ponds of desire. Thus touched and dwarfed by sensuality, the once proud elephant falls an easy prey to a tiny frog, passionate desire. The frog on its part is eaten up by the snake of "attachment" which is devoured by a bird. When the bird descends to seek rest on a frail reed waving in the wind, birth occurs. And with birth decay: gnawing away at the roots of the reed are four little mice—birth, illness, age, death. Here, then, in one symbolic painting, is a picture of man's misery. And following this, the road to extrication is shown, according to the Lord Buddha's teaching.

The commentary, written in Thai for Thais originally, abounds in Pali terms which are of deep significance to the Buddhist scholar but hardly more enlightening to the European layman, or less so than expert Latin terms of Christian theology. They might easily have been omitted in the German translation for the sake of greater simplicity and clearer understanding.

German readers will particularly delight in the illustrations themselves. Contrary to opinions of Thai historians of art and culture, like Phya Anuman Rajadhon, for example, in his work *Introducing Cultural Thailand in Outline*, they will incline to recognize in traditional Thai painting more

than an ornamental accessory to religious architecture and sculpture, namely, a form of art in which the artistic Thai genius has manifested itself creatively, forcefully and with striking originality. This is not contradicted by the fact that traditional Thai painting, exactly like in Europe up to the threshold of the Renaissance, was almost exclusively religious, serving the purposes of religious architecture and devotion with no ambition for individual self expression or fame.

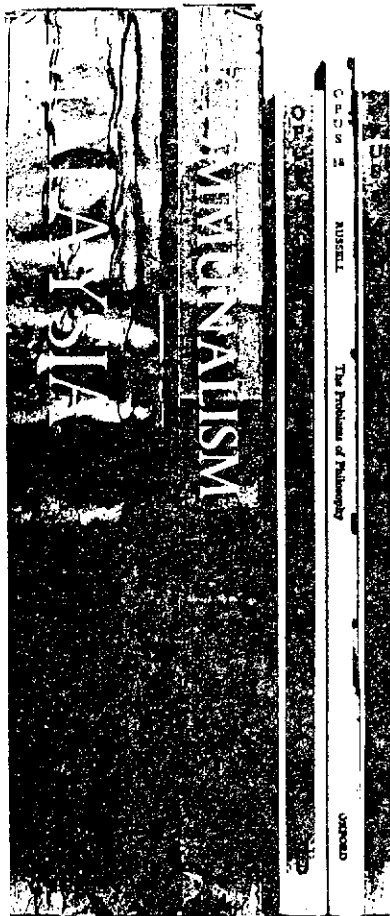
An introduction by Elizabeth Lyons on traditional Thai painting and the artistic

aspects of the illustrations reproduced here adds to the value of the little volume, which by its careful printing, binding and workmanship is an encouraging indication for the potential of modern Thai book production. If Thai publishers were to set their mind to it, they should not find it too difficult to participate in the vast opportunities of the European and American book market which, no doubt, would be gladly receptive for contributions like this one from Asian countries.

V. Zuehlsdorf

ทอแยล สแตนดาร์ด
แม็กนัม 10 ซิกเรต

รส และ คุณภาพ
เยี่ยมเลิศ
อยู่เสมอ

OXFORD PAPERBACKS UNIVERSITY SERIES

ELEMENTS OF ENGLISH LAW

By W. CELDART

A clear, well-proportioned and attractive account of the length and breadth of English law, expounding the body of the modern law as set in the historical text. 12½cm × 19½cm. 192 pp. M\$3.75

THE FRENCH REVOLUTION

By H. BELLOC

Information of the French Revolution with the effects of individual personality on events, the military campaigns of the revolutionary armies, and the relationship between the revolutionary spirit and catholicism is presented in its entirety. 12½cm × 19½cm. 160 pp. M\$3.75

THE PROBLEM OF PHILOSOPHY

By B. RUSSELL

First published in 1912, this classic introduction to the subjects of philosophical inquiry has proved invaluable to the final student and general public alike. 12½cm × 19½cm. 110 pp. M\$3.75

OXFORD UNIVERSITY PRESS

P.O. Box 282, Kuala Lumpur, Malaysia.

OXFORD UNIVERSITY PRESS

PUSTAKA ILMU

MALAYSIA: A study in Direct and Indirect Rule

By R. EMERSON

In the field of Malayan political and historical studies this book now ranks as a classic for it was written at the height of imperialism by an imperial observer. 14cm × 21½cm., 558 pages, 1964. 2 maps and 1 chart M\$6.00

COMMUNALISM AND THE POLITICAL PROCESS IN MALAYA

By K.J. RATNAM

"Any worthwhile study of Malayan politics must attempt an answer to the question of why Malaya has so far succeeded in riding the difficulties of a plural society. Dr. Ratnam ... has made a valuable and suggestive contribution to the discussion". Journal of School of Oriental & African Studies 14cm × 21cm, 1965. 264 pages. 16 tables and 1 map, M\$12.00

Sole Distributor: Oxford University Press

P.O. Box 282, Kuala Lumpur, Malaysia

UNIVERSITY OF MALAYA PRESS

๒๘ ผู้เขียน

พระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต

ผู้ช่วยเลขาธิการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เคยเขียนลง **ปริทัศน์** ฉบับพุทธศาสนา ซึ่งแปลออกเป็นภาษาอังกฤษใน VISAKHA PUJA ฉบับนี้ที่แล้ว

พัทธยา สายทุ

อาจารย์แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ และเป็นกรรมการสยามสมาคม

มานิช กงคะนันท์

อาจารย์ประจำในคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เคยออกแบบปก **ปริทัศน์** เมื่อศึกษาอยู่ที่สหรัฐ

ศิริรัช นฤมิตรเวทการ

กรรมการสมาคมสถาปนิกสยาม กรรมการสยามสมาคม กรรมการอนุรักษศิลปกรรม ฯลฯ

เทพศิริ สุขโสภา

ศิลปินอิสระ จากคณะจิตรกรรมฯ ศิลปากร ผู้เป็นกำลังสำคัญ ในการจัดนิทรรศการพระนครเมื่อ ๑๐๐ ปี ให้สมาคมสถาปนิกสยามฯ

รณฉวน อินทรกำแหง

นอกจากตำแหน่งประจำในกระทรวงศึกษาธิการแล้วยังเป็นกำลังสำคัญของสมาคมห้องสมุดฯ และเป็นเลขานุการสมาคม เพื่อการรักษาสัมบัติและวัฒนธรรมอีกด้วย

เผ็ล พรวิหัตย์

ศิลปินชั้นเยี่ยม อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรมประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร มีปกและงานพิมพ์ใน **ปริทัศน์** มาก่อนแล้ว

ไพฑูริย์ ดินลารัตน์

อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ ผู้ช่วยบรรณาธิการ **ศูนย์ศึกษา** ของสมาคมการศึกษาฯ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ได้ใจทางกวีและดนตรีไทย ไม่ยิ่งหย่อนกว่าวิชาที่เรียนมาจากคณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ขณะนี้ประจำที่ ไทยวัฒนาพานิช

เฉลิม อยู่เวียงนัย

ศึกษานิเทศก์ กรรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ มีผลงานส่งมาให้ **ปริทัศน์** นี้เอง

บรรณาธิการ

โดยนิตินัย บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ย่อมได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของก่อน แล้วจึงค่อยไปขออนุญาต จากเจ้าพนักงานการพิมพ์ประจำจังหวัดในกรณี *สังคมนิยมปริทัศน์* นายกสมาคมทรงทำหน้าที่เป็นเจ้าของ แทนสมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย จะแต่งตั้งถอดถอนบรรณาธิการอย่างไรก็ชอบที่จะมีพระมหาคือออกมาให้ปรากฏ แต่โดยๆ ก็มีบางคนนึกเองง่าย ๆ ว่านายกก็ดี สมาคมก็ดี เป็นดังหนึ่งสมบัติส่วนตัวของตนเอง ตั้งคนนั้น ถอนคนนั้นเอาตามใจชอบ ทั้ง ๆ ที่สาธารณย์กรของสมาคมก็มีอยู่ แต่จะปรึกษาหารือกันก็เปล่า

จริงอยู่ เมื่อบรรณาธิการหมดภาวะความเป็นลูกจ้างของสมาคมสังคมนิยมแล้ว โดยมารยาทก็ควรลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ทาง *สังคมนิยมปริทัศน์* ด้วย ทั้ง ๆ ที่ตนเองได้รับจ้างให้มาทำงานด้านสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยของสมาคมเป็นจำเพาะ นิตยสารฉบับดังกล่าวเป็นเรื่องของการ 'แสร้ง' หามาทำเป็นงานนอกเหนือหน้าที่ออกไปเป็นต่างหาก โดยมีได้รับค่าตอบแทนจากนายจ้างทั้งสิ้น ไม่ว่าจะในรูปของวัสดุ สิ่งของ เงินตรา หรืออามิสอื่นใด แม้เมื่อยื่นใบลาออกก็ยังควรบอสาจัดทำนิตยสารนี้ต่อไปให้เปล่า ๆ อย่างน้อยก็ให้แล้วเสร็จถึงสนมฉบับที่ ๖ คือฉบับนี้ อันว่าด้วยศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ พร้อมกับนั้นก็ได้รับค่าจ้างจากผู้หลักผู้ใหญ่ในสมาคม ไม่ให้ทั้งปริทัศน์ ก็เลยเข้าใจว่าเราต้องการให้ดำเนินงานต่อไป จึงได้พิจารณาตัวว่าเขินดีจะรับใช้ไปเรื่อย ๆ จนกว่านิตยสารนี้จะปลุกกล้าขาแข็ง มีตัวคนที่มีความสามารถพอมารับช่วงงานต่อไป เพื่อไม่ให้สิ่งซึ่งเกิดขึ้น จนจวนจะตั้งมั่นอยู่ได้แล้ว ต้องล้มลุกคลุกคลานลงอีก อันเป็นสภาพที่ประสบบ่อยเสมอ ๆ ในสังคมไทยปัจจุบัน

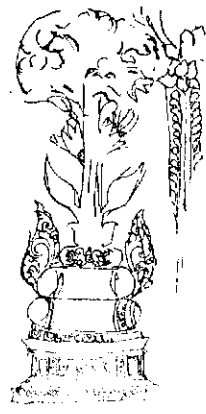
บรรณาธิการคนปัจจุบันไม่ต้องการ สิ่งตอบแทนจากสมาคม และพร้อมที่จะวางมือจาก *ปริทัศน์* ในทันทีที่มีการแต่งตั้งคนใหม่ ให้มารับหน้าที่นั้นอย่างถูกต้องตามนิตินัย ถึงไม่ได้กันทางอ้อม ก็ไม่ค้างอยู่ แต่เมื่อใช้กลอุบายอันมิชอบ ก็ต้องขอประท้วงอย่างแรง ผลจากการประท้วงนั้นปรากฏว่าสมาคม สังคมนิยมเรียกประชุมกรรมการเป็นการด่วน กรรมการดังกล่าวเรียกประชุมกันต่างอย่างไรบ้าง ดำเนินงานตามกฎข้อบังคับของสมาคมหรือไม่อย่างไร และแต่ละท่านมีใครเป็นสมาชิกของสมาคมบ้าง และสมาชิกคนใดบ้างที่เสียค่าบำรุงสมาคม ตลอดจนข้อเท็จจริงที่ว่าสมาคมนี้มีสมาชิกกี่คน และมีกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดบ้าง ถ้าจะนำมาเปิดเผยให้เห็นที่ประจักษ์ได้ ก็จะมีประโยชน์แก่ผู้อ่านมิใช่น้อย จะอย่างไรก็ตาม การประชุมนั้น จะมีบรรณาธิการหรือสาธารณย์กรร่วมอยู่ด้วย ก็หาไม่ และทางออกของที่ประชุมก็คือใช้วิธีโกล่เกลี่ย มิให้บัวบานน้ำขุ่นตามแบบไทย ๆ กับแก้ไขอุปสรรคตามวิถีทางของราชการ ยิ่งกว่าจะเป็นไป ในรูปการของสมาคมทางวิชาการ กล่าวคือที่ประชุมลงมติ แต่งตั้งกรรมการกองบรรณาธิการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยบุคคลซึ่งมาจากสถาบันต่าง ๆ โดยที่แต่ละคนมิได้อยู่ในที่ประชุมนี้เลย และบางคน ก็ไม่มีชื่อเสียงเรียงนามปรากฏเสียซ้ำ เพราะเขาคอนนั้นเป็นแต่ตัวแทนสถานศึกษา แห่งหนึ่งเท่านั้นเอง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่น่าแปลกใจอะไรเลย ที่หลายคนไม่รับเป็นกรรมการ หาไม่ก็มาร่วมประชุมด้วยไม่ได้

บรรณาธิการเองก็ได้รับเชิญ ให้เป็นกรรมการอยู่ในคณะนี้ อันมีสาธารณย์กรเป็นประธาน จนบัดนี้แล้วก็ยังหาทราบไม่ว่ากองบรรณาธิการนี้ มีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ทำให้หนักถึงหน้าปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒

เราทั้งสองช่วยกันเขียน ในที่สุดแห่งบทนำนั้น เราได้แปลคำของบรรณาธิการนิตยสาร *เอนควันเตอร์* มาลงไว้ดังนี้ คณะกรรมการต่างๆ นั้นผลิตนิตยสารหาได้ไม่ (คณะกรรมการผลิตได้แค่อยู่) ต้องปล่อยให้ผู้จัดทำทั้งสองดำเนินการตามวิถีของตน ไม่ขึ้นกับใครนอกจากกับตัวเอง (รวมทั้งกิลเลส ปรินซ์ และนักทาศึกษาคณะอื่น) เราตั้งใจที่จะทำการต่อไป ด้วยน้ำใจเช่นนี้ที่มีทั้งเสรีภาพด้วยตัว และเสรีภาพทางการเมืองและเราคงผลิตนิตยสารที่เสนอข้อวิจารณ์ทางวรรณกรรมและการเมืองอย่างอิสระ อย่างก่อให้เกิดปฏิกิริยาเท่าที่เราจะสามารถทำได้

ใครก็ตามที่จะเป็นบรรณาธิการ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ต่อไปได้ อย่างน้อยต้องทำได้เท่ากับข้อความที่ขมขื่นลงไว้นี้ จะอย่างไรก็ตาม บรรณาธิการออกจะเชื่องมือสาวดึกอยู่บ้าง ว่าคงจะไม่ปล่อยให้ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เป็นหมันไปเสียเฉยๆ สมาคมเป็นหมันแต่อย่างเดียวก็น่าพอแล้ว อย่าให้สิ่งซึ่งอาศัยร่วมญาของสมาคมต้องพลอยเป็นหมันไปด้วยเลย

ตราบดที่กองบรรณาธิการยังไม่ทำงาน บรรณาธิการคนใหม่ยังไม่ได้รับการแต่งตั้ง บรรณาธิการฉบับปัจจุบันยังไม่ถูกไล่ออก ก็ต้องขอรับผิดชอบกับนิตยสารฉบับนี้ไปพลางๆ ก่อน อย่างน้อยก็ได้ตกลงกับสภารายการแล้วว่าจะผลิตฉบับนี้ตามปกติตามออกมาไม่ให้น้อยหน้าฉบับปกติเลย แต่เพื่อความไม่ประมาทก็ยอมไม่อาจเรียกร้องเก็บค่าบำรุงสำหรับหน้าได้ ถ้าจับพลัดจับผลูได้ควายหรืออู มาเป็นบรรณาธิการสืบต่อไปท่านจะเสียค่าเงิน แต่ถ้ามีอันเป็นต้องเลิกพิมพ์ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* นี้ ก็ขอที่สมาคมจะคืนเงินให้เงินไว้แต่ สมาคมจะมีอันเป็นต้องเลิกพิมพ์ไปด้วยนั้นก็เป็นใจอยู่เอง หากเหตุร้ายทั้งหลายกลายเป็นดีมีบรรณาธิการที่สามารถมารับงาน มีโครงการ และนโยบายอันพึงพอใจ จึงไว้สละต่อสมาชิกภาพกับเขา จะมีดีกว่าหรือ

List of Suksit Siam Books

<i>South-East Asia A Short History: BRIAN HARRISON.</i>	75.- Baht
<i>Economic Development Issues: GREECE, ISRAEL, TAIWAN AND THAILAND : COMMITTEE FOR ECONOMIC DEVELOPEMENT.</i>	252.- Baht
<i>Asia's Population Problems: S. CHANDRASEKHAR.</i>	135.- Baht
<i>Break-through in Burma: Memoirs of a revolution 1939-1946 BA MAW</i>	237.- Baht
<i>Cambodia's Foreign Policy: R.M. SMITH.</i>	131.- Baht
<i>Higher Education and Developement in Southeast Asia: UNESSEO. (Set)</i>	622.- Baht
<i>The Story of English Language: MARIO PEI. (Set)</i>	65.- Baht

หนังสือที่ศึกษิตสยามจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒

ฟื้นความหลัง	เล่ม ๒ ของ เสฐียรโกเศศ	๔๕ บาท
ห้าปีจากปริทัศน์	ของ ส. ศิวรักษ์	๔๕ บาท
รวมปาฐกถาชุดล่าสุด	ของ ดิเรก ชัยนาม	๓๒ บาท
ลำนานุกรมกระดิ่ง	กวีนิพนธ์ใหม่เยี่ยม ของ อังคาร กัลยาณพงศ์	๒๕ บาท
เที่ยวตะวันออกตะวันตก	ของ มจ. สิบพันพารเสนอ โสณกุล	๒๘ บาท

ศึกษิตสยาม

๑๕๑๗ ถนนพระราม ๔
วงเวียนสามย่าน โทร. ๕๑๖๓๐

ไอเตียนบุคส์ไตร์

๙๙๒ วังบูรพา พระนคร

โทร. ๒๐๗๔๒

ฉันทิพิมพ์หนังสือของ ศ. ศิวรักษ์ คือ

ฝรั่งอ่านไทย

ซึ่งรวมทั้งแบบอย่างการแปลหนังสือ และเรื่องแปลต่าง ๆ ทั้งไทยและอังกฤษ นิตยสาร สังคมศาสตร์
ปริทัศน์ วิจารณ์ว่า "ไม่ใช่ว่าแต่เพียงแบบอย่างการแปลหนังสือที่เท่านั้น หากยังเป็นแบบอย่าง
ในการเขียนหนังสือ และใช้ภาษาที่ดีด้วย" ๔๗๘ หน้า กระดาษดี มีภาพประกอบมาก พระยาศรา
ภักดีพิมพ์ งดงามเขียนคำนำให้

ราคา ๓๒ บาท

ไทยเขียนฝรั่ง

ซึ่งรวมข้อความภาษาดังกลุ่ต่าง ๆ ของผู้เขียน บทแปลจากไทยไปสู่ภาษาอังกฤษ และจดหมายจาก
เมืองอังกฤษ อันเป็นวิธีการแนะนำการเขียนภาษาฝรั่งอย่างไทย ๆ เรา ๆ พวก ๆ สุกิจ นิฆานเหมินท์
กรุณาเขียนคำนำให้ ใช้กระดาษดี มีภาพประกอบมากเช่นกัน ออกจำหน่ายแล้ว

ราคา ๓๒ บาท

สรรพสาระ

มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องเขียนและเรื่องแปล ภาษาดังกลุ่ และภาษาไทย พังพร้อม
ม.จ. วิเศษศักดิ์ ขยางกูร ประธานคำนำ กระดาษดี มีภาพประกอบมากเช่นกัน

ราคา ๓๕ บาท

THE SOCIAL SCIENCE REVIEW

MARCH 1969
VOL. 8 NO. 4

EDITED BY SOMSAK XUTO, SULAK SIVARAKSA
SOCIAL SCIENCE ASSOCIATION PRESS OF THAILAND
PHYA THAI ROAD, CHULA SOI 2, BANGKOK, TEL. 57622

TABLE OF CONTENTS

LEADING ARTICLE: <i>Culture & National Policy</i>	2	
<i>The Preservation of Buddhist Culture</i>	11	P.M. Prayut
<i>Arts and Society</i>	23	Pataya Saihoo
<i>Bangkok</i>	44	Sirichai Narumit
<i>To Si Mok - a poem</i>	52	S. Sivaraksa
<i>A view on Arts</i>	56	Manoj Kongananda
<i>Reflection on an Exhibition</i>	60	Tepsiri Sooksopa
<i>The Future of Thai Arts</i>	75	Chawalit Panyalakst
<i>Thai Characteristic</i>	81	Ranjoen Indrakamhe
<i>A Poet's View</i>	87	Pierre Emmanuel
<i>Painting at Wat Rakang</i>	93	Fua Haripitak
<i>The View Director General of The Fine Arts Department</i>	109	Paitoon Sinlaratana
<i>Man and Music - Luang Pairoh</i>	126	Navaratana Pongspa
<i>Man and Poetry - Angkarn's New Book of Poems</i>	137	Chalem Yooviengcl
NOTES AND COMMENTS	143	Samphan Usher
LETTERS TO THE EDITOR	161	
BOOK REVIEWS	166	
EDITORIAL NOTE	188	

Cover . Mural Painting at Wat Rakang
Photographed by Fua Haripitak

ข้อคิดเห็นใดๆ ในหนังสือนี้ ชื่อมเป็นของผู้เขียน มิใช่เป็นทัศนะของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ส่วนลิขสิทธิ์ของทุกบทความเป็นของสังคมศาสตร์ปริทัศน์ การตีพิมพ์ซ้ำ ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบก่อน
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ออกปีละ ๘ ฉบับ ในเดือน มิถุนายน กันยายน ธันวาคม และ มีนาคม
จำหน่ายปลีกคนละเล่มละ ๑๐ บาท สมาชิก ค่าบำรุงปีละ ๕๐ บาท โดยมีสิทธิได้รับฉบับพิเศษ
ส่งขนาดเท่าไดโนเสาร์ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ บรรณาธิการ (สำหรับไปรษณีย์การเมือง)
สมาชิกประเภทนักเรียนเสีกครั้งราคา แต่ต้องมีอายุครบวัยก่อนเกณฑ์ และส่งตรงไปที่สำนักพิมพ์เท่านั้น

หนังสือของสำนักพิมพ์สมาคมนักคิดศาสตร์ มีจำหน่ายตามร้านต่อไปนี้

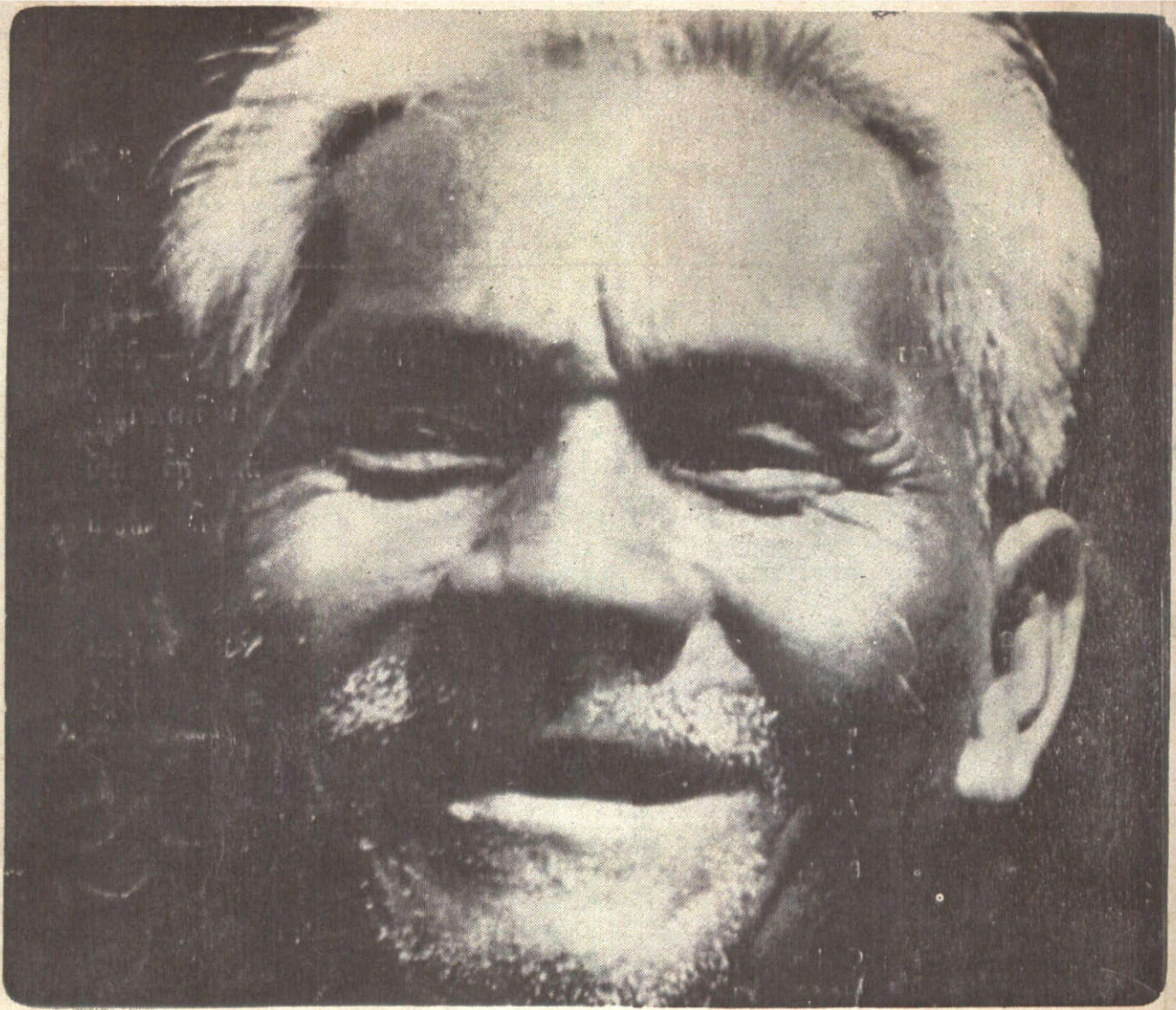
ในพระนคร ก้าวหน้า แพรวพิทยา โอเดียนสโตร์ และร้านอื่นๆ ในบริเวณวังบูรพาภิรมย์
ศึกษาภัณฑ์ กรมการศาสนา สหกรณ์จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ฯ พัฒนบริหารศาสตร์
มหามกุฏฯ มหาจุฬาฯ ไทยวัฒนาพานิช นิพนธ์ เฉลิมนิจ สุวิชนานัน
สายรุ้ง เด็กเฮียง กลังสมุดคริสเตียน แบบคิส สมประสงค์ ศักดิ์สยาม
และโรงแรมชั้นนำต่างๆ

นอกพระนคร เชียงใหม่ สุวิงศ์บุคเซ็นเตอร์ นครศรีธรรมราช นิวเซ็นเตอร์ทุ่งสง
บรรณาการ พัทลุง อุดมพานิชกิจ อยุธยา อุดมดี อัมพร สุราษฎร์
ไทยวัฒนาพานิช ขอนแก่น ไทยกันเอง

ต่างประเทศ

Australia	: Cheshire, Melbourne : Whitcombe & Tombs, Melbourne
Britain	: Arthur Probstain, London : Luzac, London : C. Hurst, 21 Gloucester Circus, Greenwich, London SE. 10
Ceylon	: Lake House, Colombo
France	: Samuelian, Paris 6
Germany	: Otto Harrassowitz, Weisbaden
India	: Marry Martin, Madras
Japan	: Maruzen, Tokyo
Malaysia & Singapore	: Donald Moore
Netherlands	: Van der Peet, Amsterdam : E.J. Brill, Leiden
Philippines	: Solidarida, Manila
Sweden	: Almqvist & Wikseld, Stockholm
Switzerland	: Horst Erdmann Verlag, Basel
USA	: New York : Paragon, Orientalia, East & West : San Francisco : Buddhist Church of America : Portland, Oregon : Richard Abel : Detroit, Michigan: Cellar

และพุทธสถานใหญ่ๆ ในต่างประเทศทุกแห่ง

ลุงคำใจดี เมื่อก่อนนี้ลุงคำมิได้เบิกบานอย่างนี้

เมื่อไม่นานมานี้ ลุงคำเช่นเดียวกับกสิกรอื่นๆ อีกมากมาย แห่งตำบลสารภี ต้องต่อสู้เพื่อหาเลี้ยงชีพจากผืนดินที่แห้งแล้งรอบๆ บ้าน ที่ขผลที่ปลูกได้ก็มักเสียหายเพราะดินแห้งแล้ง หรือถูกน้ำท่วม หรือถูกศัตรูพืชเข้าทำลาย เครื่องมือและวิธีการเพาะปลูกที่ใช้ก็ล้าหลัง เป็นแบบเดียวกับที่เกษตรกรอยู่ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายครั้งกระโน้น

ต้น พ.ศ. 2508 บริษัทเชลล์แห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมพัฒนาชุมชนได้ทดลองวางโครงการพัฒนาชนบทขึ้นที่ตำบลสารภี เพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกสิกรในแถบนั้นให้เจริญรุ่งเรืองมีการส่งผู้เชี่ยวชาญเกษตรไปให้คำแนะนำวิธีปลูกพืชใหม่ๆ และสอนวิธีใหม่ๆ ในการปลูกพืชที่มี

อยู่แล้วให้แก่กสิกรในละแวกนั้น ผลปรากฏว่ากสิกรหลายคนได้ช่วยตนเองให้อยู่ดีกินดีขึ้นกว่าเดิม ในปัจจุบันลุงคำใจดี เป็นนักปลูกฝ้าย ความกลัวในอดีตกลับกลายเป็นความหวังในอนาคต และอนาคตของลุงคำในฐานะชาวไร่ฝ้ายก็เต็มไปด้วยความหมาย มีหวังที่จะร่ำรวย โดยได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า

ความสำเร็จของลุงคำเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น บริษัทเชลล์จะยังคงปฏิบัติงานร่วมกับกรมพัฒนาชุมชนสืบต่อไปอีกหลายปี เพื่อพยายามปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพและความเจริญรุ่งเรืองของชาวไทยเป็นพัน ๆ คน ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลสารภี

บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย

ประเทศไทย จำกัด